

1821

200 ΧΡΟΝΙΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ

2021

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΣΣΕ 1985

Μικράς Ασίας 2, ΤΚ: 56224, Εύοσμος, Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- **ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι** 200 Χρόνια από την επανάσταση του 1821
- **ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ** Αναγνωρίσεις κατά την πρώτη περίοδο της επανάστασης
- **ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ** Εορταστικές εκδηλώσεις 24 & 25 Μαρτίου 2021
- **ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV** Χρονολόγιο Ελληνικής επανάστασης 1821 – 1832
- **ΚΕΦΑΛΑΙΟ V** Συμβολικές εκδηλώσεις στην Ελλάδα και τον κόσμο
- **ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI** Οι αγωνιστές της επανάστασης
- **ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII** Τα όπλα των αγωνιστών
- **ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII** Τα εμβληματικά έργα της επανάστασης στην Εθνική Πινακοθήκη
- **ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙX** Πίνακες του Ευγένιου Ντελακρουά από την επανάσταση του 1821
- **ΚΕΦΑΛΑΙΟ X** Οι Συνθήκες και τα Πρωτόκολλα της Ανεξαρτησίας

Το παρόν αποτελεί συρραφή πηγών, ειδήσεων και απλών γεγονότων ελεύθερα διακινούμενων στο διαδίκτυο για λόγους ενημέρωσης ν.2121/1993 (Άρθρο 18-28Γ).

Ο Σύνδεσμος Αξιοματικών ΣΣΕ 1985 δεν φέρει ουδεμία ευθύνη, άμεση ή έμμεση, αναφορικά με το περιεχόμενο και την αξιοπιστία των πηγών. Οι σύνδεσμοι προς άλλους εξωτερικούς διαδικτυακούς τόπους (πηγές), παρέχονται για διευκόλυνση, χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι ο Σύνδεσμος Αξιοματικών ΣΣΕ 1985, ενστερνίζεται ή αποδέχεται το περιεχόμενο ή τις υπηρεσίες τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

200 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821¹

Το 1821 είναι ένα καθοριστικό ιστορικό γεγονός που είχε σαν αποτέλεσμα σήμερα να ζούμε ελεύθεροι. Η επέτειος των 200 χρόνων μας θυμίζει, την αρχή της επανάστασης ταυτόχρονα με την αναγνώριση των αγώνων και των θυσιών του λαού μας και δημιουργεί μία προοπτική αναστοχασμού για το παρόν και κυρίως για το μέλλον της χώρας.

Η επανάσταση του 1821 δεν ήταν η πρώτη επανάσταση κατά των Οθωμανών. Δεν περίμεναν 400 χρόνια για να επαναστατήσουν οι υποδουλωμένοι Έλληνες και να εξεγερθούν κατά των Οθωμανών. Η ιστορία έχει καταγράψει τουλάχιστον 16 επαναστατικά κινήματα και 124 εξεγέρσεις.

Εκείνη την εποχή η Ευρώπη ήταν αντίθετη σε κάθε είδους εξέγερση, είτε αυτή αφορούσε κοινωνικές τάξεις, σύγκρουση συμφερόντων, αλλαγή πολιτεύματος ή αποκαθήλωση ανίκανων ηγετών. Οι επαναστατημένοι Έλληνες, αμέσως μετά την ήττα τού Ναπολέοντα, έδειξαν στις ευρωπαϊκές δυνάμεις ότι ο δικός τους αγώνας αφορούσε την απελευθέρωση ενός έθνους που περίμενε την κατάλληλη στιγμή να απελευθερωθεί.

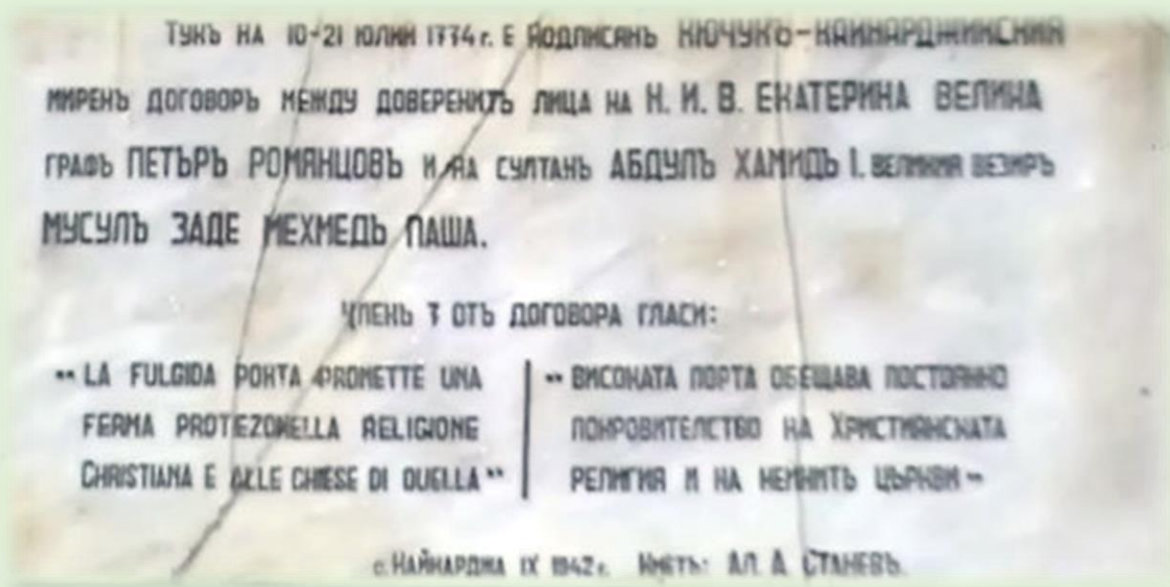
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ είπε: *«Ο κόσμος μάς έλεγε τρελούς. Ημείς, αν δεν είμεθα τρελοί, δεν εκάναμε την επανάσταση, διατί ηθέλαμε συλλογισθεί πρώτον διά πολεμοφόδια, καβαλαρία μας, πυροβολικό μας, πυριτοθήκες μας, τα μαγαζιά μας, ηθέλαμε λογαριάσει τη δύναμη την εδική μας, την τούρκικη δύναμη. Τώρα όπου ενικήσαμε, όπου ετελειώσαμε με καλό τον πόλεμό μας, μακαριζόμεθα, επαινόμεθα. Αν δεν ευτυχούσαμε, ηθέλαμε τρώγει κατάρες, αναθέματα».*

¹ Επετειακό άρθρο του Υποστρατήγου ε.α. Παναγιώτη Αναστόπουλου, τάξεως ΣΣΕ 1985.

Οι απλοί πολεμιστές τού '21 κατάλαβαν ότι το ένδοξο παρελθόν τούς δημιουργούσε υποχρεώσεις για το μέλλον τού τόπου τους και μόνοι τους αποφάσισαν «να γυρίσουν τον ήλιο», και αυτό «θέλει δουλειά πολλή».

Τα ρωσικά σχέδια, που αφορούσαν την εξέγερση των ορθοδόξων χριστιανικών πληθυσμών της βαλκανικής χερσονήσου, προκειμένου να ανοίξει ο δρόμος προς την Ανατολική Μεσόγειο, εξυπηρετούσαν τα σχέδια της Ελλάδος. Με δεδομένο ότι η Ρωσία ήταν η προστάτιδα των ορθοδόξων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, και με τη **ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΪΝΑΡΤΖΗ**, είχε πάρει και επισήμως στα μάτια του κόσμου αυτό το ρόλο. Ένα ρόλο που έκανε όλους τους υπόδουλους λαούς να την εμπιστεύονται.

ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΪΝΑΡΤΖΗ

Οι Δυτικοί πρώτα και οι Ρώσοι αργότερα, προκειμένου να ικανοποιούν τα συμφέροντά τους διέδιδαν τις φήμες πως θα βοηθούσαν τους Έλληνες, αν ξεσηκώνονταν εναντίον των Οθωμανών. Παρ' όλα αυτά, ποτέ δεν βοήθησαν πραγματικά. Οι Έλληνες πάντα βασιζόνταν στην βοήθεια των άλλων, με αποτέλεσμα, οι εξεγέρσεις που έκαναν να μην είχαν καμία τύχη ως προς την εξέλιξη τους, μιας που ήταν πλήρως ανοργάνωτες και είχαν ουσιαστικά, τοπικό και όχι εθνικό χαρακτήρα.

Έτσι το 1463, μόνο δέκα χρόνια μετά την άλωση της Πόλης, καταγράφεται το επαναστατικό κίνημα της Σπάρτης, στη Λακεδαίμονα και Αρκαδία με επικεφαλής τους Πέτρο Μπούα και τον Μιχαήλ Ράλλη.

Το 1481, οι οικογένειες της Μάνης επαναστατούν. Ο Κροκόδειλος Κλαδάς και οι Μανιάτες αγωνιστές του, έφτασαν ως την Ήπειρο κι απελευθέρωσαν την περιοχή της Χιμάρας. Προδομένος όμως από τις Μεγάλες Δυνάμεις, ο Κλαδάς αιχμαλωτίστηκε, εννέα χρόνια αργότερα, και γδάρθηκε ζωντανός ως αντίποινα για τη δράση του.

Το 1489, ο τελευταίος του βυζαντινού οίκου, Ανδρέας Παλαιολόγος, με σύμμαχο τον Κάρολο Η' της Γαλλίας απελευθέρωσε την Ήπειρο και μεγάλο μέρος της Θεσσαλίας. Όμως τα χριστιανικά κράτη συμάχησαν κατά του Καρόλου με αποτέλεσμα να απομακρυνθεί με τα στρατεύματά του και η επανάσταση αυτή, οδήγησε σε συνεχές σφαγές των Ελλήνων από τους Οθωμανούς μέχρι το 1496.

Το 1532 άναψε η επανάσταση σε Κορώνη. Διακρίθηκε ο Νικόλαος Μαμωνάς-Παλαιολόγος, ο Μιχαήλ Καλόφωνος και άλλοι, ενώ επικεφαλής του συμμαχικού στόλου Ισπανών, Σικελών, του Πάπα, των Ιπποτών της Μάλτας και του Ιεροσολυμικού Τάγματος ήταν ναύαρχος Αντρέα Ντόρια . Την επόμενη χρονιά οι Οθωμανοί ανακατέλαβαν την περιοχή.

Το 1565, πνίγεται στο αίμα ο ξεσηκωμός στην Ήπειρο, με αιτία το παιδομάζωμα.

ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

Το 1571, στη **ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ**, η καταστροφή του τουρκικού στόλου, έδωσε νέες ελπίδες. Η συμμαχία Ενετών, Ισπανών και πάπα ώθησε σε νέα επανάσταση. Οι ξεσηκωμένοι σε όλη την Ελλάδα, εγκαταλείφθηκαν για μια ακόμη φορά. Ακολούθησαν σφαγές στην Παρνασσίδα, στη Θεσσαλονίκη, στο Αιγαίο. Οι μητροπολίτες Πατρών και Θεσσαλονίκης κήκκαν ζωντανοί.

Το 1585 οι αρματολοί της Βόνιτσας Θόδωρος Μπούας Γρίβας και της Ηπείρου Πούλιος, Δράκος και Μαλάμος ελευθέρωσαν τη Βόνιτσα, το Ξηρόμερο, την Άρτα και βάδισαν για τα Γιάννενα. Νικήθηκαν, και οι περισσότεροι σκοτώθηκαν

Το 1612 έχουμε την επανάσταση στα Γιάννενα από τον ηρωικό Δεσπότη Τρίκκη Διονύσιο τον «Σκυλόσοφο». Η επανάσταση απέτυχε και ο Δεσπότης γδάρθηκε ζωντανός από τους Τούρκους.

Το 1684, γενικός ξεσηκωμός στο πλευρό των Ενετών και ελευθερώνεται ο Μωριάς. Η ελευθερία αυτή θα κρατήσει μέχρι το 1715.

Τα Ορλωφικά ήταν η μεγαλύτερη και η πιο πολύνεκρη επανάσταση πριν το 1821. Ο πρόκριτος Δασκαλογιάννης με τους Σφακιανούς επαναστάτησαν και αυτοί. Στην ναυμαχία του Τσεσμέ (στα στενά μεταξύ Χίου και Τουρκίας) νικήθηκε ο τουρκικός στόλος.

Οι επιχειρήσεις γρήγορα εξελίχθηκαν σε άγριες λεηλασίες και σφαγές αμάχων και η τελική, κρίσιμη αναμέτρηση των αντιπάλων έληξε με την καταστροφή των ελληνικών στρατευμάτων στην πολιορκία της Τριπολιτσάς (29 Μαρτίου 1770), όπου στο μεταξύ είχαν καταφθάσει ισχυρές δυνάμεις Τουρκαλβανών, οι οποίοι κατέπνιξαν την εξέγερση επιδιδόμενοι σε φοβερές σφαγές και λεηλασίες.

Την αποτυχία της Τριπολιτσάς αντιστάθμισε για λίγο η κατάληψη του Ναυαρίνου από τους Ρώσους (10 Απριλίου) και η άφιξη του Αλεξέι Ορλώφ, αλλά η αποτυχία των επαναστατών στο στενό του Ριζόμυλου, στον Μελίπυργο και κυρίως στην Μεθώνη οδήγησε σε άδοξο τέλος την επιχείρηση των Ορλώφ και των Ελλήνων της Πελοποννήσου, και το Ναυαρίνο εγκαταλείφθηκε στις 26 Μαρτίου 1770.

Αμέσως μετά την αποχώρηση των Ρώσων, μέλη της οθωμανικής κυβέρνησης πρότειναν την γενική σφαγή των Ελλήνων, αδιακρίτως φύλου κι ηλικίας. Όλοι συμφώνησαν εκτός από τον αρχιναύαρχο Χασάν Τζεζαϊρλή, ο οποίος κατόρθωσε τελικά να επιβάλει την άποψή του με το ακαταμάχητο επιχείρημα «Εάν φονευθώσιν όλοι οι Έλληνες, ποίος θα πληρώνη το χαράτσι;»

Παρ' όλα αυτά ο ρωσοτουρκικός πόλεμος είχε και ένα καλό αποτέλεσμα για τους Έλληνες: την συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774). Με αυτήν δόθηκε η δυνατότητα στα ελληνικά καράβια να πλέουν ελεύθερα με ρωσική σημαία. Το γεγονός αυτό συνέβαλε πολύ στην οικονομική ανάπτυξη των Ελλήνων.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ

Σημαντική είναι επίσης η περίοδος 1778 - 1793, όπου ο **ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ** κυριαρχεί στο Αιγαίο και προξενεί στον τουρκικό στόλο τεράστιες καταστροφές.

Κυρίαρχο ρόλο στην έκβαση της Ελληνικής Επανάστασης διαδραμάτισε και η Φιλική Εταιρεία. Υπήρξε μια από τις μυστικές επαναστατικές οργανώσεις που συγκροτήθηκαν στη Νότια και την Ανατολική Ευρώπη κατά το πρώτο τέταρτο του 19ου αιώνα.

Δημιουργήθηκε με επικρατέστερη ημερομηνία την **14η Σεπτεμβρίου 1814** και λειτουργούσε εντός ενός αυστηρού ιεραρχικού πλαισίου. Ακολουθούσε μια περίπλοκη διαδικασία μύησης ως προς τη στρατολόγηση των μελών τους.

Η Φιλική Εταιρεία αποσκοπούσε καταρχήν στην αποτίναξη του τουρκικού ζυγού, στην απελευθέρωση των Ελλήνων και εν γένει των χριστιανικών πληθυσμών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που διαβιούσαν στη Βαλκανική.

Την πρωτοβουλία για την **ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΔΗΣΣΟ** πήραν τρεις άνδρες όχι ιδιαίτερα επιφανείς ή πλούσιοι, τρεις έμποροι με επαναστατική προπαγάνδα: ο Νικόλαος Σκουφάς από το Κομπότι Άρτας, ο Αθανάσιος Τσακάλωφ από τα Ιωάννινα και ο Εμμανουήλ Ξάνθος από την Πάτμο. Καίριο ρόλο στην ίδρυση της Εταιρείας θεωρείται ότι διαδραμάτισε και ένα τέταρτο πρόσωπο, ο Παναγιώτης Αναγνωστόπουλος.

ΣΥΜΒΟΛΟ ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Οι ιδρυτές της, για να προσελκύσουν ένα μεγαλύτερο αριθμό μελών, άφηναν εντέχνως να εννοηθεί ότι τόσο ο Ιωάννης Καποδίστριας, δεύτερος υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας (μαζί με τον Καρλ Νέσελροντ), όσο και ο ίδιος ο τσάρος Αλέξανδρος Α΄ ήταν μέλη της Αόρατης ή Ανώτατης Αρχής της Εταιρείας, που καθοδηγούσε τα μέλη των κατώτερων βαθμών.

Οι μάχες που δόθηκαν ήταν μεγαλειώδεις. Το τίμημα ακόμα μεγαλύτερο. Όμως οι ξεσηκωμένοι, δεν έκαναν το ίδιο λάθος. Βασίστηκαν μόνο στις δυνάμεις τους και δεν πίστεψαν σε βοήθεια από τους καιροσκόπους Δυτικούς και είχαν ελάχιστη πίστη για βοήθεια από τους Ρώσους.

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ ΜΕ ΣΤΟΛΗ
ΙΕΡΟΛΟΧΙΤΗ ΠΕΡΝΑΕΙ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΠΡΟΥΘΟ

Την 22 Φεβρουαρίου 1821, Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ ΦΟΡΩΝΤΑΣ ΣΤΟΛΗ ΙΕΡΟΛΟΧΙΤΗ ΠΕΡΝΑΕΙ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΠΡΟΥΘΟ (σύνορο τότε της νότιας Ρωσίας με την ηγεμονία της Μολδαβίας) και υψώνει την σημαία της επανάστασης ως κεφαλή της Φιλικής Εταιρείας. Μαζί του είχε τους αδερφούς του, Γεώργιο και Νικόλαο, ενώ ένας τρίτος αδερφός, ο Δημήτριος, εκπροσωπώντας τον Υψηλάντη, κατευθύνθηκε προς την Πελοπόννησο. Οι αδερφοί Υψηλάντη μπήκαν στο Ιάσιο, όπου τους υποδέχθηκε με τιμές ο ηγεμόνας Μιχαήλ Σούτσος (Μιχαήλ Βόδας) πολλοί Έλληνες, αλλά και εντόπιοι. Εισερχόμενος, δηλαδή, από τη Ρωσία στην υπό οθωμανική κτήση Μολδαβία, εισήλθε ουσιαστικά σε οθωμανικό έδαφος. Δυο ημέρες μετά, στις 24 Φεβρουαρίου εξέδωσε την πρώτη και εξαιρετικά σπουδαία Επαναστατική Προκήρυξη προς το έθνος με τίτλο «Μάχου υπέρ Πίστεως και Πατρίδος» στην οποία εμπεριέχει και η περίφημη φράση που ετάραξε τον τσάρο: «Κινηθείτε ω' φίλοι και θέλετε ιδεί μια κραταιάν δύναμιν να υπερασπισθεί τα δίκαια μας!» Ο Υπαιγιγμός αφορούσε την βοήθεια από την Ομόδοξη Ρωσία. Μετά την προκήρυξη αυτή

με την οποία καλούσε τους Έλληνες: «Να αποτινάξωμεν τον αφόρητον τούτον ζυγόν... Να ελευθερώσωμεν την Πατρίδα» η Επανάσταση έπαυσε να είναι μυστικό σχέδιο και έγινε πράξη.

Στις 17 Μαρτίου 1821, έχουμε την **ΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΕΟΠΟΛΗ ΤΗΣ ΜΑΝΗΣ**. Σύμφωνα με τις γραπτές μαρτυρίες οι πρόκριτοι της περιοχής, που τελούσε υπό προνομιακό καθεστώς, ζήτησαν από τον ηγέτη τους να ξεκινήσει πρώτη η Μάνη τον αγώνα της απελευθέρωσης, κάτι που ήταν σύμφωνο και με τους σχεδιασμούς της Φιλικής Εταιρείας. Έτσι μετά από πρόσκληση του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη συγκεντρώθηκαν όλοι οι Μανιάτες οπλαρχηγοί στην Τσίμοβα, τη σημερινή Αρεόπολη, κι αποφάσισαν την έναρξη του αγώνα κατά των Τούρκων, που οδήγησε στην απελευθέρωση της Καλαμάτας και τη δημιουργία της Μεσσηνιακής Γερουσίας. Αν και δεν διασώθηκαν πηγές που να αποδεικνύουν τον τόπο και την ημέρα της κήρυξης της Επανάστασης από τους Μανιάτες, εντούτοις στην τοπική παράδοση, το γεγονός διασώθηκε σαν θρύλος, σύμφωνα με τον οποίο όλοι οι οπλαρχηγοί συγκεντρώθηκαν στην πλατεία της Αρεόπολης μπροστά στο ναό των Ταξιαρχών και στη θέση «Κοτρώνι» **ΥΨΩΣΑΝ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΣΗΜΑΙΑ, ΠΡΟΧΕΙΡΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΗ ΑΠΟ ΛΕΥΚΟ ΥΦΑΣΜΑ, ΜΕ ΓΑΛΑΖΙΟ ΣΤΑΥΡΟ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ. ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΩ**

ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΣΗΜΑΙΑ

ΠΛΕΥΡΑ ΕΓΡΑΦΕ «ΝΙΚΗ Η ΘΑΝΑΤΟΣ» (ΚΑΙ ΟΧΙ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ», ΓΙΑΤΙ Η ΜΑΝΗ ΘΕΩΡΕΙΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΗ), ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΑΤΩ «ΤΑΝ Η ΕΠΙ ΤΑΣ».

Η σημαία ευλογήθηκε από τους ιερείς και όλοι οι αρχηγοί, μαζί με τον Πετρόμπεη, ορκίσθηκαν ότι ενωμένοι θα αγωνιστούν για την ελευθερία του έθνους.

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης βρισκόταν ήδη στην Καρδαμύλη και οι Φιλικοί ήδη είχαν κάμψει τις αντιρρήσεις του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη για το άκαιρο του ξεσηκωμού. Αμέσως, ο Κυριακούλης Μαυρομιχάλης και ο Γιατράκος ξεκινούν για τον Μιστρά και τη Μονεμβασιά, ενώ ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης και ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης με 2.000 άνδρες για την Καλαμάτα. Εν τω μεταξύ, στο άλλο άκρο της Πελοποννήσου σημειώνεται η πρώτη επαναστατική ενέργεια του Αγώνα, με την πολιορκία των Καλαβρύτων (21 Μαρτίου 1821), την οποία υπερασπίζεται για λογαριασμό των Οθωμανών ένας άλλος Αρναούτογλου, ο Ιμπραήμ.

Ο ΠΑΛΑΙΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΕΥΛΟΓΕΙ
ΤΗ ΣΗΜΑΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΒΡΥΖΑΚΗΣ (1865)

επιθυμία του Αλέξανδρου Υψηλάντη και της Φιλικής Εταιρείας να συνδεθεί η έναρξη της επανάστασης με μια μεγάλη εκκλησιαστική εορτή για να τονωθεί το φρόνημα των υπόδουλων Ελλήνων.

Σύμφωνα με το θρύλο της Αγίας Λαύρας, η Ελληνική επανάσταση ξεκίνησε στις 25 Μάρτιου 1821, όταν ο **ΠΑΛΑΙΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ** ύψωσε το λάβαρο της επανάστασης στο μοναστήρι της Αγίας Λαύρας στα Καλάβρυτα. Η άποψη έγινε ευρέως διαδεδομένη ήδη από τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια με τη θρυλική σκηνή να αναφέρεται σε πλήθος πηγών και καλλιτεχνικών αναπαραστάσεων.

Ο ίδιος ο Παλαιών Πατρών Γερμανός δεν αναφέρει κάτι σχετικό στα απομνημονεύματά του, όπως δεν αναφέρει και την τελετή ορκωμοσίας που τέλεσε στην Πάτρα.

Στην πραγματικότητα, όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, η Επανάσταση δεν ξεκίνησε στις 25 Μαρτίου 1821, αλλά λίγες μέρες νωρίτερα στην Πελοπόννησο, με την πολιορκία των Καλαβρύτων (21 Μαρτίου 1821) και την απελευθέρωση της Καλαμάτας (23 Μαρτίου 1821).

Ο αγώνας όμως για την απελευθέρωση της Ελλάδος, ήταν ήδη γεγονός.

Η πιο σημαντική μάχη των Ελλήνων είναι **Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ (12 ΜΑΪ 1821)**. Ο Κανέλλος Δεληγιάννης περιγράφει τη μάχη με τα παρακάτω λόγια: «Αυτή η ένδοξος νίκη ήταν η κρίσις της Ελληνικής Επανάστασως και εις αυτήν χρεωστεείται η ανεξαρτησία της πατρίδος καθ' ότι ενεθάρρυνε και εμψύχωσε τους Έλληνας». Όταν έπειτα από πρόταση του Κολοκοτρώνη, οι Έλληνες ανακατέλαβαν το **ΒΑΛΤΕΤΣΙ**, επανασύστησαν το στρατόπεδο στην περιοχή και κατασκευάστηκαν ταμπούρια στους γύρω λόφους.

ΆΓΑΛΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ ΣΤΟ ΒΑΛΤΕΤΣΙ

Το στρατόπεδο θα βρισκόταν υπό την αρχηγία του Κυριακούλη Μαυρομιχάλη και τη γενική επίβλεψη είχε ο Κολοκοτρώνης ο οποίος γύριζε σε όλα τα στρατόπεδα της περιοχής φροντίζοντας την κάθε λεπτομέρεια. Τα χαράματα της 12ης Μαΐου, ο Κεχαγιάμπεης βγήκε από την Τριπολιτσά, με προορισμό το στρατόπεδο του Βαλτετσίου. Είχε πληροφορηθεί την επανασύστασή του και σκόπευε να το διαλύσει ώστε μετά να στραφεί προς τη Μεσσηνία και τη Λακωνία.

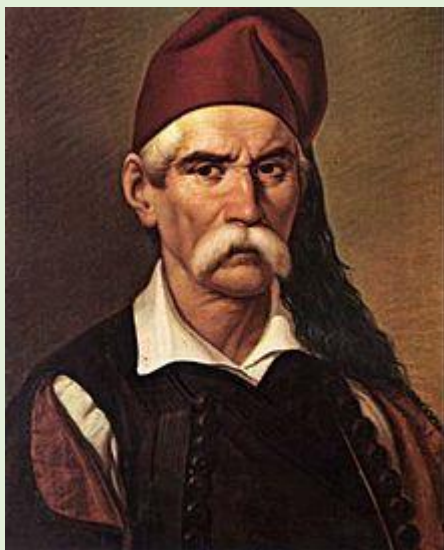
Οι Τούρκοι άρχισαν, με επικεφαλής τον Ρουμπή, την επίθεση, προσπαθώντας να περικυκλώσει τον ανατολικό και βορειοανατολικό προμαχώνα. Τότε κατέφθασε ο Κολοκοτρώνης, αφού ειδοποιήθηκε, καλώντας σε βοήθεια τον Δημήτρη Πλαπούτα. Όταν έφτασε ο Πλαπούτας από τα βορειοανατολικά, ο Ρουμπής, που βρέθηκε πλέον περικυκλωμένος, ζήτησε ενίσχυση από τον Κεχαγιάμπεη. Εκείνος έστειλε Τούρκους από το Καλογεροβούνι για να επιτεθούν στο ταμπούρι των Μανιατών, για να ανακουφίσει έτσι τον Ρουμπή. Όταν αποκρούστηκε και εκείνη η προσπάθεια, ο Ρουμπής έβαλε κανόνια να χτυπήσουν τον κεντρικό προμαχώνα, εγχείρημα που απέτυχε οικτρά

λόγω του ανώμαλου εδάφους. Ο Κολοκοτρώνης στάθηκε σε ένα ύψωμα και με φωνές έδωσε κουράγιο στον Μητροπέτροβα, ενώ αργότερα διέσπασε τον κλοιό και ανεφοδίασε τους οχυρωμένους στα ταμπούρια.

Η μάχη συνεχίστηκε μέχρι αργά τη νύχτα, χωρίς να υποχωρεί καμία πλευρά. Τα μεσάνυχτα έφτασαν στο Καλογεροβούνι Έλληνες αγωνιστές από τα Βέρβена και τα ξημερώματα άλλοι 400. Το πρωί της 13ης Μαΐου, οι Τούρκοι ξεκίνησαν νέα επίθεση, χρησιμοποιώντας πάλι τα κανόνια τους, ξανά χωρίς επιτυχία.

Μετά από 23 ώρες γενναίας μάχης και από τις δύο πλευρές και ενώ ο Ρουμπής κινδύνευε με περικύκλωση, ο Κεχαγιάμπεης διέταξε υποχώρηση. Εξάλλου, οι Τούρκοι σκοποί στο Καλογεροβούνι είχαν δει να έρχεται από τα Βέρβена ο Νικηταράς, ο Ιωάννης Κολοκοτρώνης και άλλοι.

Συνολικά οι Τούρκοι είχαν 300 νεκρούς και πάνω από 500 τραυματίες. Η μάχη υπήρξε καθοριστική για το ηθικό των αντιμαχομένων. Οι Έλληνες, οι οποίοι πολέμησαν για πρώτη φορά κάτω από σωστή οργάνωση, πήραν θάρρος συνειδητοποιώντας την ανωτερότητά τους έναντι των Τούρκων, ενώ οι δεύτεροι κατάλαβαν ότι η επανάσταση ήταν κάτι σοβαρότερο από μία απλή εξέγερση ολιγάριθμων Ελλήνων.

ΝΙΚΗΤΑΣ ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ,
Ο ΕΠΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΟΣ
ΝΙΚΗΤΑΡΑΣ Ο ΤΟΥΡΚΟΦΑΓΟΣ.
ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΣΟΚΟΥ

Στις 18 Μαΐου, ισχυρή τουρκική δύναμη (4.000 άνδρες και κανόνια, κατά τον Σπ. Τρικούπη) υπό τον Κεχαγιάμπεη, βγήκε από την Τριπολιτσά, με στόχο τη διάλυση του ελληνικού στρατοπέδου στα Βέρβена. Όταν έφτασε στις Ρίζες, ο Κεχαγιάμπεης χώρισε τη δύναμή του σε τρεις φάλαγγες. Η πρώτη φάλαγγα επιτέθηκε στα Δολιανά, έχοντας απώτερο στόχο να προσβάλλει το στρατόπεδο των Βερβένων από τα νοτοανατολικά. Η δεύτερη φάλαγγα επιτέθηκε στα Βέρβена και η τρίτη (κυρίως ιππικό) στο Δραγούνι.

Στο Δραγούνι, οι Τούρκοι ιππείς εξολόθρευσαν γρήγορα τους Έλληνες υπό τον Γεωργάκη Διγενή. Από τα Δολιανά μόλις είχε περάσει ο Νικηταράς με κατεύθυνση το Άργος και το Ναύπλιο. Όταν πληροφορήθηκε την τουρκική έξοδο, έτρεξε πίσω με 120 ενόπλους και οχυρώθηκε στα σπίτια του χωριού.

Τότε ξέσπασε μάχη κατά την οποία οι Έλληνες κατάφεραν, αν και κατά πολύ λιγότεροι να σταματήσουν τους Τούρκους, προκαλώντας τους μεγάλες απώλειες.

Στο μεταξύ, ξεκίνησαν προς τα Δολιανά ελληνικές ενισχύσεις, από το στρατόπεδο Βερβένων, αλλά αναγκάστηκαν να γυρίσουν πίσω και να οχυρωθούν στο εκεί στρατόπεδο, όπου προέβησαν αποτελεσματική αντίσταση στους Τούρκους. Κατόπιν, τους κυνήγησαν ως τα Δολιανά όπου, μαζί με τους άνδρες του Νικηταρά, συνέχισαν την καταδίωξη ολόκληρης της τουρκικής δύναμης. Οι Τούρκοι τράπηκαν σε φυγή και κλείστηκαν στην Τριπολιτσά, αφήνοντας 70 νεκρούς, τα κανόνια τους και τρεις σημαίες. **ΕΠΙΣΗΣ Ο ΝΙΚΗΤΑΡΑΣ ΚΕΡΔΙΣΕ ΤΟ ΠΡΟΣΩΝΥΜΙΟ ΤΟΥ «ΤΟΥΡΚΟΦΑΓΟΥ».**

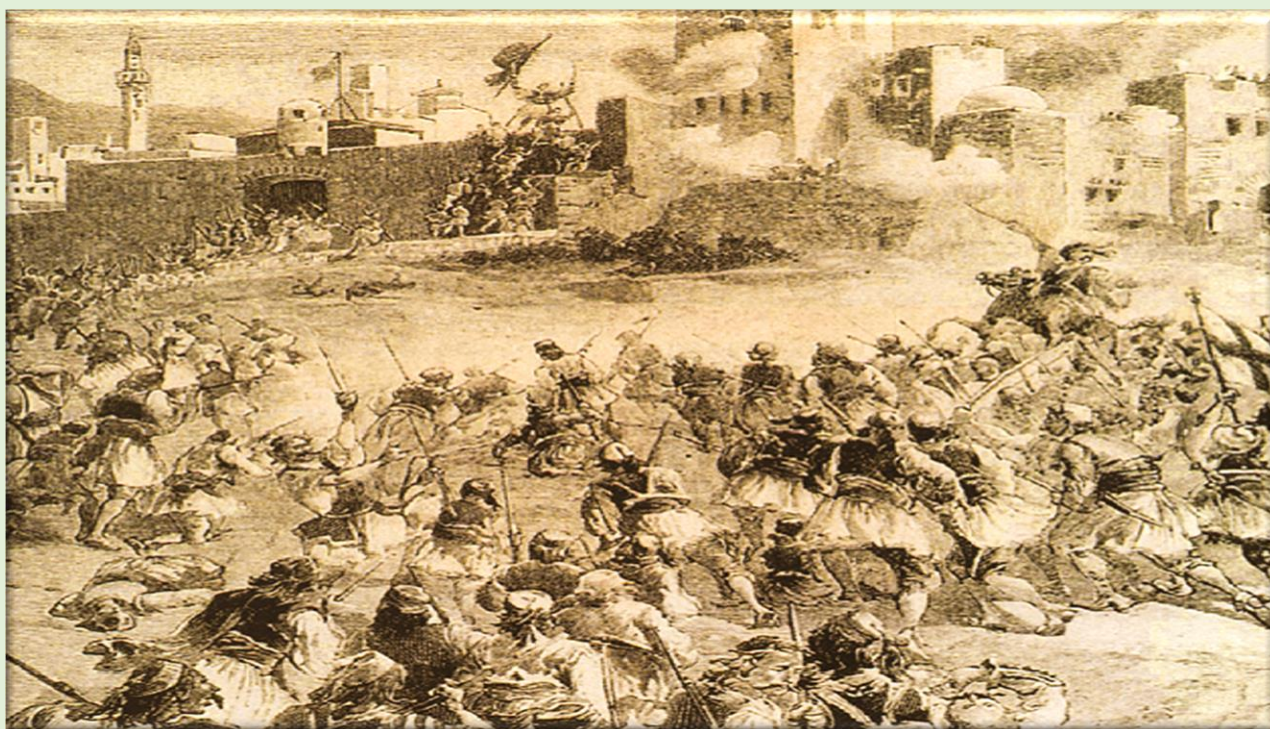
Τη στρατηγική σημασία της κατάληψης της Τρίπολης περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον είχε κατανοήσει ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Χάρη στην επιμονή του οι Έλληνες απέφυγαν την

πολυδιάσπαση που είχε προταθεί από άλλους οπλαρχηγούς που στόχευαν στα μικρά μεσσηνιακά κάστρα και επικεντρώθηκαν σε έναν μεγάλο και κεντρικό στόχο, που θα βοηθούσε στον ουσιαστικό έλεγχο της Πελοποννήσου.

Τέσσερα μεγάλα σώματα πολιορκητών σχημάτιζαν ημικύκλιο γύρω από την Τριπολιτσά. Το αριστερό κατείχε ο Κολοκοτρώνης με 2.500 άντρες, το δεξιό ο Γιατράκος με 1.500, το κέντρο με 1.000 ο Αναγνωσταράς και πίσω από το δεξιό και το κέντρο βρισκόταν ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης με 1.500 άντρες. Οι δρόμοι προς Άργος και Λεοντάρι φυλάγονταν από 150 και 300 άντρες αντίστοιχα. Αρχιστράτηγος ανακηρύχθηκε ο Πετρόμπεης υπό την υπέρτατη ηγεσία του Δημητρίου Υψηλάντη, αλλά πραγματικός αρχηγός ήταν ο Κολοκοτρώνης.

Μέχρι τον Αύγουστο λάμβαναν χώρα ακροβολισμοί μεταξύ των εμπολέμων, στους οποίους υπερετερούσαν οι Έλληνες όταν είχαν ν' αντιμετωπίσουν το πεζικό των Τούρκων. Αλλά κι όταν επετίθετο το ιππικό τους, αποσύρονταν στους πρόποδες των βουνών και πάλι προξενούσαν βλάβη στους Τούρκους προστατευμένοι από την μορφολογία του εδάφους. Οι στρατιωτικές ήττες έκαναν τους εντός της Τρίπολης Οθωμανούς να διαιρεθούν σε τρεις φατρίες: τους εντόπιους Τούρκους με αρχηγό τον Κιαμήλμπεη, τους Τούρκους που είχαν έλθει από την Ασία με αρχηγούς τον Κεχαγιάμπεη και τον Καϊμακάμη, και τους Αλβανούς που είχε στείλει ο Χουρσίτ -τέσσερις χιλιάδες κατά τον Φωτάκο και είχαν αρχηγό τους τον Ελμάσμπεη.

ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΣΑΣ

Ο ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΣΑΣ, αναγκάζει τους Αλβανούς να κάνουν μαύρη αγορά τροφίμων και νερού. Οι δε Έλληνες πολιορκητές είχαν φτάσει «επ' ελπίδι λαφυραγωγίας» τις 15.000 και κάποιοι απ' αυτούς πουλούσαν τη νύχτα εφόδια στους πολιορκημένους. Οι Έλληνες έδιναν στους πολιορκούμενους τρόφιμα και έπαιρναν όπλα και πολύτιμα αντικείμενα. Οι οπλαρχηγοί έβλεπαν αυτές τις συναλλαγές αλλά έκαναν τα στραβά μάτια γιατί οι περισσότεροι Έλληνες ήταν άοπλοι. Όπως λέει ο Φωτάκος, μερικοί πολεμούσαν «με τη βουκέντρα του βοδιού τους».

Από τα χαράματα της 23ης όλη η Τριπολιτσά ήταν σε μεγάλη αναστάτωση: Οι Αλβανοί ετοιμάζονταν να βγουν ενώ οι Πελοποννήσιοι Τούρκοι συζητούσαν για νέες διαπραγματεύσεις με

τους Έλληνες. Συνέπεια αυτής της αναστάτωσης ήταν να μείνει αφρόρητο το κανονοστάσιο της πύλης της Ναυπλίας. Σύμφωνα με τον Τρικούπη, τις εννέα η ώρα το πρωί πενήντα άντρες, με δική τους πρωτοβουλία, ανέβηκαν στο τείχος πατώντας ο ένας στους ώμους του άλλου, άνοιξαν την πύλη και ύψωσαν την ελληνική σημαία. Οι Τούρκοι σήμαναν συναγερμό, οι Έλληνες άνοιξαν κι άλλες πύλες, κι όρμησαν όλοι μέσα στην πόλη. Από αυτούς που «εισεπήδησαν το τείχος» ο Τρικούπης αναφέρει μόνο το όνομα του αγωνιστή Παναγιώτη Κεφάλα.

Η σφαγή που ακολούθησε την κατάληψη της πόλης από τον στρατό του Κολοκοτρώνη ήταν τρομακτική: επί τρεις ημέρες οι Έλληνες σφαγιάζαν Τούρκους και Εβραίους, αφού προηγουμένως βασάνισαν, εκπαραθύρωσαν, έκαψαν και λεηλάτησαν. Υπολογίζεται ότι θανατώθηκαν 2.000 Εβραίοι και 30.000 Τούρκοι. Κατά τον Π. Πατρών Γερμανό, που συμμετείχε στις διαπραγματεύσεις για παράδοση της πόλης, κατά την άλωση σκοτώθηκαν και 200 Αλβανοί, ενώ πλήθος γυναικόπαιδα μουσουλμάνων διασκορπίστηκαν στην Πελοπόννησο ως αιχμάλωτοι. Επίσης αναφέρει τη διάσωση των προκρίτων Τούρκων και των χαρεμιών τους. Ο ίδιος δεν αναφέρεται σε γενική σφαγή.

Κατά τον Περικλή Θεοχάρη «η πτώσις της Τριπολιτσάς, μετά από εξάμηνον πολιορκίαν, υπήρξε αποφασιστική για την εδραίωσιν και την εξέλιξιν του Αγώνος...δημιουργούσε αυτοπεποίθησιν στους αγωνιστές, που τώρα μπορούσαν ευκολώτερα να κτυπήσουν τα άλλα φρούρια, όσα βρίσκονταν ακόμη στα χέρια των Τούρκων, και ανέβαζε το ηθικό τους, καθώς είχε πια εξουδετερωθή η κυριότερα εστία της τουρκικής αντιστάσεως. Με τα λάφυρα εξ άλλου, στα οποία περιλαμβάνονταν 11.000 όπλα, μπόρεσαν να οπλισθούν πολλοί αγωνισταί» ώστε η επανάσταση να πάρει πλέον διαστάσεις.

ΠΥΡΠΟΛΗΣΗ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΑΣ
ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΟΥ ΙΒΑΝ ΑΪΒΑΖΟΦΣΚΥ (1881)

Ακολούθησαν επικές μάχες και όλοι επεδείκνυαν απaráμιλλη γενναιότητα. Στη θάλασσα τα ελληνικά καράβια κυριαρχούσαν και η **ΠΥΡΠΟΛΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΑΣ ΣΤΙΣ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 1822** ήταν βαρύ πλήγμα για τους Οθωμανούς. Άπειρες σελίδες ιστορικών και γενναίων περιστατικών έχουν γραφεί για τα Δερβενάκια, το Μανιάκι, την έξοδο του Μεσολογγίου και τόσες άλλες μάχες που πότισαν με αίμα τούτο τον τόπο.

Η ανεξαρτησία από την Οθωμανική Αυτοκρατορία ήρθε για τους Έλληνες έπειτα από σχεδόν μια δεκαετία

σκληρού ένοπλου αγώνα και δοκιμασίας (1821-1830). Η κατακερματισμένη κοινωνία των επαναστατημένων και το παιχνίδι των πολιτικών για το μίρασμα της καινούργιας πατρίδας, στάθηκε εμπόδιο στον συντονισμό δυνάμεων οι οποίες συγκροτούσαν αντίπαλα δίκτυα, το καθένα με τη δική του ιεραρχία και τους δικούς του ξεχωριστούς στόχους.

Δεν είναι συνεπώς περίεργο ότι μετά τη συνεργασία των δύο πρώτων ετών του Αγώνα, ακολούθησαν οι εμφύλιες συγκρούσεις. Παρ' όλα αυτά, η Επανάσταση ανταποκρίθηκε στη βασική φιλοδοξία όσων αγωνίστηκαν: τη δημιουργία ενός ενιαίου, ελεύθερου κράτους.

Όπως αναφέρει σε ομιλία του και ο πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας Προκόπης Παυλόπουλος έχουν διατυπωθεί κάποιες εντελώς πρόχειρες θέσεις, σύμφωνα με τις οποίες η γέννηση του Ελληνικού Έθνους δήθεν συμπίπτει, με την Εθνεγερσία του 1821 και την μετέπειτα ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους. Η Εθνεγερσία του 1821 υπήρξε η αφετηρία της μετέπειτα δημιουργίας -οριστικώς με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου του 1830- του Νεότερου Ελληνικού Κράτους, υπό την μορφή Έθνους-Κράτους που οργανώθηκε με βάση τους θεσμούς της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας.

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 είναι ένα γεγονός που δεν έχει καταλάβει την αρμόζουσα θέση του στην ευρωπαϊκή ιστορία. **ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 19ΟΥ ΑΙΩΝΑ, Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΒΑΛΛΕΙ ΕΥΘΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΗΜΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ ΤΟΥ 1815 ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΠΛΗΤΤΕΙ ΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ.**

Στην ελληνική ιστοριογραφία καθιερώθηκε ο όρος «**ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑ**» για το 1821. Πάλι γέννησης, δηλαδή του Έθνους. Τον Αγώνα τον έκαναν απελπισμένοι αγριάνθρωποι, αποφασισμένοι για ζωή και θάνατο. Παλληκαράδες αληθινοί, που προκαλούσαν τούς πανικόβλητους οθωμανούς, όπως ο «σταθήτε ωρέ περσιάνοι να μετρηθούμε». Τον Αγώνα τον έκαναν νοικοκυραίοι και απλοί χωριάτες, φορείς ενός πολιτισμού με τις ρίζες του στο άμεσο ιστορικό παρελθόν μας και ο ανθός της ελληνικής νεολαίας, που διαβιούσε στις ακμάζουσες ελληνικές παροικίες της Ρωσίας, της Κεντρικής Ευρώπης και της Ιταλίας, που σπούδαζε στα πανεπιστήμιά τους. Τα εικοσάχρονα αυτά παιδιά, προέλασαν και πέθαναν στα Βαλκάνια εμπνεόμενοι, όχι από το αόριστο γι' αυτούς και ξένο κίνημα του Διαφωτισμού, αλλά από τη δόξα και πολεμική ισχύ της Αρχαίας Θήβας. Εμπνεόμενοι από το πολίτευμα του Τίμιου Σταυρού που αποτύπωσαν στην Πολεμική τους Σημαία με την βυζαντινή επιγραφή ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ (Δραγατσάνι, 1821).

Τον έκαναν μπαρουτοκαπνισμένοι βετεράνοι, που την στρατηγία τους την επιβεβαίωναν στη μάχη και τα αριστεία τα ελάμβαναν μετά την έκβασή της. Οι στρατιώτες που δεν ξέρανε από ασκήσεις «ακριβείας» και «πυκνής τάξεως», αλλά καταλάβαιναν άριστα τα παραγγέλματα «φωτιά Έλληνες», «Κώλο με κώλο, ρεεεε» όπως αναφέρουν οι ιστορικοί για τη Μάχη της Γράνας.

Διακόσια σχεδόν χρόνια μετά τον ξεσηκωμό του 1821 που οδήγησε στη δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους και σήμανε την αρχή του τέλους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η σχετική εγχώρια βιβλιογραφία είναι τεράστια έχοντας καλύψει εξαντλητικά το θέμα από διάφορες πλευρές κι από πολλές διαφορετικές σκοπιές.

«Μάχου υπέρ Πίστεως και Πατρίδος», έγραφε στην Προκήρυξη της 24ης Φεβρουαρίου 1821 ο Αλέξανδρος Υψηλάντης. Οι σημαίες και τα λάβαρα είχαν τον Σταυρό. Οι ιερείς πρωτοστάτησαν. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης είπε στους μαθητές του πρώτου Γυμνασίου της Αθήνας: «Όταν πήραμε τα όπλα, πρώτα είπαμε υπέρ Πίστεως και ύστερα υπέρ Πατρίδος».

Αλλά και ο Σαμιώτης λόγιος Γεώργιος Κλεάνθης, κατέγραψε σε στίχους: «Για του Χριστού την Πίστη την Αγία και της Πατρίδος την Ελευθερία». Στα Συντάγματα των Εθνικών Συνελεύσεων στο Προοίμιο υπάρχει η φράση «Εις το όνομα της Αγίας και Ομοουσίου και Αδιαίρετου Τριάδος».

Ο λόγος του Κολοκοτρώνη στην Πνύκα στις 8 Οκτωβρίου 1838 είναι συνταρακτικός:

«...Όταν αποφασίσαμε να κάμωμε την Επανάσταση, δεν εσυλλογισθήκαμε ούτε πόσοι είμεθα ούτε πως δεν έχουμε άρματα ούτε ότι οι Τούρκοι εβαστούσαν τα κάστρα και τας πόλεις ούτε κανένα

φρόνιμος μας είπε «πού πάτε εδώ να πολεμήσετε με σιταροκάραβα βατσέλα», αλλά ως μία βροχή έπεσε εις όλους μας η επιθυμία της ελευθερίας μας, και όλοι, και ο κλήρος μας και οι προεστοί και οι καπεταναίοι και οι πεπαιδευμένοι και οι έμποροι, μικροί και μεγάλοι, όλοι εσυμφωνήσαμε εις αυτό το σκοπό και εκάμαμε την Επανάσταση.

Εις τον πρώτο χρόνο της Επαναστάσεως είχαμε μεγάλη ομόνοια και όλοι ετρέχαμε σύμφωνοι. Ο ένας επήγεν εις τον πόλεμο, ο αδελφός του έφερνε ξύλα, η γυναίκα του εζύμωνε, το παιδί του εκουβαλούσε ψωμί και μπαρουτόβολα εις το στρατόπεδον και εάν αυτή η ομόνοια εβαστούσε ακόμη δύο χρόνους, ηθέλαμε κυριεύσει και την Θεσσαλία και την Μακεδονία, και ίσως εφθάναμε και έως την Κωνσταντινούπολη. Τόσον τρομάξαμε τους Τούρκους, οπού άκουγαν Έλληνα και έφευγαν χίλια μίλια μακρά. Εκατόν Έλληνες έβαζαν πέντε χιλιάδες εμπρός, και ένα καράβι μιαν άρμάδα. Άλλά δεν εβάσταξε!

Ήλθαν μερικοί και ηθέλησαν να γένουν μπαρμπέρηδες εις του κασίδη το κεφάλι. Μας πονούσε το μπαρμπέρισμά τους. Μα τι να κάμομε; Είχαμε και αυτουνών την ανάγκη. Από τότε ήρχισεν η διχόνοια και εχάθη η πρώτη προθυμία και ομόνοια. Και όταν έλεγες τον Κώστα να δώσει χρήματα διά τας ανάγκας του έθνους ή να υπάγει εις τον πόλεμο, τούτος επρόβαλλε τον Γιάννη. Και μ' αυτόν τον τρόπο κανείς δεν ήθελε ούτε να συνδράμει ούτε να πολεμήσει. Και τούτο εγένετο, επειδή δεν είχαμε ένα αρχηγό και μίαν κεφαλή. Άλλά ένας έμπαινε πρόεδρος έξι μήνες, εσηκώνετο ο άλλος και τον έριχνε και εκάθετο αυτός άλλους τόσους, και έτσι ο ένας ήθελε τούτο και ο άλλος το άλλο. Ισως όλοι ηθέλαμε το καλό, πλην καθένας κατά την γνώμη του. Όταν προστάζουνε πολλοί, ποτέ το σπίτι δεν χτίζεται ούτε τελειώνει. Ο ένας λέγει ότι η πόρτα πρέπει να βλέπει εις το ανατολικό μέρος, ο άλλος εις το αντικρινό και ο άλλος εις τον Βορέα, σαν να ήτον το σπίτι εις τον αραμπά και να γυρίζει, καθώς λέγει ο καθένας. Με τούτο τον τρόπο δεν κτίζεται ποτέ το σπίτι, αλλά πρέπει να είναι ένας αρχιτέκτων, οπού να προστάζει πως θα γενεί. Παρομοίως και ημείς εχρησιάζομεθα έναν αρχηγό και έναν αρχιτέκτονα, όστις να προστάζει και οι άλλοι να υπακούουν και να ακολουθούν. Αλλ' επειδή είμεθα εις τέτοια κατάσταση, εξ αιτίας της διχονοίας, μας έπεσε η Τουρκιά επάνω μας και κοντέψαμε να χαθούμε, και εις τους στερνούς επτά χρόνους δεν κατορθώσαμε μεγάλα πράγματα.

...Πρέπει να φυλάξετε την πίστη σας και να την στερεώσετε, διότι, όταν επιάσαμε τα άρματα είπαμε πρώτα υπέρ πίστεως και έπειτα υπέρ πατρίδος. Όλα τα έθνη του κόσμου έχουν και φυλάττουν μια Θρησκεία. Και αυτοί, οι Εβραίοι, οι οποίοι κατατρέχοντο και μισούντο και από όλα τα έθνη, μένουν σταθεροί εις την πίστη τους.

Εγώ, παιδιά μου, κατά κακή μου τύχη, εξ αιτίας των περιστάσεων, έμεινα αγράμματος και δια τούτο σας ζητώ συγχώρηση, διότι δεν ομιλώ καθώς οι δάσκαλοι σας. Σας είπα όσα ο ίδιος είδα, ήκουσα και εγνώρισα, δια να ωφεληθήτε από τα απερασμένα και από τα κακά αποτελέσματα της διχονοίας, την οποίαν να αποστρέφεσθε, και να έχετε ομόνοια. Εμάς μη μας τηράτε πλέον. Το έργο μας και ο καιρός μας επέρασε. Και αι ημέραι της γενεάς, η οποία σας άνοιξε το δρόμο, θέλουν μετ' ολίγον περάσει. Την ημέρα της ζωής μας θέλει διαδεχθή η νύκτα του θανάτου μας, καθώς την ημέραν των Αγίων Ασωμάτων θέλει διαδεχθή η νύκτα και η αυριανή ήμερα. Εις εσάς μένει να ισάσετε και να στολίσετε τον τόπο, οπού ημείς ελευθερώσαμε· και, δια να γίνη τούτο, πρέπει να έχετε ως θεμέλια της πολιτείας την ομόνοια, την θρησκεία, την καλλιέργεια του Θρόνου και την φρόνιμον ελευθερία...».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

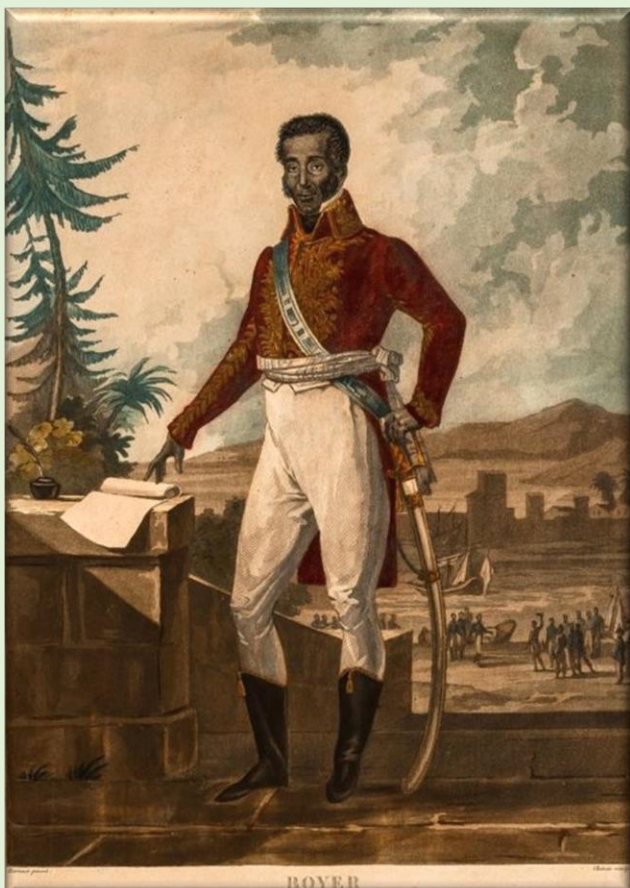

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

Υπηρεσία Διπλωματικού & Ιστορικού Αρχείου

Στο πλαίσιο του εορτασμού για τα 200 χρόνια από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης, η **Υπηρεσία Διπλωματικού και Ιστορικού Αρχείου του Υπουργείου Εξωτερικών** παρουσιάζει έγγραφα από την αρχαική συλλογή του που περιγράφουν την πορεία της αναγνώρισης του νέου ελληνικού κράτους από τα υπάρχοντα κράτη κατά τη διάρκεια του Αγώνα και τα πρώτα χρόνια μετά, τη σύναψη διπλωματικών και προξενικών σχέσεων με αυτά και τη δημιουργία προξενικού δικτύου.

ΑΪΤΗ²

ΖΑΝ ΠΙΕΡ ΜΠΟΥΑΓΙΕ

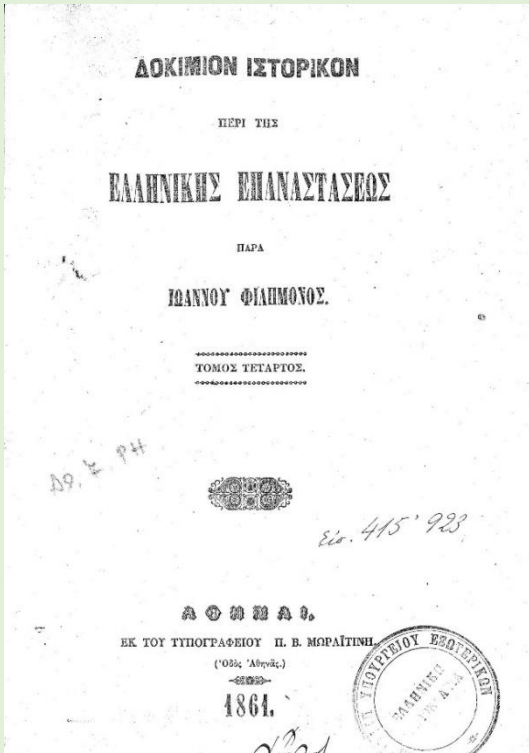
15 Ιανουαρίου 1822.

Ο Πρόεδρος της Αΐτης **JEAN-PIERRE BOYER** απαντά στο διευθυντήριο της Ελληνικής Επιτροπής των Παρισίων Αδαμάντιο Κοραή, Κωνσταντίνο Πολυχρονιάδη, Αθανάσιο Βογορίδη και Χριστόφορο Κλωνάρη στο αίτημα που του είχαν απευθύνει στις 20 Αυγούστου 1821 ζητώντας βοήθεια για την ενίσχυση της Ελληνικής Επανάστασης.

Ο Πρόεδρος **BOYER** εκφράζει τον ενθουσιασμό του αϊτινού λαού για το ξέσπασμα της Επανάστασης, αλλά δηλώνει αδυναμία να βοηθήσει οικονομικά τον Αγώνα, ευχόμενος νίκες παρόμοιες με αυτές των μαχών του Μαραθώνα και της Σαλαμίνας.

² <https://200years.mfa.gr> (Τελευταία πρόσβαση, 23 Απρ 2021)

Η επιστολή αυτή, η οποία δημοσιεύθηκε στον τέταρτο τόμο του βιβλίου του Ιωάννη Φιλήμονος «Δοκίμιον Ιστορικόν περί της Ελληνικής Επανάστασεως» (1861), αποτελεί την πρώτη αναγνώριση της Επανάστασης από ηγέτη ανεξάρτητου κράτους της εποχής.

368 ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑ

« Ελον τῶν ἀνθρώπων, ὅτι εἶναι ἐργαζόμενοι διὰ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἀπῆλθον
 « σὺν ἀπὸ τοῦ προπτόρος σὰς ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ συμπάθειαν κινούμενοι, νὰ δει-
 « ζῶσι, εἰ πρέπει νὰ πρῶτον ἐναντίον τῶν ἐλθόντων χριστιανικοῦ ὀνόματος
 « ἀναλόγως τῶν τοῦτων φρονημάτων των. Ἀλλὰ, διὰ νὰ ἴδωμεν, ἂν σὰς ἦναι
 « ἀρεστές καὶ ἐπιθυμητὸς ὁ ἔργον των, καὶ ἂν εἴπωμεν ἐπιμεν, ἀρὸς ἑλ-
 « θῶσι ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ὅ,τι προσημίον, ἴδω συνέκλιτον ἐκ ταύτην τὴν
 « ἐπιστολὴν μετὰ τοῦ ψηφίσματος, ὅσα ἐπιθυμοὶν νὰ ἐπισημωθῶσι. Ἐπιψί-
 « μαν δὲ, ὅτι καὶ σὰς θέλει εἶρη συμφέρονται τὴν ἡμετέραν ἀπερῶσι τῶ
 « νὰ συναγωνισθῶμεν καὶ ἡμεῖς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος.
 « Ἐν ὀνόματι τῆς ἐν Μουνηλίᾳ τῶν Βασιλέων Φιλῶντος Ἐταιρίας
 ΕΠΙΡΗΝΑΙΟΣ ΘΥΡΣΙΟΣ ».

ΣΕΙΣΙΣ 20.

(α) Συγγράμμας ὁ Θύρσιος ἀπέστειλεν ἔργον σὺν τῶν ψηφισμάτων εἰς Ἰθάκην,
 ἔρχομενος τὴν ἐκ Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ οὐκ ἀπορροπῆς μεταφράσαν τῶν Γερμα-
 νῶν καὶ ἑλλων τῶν ἀποκατῶν αὐτῶν, ὅσους, ἐπισπεύσαντες εἰς λιμένας ἀρκατο-
 κῶς, ἤθελον αὐτοὶ δεκτικῶν ἀπελθεῖν τῆς διαβόητου ἐαυτῶν εἰς τὸ γερμανι-
 κῶν τάγμα.

ΣΕΙΣΙΣ 22.

(α) Ἐὰν διεσώθησαν, καὶ πιστωθῶμεν, ὅτι διεσώθησαν, αἱ ἀνακαταρτίσεις τοῦ
 Ἰγνατίου καὶ Κοραΐ, κατὰ πολλὰ βιβλίοις φασίτουσι τὸ ἑξωτερικὸν τοῦτο μέρος
 τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος.

Περὶ τῆς ἐστίν ἡ ἀπάντησις τοῦ προέδρου τοῦ Χαιρτίου πρὸς τὸν Κοραΐν καὶ
 λοιπῶν.

• ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. (ἡ σημαία) ἸΣΟΤΗΣ.
 • ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΟΥ ΒΟΥΡΓΕΡ, Πρόεδρος τοῦ Χαιρτίου,
 • πρὸς τοὺς πολίτας τῆς Ἑλλάδος Ἀ Κοραΐν, Κ. Πολυγύρ-
 • νῶν, Α. Βογρῶν καὶ Χ. Κλονάρην.
 Εἰς Παρίσιον.

• Πρὶν ἢ δεχθῶμεν τὴν ἐπιστολὴν ὑμῶν, σημειωμένην ἐν Παρίσιον τῇ 20
 • τοῦ παρελθόντος αἰσῶτος, ἔθεσαν ἡμεῖς ἡ εἰρήνη τῆς ἐπανάστασεως τῶν
 • συμπαιδιῶν ὑμῶν κατὰ τὸ δεσποτικῶς, τοῦ ἐπὶ πρὸς τῶν διακρίσαντος
 • ἐκαστοῦ κτηνῶν. Μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ ἡμεῖς, ἐπὶ ἡ Ἑλλάς, ἀναγ-
 • κασθεῖα τέλος πάντων, ἔδραται τῶν ἑλλων, ἵνα κτήσῃται τὴν ἐλευθερίαν
 • αὐτῆς καὶ τὴν εἶρη, ἦν μεταξὺ τῶν ἑλλων τὸ κόσμον κατέχει.
 • Μία τόση ὀραία καὶ τόση νόμιμος ὑπόθεσις, καὶ πρὸ πάντων αἱ συνδέ-
 • σασαι ταύτην πρώται ἐπιτυχία, οὐκ εἶναι ἀλλότριον τοῦ Χαιρτίου, αἵτινες, ὡς
 • αἱ Ἑλλῆδες, ἐπὶ πᾶσι καίτοι ἔκλινον τὸν ἀρχὴν ὑπὸ ἄγρῶν ἐπισημωθῶσι, καὶ
 • διὰ τῶν ἄλλων αὐτῶν συνέτρεφον τὴν κεφαλὴν τῆς τυραννίας.

ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ Δ΄. 369

« Βιγνήντες πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅσοι ὑπερασπιστῆ τῶν ἀπῶν τοῦ Δεσ-
 « νῶν, ἐκέρθησαν ἵνα συντρέψωμεν τὰς γενναίας δυνάμεις τούτων, αἱ μὴ διὰ
 « στρατημάτων καὶ πολεμικῶν, τοῦλάχιστον διὰ χρημάτων, ὡς χρηρῶμεν
 « ἐσομένων διὰ προμήθειαν ὀπλων, ἂν ἔχει ἀνάγκη. Συμβεβηκότα ὅμως, ἐπι-
 « δύνοντα τῆ πατρίδι ἡμῶν μεγάλην ἀνάγκη, ἐπηγγέθησαν ἑλλων τὸ χρημα-
 « τικόν, ἔξ ὅ ἡ Διοίκησις ἤρξατο καταβαλεῖν μέρος. Σήμερον εἶ ἡ ἐπανάστα-
 « σις, ἡ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς νήσου ἐπικρατοῦσα, ὑπάρχει νῦν πρὸς
 « τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ κώλυμα ἑπιση τὸ μέρος, ὑπὲρ ἡμεῶν μετὰ
 « τῆς Δημοκρατίας, ἡ προεβίωσις, ὑπάρχει ἐν μεγίστη ἐνδείᾳ καὶ προκαλεῖ δι-
 « καίως μεγάλην τὸν ταμίῳ ἡμῶν τὴν δαπάνην. Ἐὰν δ' ἐπιβῶσι καταλλή-
 « λου, ὡς ἐπιθυμοῦμεν, αἱ περιστάσεις, τότε βοηθησομεν, πρὸς τὴν ἡμῶν αἰ-
 « τῶν, τοὺς τέκνους τῆς Ἑλλάδος, ὅσοι δυνώμεν.

• Πόλιται, διαμνησθετε πρὸς τοὺς συμπατριώτας ὑμῶν τὰς θερμὰς εὐχὰς,
 • ἕς ὃ λαὸς τοῦ Χαιρτίου ἀναστήσει ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν. Οἱ μεταγε-
 • νῆστοι Ἑλλῆδες ἐλπίζουσι ἐν τῇ ἀναγεννησῆ ἱστορίᾳ τούτων αἰῶν τῆς Σα-
 • λωμῆος ἔρπαια. Ἐἴθε, παρῶμοι τοὺς προγόνους αὐτῶν ποικιλοῦμενοι καὶ
 • ὑπὸ τῶν διαταγῶν τοῦ Μιλτιάδου διακονήσαντες, δυνώμενοι ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ
 • νέου Μαραθῶνος τὸν θηλασμὸν τῆς ἐρᾶς ὑπεβίωσις, ἦν ἐπεχείρησαν ὑπὲρ τῶν
 • ἐκαστοῦ αἰσῶν, τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος! Ἐἴθε, τέλος, διὰ τῶν
 • φρονιμῶν διακρίτων αὐτῶν μνημονώσαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ αἱ κληρονομία τῆς
 • καρτερίας καὶ τῶν ἀρετῶν τῶν προγόνων!

• Τῇ 43 ἰανουαρίου 4822 καὶ 49ῃ τῆς Ἀνεξαρτησίας. ΒΟΥΡΓΕΡ ».

(β) Ἐπὶ τὸ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγγραφο.

ΠΡΩΤΙΣΤΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΑΙ ΕΝΟΣ ΔΑΜΠΡΟΥ
 ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΗΜΟΙ ΕΘΝΟΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

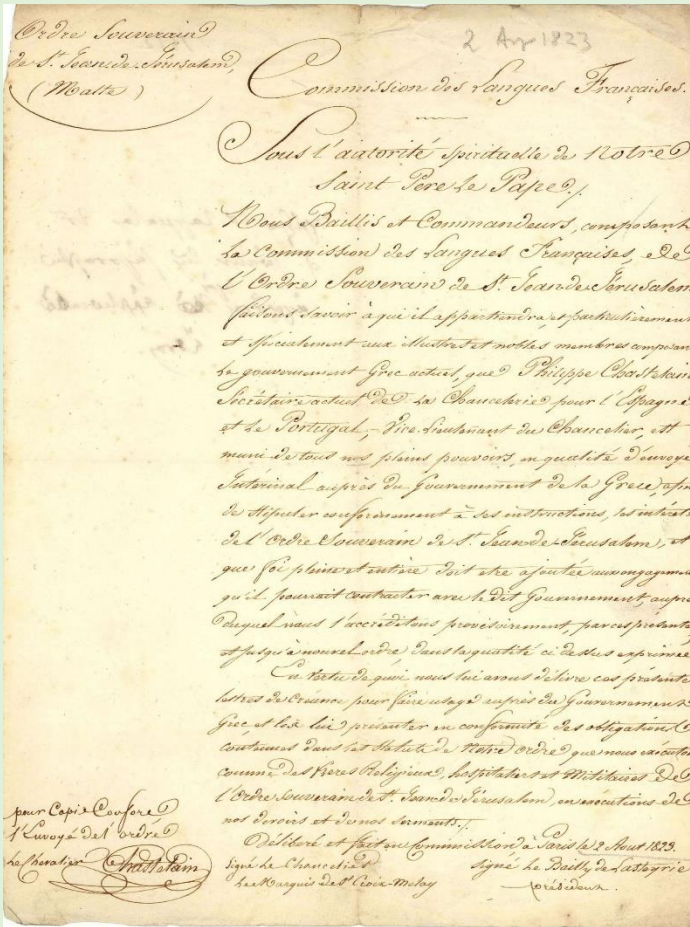
• Ἐλευθεροφρονεῖ, τινες, λίαν γενναίῳ καὶ ἐνδραστῶ, ἀπολέσαντες δυστυχῶς
 • τὴν πατρίδα αὐτῶν, ἔχοντα τὴν ἡμετέραν πατρίδα καὶ ἔχοντα, ἵνα γέσω-
 • σι τὸ αἷμα αὐτῶν, ἐν προκλή ἀνάγκη, καὶ δεγθῶσι αἷοι τῆς πολιτοτρο-
 • φήσεως. Ἡ Νισιόλις καὶ τὸ Πελοπόννησον ὑπέβησαν οἱ μόνον τῆς ἀμετα-
 • ἔτου αὐτῶν ἀποφάσεως, καὶ ὅσα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀνθρώπων ἀφορῶσι. Ἀλλ'
 • ἡ κατὰ τὸν ἑλλων ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν ἡμετέραν, ἵνα ἀπαρτιθῶ-
 • σι τῆς ἡλικίας πατρίδος, καὶ ἤδη ἔχοντα καθικελευόμενοι ἡμῶν, ὅσοι μὴ ἐπι-
 • στή τούτους καὶ ἀξιώσῃ τὸ ἀκαίριον τοῦ πολέμου καὶ ἔτι θάλασσι εἰς ἀν-
 • θρώπους, ἐπιμεν μὴν καὶ γενναίως τὸ πολεμικὸν διακρίσαντες στάθην, γινώ-
 • σαι δὲ διαφόρους κακωμένους, ὅσοι χρηρῶμενοι αὐτοῦ τῆ νῆρ αὐτῶν πα-
 • τριδος, τῇ Ἑλλάδι.

• Ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρεκείσαν ὅσοι τὸν πρῶτον ἀρτιστοῦν βί-
 • βαισι δ' ἐν τοσούτῳ ἡμῶν, ὅτι ὁ ἀρχὴς τῶν ἐλλων αὐτῶν πολεμικῶν
 • ὑπερβαίνει τὸς τριακοστούς, ὅσοι ἀπῆλθον ἔχοντα, ὅσοι γένονται ἀρτι-
 • μοι τῶ πολλῶν ἡμῶν, ἐν θεωροῦσι ὡς ἴσιν, καὶ καταστῶσι ἀρτιμοὶ αὐτοῦ,
 ΤΟΜΟΣ Δ΄. 21

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΙΛΗΜΩΝ, ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ, ΤΟΜΟΣ Δ΄, ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ Π.Β. ΜΩΡΑΪΤΙΝΗ, ΑΘΗΝΑ 1861, Σ.21-22 & 368-369

ΤΑΓΜΑ ΙΠΠΟΤΩΝ ΤΟΥ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ³

[21 Ιουλίου] 2 Αυγούστου 1823.

Το Τάγμα των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννη της Ιερουσαλήμ αναγνώρισε πολύ γρήγορα την Ελληνική Επανάσταση και διόρισε μάλιστα και αντιπρόσωπο στην Προσωρινή Διοίκηση της Ελλάδας ήδη από το 1823.

Αντίγραφο των (πρώτων που επιδόθηκαν σε ελληνική Κυβέρνηση) διαπιστευτηρίων του Ιππότη Philippe Chastelain ο οποίος διορίστηκε αντιπρόσωπος (Πρεσβευτής) του Τάγματος στην ελληνική Κυβέρνηση.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ,
ΑΡΧΕΙΟ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ 1825/Γ σ.4

Επιπλέον στον ιστότοπο της Υπηρεσίας Διπλωματικού και Ιστορικού Αρχείου του Υπουργείου Εξωτερικών (<https://200years.mfa.gr>), διατίθενται για μελέτη τα παρακάτω ιστορικά αρχεία:

- Οι Συνθήκες και τα Πρωτόκολλα της Ανεξαρτησίας
- Το Υπουργείο Εξωτερικών κατά την Επανάσταση και τα πρώτα χρόνια της Ανεξαρτησίας
- Διπλωματικές και Προξενικές Σχέσεις

³ <https://200years.mfa.gr> (Τελευταία πρόσβαση, 23 Απρ 2021)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ 24 & 25 ΜΑΡΤΙΟΥ 2021

Το 2021 λοιπόν τιμούμε τα 200 χρόνια μετά την Επανάσταση, σεβόμενοι την ιστορία μας και οραματιζόμενοι το μέλλον μας, με τρόπο μετρημένο και με απόλυτη συναίσθηση της συγκυρίας.

Δυστυχώς η πανδημία και τα μέτρα κατά του covid-19 δεν μας επέτρεψαν να δώσουμε την αίγλη που θέλουμε και αρμόζει σε αυτό το εξαιρετικό γεγονός που οδήγησε στη δημιουργία του σύγχρονου Ελληνικού κράτους.

Όμως με σεβασμό, δέος και μεγαλοπρέπεια εορτάστηκε η επέτειος για τα 200 χρόνια από την έναρξη της Ελληνικής Επανάσταση, παρά τις όποιες αντιξοότητες από την πανδημία του covid-19 διδάσκοντας σε όλο τον κόσμο, πάλι, πώς είναι να αγωνίζεσαι και να πεθαίνεις για την ελευθερία, τα ιδανικά και την πατρίδα.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Ελλάδα τίμησε τα 200 χρόνια με **εντυπωσιακές διήμερες εκδηλώσεις** στις οποίες **επίσημοι προσκεκλημένοι** ήταν ο **Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκος Αναστασιάδης** με τη σύζυγό του Άντρη, ο **πρωθυπουργός της Ρωσίας Μιχαήλ Μισούστιν** με τη σύζυγό του Βλαντλένα, ο **Πρίγκιπας της Ουαλίας Κάρολος** με τη Δούκισσα της Κορνουάλης Καμίλα και η **Γαλλίδα υπουργός Άμυνας Φρανσουά Παρλί**. Το διήμερο πρόγραμμα των εκδηλώσεων περιλάμβανε:⁴

ΤΕΤΑΡΤΗ 24 ΜΑΡΤΙΟΥ

- **18:15:** Επίσκεψη στο νέο συγκρότημα της Εθνικής Πινακοθήκης, με αφορμή τη συμπλήρωση 200 ετών από την Επανάσταση του 1821.

Ο

πρίγκιπας της Ουαλίας Κάρολος και η δούκισσα της Κορνουάλης Καμίλα

⁴ Συρραφή, ειδήσεων και απλών γεγονότων, ελεύθερα διακινούμενων στο διαδίκτυο για λόγους ενημέρωσης (Υπτος ε.α. Χρήστος Χαϊδεμένος, τάξεως ΣΣΕ 1985). ν.2121/1993 (Άρθρο 18-28Γ).

Ο πρωθυπουργός της Ρωσικής Ομοσπονδίας Μιχαήλ Μισούστιν

- Σύντομες ομιλίες από τον πρωθυπουργό, την υπουργό Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη και τη διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα τις οποίες παρακολούθησαν η ΠτΔ Κατερίνα Σακελλαροπούλου, συνοδευόμενη από τον κ. Παύλο Κοτσώνη, ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκος Αναστασιάδης, συνοδευόμενος από τη σύζυγό του Άντρη Αναστασιάδη, ο Πρίγκιπας της Ουαλίας και η Δούκισσα της Κορνουάλης, ο πρωθυπουργός της Ρωσικής Ομοσπονδίας Μιχαήλ Μισούστιν, ο πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας Πατρίκ Μεζονάβ, η πρόεδρος του Ηνωμένου Βασιλείου Κάιτ Σμιθ, η πρόεδρος της Επιτροπής «Ελλάδα 2021» Γιάννα Αγγελοπούλου-Δασκαλάκη με τον σύζυγό της κ. Θεόδωρο Αγγελόπουλο και ο πρόεδρος του Μουσείου του Λούβρου Ζαν-Λικ Μαρτινέζ. Από την πλευρά του υπουργείου Πολιτισμού θα είναι επίσης παρόντες ο θφυπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού Νικόλας Γιατρομανωλάκης και ο γενικός γραμματέας Πολιτισμού Γιώργος Διδασκάλου.

Η Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Κατερίνα Σακελλαροπούλου

- Μετά τις ομιλίες ακολούθησε ξενάγηση των προσκεκλημένων στην Πινακοθήκη, τμηματικά και με τήρηση των υγειονομικών κανόνων για την καταπολέμηση της πανδημίας.

- **20:30:** Επίσημο Δείπνο στο Προεδρικό Μέγαρο.

ΠΕΜΠΤΗ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ

- **08:00:** Τελετή έπαρσης της σημαίας στον Ιερό Βράχο της Ακρόπολης. Στην τελετή έπαρσης της σημαίας στην Ακρόπολη, βρέθηκαν η Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κατερίνα Σακελλαροπούλου και ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης, ενώ τον εθνικό ύμνο έψαλλε η διεθνούς φήμης σοπράνο Αναστασία Ζαννή.

- **08:30:** Δοξολογία στη Μητρόπολη Αθηνών, παρουσία εκπροσώπων της πολιτειακής, πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας της χώρας.

- **09:20:** Κατάθεση στεφάνων στο Μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη.

- **10:00:** Στρατιωτική παρέλαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ 1821 – 1832⁵

1821	
6.1.1821	Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, επιστρέφοντας στην Πελοπόννησο από τη Ζάκυνθο, αποβιβάζεται στην Καρδαμύλη της Μάνης. Η επιστροφή του ήταν πολύ σημαντική για την προετοιμασία του Αγώνα στην Πελοπόννησο.
26.1.1821	Πραγματοποιείται σύσκεψη κληρικών, προεστών και καπεταναίων στο Αίγιο, μεταξύ των οποίων ο Παπαφλέσσας και ο Παλαιών Πατρών Γερμανός, με θέμα τον καθορισμό της έναρξης της Επανάστασης. (Μυστική συνέλευση Βοστίτσας 26-29 Ιανουαρίου)
16.2.1821	Στο Κισνόβιο, πρωτεύουσα της Βεσσαραβίας, ο Αλέξανδρος Υψηλάντης λαμβάνει την απόφαση για την κήρυξη της Ελληνικής Επανάστασης
1.2.1821	Στο Γαλάτσι της Μολδαβίας λαμβάνει χώρα ένοπλη σύγκρουση μεταξύ Ελλήνων επαναστατών, υπό τον Βασίλειο Καραβιά, και Τούρκων, η οποία καταλήγει σε νίκη των Ελλήνων.
22.2.1821	Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης διαβαίνει τον Προύθο ποταμό και εισέρχεται στο έδαφος της Μολδαβίας, με σκοπό την κήρυξη επανάστασης κατά των Τούρκων.
24.2.1821	Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης κυκλοφορεί την προκήρυξή του «Μάχου υπέρ Πίστewς και Πατρίδος» προς τους λαούς της Μολδοβλαχίας και τους προτρέπει σε επανάσταση κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
3.3.1821	Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης συγκροτεί στη Μολδοβλαχία τον Ιερό Λόχο αρχικής δύναμης 100 ανδρών, υπό τον Γεώργιο Καντακουζηνό.
14.3.1821	Ο Ιωάννης Καποδίστριας, ως Υπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας, σε επιστολή του προς τον Αλέξανδρο Υψηλάντη επικρίνει τον τόπο και τον χρόνο έναρξη του Αγώνα, αλλά αναγνωρίζει έμμεσα τα δίκαια της Ελληνικής Επανάστασης.
14.3.1821	Το πρώτο επεισόδιο της Εθνικής Παλιγγενεσίας: Ο Νικόλαος Σουλιώτης με προτροπή του Παπαφλέσσα προσβάλλει στο Αγρίδι του Χελμού (Πόρτες), τους Τούρκους ταχυδρόμους που μετέφεραν επιστολές του Καϊμακάμη Σελίχ προς τον Χουρσίτ στα Ιωάννινα.
17.3.1821	Οι Πρόκριτοι της Μάνης , υπό την αρχηγία του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, συγκεντρώνονται στο χωριό Τσίμοβα (Αρεόπολη) της Λακωνίας και υψώνουν τη Σημαία της Επανάστασης .
18.3.1821	Οι Πετμεζαίοι κινούνται κατά των Τούρκων στα Καλάβρυτα και τους αποκλείουν στις οχυρώσεις τους.
18.3.1821	Μετά από σύσκεψη στη Μονή της Αγίας Λαύρας, υπό την προεδρία του Π. Π. Γερμανού, ακολουθεί η ορκωμοσία των προκρίτων και κηρύσσεται η έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης.
21.3.1821	Δύναμη από 600 περίπου Έλληνες, υπό την αρχηγία των Πετμεζαίων, του Φωτήλα, Χαραλάμπεη και Σουλιώτη, επιτίθεται με επιτυχία εναντίον των Τούρκων που είχαν κλειστεί στους πύργους των Καλαβρύτων και υποχρεώνει το Διοικητή της φρουράς Αρναούτογλου, να παραδώσει την πόλη.

⁵ <https://geetha.mil.gr> (Τελευταία πρόσβαση, 23 Απρ 2021)

23.3.1821	Η Υψηλή Πύλη καλεί σε σύσκεψη τους προξένους των ξένων Δυνάμεων και τους ζητά να ασκήσουν την επιρροή τους για να παραδώσουν οι ραγιάδες τα όπλα και να κατασταλεί η Επανάσταση στην Ελλάδα.
23.3.1821	Αναγγέλλεται επίσημα στις Ευρωπαϊκές Κυβερνήσεις η έναρξη της Επανάστασης, από τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, Αρχιστράτηγο των Σπαρτιατικών Δυνάμεων και της Μεσσηνιακής Συγκλήτου (<i>Προειδοποιήσεις εις τας ευρωπαϊκάς αυλάς, εκ μέρους του φιλογενούς αρχιστρατήγου των σπαρτιατικών στρατευμάτων Πέτρου Μαυρομιχάλη και της Μεσσηνιακής συγκλήτου</i>), ενώ ταυτόχρονα δύναμη 2.000 ενόπλων Μανιατών, με επικεφαλής τον Ηλία Μαυρομιχάλη, εισέρχεται στην Καλαμάτα και εξαναγκάζει τον Τούρκο διοικητή της να παραδώσει την πόλη.
23.3.1821	Απελευθερώνεται η Βοστίτσα (Αίγιο).
23.3.1821	Οι Γρηγοράκηδες, σε συνεννόηση με τον οπλαρχηγό Κυριακούλη Μαυρομιχάλη, υψώνουν τη σημαία της Επανάστασης στο Μαραθωνήσι (Γύθειο)
23.3.1821	Οι πρόκριτοι αδελφοί Δεληγιάννη και οι αρματολοί αδελφοί Πλαπούτα, μετά από επίσημη δοξολογία στα Λαγκάδια, κηρύσσουν την Επανάσταση στην επαρχία Καρύταινας στην Αρκαδία.
24.3.1821	Ο αρματολός των Σαλώνων (Αμφισσας) Πανουργιάς καλεί τους προκρίτους της περιοχής στον Προφήτη Ηλία, όπου κηρύσσει την Επανάσταση.
25 ή 27.3.1821	Ο Επίσκοπος Παλαιών Πατρών Γερμανός κηρύσσει την έναρξη της Επανάστασης στην πλατεία Αγίου Γεωργίου Πατρών και ορκίζει τους Αρχηγούς Ανδρέα Ζαΐμη, Ανδρέα Λόντο και Μπενιζέλο Ρούφο με 1.000 περίπου άνδρες τους. Στη συνέχεια συστήθηκε «Επαναστατικό ή Αχαϊκό Διευθυντήριο» που τέθηκε τιμητικά υπό την ηγεσία του Γερμανού.
25.3.1821	Ο πρόκριτος της Τριπόλεως Αναγνώστης Κονδάκης με τον Επίσκοπο Βρεσθένης Θεοδώρητο, ιδρύουν στη Βέρβαινα Αρκαδίας το πρώτο ελληνικό στρατόπεδο της Πελοποννήσου, με σκοπό να προστατεύσουν τις γειτονικές περιοχές από ενδεχόμενες επιθετικές επιχειρήσεις των Τούρκων.
26.3.1821	Ο πρόκριτος της περιοχής Γαστούνης Γεώργιος Σισίνης κηρύσσει την Επανάσταση και πολιορκεί το φρούριο Χλομούτσι, στο οποίο είχαν κλειστεί οι Τούρκοι. Την άλλη μέρα καταφτάνει σε βοήθεια των Τούρκων ο Ραΐπ αγάς με 400 άνδρες και προσβάλλει τους Έλληνες από τα νώτα αναγκάζοντάς τους να λύσουν την πολιορκία και να αποχωρήσουν.
26.3.1821	Οι εκπρόσωποι του Αχαϊκού ή Επαναστατικού Διευθυντηρίου γνωστοποιούν επίσημα στους Ευρωπαίους προξένους των Πατρών την κήρυξη της Ελληνικής Επανάστασης.
26.3.1821	Ο Χαράλαμπος Βιλαέτης υψώνει τη σημαία της Επανάστασης στον Πύργο Ηλείας.
27.3.1821	Ελληνικές δυνάμεις, με επικεφαλής τον αρματολό Πανουργιά, ελευθερώνουν την πρωτεύουσα της Φωκίδας, Σάλωνα (Άμφισσα).
27.3.1821	Ο Αθανάσιος Διάκος, μετά από δοξολογία στη Μονή του Οσίου Λουκά, κηρύσσει την Επανάσταση στη Βοιωτία.
28.3.1821	Ελληνικές δυνάμεις, υπό την αρχηγία των Παναγιώτη Καλογερά και αδελφών Δεσποτόπουλου, κηρύσσουν την Επανάσταση στην περιοχή της Μονεμβασίας και υπό την γενική αρχηγία του Πιέρρο Μαγγιόρο Γρηγοράκη πολιορκούν το φρούριό της όπου είχαν καταφύγει 4.500 Τούρκοι.

28.3.1821	Ο Πρόκριτος Αναγνώστης Λιδωρικής και οι Οπλαρχηγοί Δήμος Σκαλτσάς και Πολίτης Παπαγεωργίου υψώνουν τη Σημαία της Επανάστασεως και εισέρχονται στο Λιδωρίκι (Φωκίδα), το οποίο και απελευθερώνουν χωρίς αντίσταση.
28.3.1821	Ο Αθανάσιος Διάκος, επικεφαλής επαναστατικών δυνάμεων φτάνει στον Προφήτη Ηλία Λειβαδιάς και απαιτεί την παράδοση της πόλης από τον διοικητή της Χασάν αγά.
29.3.1821	Δύναμη 300 Μανιατών, υπό το Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, δίνει την πρώτη μάχη του Αγώνα στον Άγιο Αθανάσιο της Καρύταινας (Γορτυνίας) και νικά τους 1.700 Τούρκους της περιοχής, οι οποίοι εγκατέλειψαν στο πεδίο της μάχης εκατοντάδες νεκρούς. Οι υπόλοιποι Τούρκοι προσπαθούν να διαφύγουν από τη γέφυρα του Αλφειού, κοντά στην τοποθεσία Χαζήλαγα, όπου και πάλι ο Κολοκοτρώνης, εξουδετερώνει πολλούς Τούρκους μετά από μια περηφανή νίκη.
30.3.1821	Έλληνες επαναστάτες, υπό το Θεόδωρο Χαλβαντζή, εξαναγκάζουν σε παράδοση τους Τούρκους του χωριού Μαλανδρίνο Λιδωρικού (Φωκίδας).
31.3.1821	Τουρκικές δυνάμεις που είχαν νικηθεί από τον Κολοκοτρώνη στη γέφυρα του Αλφειού, αφού ενισχύθηκαν με 2.500 ομοεθνείς τους καταλαμβάνουν και πυρπολούν το χωριό Σάλεσι.
31.3.1821	Ο επικεφαλής Ελλήνων επαναστατών, Οπλαρχηγός Αντώνιος Κοντοσόπουλος απελευθερώνει την Αταλάντη Λοκρίδας.
31.3.1821	Ο Αθανάσιος Διάκος επιτίθεται και καταλαμβάνει το φρούριο Ώρα της Λιβαδειάς, με αποτέλεσμα την παράδοση της πόλης από τον Τούρκο διοικητή της Χασάν Αγά.
31.3.1821	Ο τουρκικός όχλος προβαίνει σε άγριες σφαγές των Ελλήνων της Σμύρνης, μετά από ψευδή φήμη κήρυξης Ρωσοτουρκικού πολέμου, λόγω της Ελληνικής Επανάστασης.
1.4.1821	Τουρκικός όχλος στην Κωνσταντινούπολη σφάζει ανηλεώς τους Έλληνες που ήταν στην εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής και πυρπολεί την εκκλησία εξ αφορμής της Ελληνικής Επανάστασεως (Κυριακή των Βαΐων).
3.4.1821	Ο Γιουσούφ Πασάς εισέρχεται στην Πάτρα, όπου προβαίνει σε βιαιότητες και σφαγές και παραδίδει την πόλη στις φλόγες.
3.4.1821	Υψώνεται η Σημαία της Επανάστασεως στις νήσους: Σπέτσες, Πόρο, Αίγινα και Σαλαμίνα, ενώ ταυτόχρονα απελευθερώνεται η Θήβα από τους εκεί Οπλαρχηγούς Βασίλειο Μπούσδο και Ιωάννη Λάππα.
4.4.1821	Οι Έλληνες, υπό τους Στρατηγό Στάικο Σταϊκόπουλο, Αρχιμανδρίτη Αρσένιο Κρέστα, Σταμάτιο Μήτσα και άλλους οπλαρχηγούς, πολιορκούν το Ναύπλιο από την ξηρά, ενώ οι Λασκαρίνα Πινότση (Μπουμπουλίνα) και Εμμανουήλ Ορλώφ το αποκλείουν από τη θάλασσα.
6.4.1821	Γενίτσαροι σφάζουν εξήντα Έλληνες στη Σμύρνη και λεηλατούν τις χριστιανικές συνοικίες με αφορμή την ελληνική Επανάσταση, και απειλούν με γενική σφαγή του εκεί ελληνισμού.
8.4.1821	Ο Αθανάσιος Διάκος μαζί με τον Ιωάννη Δυοβουνιώτη και άλλους οπλαρχηγούς πολιορκούν τους Τούρκους στο Φρούριο της Μενδενίτσας Φθιώτιδας, οι οποίοι παραδίδονται μετά πέντε ημέρες.
9.4.1821	Οι Τούρκοι συλλαμβάνουν και φυλακίζουν τους προκρίτους των Αθηνών, με αποτέλεσμα η πόλη να περιέλθει σε τραγική κατάσταση.

10.4.1821	Ανήμερα της Αναστάσεως εξ αφορμής της Ελληνικής Επανάστασης, εισορμούν στο Πατριαρχείο της Κωνσταντινουπόλεως 5.000 Γενίτσαροι όπου συλλαμβάνουν τον Πατριάρχη Γρηγόριο Ε΄ και τον απαγχονίζουν στην Κεντρική Πύλη που έκτοτε παραμένει κλειστή.
10.4.1821	Απελευθερώνεται η Άμφισσα (Σάλωνα) από τους Ιωάννη Γκούρα και Πανουργιά γεγονός καθοριστικό για την επανάσταση στην Στερεά.
10.4.1821	Επαναστατούν τα Ψαρά
13.4.1821	Οι Τούρκοι κατεβάζουν από την αγχώνη και σέρνουν διαπομπευόμενο από τον τουρκικό όχλο το πτώμα του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄, το οποίο ρίχνεται τελικά στη θάλασσα και περισυλλέγεται αργότερα από τον Έλληνα Πλοίαρχο Νικόλαο Παπαδόπουλο ή Σκλάβο, που το μετέφερε στην Οδησό.
15.4.1821	Περιφανής νίκη των Ελλήνων κατά ισχυρών τουρκικών δυνάμεων στο Λεβίδι Αρκαδίας. Η νίκη αυτή είναι ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα κατά την έναρξη της Επανάστασης.
16.4.1821	Ο Αρχιεπίσκοπος Ύδρας Γεράσιμος, μετά από επίσημη δοξολογία, υψώνει τη Σημαία της Επανάστασης. Έτσι η Ύδρα επωμίζεται το βάρος ολόκληρου σχεδόν του ναυτικού αγώνα.
17.4.1821	Ο Πρόκριτος Κωνσταντίνος Λαχανάς κηρύσσει την Επανάσταση στη Σάμο, υψώνοντας τη Σημαία της Επανάστασης στην πόλη Βαθύ.
20.4.1821	Οι Έλληνες επαναστάτες του Γαλατσίου Μολδαβίας, υπό το χιλιάρχο Αθανάσιο Καρπενησιώτη, καταστρέφουν τη γέφυρα του ποταμού Σερέτη, για να παρεμποδίσουν την κατάληψη της πόλης από τους Τούρκους.
23.4.1821	Μάχη στη γέφυρα της Αλαμάνας του Σπερχειού ποταμού κατά την οποία, μετά από ηρωική αντίσταση, φονεύεται ο Επίσκοπος Ησαΐας, τραυματίζεται ο Πανουργιάς και συλλαμβάνεται ο Αθανάσιος Διάκος, ο οποίος υφίσταται φρικτό θάνατο.
25.4.1821	Επαναστατικά τμήματα από τα περίχωρα της Αττικής, υπό το Δήμο Αντωνίου, εισέρχονται στην Αθήνα και υψώνουν τη Σημαία της Επανάστασης. Οι Τούρκοι κλείνονται στην Ακρόπολη, όπου αρχίζει η πολιορκία τους.
26.4.1821	Η Επανάσταση εξαπλώνεται σε ολόκληρη τη νήσο Σάμο, υπό την αρχηγία του Λυκούργου Λογοθέτη.
28.4.1821	Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ανακηρύσσεται αρχιστράτηγος της Καρύταινας Πελοποννήσου, για να αναλάβει το συντονισμό των πολεμικών ενεργειών κατά της Τρίπολης.
3.5.1821	Οι Τούρκοι αποβιβάζουν μεγάλη δύναμη στρατού στην Κύπρο και προβαίνουν σε διωγμούς, λεηλασίες και καταστροφές.
6.5.1821	Ψαριανοί επαναστάτες αποβιβάζονται στην Ίμβρο και καταλαμβάνουν το φρούριο.
6.5.1821	Ο Κεχαγιάμπεης του Χουρσίτ πασά μπαίνει στην Τριπολιτσά για να ενισχύσει τους Τούρκους της πόλεως που πολιορκούνται. Ο Κολοκοτρώνης ενισχύει τα στρατόπεδα στο Χρυσοβίτσι, Λεβίδι και Πιάνα με δυνάμεις υπό τους Πλαπούτα και Ανδρέα Παπαδιαμαντόπουλο.
7.5.1821	Υψώνεται η Σημαία της Επανάστασης στη Μηλέα Πηλίου.

8.5.1821	Υψώνεται επίσημα η Σημαία της Επανάστασης στο Καρλόβαι της Σάμου. Οι επαναστάτες προσβάλλουν τα παράλια απέναντι από το νησί και διώχνουν τους Τούρκους σε μεγάλο βάθος.
8.5.1821	Ο ήρωας Οδυσσέας Ανδρούτσος με 120 παλικάρια του, αναχαιτίζει οριστικά, στο Χάνι της Γραβιάς, την πορεία της Στρατιάς του Ομέρ Βρυώνη προς την Πελοπόννησο. Κατά τη μάχη οι Τούρκοι έχουν 300 νεκρούς και 600 τραυματίες. Οι ελληνικές απώλειες είναι ασήμαντες.
9.5.1821	Δύναμη 1.000 Θεσσαλών επαναστατών πολιορκεί χωρίς αποτέλεσμα το Βελεστίνο.
12.5.1821	Μάχη του Βαλτετσίου, κατά την οποία ολιγάριθμοι Έλληνες κατατροπώνουν ισχυρές τουρκικές δυνάμεις και ανοίγουν την οδό για την ελευθερία του Έθνους.
17.5.1821	Ο Εμμανουήλ Παπάς ηγείται επανάστασης στην Μακεδονία οργανώνοντας σώμα 4.000 αγωνιστών
18.5.1821	Ο οπλαρχηγός Νικήτας Σταματελόπουλος (Νικηταράς), κατά τη Μάχη των Δολιανών, με 300 παλικάρια τρέπει σε φυγή 8.000 Τούρκους, τους οποίους και αποδεκατίζει.
19.5.1821	Οι Τούρκοι απαγχονίζουν τον Επίσκοπο Κισσάμου Μελχισεδέκ Δεσποτάκη και τον ιεροδιάκονο, διδάσκαλο, Καλλίνικο, από τη Βέροια, που θεωρούνται οι πρωτομάρτυρες της Κρήτης στην Επανάσταση του 1821.
20.5.1821	Το Μεσολόγγι κηρύσσει την επανάσταση.
21.5.1821	Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης καταλαμβάνει τη Ζαράκοβα της Τριπολιτσάς, την οποία κάνει κέντρο εφοδιασμού της επαρχίας. Ταυτόχρονα ο Δημήτριος Πλαπούτας οδηγεί τα σώματα του Χρυσοβιτισίου και της Πιάνας στα Τρίκορφα της Τριπολιτσάς. Ήδη άρχισε να γίνεται ασφυκτικός ο κλοιός γύρω από την Τρίπολη, η πτώση της οποίας είχε πλέον κριθεί.
21.5.1821	Ο Δημήτριος Μακρής εκδιώκει τους Τούρκους από το Ανατολικό (Αιτωλικό) και υψώνει τη σημαία της Επανάστασης.
21.5.1821	Έξι Υδραϊκά πλοία με αρχηγό το Δημήτριο Μιαούλη και άλλα έξι σπετσιώτικα, υπό τον Γκίκα Μπότσαρη, καταδιώκουν πλοία του τουρκικού στόλου στον Κορινθιακό Κόλπο και τα αναγκάζουν να καταφύγουν στον Κόλπο της Ναυπάκτου. Η μοίρα των ελληνικών πλοίων συνέπραξε στη δύσκολη επιχείρηση της πολιορκίας της Ναυπάκτου.
21.5.1821	Ιδρύεται η Καγκελαρία των Σφακίων και ορίζεται η έναρξη της Επανάστασης της Κρήτης. Το πρώτο πολεμικό γεγονός της ήταν η επίθεση του Πρωτοπαπαδάκη εναντίον του Θερίσου, το πρώτο δεκαήμερο του Ιουνίου.
26.5.1821	Οι Υδραίοι, με έγγραφό τους, διορίζουν τον Μανώλη Τομπάζη Αρχιναύαρχο του Στόλου στον αγώνα εναντίον των Τούρκων.
27.5.1821	Ο Ψαριανός Δημήτριος Παπανικολής μαζί με τον Ιωάννη Δημουλίτσα (Πατατούκο) πυρπολεί, στον όρμο της Ερεσσού Λέσβου, τουρκικό δίκροτο των 74 πυροβόλων, αφήνοντας 500 Τούρκους νεκρούς.
30.5.1821	Επτανήσιοι εθελοντές επαναστάτες καταλαμβάνουν το όρος Πούσι του χωριού Λάλα Ηλείας.
1.6.1821	Ο Εμμανουήλ Παππάς, οργανωτής της Επανάστασης στη Χαλκιδική, καταλαμβάνει την Ιερισσό.

7.6.1821	Μάχη του Δραγατσανίου , κατά την οποία οι Ιερολοχίτες, με επικεφαλής το Νικόλαο Υψηλάντη, παραμένουν ακλόνητοι στις θέσεις τους, παρά την επίθεση του τουρκικού ιππικού, με αποτέλεσμα την ολοσχερή καταστροφή τους.
8.6.1821	Άφιξη του Δημήτριου Υψηλάντη από την Τεργέστη στην Ύδρα, προκειμένου να συμμετάσχει στην Εθνεγερσία των Ελλήνων.
10.6.1821	Οι Οπλαρχηγοί Αλέξανδρος Βλαχόπουλος, Κωνσταντίνος Σιαδήμας, Δημήτριος Μακρής, Θεόδωρος Γρίβας, Γεώργιος βαρνακιώτης και Αθανάσιος Ραζηκότσικας με 4.000 ενόπλους μετά από στενή πολιορκία του Βραχωρίου (Αγρίνιο), αναγκάζουν τους Τουρκαλβανούς, υπό τον Νούρκα Σερβάνη, να παραδοθούν.
10.6.1821	Ο Ομέρ Βρυώνης καταλαμβάνει την πόλη της Λιβαδειάς.
11.6.1821	Άγριες σφαγές, λεηλασίες και καταστροφές των Τούρκων στις επαρχίες Σελίνου και Θερίσσου Χανίων, με αφορμή τη νέα Κρητική Επανάσταση.
12.6.1821	Ο Δημήτριος Υψηλάντης εκδίδει την πρώτη προκήρυξή του, ως πληρεξούσιος Στρατηγός της Πελοποννήσου, με σκοπό τη ναυτολόγηση και τη συλλογή χρημάτων για τη συντήρηση και ετοιμότητα του Στόλου.
12.6.1821	470 Έλληνες συλλαμβάνονται με δόλιο τρόπο από τον Τούρκο Διοικητή της Κύπρου Κιουτσούκ Μεχμέτ, οδηγούνται στις φυλακές και θανατώνονται
13.6.1821	Οι Τούρκοι καταλαμβάνουν το Ιάσιο Μολδοβλαχίας.
13.6.1821	Ο Γιουσούφ πασάς της Πάτρας επιτίθεται εναντίον του όρους Πούσι (κοντά στο χ. Λάλα), το οποίο κατέχουν σώματα από Επτανήσιους, Ηλείους και Καλαβρυτινούς. Σκοπός του ήταν να ενισχύσει τους Τούρκους του Λάλα. Οι Επτναήσιοι απέκρουσαν τις επιθέσεις και ανάγκασαν τους Τούρκους να υποχωρήσουν μαζί με του Λαλαίους στην Πάτρα. Οι Έλληνες μπαίνουν θριαμβευτές στο Λάλα και το πυρπολούν.
14.6.1821	Νίκη Κρητών επαναστατών σε σφοδρή μάχη στον Λούλο Χανίων και υποχώρηση των Τούρκων στα Χανιά.
15.6.1821	Άγρια σφαγή των κατοίκων της πόλης των Χανίων από τους γενίτσαρους, μετά την ήττα τους στη μάχη του Λούλου Χανίων και το θάνατο του αρχηγού τους Ιμπραήμ Ταμπουρατζή.
16.6.1821	Ολιγάριθμη ελληνική δύναμη υποχρεώνει σε υποχώρηση 700 Τούρκους κοντά στη Στίγκα Ρουμανίας.
17.6.1821	Δύναμη από 6.000 Τούρκους υπό τον Κεχαγιά Βεζή Πασά της Βράιλας επιτίθεται κατά ελληνικού τμήματος 485 ενόπλων ανδρών υπό τον Αθανάσιο Καρπενησιώτη και τους Οπλαρχηγούς Κοντογόνη, Σφάελλο, Ηλία Μίγγερη και Γεώργιο Παπά, κοντά στα ελληνικά οχυρά του Σκουλενίου Ρουμανίας. Απώλειες Τούρκων, 1.600 νεκροί και 200 τραυματίες. Ελλήνων, 300 νεκροί.
17.6.1821	Προσκύνημα της σορού του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε' στο μητροπολιτικό ναό της Οδησσού Ουκρανίας και ταφή του με τιμές βασιλικού πρίγκιπα και Αρχηγού της Ορθοδοξίας.
18.6.1821	Οι κάτοικοι των Καλαρρυτών και του Συρράκου Ηπείρου κηρύσσουν την Επανάσταση κατά των Τούρκων.
20.6.1821	Οι Οπλαρχηγοί Γιολδασαίοι, Κατσιογιάννης, Γιάννης Μπράσκακας επιτίθενται κατά των Τούρκων, υπό τον Βελίμπη, στο Καρπενήσι και τους υποχρεώνουν να εκκενώσουν την περιοχή και να καταφύγουν στην Ήπειρο.

29.6.1821	Ο Χουρσίτ πασάς καταστρέφει τους Καλαρρύτες και το Συρράκο Ηπείρου. Οι κάτοικοι διασκορπίζονται στις γειτονικές περιοχές και ο αρχηγός Ιωάννης Κωλέττης με τους προκρίτους καταφεύγουν στο Μεσολόγγι
1.7.1821	Στα Τρίκορφα Αρκαδίας 22 οπλαρχηγοί αναγνωρίζουν τον Δημήτριο Υψηλάντη ως Αρχιστράτηγο και του ζητούν να αναλάβει την πολιορκία της Τριπολιτσάς.
4.7.1821	Οι Έλληνες επιτυγχάνουν μεγάλη νίκη σε μάχη με τον Λατίφ Πασά, που επικεφαλής 5.000 ενόπλων είχε βγει από τα Χανιά για να πνίξει την Επανάσταση στη Θέρισσο.
5.7.1821	Ο Οθωμανικό Στόλος κανονιοβολεί τη νήσο Σάμο, αλλά το οθωμανικό άγημα των τετρακοσίων ανδρών δεν καταφέρνει να διενεργήσει απόβαση.
5.7.1821	Ο Οπλαρχηγός Νικόλαος Στουρνάρης και οι Καπεταναίοι Αθανάσιος Μάνταλος, αδελφοί Λιακαδά κ.ά. κηρύσσουν την Επανάσταση στην Επαρχία Ασπροποτάμου, στην περιοχή της Πίνδου, ανάμεσα στην Ήπειρο και τη Θεσσαλία, όπου βρίσκονται και οι πηγές του Αχελώου ποταμού. Στο τέλος όμως του ίδιου μήνα δέχονται ισχυρή τουρκική επίθεση και υποχρεούνται να συνθηκολογήσουν.
5.7.1821	Δύναμη 36 τουρκικών πλοίων, υπό τον Υποναύαρχο Καρά Αλή, κανονιοβολεί τη Σάμο και επιχειρεί απόβαση, την οποία αποκρούουν οι Έλληνες επαναστάτες.
9.7.1821	Απαγχονίζεται από τους Τούρκους ο Αρχιεπίσκοπος της Κύπρου Κυπριανός, αποκεφαλίζονται οι Μητροπολίτες Πάφου, Κιτίου και Κυρήνειας και κατακρεουργούνται πολλοί από τους προκρίτους στις φυλακές.
15.7.1821	Νίκη Κρητών επαναστατών εναντίον 5.000 Τούρκων, υπό τον Λατίφ πασά, στους Λάκκους Χανίων, με την οποία εδραιώνεται η επανάσταση στην Κρήτη και ιδιαίτερα στην περιοχή των Σφακίων.
15.7.1821	Έλληνες επαναστάτες, υπό τον Αγγελή Γοβγίνα, εξαναγκάζουν σε υποχώρηση τον Ομέρ Βρυώνη στα Βρυσάκια Εύβοιας.
19.7.1821	Ισχυρή τουρκική δύναμη, υπό τον Ομέρ Βρυώνη, φτάνει στην Αθήνα και υποχρεώνει τους Έλληνες υπό το Λιβέρη Λιβερόπουλο να λύσουν την πολιορκία της Ακροπόλεως και να καταφύγουν στην Αίγινα και στη Σαλαμίνα.
23.7.1821	Παράδοση της Μονεμβασιάς στους Έλληνες. Η άλωση του φρουρίου της πόλης, του πρώτου ονομαστού κάστρου που περιέρχεται στην κατοχή των Ελλήνων, κλονίζει το ηθικό των Τούρκων της Τριπολιτσάς.
7.8.1821	Οι Τούρκοι της Μεθώνης, μετά από πολύμηνη πολιορκία, εξαναγκάζονται να συνθηκολογήσουν και να παραδώσουν το Νεόκαστρο.
10.8.1821	Μεγάλη ήττα της τουρκικής στρατιάς του Κεχαγιάμπεη στην Γράνα (οχυρωματική τάφρο), που έκρινε την τύχη της Τριπολιτσάς (Τριπόλεως).
11.8.1821	Ιδρύεται στη Στουτγάρδη της Γερμανίας φιλελληνικό κομιτάτο για την ενίσχυση του Ελληνικού Αγώνα με χρήματα, πολεμοφόδια και εθελοντές. Η ίδρυση αναγγέλθηκε με προκήρυξη που συντάχθηκε σε αρχαίζουσα ελληνική γλώσσα.
26.8.1821	Μάχη των Βασιλικών. Σ' αυτή κατατροπώθηκαν από τους Έλληνες υπό των οπλαρχηγών Γκούρα και Δυοβουνιώτη, 8.000 Τούρκοι, οι οποίοι κινούνταν προς Λιβαδειά, με σκοπό να κατέλθουν στην Πελοπόννησο.
9.9.1821	Δύναμη 6.000 Τούρκων υπό τον Σελήμ Πασά επιτίθεται κατά της Μονής Σέκου στη Μολδοβλαχία, την οποία υπερασπίζονται οι Γιωργάκης Ολύμπιος και Γιάννης Φαρμάκης με 350 Έλληνες. Λόγω δυσμενούς εξέλιξης του αγώνα, ο πρώτος ανατινάζει την πυριτιδαποθήκη.

15.9.1821	Δύναμη Σουλιωτών, υπό την αρχηγία του Γεωργίου (Κόγκα) Δράκου και Άγα Μουχουρδάρη, αποκόπτει στη θέση Πέντε Πηγάδια (μεταξύ Ιωαννίνων-Άρτας) την εμπροσθοφυλακή του Μουσταφά Πασά από 800 άνδρες. Οι Τούρκοι, μετά την ήττα τους, τρέπονται σε άτακτη φυγή, εγκαταλείποντας 100 νεκρούς και ισάριθμους αιχμαλώτους.
17.9.1821	Τουρκικές δυνάμεις του Μουσταφά Πασά επιτίθενται και πάλι κατά των Σουλιωτών στα Πέντε Πηγάδια. Η μάχη που επακολούθησε κατέληξε σε ήττα των Τούρκων, των οποίων οι απώλειες σε νεκρούς ήταν μεγάλες.
23.9.1821	Ελληνικές δυνάμεις, υπό την αρχηγία του Θ. Κολοκοτρώνη, ύστερα από τρίμηνη πολιορκία, καταλαμβάνουν την Τρίπολη, όπου είχαν συγκεντρωθεί 40.000 Τούρκοι. Η άλωση της Τριπόλεως αποτέλεσε βαρύ πλήγμα για τους Τούρκους και την πρώτη μεγάλη νίκη της Επανάστασης.
23.9.1821	Τουρκοαιγυπτιακά στρατεύματα με τη συνδρομή του Τουρκικού Στόλου καταλαμβάνουν και πυρπολούν το Γαλαξίδι, ναυτικό κέντρο κατά την Επανάσταση, σε αντίποινα για τις ήττες τους στη Σάμο και την Καλαμάτα.
23.9.1821	Οι 160 Έλληνες που επέζησαν, μετά την ανατίναξη της Μονής Σέκου, συνθηκολογούν με το Σελήχ Πασά. Παρασπονδώντας όμως ο Τούρκος αρχηγός, τους φονεύει.
26.9.1821	Παραδίδεται στους Έλληνες η τουρκική φρουρά της Μεγάλης Τάπιας της Τριπολιτσάς (Τριπόλεως) και έτσι ολοκληρώνεται η κατάληψη της πόλεως.
3.10.1821	Ο Ομέρ Βρυώνης καταλαμβάνει και πυρπολεί την Ισό Βοιωτίας και τη Μονή Αγίου Μελετίου.
30.10.1821	Ο Βαλής της Θεσσαλονίκης Μεχμέτ Εμίν Πασάς επιτίθεται με μεγάλες δυνάμεις, καταλαμβάνει την Κασσάνδρα και μεταβάλλει την πόλη σε σφαγείο και στάχτη. Από τους 1.500 Έλληνες υπερασπιστές σκοτώνονται οι περισσότεροι.
4.11.1821	Έναρξη νέας πολιορκίας της Ακρόπολης από 1.000 Έλληνες υπό τον Κτενά.
17.11.1821	Σουλιώτες και Αιτωλοακαρνάνες υπό το Γεώργιο Βαρνακιώτη καταλαμβάνουν την Άρτα μετά από πεισματική αντίσταση των Τούρκων. Οι Τούρκοι αποσύρονται εντός του κάστρου.
1.12.1821	Ο Ηλίας Μαυρομιχάλης, μετά την ανακήρυξή του σε αρχηγό των όπλων της Αττικής, φτάνει στην Αθήνα με δύναμη Μανιατών.
20.12.1821	Α΄ Εθνική Συνέλευση στην Επίδαυρο. Συμμετέχουν Πελοποννήσιοι, Στερεοελλαδίτες και εκπρόσωποι των Νησιών.
1822	
1.1.1822	Η Α΄ Εθνική Συνέλευση των επαναστατημένων Ελλήνων κηρύσσει στην Επίδαυρο την πολιτική ύπαρξη και ανεξαρτησία της Ελλάδας και ψηφίζει το πρώτο Ελληνικό Σύνταγμα, γνωστό ως «Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος».
5.1.1822	Ο Ηλίας Μαυρομιχάλης, γιος του Πετρόμπεη, επικεφαλής δύναμης περίπου 600 Μανιατών, αποβιβάζεται στο Αλιβέρι και ηγείται της επανάστασης στην Εύβοια.
12.1.1822	Επίθεση του Βάσου Μαυροβουνιώτη κατά των Τούρκων, οι οποίοι είχαν εξέλθει από τα Στύρα Ευβοίας. Ο Ηλίας Μαυρομιχάλης σπεύδει σε βοήθειά του και οι αντίπαλοι συγκρούονται στον Άγιο Βασίλειο, με αποτέλεσμα τη νίκη των Ελλήνων.
14.1.1822	Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης απελευθερώνει την Ακροκόρινθο. Για πρώτη φορά στις επάλξεις του φρουρίου κυματίζει η Ελληνική Σημαία, που καθορίσθηκε από

	την Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου, από τις 13 Ιανουαρίου 1822. Η Κόρινθος ορίζεται ως έδρα της Διοίκησης.
15.1.1822	Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος εκλέγεται από την Εθνική Συνέλευση Πρόεδρος του του Εκτελεστικού Σώματος. Την ίδια ημέρα καταργείται το σύμβολο της Φιλικής Εταιρείας.
17.1.1822	Επαναστατικά σώματα εισέρχονται στη Θεσσαλία και υψώνουν τη σημαία της Επανάστασης κατά των Τούρκων.
17.1.1822	Επαναστατικά σώματα Κρητών, υπό τους οπλαρχηγούς Δεληγιαννάκη, Μεληδόνη, Μανουσέλη, Πουλογεωργάκη, Μαυροθαλασσίτη και άλλους, καταλαμβάνουν τη Μονή Αρκαδίου. Κατά τη μάχη φονεύθηκε ο αρχηγός των οθωμανικών τμημάτων Γεντίμ Αλής.
23.1.1822	Τουρκικές δυνάμεις του Ρεθύμνου, για να εκδικηθούν το θάνατο του αρχηγού τους Γεντίμ Αλή, επιτίθενται στη θέση Ακόνια Ρεθύμνου που κατέχουν Κρήτες οπλαρχηγοί. Η μάχη έληξε με νίκη των Κρητών.
25.1.1822	Δολοφονείται από τους Τούρκους ο Αλή Πασάς των Ιωαννίνων, με αποτέλεσμα την αποδέσμευση των τουρκικών δυνάμεων που πολιορκούσαν τα Ιωάννινα και τη χρησιμοποίησή τους για την κατάπνιξη της Ελληνικής Επανάστασης.
30.1.1822	Τουρκικός Στόλος αποβιβάζει 800 άνδρες για να καταλάβουν το Νεόκαστρο της Μεθώνης. Τα ελληνικά τμήματα, υπό την αρχηγία του Γερμανού φιλέλληνα Νόρμαν, αποκρούουν τις επιθέσεις και αναγκάζουν τα εχθρικά πλοία να αποπλεύσουν προς τα Ιόνια νησιά.
7.2.1822	Μετά από σουλτανικό φερμάνι, παραχωρείται, υπό όρους, αμνηστεία στους Αγιορείτες, θέτοντας έτσι τέλος στην επανάσταση στη Χαλκιδική.
10.2.1822	Κρήτες επαναστάτες των χωριών Μέρωνα, Μοναστηράκι και Αμάρι Ρεθύμνου αποκρούουν τουρκική επίθεση και στη συνέχεια αντεπιτίθενται κατά των Τούρκων της περιοχής, οι οποίοι υποχωρούν εγκαταλείποντας 300 νεκρούς.
19.2.1822	Στο Μητροπολιτικό ναό της Νάουσας, μετά τη λειτουργία της Κυριακής της Ορθοδοξίας, ο Ζαφειράκης υψώνει τη σημαία της Επανάστασης, κηρύσσοντας έτσι την έναρξή της σε όλη την περιοχή.
20.2.1822	Λαμβάνει χώρα η ναυμαχία των Πατρών, όπου 26 υδραίικα, 20 σπετσιώτικα και 16 ψαριανά πλοία, υπό τον Ανδρέα Μιαούλη, καταναυμαχούν τον Τουρκικό Στόλο υπό τον Καρά-Τεπέ Αλή και τον τρέπουν σε φυγή προς τη Ζάκυνθο με πολλές απώλειες.
26.2.1822	Αγωνιστές, υπό τους Γενναίο και Αποστόλη Κολοκοτρώνη και Δημήτριο Πλαπούτα, επιτίθενται κατά πολυάριθμων τουρκικών δυνάμεων στη Χαλανδρίτσα Πατρών και τις τρέπουν σε φυγή, με μεγάλες απώλειες για τους Τούρκους.
2.3.1822	Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης καταλαμβάνει την περιοχή του Γηροκομείου Πατρών, την οποία κατείχαν 12.000 άνδρες του Μεχμέτ Πασά.
8.3.1822	Δύναμη 300 επαναστατών, υπό τους Κασομούλη, Διαμαντή και Ντίτζια, επιχειρεί να καταλάβει το Οχυρό του Κολινδρού Πιερίας, το οποίο κατείχαν οι Τούρκοι. Μετά την ενέργεια αυτή, η Επανάσταση εξαπλώνεται στην περιοχή Ολύμπου.
9.3.1822	Ελληνικές δυνάμεις υπό το Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, τρέπουν σε φυγή τους Τούρκους μετά από αιφνιδιαστική επίθεση των τελευταίων στο Σαραβάλιο Πατρών, οι οποίοι εγκαταλείπουν στο πεδίο της μάχης εκατοντάδες νεκρούς και τραυματίες.

11.3.1822	Ο Λυκούργος Λογοθέτης με 2.500 Σαμίους και 150 Χίους αποβιβάζεται στη Χίο όπου εγκλείει εντός του Φρουρίου και πολιορκεί, τις εκεί τουρκικές δυνάμεις.
12.3.1822	Ο Γέρο – Καρατάσος νικά τους Τούρκους στη Μονή Παναγιάς – Δοβράς της περιοχής Νάουσας.
13.3.1822	Ο Γρηγόριος Σάλας, ως αντιπρόσωπος του Δημητρίου Υψηλάντη, κηρύσσει την Επανάσταση στην περιοχή Σκάλας Ελευθεροχωρίου Ολύμπου.
20.3.1822	Τμήμα φιλελλήνων, υπό την αρχηγία του Γάλλου (Κορσικανού) Συνταγματάρχη Ιωσήφ Βαλέστ, αποβιβάζεται στο Λουτρό Σφακίων, για να οργανώσει και να ενισχύσει τον κρητικό αγώνα.
28.3.1822	Δύναμη από 700 Κρήτες επαναστάτες συντρίβει στην περιοχή Ρεθύμνου πενταπλάσιους Τούρκους.
30.3.1822	Τουρκικός Στόλος 34 πλοίων, υπό το Ναύαρχο Καρά Αλή, φθάνει βόρεια της Χίου. Μπροστά στο μεγάλο αυτό κίνδυνο, το Υπουργείο Ναυτικών καλεί σε συναγερμό όλα τα ναυτικά νησιά για κοινή αντιμετώπιση του εχθρού.
1.4.1822	Αποφασίζεται με νόμο η σύσταση τακτικού στρατού επιπέδου συντάγματος. Η Γενική Αρχηγία ανατέθηκε στο Γερμανό Στρατηγό Κάρολο Νόρμαν.
2.4.1822	Κυριακή Αναστάσεως ο Τούρκος Ναύαρχος Καρά Αλής γίνεται κύριος ολόκληρης της νήσου Χίου μετά από άγριες σφαγές, αιχμαλωσίες και εξανδραποδισμό 100.000 και πλέον κατοίκων.
2.4.1822	Ελληνικές δυνάμεις, υπό τους Νικήτα Σταματελόπουλο (Νικηταρά), Ανδρούτσο, Δημήτριο Υψηλάντη και Δυοβουνιώτη, καθλώνουν στην Αγ. Μαρίνα Στυλίδας Φθιώτιδας μεγάλες τουρκικές δυνάμεις του Δράμαλη, ενώ ταυτόχρονα νικούν τις αντίστοιχες στην Υπάτη. Οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις στόχευαν στην κατατριβή και ει δυνατόν στην παρεμπόδιση του Δράμαλη να κατέλθει στην κύρια επαναστατική εστία των Ελλήνων, την Πελοπόννησο.
2.4.1822	Ελληνικές δυνάμεις υπό τους Σιαφάκα, Κοντογιάννη, Σκαλτσοδήμο, Δυοβουνιώτη και άλλους, πετυχαίνουν μεγάλη νίκη στην Υπάτη Φθιώτιδας εναντίον των δυνάμεων του Δράμαλη.
13.4.1822	Άλωση της επαναστατημένης Νάουσας. Μετά από πείσμονα αντίσταση των κατοίκων της, η πόλη υποκύπτει στα υπέρτερα τουρκαλβανικά στίφη του Εμπού Λουμπούτ. Ακολουθούν πρωτοφανείς δηώσεις, εξανδραποδισμοί και βίαιοι εξισλαμισμοί του πληθυσμού (οι μετέπειτα Βαλλαάδες). Δεκατρείς νεανίδες της Νάουσας, για να αποφύγουν την ατίμωση από τους Τούρκους, πέφτουν σαν άλλες Σουλιώτισσες στον καταρράκτη της Αραπίτσας. Το ελληνικό κράτος για να τιμήσει την επική αντίσταση και αυτοθυσία των κατοίκων της, της προσέδωσε το προσωνύμιο Ηρωική Πόλη, με Βασιλικό Διάταγμα του 1955 (ΦΕΚ 17-8), όπου έκτοτε αποτελεί και την πλήρη επίσημη ονομασία της.
14.4.1822	Συλλαμβάνεται και αποκεφαλίζεται στο Ρέθυμνο από τους Τούρκους κατά την προσπάθεια κατάληψης του εκεί φρουρίου ο Γάλλος φιλέλληνας (Κορσικανός) Συνταγματάρχης Ιωσήφ Βαλέστ, που είχε μεταβεί εκεί μετά την Πελοπόννησο, για την οργάνωση τακτικού στρατού.
16.5.1822	Μετά την κατάληψη του Σουλίου, τμήμα Σουλιωτών, υπό τους Γιώτη Δαγκλή και Γεώργιο (Γκόγκα) Δράκο, μάχεται στη Μονή Δονάτου και φονεύει 80 Τούρκους.
29.5.1822	Οι υπερασπιστές του Σουλίου πετυχαίνουν περιφανή νίκη εναντίον των Τούρκων στο χωριό Ναβαρικό.

6.6.1822	Ανατίναξη της τουρκικής ναυαρχίδας στο λιμάνι της Χίου από τον Πυρπολητή Κωνσταντίνο Κανάρη, σε αντίποινα για την καταστροφή του νησιού. Στη ναυαρχίδα επέβαινε ο Ναύαρχος Καρά Αλής, ο οποίος φονεύθηκε με 2.000 Τούρκους.
10.6.1822	Ισχυρές ελληνικές δυνάμεις, υπό τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, αποκρούουν επίθεση τμήματος ιππικού, υπό τον Κιουταχή, στο Κομπότι Άρτας.
10.6.1822	Απελευθέρωση της Αθήνας από τους Τούρκους, έπειτα από 366 χρόνια σκλαβιάς. Παραδίδονται 1.160 Τούρκοι που αμύνονται στην Ακρόπολη και υψώνεται η ελληνική σημαία.
23.6.1822	Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, αφού έρχεται σε διαφωνία με την κυβέρνηση, διαλύει την πολιορκία της Πάτρας, μέσα στην οποία υπήρχαν 12.000-15.000 Τούρκοι, και αναχωρεί μέσω Γαστούνης για την Τριπολιτσά.
4.7.1822	Μάχη στον Πέτα Άρτας που καταλήγει σε συντριβή των ελληνικών και φιλελληνικών δυνάμεων.
4.7.1822	Σκληρή ελληνοτουρκική μάχη στη Σπλάντζα Πρεβέζης κατά την οποία σκοτώνεται ο Κυριακούλης Μαυρομιχάλης και τραυματίζεται θανάσιμα ο κεχαγιάμπεης του Χουρσίτ πασά.
26.7.1822	Λαμβάνει χώρα η μάχη στα Δερβενάκια, κατά την οποία μικρές επαναστατικές δυνάμεις, υπό τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, αποδεκατίζουν την πολυπληθή στρατιά του Δράμαλη, η οποία επιστρέφει στην Τίρυνθα αφήνοντας στο πεδίο της μάχης χιλιάδες νεκρούς και τραυματίες.
28.7.1822	Επίθεση των τμημάτων του Νικηταρά και των Φλεσσαίων εναντίον της στρατιάς του Δράμαλη στο Αγιονόρι Ναυπλίου λήγει με μεγάλες απώλειες για τους Τούρκους, που μετά βίας διαφεύγουν στην Κόρινθο.
4.8.1822	Κατάληψη και καταστροφή των χωριών Λάκκων και Θερίσου Κρήτης από το Χασάν Πασά.
10.8.1822	Ολιγάριθμες ελληνικές δυνάμεις, υπό το Βαρνακιώτη, μετά βωρη μάχη στο Ξηρόμερο Ακαρνανίας αναγκάζουν τον Κιουταχή να υποχωρήσει προς το Λουτράκι με σοβαρές απώλειες σε έμπυχο και άψυχο υλικό.
2.9.1822	Οι Σουλιώτες, μετά από διαδοχικές ελληνικές αποτυχίες στην Ήπειρο και συμφωνία με τον Κεσέρ Πασά, εγκαταλείπουν τις εστίες τους και αναχωρούν για τα Επτάνησα
8.9.1822	Διεξάγεται η ναυμαχία των Σπετσών, κατά την οποία ο Ελληνικός Στόλος, υπό την αρχηγία του Α. Μιαούλη νικά τον Τουρκικό, υπό τον Καρά Αλή. Έτσι, ματαιώνεται ο ανεφοδιασμός των πολιορκουμένων Τούρκων του Ναυπλίου.
17.9.1822	Το Εκτελεστικό, μετά από πρόταση των Χιλιάρχων και των Καπεταναίων της περιφέρειας, ορίζει τον Γεώργιο Βαρνακιώτη Στρατηγό της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας.
24.9.1822	Ο Οδυσσεάς Ανδρούτσος ανακηρύσσεται Αρχιστράτηγος Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας.
11.10.1822	Ο Μάρκος Μπότσαρης αντικαθιστά τον Γεώργιο Βαρνακιώτη στην Αρχιστρατηγία της Δυτικής Στερεάς, με απόφαση του Εκτελεστικού, λόγω επαφών του Βαρνακιώτη με τον Ομέρ Βρυώνη που θεωρήθηκαν ύποπτες.
17.12.1822	Ισχυρή τουρκική δύναμη 8.000 ανδρών υπό τον Κιοσέ Μεχμέτ, μετά από μάχη στη Γραβιά με τους οπλαρχηγούς Παπαντρέα και Καλύβα, προχωρά και καταλαμβάνει

	τα Σάλωνα, (Άμφισσα) που είχαν εκκενώσει οι κάτοικοί τους και είχαν καταστρέψει τα νοικοκυριά τους.
25.10.1822	10.000 Τούρκοι, υπό τον Κιουταχή και τον Ομέρ Βρυώνη, και 3 τουρκικά πλοία, υπό το Γιουσούφ Πασά, πολιορκούν το Μεσολόγγι από ξηρά και θάλασσα. Οι Μεσολογγίτες, 700 περίπου, υπό τους Μαυροκορδάτο, Μ. Μπότσαρη, Γ. Κίτσο, Θ. Γρίβα, αποφασίζουν να αγωνιστούν μέχρι εσχάτων.
27.10.1822	Δύο πολεμικά και δύο πυρπολικά πλοία των Ψαρών προσβάλλουν τον Τουρκικό Στόλο στο λιμένα της Τενέδου. Ο πυρπολητής Κ. Κανάρης ανατινάζει την τουρκική υποναυαρχίδα, προκαλώντας τεράστιες απώλειες.
9.11.1822	Μοίρα 8 πλοίων από την Ύδρα και τις Σπέτσες προσβάλλει και νικά τον τουρκικό στόλο του Γιουσούφ πασά που πολιορκεί το Μεσολόγγι. Έτσι ελευθερώνεται η θαλάσσια επικοινωνία του Μεσολογγίου.
13.11.1822	Υδραϊκός στόλος αποβιβάζει στο Μεσολόγγι 1.500 άνδρες υπό τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, Τσαλαφατινό Κανέλλο Δεληγιάννη και Ανδρέα Ζαΐμη για ενίσχυση της φρουράς της πόλης.
3.12.1822	Οι Τούρκοι του Ναυπλίου παραδίδονται στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη μετά από την πτώση του Παλαμίδιου. Η πολιορκία του κάστρου είχε αρχίσει στις 29 Νοεμβρίου.
25.12.1822	Ανήμερα Χριστουγέννων, οι υπερασπιστές του Μεσολογγίου αποκρούουν με επιτυχία γενική επίθεση των Τούρκων υπό τον Ομέρ Βρυώνη. Την ίδια μέρα, για αντιπερισπασμό, ο Πετρόμπεης και ο Τσάγκακς επιτίθενται σε Τούρκους που είχαν στρατοπεδεύσει στο χωριό Κατοχή Βόνιτσας.
31.12.1822	Οι Τούρκοι του Ομέρ Βρυώνη λύουν την πολιορκία του Μεσολογγίου.
1823	
2.1.1823	Οι Τούρκοι, με εντολή του Χασάν Πασά, διοικητή της Κρήτης, προβαίνουν σε σφαγές των Χριστιανών στις επαρχίες Λασιθίου και Μιραμπέλλου.
15.1.1823	Μάχη στον Άγιο Βλάση Ευρυτανίας και νίκη των Ελλήνων, με αρχηγό τον Γεώργιο Καραϊσκάκη, κατά των Τουρκαλβανών.
3.2.1823	Ένοπλες ομάδες από περίπου 5.000 άνδρες προσβάλλουν τους Τούρκους στο δυτικό άκρο της Κρήτης. Οι Τούρκοι αναγκάζονται να εγκλειστούν στα φρούρια Καστελλίου (Κισσάμου) και Γραμβούσας, όπου τελικά αποδεκατίζονται από πανώλη.
29.3.1823	Συνέρχεται στο Άστρος Κυνουρίας η Β' Εθνική Συνέλευση, η οποία έληξε στις 18 Απριλίου με τη σύνταξη της διακήρυξης για «την πολιτική των Ελλήνων ύπαρξη και ανεξαρτησία»
23.4.1823	Ο Υδραϊός Μανώλης Τομπαζης διορίζεται από την κυβέρνηση αρμοστής της Κρήτης. Προετοιμάζει σώμα 1.200 ανδρών μεταξύ των οποίων και ο Άγγλος Φιλέλληνας Άστιγξ ως διοικητής πυροβολικού. Στις 22 Μαΐου το σώμα αυτό αποβιβάζεται στο λιμάνι Δρεπάνια κοντά στο Καστέλλι και αναζωπυρώνει την Επανάσταση στην Κρήτη.
6.5.1823	Ο Νικόλαος Κριεζώτης νικά τους Τούρκους του Ομέρ Μπέη στο Βατίτσι Καρύστου.
2.6.1823	Επίθεση επαναστατών Κρητών – στην πλειονότητα Σφακιανών – στο στενό πέρασμα Κανδάνου-Χανίων λήγει με νίκη των Ελλήνων και το θάνατο 800 Τούρκων.

10.6.1823	Δύναμη 1.000 Οθωμανών, υπό τον Γιουσούφ Πασά, πυρπολεί την Αράχωβα και το Καστρί Δελφών.
12.6.1823	Δύναμη 600 Ψαριανών, υπό τον Πλοίαρχο Γεώργιο Σκανδάλη, καταλαμβάνουν και πυρπολούν το Τσανταρλή Μικράς Ασίας.
9.8.1823	Μάχη στο Κεφαλόβρυσο Καρπενησίου (τη νύχτα 8/9 Αυγ. 1823) κατά την οποία τραυματίζεται θανάσιμα ο Μάρκος Μπότσαρης, ο οποίος αποτελούσε σύμβολο ενότητας των αγωνιζομένων Ελλήνων, και πεθαίνει την επόμενη μέρα. Τα τελευταία λόγια του ήταν: «Αδέρφια, εγώ έκαμα το χρέος μου και πεθαίνω ευχαριστημένος. Μείνετε πιστοί στην πατρίδα και πιστοί δούλοι του Θεού. Αφήστε με και τρεχάτε να τελειώσετε εκείνα που εγώ άρχισα». Ο Θάνατος του Μάρκου Μπότσαρη θεωρήθηκε εθνική συμφορά. Οι Τούρκοι, παρά την ήττα τους στο Κεφαλόβρυσο, πανηγύρισαν το γεγονός με κανονιοβολισμούς.
27.8.1823	Δύναμη 500 περίπου αγωνιστών, υπό το Δημήτριο Λέκκα, αποκρούει ισάριθμους Τούρκους ιππείς που κατευθύνονταν από τη Θήβα στην Αθήνα και κρατούν ελεύθερη την Αττική.
9.10.1823	Δεκατρία τουρκικά πλοία αποτυγχάνουν να ενεργήσουν απόβαση στο λιμένα της Σκιάθου, τον οποίο υπερασπίζονται 400 νησιώτες.
26.10.1823	Οι Τουρκαλβανοί παραδίδουν το φρούριο της Ακροκορίνθου στον Κολοκοτρώνη.
2.12.1823	Ο Πρόεδρος των Η.Π.Α. Μονρόε σε προσχέδιο διαγγέλαμτός του προς το Κονγκρέσο, αναγνωρίζει την κατάσταση στην Ελλάδα και προτείνει την αποστολή πρεσβευτή στην Ελλάδα. Παρά το γεγονός ότι το σημείο αυτό διαγράφηκε από το τελικό κείμενο, αποτελεί την πρώτη θετική δήλωση υπέρ της ελληνικής ανεξαρτησίας.
1824	
6.4.1824	Καταστέλλεται η επανάσταση στην Κρήτη από τους Τουρκοαιγυπτίους οι οποίοι απέκτησαν έτσι μία ισχυρή βάση ανεφοδιασμού για τον Ιμπραήμ.
7.4.1824	Ο Λόρδος Βύρων πεθαίνει στο Μεσολόγγι από πνευμονία. Ο θάνατός του βυθίζει σε γενικό πένθος ολόκληρη την Ελλάδα.
14.5.1824	Αιγυπτιακή μοίρα, καταπλέει στην Κάσο και την κανονιοβολεί. Οι Κάσιοι ενισχυμένοι με 600 Κρητικούς, απαντούν στα πυρά. Η αιγυπτιακή ναυαρχίδα «Αφρική» πέφτει σε ύφαλο, ενώ τα υπόλοιπα αιγυπτιακά πλοία φεύγουν για τη Σούδα της Κρήτης.
29.5.1824	Ο Αιγυπτιακός Στόλος, επανέρχεται στην Κάσο, καταλαμβάνει και λεηλατεί το νησί και προβαίνει σε σφαγές και βιαιότητες.
3.6.1824	Επίθεση των οπλαρχηγών Τσόγκα και Ράγκου κατά της Σκουληκαριάς Άρτας εξαναγκάζει τους Τούρκους να εγκαταλείψουν τις θέσεις τους και να καταφύγουν στην Άρτα.
9.6.1824	Ο οπλαρχηγός Γεώργιος Τσόγκας τρέπει σε άτακτη φυγή την ισχυρή δύναμη του Ταχήρ Αμπάζη στο Ξοδάκτυλο Άρτας.
21.6.1824	Ο Οθωμανικός Στόλος φθάνει στις 20 Ιουνίου στα Ψαρά και αρχίζει τον κανονιοβολισμό των οχυρωμάτων στη βόρεια ακτή της νήσου. Δύναμη 3.000 Τούρκων, υπό τον Χοσρέφ πασά, αποβιβάζεται στα Ψαρά, καταλαμβάνει την πόλη και προβαίνει στην ολοκληρωτική καταστροφή της. Φονεύονται 4.000 κάτοικοι και χιλιάδες αιχμάλωτοι οδηγούνται στα σκλαβοπάζαρα της Ανατολής.

22.6.1824	Οι Τούρκοι απωθούν τους υπερασπιστές των Ψαρών στο εσωτερικό του νησιού. Οι εχθροί καταλαμβάνουν το ένα οχύρωμα μετά το άλλο, όταν όμως φθάνουν στο τελευταίο, δύο από τους υπερασπιστές του, οι Αντώνιος Βρατσάνος και Σιδέρης βάζουν φωτιά στην πυριτιδαποθήκη και ανατινάσσεται το οχύρωμα στον αέρα. Είναι η λεγόμενη «Μαύρη Ράχη» του Διονυσίου Σολωμού.
3.7.1824	Ο ελληνικός στόλος, υπό τους Ανδρέα Μιαούλη και Γεώργιο Σαχτούρη, καταλαμβάνει το νησί των Ψαρών, τρέπει σε φυγή τον τουρκικό στόλο και βυθίζει 20 πλοία του. Διέφυγαν μόλις 5 τουρκικά πλοία.
5.7.1824	600 Έλληνες νικούν πάνω από 3.000 Τούρκους, υπό τον Ομέρ πασά της Καρύστου, στο Μαραθώνα Αττικής.
8.7.1824	Ολιγάριθμη ελληνική δύναμη, υπό τον Ασημάκη Σκαλτσά, μετά από εξάωρη μάχη, τρέπει σε φυγή 6.000 Τούρκους στη θέση Μπινίτσα Λιδωρικίου.
14.7.1824	Μάχη στην Άμπλιανη Φωκίδας καταλήγει σε νίκη των Ελλήνων και μεγάλες απώλειες για τους Τούρκους.
30.7.1824	Ο Γεώργιος Σαχτούρης καταναυμαχεί τον τουρκικό στόλο στη Σάμο. Κατά τη σύγκρουση κυριεύονται τρία τουρκικά πλοία και φονεύεται ή πνίγεται το μεγαλύτερο μέρος του τουρκικού στρατού. Στη συνέχεια ο τουρκικός στόλος τρέπεται σε άτακτη φυγή προς τα παράλια της Μικράς Ασίας με ανυπολόγιστες απώλειες.
3.8.1824	Δύναμη 600 Τούρκων Ιππέων, υπό τον Ομέρ Πασά, επιτίθεται κατά των Ελλήνων στην Αθήνα. Μετά από σκληρή μάχη, οι τουρκικές δυνάμεις εγκαταλείπουν τον αγώνα και αποσύρονται στην Εύβοια με σοβαρές απώλειες.
6.8.1824	Ο Ελληνικός Στόλος, υπό το Γ. Σαχτούρη, καταναυμαχεί τον Τουρκικό στο στενό της Μυκάλης, ακρωτηρίου της Μ. Ασίας απέναντι από τη Σάμο, ματαιώνοντας έτσι την επικείμενη τουρκική απόβαση στο νησί.
29.8.1824	Ναυμαχία του Γέροντα στην Μικρά Ασία. Σε αυτήν ο μικρός Ελληνικός Στόλος, υπό τον Ανδρέα Μιαούλη, καταναυμαχεί τον ενωμένο Τουρκοαιγυπτιακό Στόλο.
24.9.1824	Ο Ελληνικός Στόλος, υπό τον Ανδρέα Μιαούλη, συγκρούεται κοντά στη Χίο με τον Τουρκοαιγυπτιακό Στόλο του Ιμπραήμ, ο οποίος μετά τη βύθιση δύο πλοίων του απέπλευσε προς Μυτιλήνη.
7.10.1824	Ελληνικά τμήματα τρέπουν σε φυγή 4.000 Τούρκους στη Σουβάλα Παρνασσού.
1.11.1824	Ελληνικός Στόλος αποτελούμενος από 45 μικρά πλοία, υπό τον Ανδρέα Μιαούλη, διασκορπίζει, κοντά στο Ηράκλειο Κρήτης, το στόλο του Ιμπραήμ που περιλάμβανε περισσότερα από 200 πλοία. Κυριεύθηκαν επίσης, πολλά φορτηγά πλοία με πολεμοφόδια και τροφές.
1825	
11.2.1825	Ο Ιμπραήμ, επικεφαλής 4.000 πεζών και 4.000 ιππέων, αποβιβάζεται στη Μεθώνη και την επομένη κινείται προς την Πύλο.
15.3.1825	Τουρκοαιγυπτιακές δυνάμεις από 4.000 άνδρες, υπό τον Ιμπραήμ, προσβάλλουν κοντά στο Νεόκαστρο Μεσσηνίας τους ολιγάριθμους άνδρες του Χατζηχρήστου.
16.3.1825	Μάχη και νίκη των Ελλήνων κατά του Ιμπραήμ, με επικεφαλής τον Οπλαρχηγό Γερο-Καρατάσο στο Σχοινόλακα Πυλίας Μεσσηνίας.
7.4.1825	Ο Ιμπραήμ, με ορμητήριο τη Μεθώνη, εκστρατεύει εναντίον της περιοχής Κρεμμυδίου όπου κατανικά τις εκεί ελληνικές δυνάμεις.

14.4.1825	Σκοτώνεται πάνω στις επάλξεις του κάστρου της Μεθώνης ο Ιωάννης Μαυρομιχάλης, γιος του Πετρόμπεη, σε ηλικία 19 ετών.
15.4.1825	Δύναμη 6.000 Τούρκων, υπό τον Κιουταχή, αρχίζει τη δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου. Ταυτόχρονα μια άλλη αποτελούμενη από 10.000 άνδρες, αποστέλλεται απ' αυτόν για να καταλάβει τα Σάλωνα (Αμφισσα) και ολόκληρη την Ανατολική Στερεά Ελλάδα.
26.4.1825	Ο Ιμπραήμ με 11.000 πεζούς και 800 ιππείς κυριεύει τη Σφακτηρία, την οποία υπεράσπιζαν μόνο 1.500 Έλληνες. Κατά τη μάχη φονεύθηκαν ο Υπουργός Στρατιωτικών Αναγνώστης Παπαγεωργίου ή Αναγνωσταράς και ο Φιλέλληνας Σανταρόζα (Ανιμπάλε Ντερόσσι ντι Πομαρόλο). Ταυτόχρονα, το ελληνικό πολεμικό ΑΡΗΣ με κυβερνήτη το Δημήτριο Σαχτούρη εξέρχεται από το λιμάνι της Πύλου υπό το συνεχή κανονιοβολισμό του Τουρκοαιγυπτιακού Στόλου.
30.4.1825	Ο Ελληνικός Στόλος, υπό τον Ανδρέα Βώκο (Μιαούλη), πυρπολεί 28 τουρκικά πλοία στη Μεθώνη και μία πυριτιδαποθήκη στην ξηρά.
4.5.1825	Δύναμη 3.000 ανδρών του Μεχμέτ Ρεσίτ πασά ή Κιουταχή κάμπτει την ελληνική αντίσταση και εισέρχεται στα Σάλωνα (Αμφισσα), όπου προβαίνει σε άγριες λεηλασίες και σφαγές.
6.5.1825	Οι ηρωικοί πολιορκημένοι του Μεσολογγίου επιχειρούν την πρώτη τους έξοδο από την πόλη, ενεργούν αιφνιδιαστική επίθεση κατά των Τούρκων πολιορκητών και τους προκαλούν σοβαρές απώλειες.
10.5.1825	Ο ελληνικός στόλος επιχειρεί ανεφοδιασμό του Μεσολογγίου. Ταυτόχρονα, 3.000 Έλληνες υπό τον Κίτσο Τζαβέλλα και τον Γεώργιο Καραϊσκάκη δημιουργούν νέο στρατόπεδο Δυτικής Στερεάς για να ενισχύσουν το Μεσολόγγι. Οι πολιορκημένοι του Μεσολογγίου, παίρνοντας θάρρος από αυτήν την είδηση επιχειρούν νέα έξοδο και προκαλούν μεγάλες απώλειες στους Τούρκους.
20.5.1825	Ο Ιμπραήμ Πασάς, με 3.000 άνδρες, επιτίθεται εναντίον του Γρηγορίου Δικαίου (Παπαφλέσσα) στο Μανιάκι της Μεσσηνίας. Κατά τη μάχη έπεσε ηρωικά μαχόμενος ο Παπαφλέσσας, ενώ οι απώλειες των αντιπάλων ήταν βαρύτερες.
22.5.1825	Δολοφονείται στο Ναύπλιο η ηρωίδα της Επανάστασης Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα.
23.5.1825	Ο Ιμπραήμ μετά τη μάχη στο Μανιάκι επιστρέφει στη Μεθώνη από όπου εκστρατεύει κατά της Καλαμάτας και άλλων κωμοπόλεων της Μεσσηνίας και τις πυρπολεί.
23.5.1825	Ο ελληνικός στόλος ναυμαχεί με τον στόλο του Ιμπραήμ ανάμεσα στην Άνδρο και το Κάβο Ντόρο, όπου μία φρεγάτα και μία κορβέτα του εχθρού.
31.5.1825	Ο ελληνικός στόλος, υπό τους Ανδρέα Βώκο (Μιαούλη), Γ. Ανδρούτσο και Νικόλαο Αποστόλη, νικά σε ναυμαχία έξω από τον κόλπο της Σούδας τα πλοία κάλυψης του Τουρκικού Στόλου.
2.6.1825	Ναυμαχία μεταξύ ελληνικού και τουρκικού στόλου έξω από το λιμάνι της Σούδας έχει ως αποτέλεσμα την ανατίναξη της τουρκικής υποναυαρχίδας.
5.6.1825	Δολοφονείται στην Ακρόπολη Αθηνών ο Οδυσσέας Ανδρούτσος.
7.6.1825	Μεγάλη ελληνοτουρκική μάχη στο όρος Τραμπάλα Μεγαλόπολης. Παρά τις σοβαρές απώλειες, οι δυνάμεις του Ιμπραήμ προελαύνουν στο κέντρο της Πελοποννήσου.

13.6.1825	Νίκη των τμημάτων των Δημήτριου Υψηλάντη και Κωνσταντίνου Μαυρομιχάλη εναντίον 6.000 Αιγυπτίων, υπό τον Ιμπραήμ, στους Μύλους Άργους.
2.7.1825	Ελληνικά τμήματα, υπό τους Γενναίο Κολοκοτρώνη, Ιωάννη Νοταρά, Ανδρέα Λόντο και Δημήτριο Πλαπούτα, περικυκλώνουν 500 Αιγυπτίους στην Αλωνίσταινα Αρκαδίας και τους υποχρεώνουν σε άτακτη φυγή.
17.7.1825	1.500 Έλληνες υπό τους Κ. Μπότσαρη, Γ. Δράκο, Γιώτη Δαγκλή, Διαμντή Ζέρβα Γιάννη Γκούρα και Χρ. Περραιβό, δέχεται επίθεση κοντά στη Μονή του Προφήτη Ηλία στα Σάλωνα από 7.000 Τουρκαλβανούς του Σούλτσα Κόρτσα. Οι Έλληνες αντεπιτίθενται και τρέπουν σε άτακτη φυγή τους Τουρκαλβανούς που χάνουν 73 άνδρες.
21.7.1825	Ενεργείται γενική τουρκική επίθεση δύναμης 2.400 ανδρών, υπό τον Κιουταχή, κατά του Μεσολογγίου. Οι Τούρκοι αποτυγχάνουν να καταλάβουν την πόλη και αναγκάζονται να επιστρέψουν στις θέσεις τους, εγκαταλείποντας 1.500 νεκρούς και πολλούς τραυματίες
23.7.1825	Ο ελληνικός στόλος, υπό τον Αντιναύαρχο των Σπετσών Ιωάννη Κυριακό, καταναυμαχεί τον αντίστοιχο τουρκικό στη λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου και πετυχαίνει την άρση του ναυτικού αποκλεισμού της περιοχής.
9.8.1825	Εκστρατευτικό σώμα 2.400 ανδρών από τη Μονεμβασία αποβιβάζεται στην Κίσσαμο Κρήτης, υπό την αρχηγία των Δημητρίου Καλλέργη και Εμμανουήλ Αντωνιάδη, και ενώνεται με Κρήτες επαναστάτες, με σκοπό την ενίσχυση του νησιού. Μετά από σκληρή αλλά ολιγόωρη μάχη, οι Έλληνες καταλαμβάνουν το κάστρο της Γραμβούσας και εκδιώκουν τους 2.000 Τούρκους του Μουσταφάμπεη.
1.11.1825	Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης νικά τους Τούρκους κοντά στη Λάσπη Εριβοίου Αιτωλοακαρνανίας και τους προξενεί σημαντική φθορά.
10.11.1825	Ο Ιμπραήμ πολιορκεί τη Μονή Βαρθολομιού Ηλείας. Οι πολιορκημένοι αφού ενισχύθηκαν με 200 μαχητές και αφού απέκρουσαν αλλεπάλληλες τουρκικές επιθέσεις, πέφτουν μέχρις ενός εντός της Μονής.
26.12.1825	Ο Ιμπραήμ φθάνει στο Μεσολόγγι και αναλαμβάνει τις επιχειρήσεις της πολιορκίας της πόλης. Απευθύνει στους πολιορκημένους προτάσεις διαπραγματεύσεων για παράδοση.
1826	
15.1.1826	Οι «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι» του Μεσολογγίου απορρίπτουν με υπερηφάνεια πρόταση του Ιμπραήμ να παραδοθούν, που τους διαβίβασε ο Άγγλος κυβερνήτης της κορβέτας «Ρόζα».
25.2.1826	Ο Χουσεΐν Μπέης, γαμπρός του Ιμπραήμ, επικεφαλής στρατιωτικών και ναυτικών δυνάμεων καταλαμβάνει, μετά από τριήμερο αγώνα, τη νησίδα Βασιλάδι, προπύργιο του Μεσολογγίου.
28.2.1826	Ο Ιμπραήμ, μετά την κατάληψη στις νησίδες Βασιλάδι, προπυργίου του Μεσολογγίου, επιτίθεται και θέτει υπό τον έλεγχο του στις νησίδες Ντολμά και Πόρο, παρά την ηρωική αντίσταση των 350 Ελλήνων, οι οποίοι έπεσαν ένδοξα.
16.3.1826	Ο Ομέρ Πασάς, επικεφαλής 4.000 Τούρκων, προσβάλλει στο Λυκόρεμα της Καρύστου τις ελληνικές δυνάμεις, υπό το Γάλλο φιλέλληνα Φαβιέρο. Μετά από αλλεπάλληλες συγκρούσεις διάρκειας πέντε ημερών, οι Έλληνες καταφέρνουν και απωθούν τον εχθρό.

25.3.1826	Ο Κιουταχής, με ισχυρή δύναμη επιχειρεί να καταλάβει το νησί Κλείσοβα, απέναντι από το Μεσολόγγι, το οποίο υπερασπίζονται 130 μαχητές υπό τον Παναγιώτη Σωτηρόπουλο. Την ελληνική φρουρά βοήθησε ο Κίτσος Τζαβέλλας με 8 άνδρες. Μετά από σκληρή μάχη οι Τούρκοι υποχωρούν άτακτα αφήνοντας 1.200 νεκρούς. Οι ελληνικές απώλειες ήταν 50 νεκροί και 13 τραυματίες.
10.4.1826	Έξοδος του Μεσολογγίου. Τα μεσάνυχτα της Κυριακής των Βαΐων οι υπερασπιστές επιχειρούν ηρωική έξοδο, ενώ η πόλη βομβαρδιζόταν ανηλεώς από τον Ιμπραήμ. Προδοθέντος όμως του σχεδίου, οι Έλληνες αποδεκατίζονται και ο πρόκριτος Χρήστος Καψάλης ανατινάσσει την πυριτιδαποθήκη στον Ανεμόμυλο όπου είχαν καταφύγει οι ανάπηροι και τα γυναικόπαιδα. Η θυσία του Μεσολογγίου είχε τεράστιο αντίκτυπο στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη σε σημείο που μετέστρεψε πολλές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις υπέρ του Ελληνικού Ζητήματος. Το ελληνικό κράτος για να τιμήσει την καθολική επική αντίσταση και αυτοθυσία των κατοίκων της, της προσέδωσε κατ' αποκλειστικότητα το προσωνύμιο Ιερά Πόλη, με τον Αναγκαστικό Νόμο 645 του 1937, όπου έκτοτε αποτελεί και την πλήρη επίσημη ονομασία της.
30.5.1826	Πεθαίνει ο Επίσκοπος Παλαιών Πατρών Γερμανός, ο οποίος ήταν, από τους πρωτεργάτες της Εθνεγερσίας.
22.6.1826	Μάχη στην τοποθεσία Βέργα Μάνης και νίκη των Ελλήνων εναντίον των δυνάμεων του Ιμπραήμ πασά.
22.6.1826	Κάτοικοι, άνδρες και γυναίκες, των χωριών Πύργος και Χαριά Μάνης καταδιώκουν τον αιγυπτιακό στρατό μέχρι την ακτή Δυρού, καταφέροντάς του σημαντικές απώλειες.
3.7.1826	Πολιορκία της πόλης των Αθηνών από τα στρατεύματα του Κιουταχή.
16.7.1826	Ισχυρή μοίρα του τουρκοαιγυπτιακού στόλου με αρχηγό τον Καπουδάν πασά, επιτίθεται στον ελληνικό στόλο που ήταν αγκυροβολημένος στο Καρλόβασι Σάμου. Ο Κανάρης βυθίζει με το πυρπολικό του μία τουρκική φρεγάτα. Οι δύο στόλοι αποχωρούν. Οι Τούρκοι αποσύρονται στη Μυτιλήνη και οι Έλληνες στην Ικαρία.
18.7.1826	Σύγκρουση ελληνικής δύναμης, υπό τους Χατζημιχάλη Νταλιάνη, Νικηταρά, Παναγιώτη Γιατράκο και τον Πορτογάλο φιλέλληνα Αντόνιο Αλμείδα, με 400 Αιγυπτίους, στο Μεχμέταγα Αρκαδίας, έχει ως αποτέλεσμα τη νίκη των Ελλήνων και την υποχώρηση των Αιγυπτίων προς την Τριπολιτσά.
3.8.1826	Δύναμη 5.000 Τούρκων, υπό τον Κιουταχή, επιτίθεται εναντίον 800 Ελλήνων που υπερασπίζονται την Αθήνα και, μετά από σκληρή μάχη, καταλαμβάνουν την πόλη. Οι εναπομείναντες υπερασπιστές αναγκάζονται να συμπτυχθούν στην Ακρόπολη.
6.8.1826	Δύναμη Ελλήνων και Φιλελλήνων, υπό τους Γ. Καραϊσκάκη, Κριεζώτη και Φαβιέρο, κατατροπώνουν τις πολυάριθμες τουρκικές δυνάμεις του Κιουταχή στη μάχη του Χαϊδαρίου, που εγκατέλειψαν στο πεδίο πολλούς νεκρούς, 2 τουρκικές σημαίες και μεγάλες ποσότητες πολεμοφοδίων.
14.8.1826	Δύναμη 2000 Ελλήνων υπό τους Νικηταρά, Πλαπούτα και Γενναίο (Ιωάννη) Κολοκοτρώνη επιτίθεται εναντίον του αιγυπτιακού στρατοπέδου στο Βασαρά Λακωνίας που κρατούνταν αιχμάλωτοι 300 Έλληνες, όπου τους απελευθερώνουν τρέποντας σε φυγή τους Αιγυπτίους
27.8.1826	Ισχυρές τουρκοαιγυπτιακές δυνάμεις υπό τον Ιμπραήμ επιτίθενται εναντίον του χωριού Μανιάκοβα της Μάνης, το οποίο υπεραπίζονται 300 Έλληνες υπό τους Π.

	Κοσονάκο και Γιωργάκη Μαυρομιχάλη, που ενισχύθηκαν με 300 άνδρες του Ηλία Κατσάκου. Στην μάχη που έγινε οι Έλληνες νίκησαν τους Αιγυπτίους και τους κατεδίωξαν μέχρι το χωριό Πασαβά.
28.8.1826	Μάχη του Πολυαράβου. Οι Οπλαρχηγοί της Μάνης με 2.000 περίπου άνδρες και γυναίκες αντιμετωπίζουν τον κύριο όγκο των δυνάμεων του Ιμπραήμ, οι οποίες τρέπονται σε φυγή, έχοντας υποστεί μεγάλες απώλειες.
30.8.1826	Ο Ελληνικός Στόλος, υπό το Ναύαρχο Α. Μιαούλη, προξενεί σοβαρές ζημιές και απωθεί τον Τουρκοαιγυπτιακό από την Μυτιλήνη, στον κόλπο της Σμύρνης.
3.9.1826	Καταπλέει στο Ναύπλιο το πρώτο ατμοκίνητο ελληνικό πολεμικό πλοίο, «ΚΑΡΤΕΡΙΑ», με πλοίαρχο τον Άγγλο Φιλέλληνα Άστιγξ, ο οποίος είχε συνεισφέρει 5.000 λίρες για τη ναυπήγησή του.
1.10.1826	Φονεύεται από εχθρικό βόλι ο Φρούραρχος της Ακροπόλεως Γιάννης Γκούρας, ενώ επιτηρούσε τις εχθρικές γραμμές.
9.10.1826	Το ελληνικό πλοίο «Λεωνίδας», υπό τον Δημ. Λάμπρο, αποτρέπει με σφοδρά πυρά την απόβαση τουρκικών αγχημάτων στο λιμένα Κιτριών Μεσσηνίας.
12.10.1826	Ο Νικόλαος Κριεζώτης κατορθώνει να εισέλθει με 450 πολεμιστές στην Ακρόπολη, την οποία πολιορκούσε ο Κιουταχής.
23.11.1826	Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης επιτίθεται εναντίον των Τουρκαλβανών του Μουσταφάμπεη στην Αράχωβα και πετυχαίνει σπουδαία νίκη.
29.11.1826	Ο Φαβιέρος, επικεφαλής 400 Φιλελλήνων, μετά από σκληρή μάχη με τον Κιουταχή, καταφέρνει να εφοδιάσει με πυρίτιδα για έναν ολόκληρο μήνα τους υπερασπιστές της Ακροπόλεως.
7.12.1826	Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης επικεφαλής του ιππικού του Χατζημιχάλη και άλλων, κατατροπώνει τους Τούρκους κοντά στο Τουρκοχώρι Λιβαδειάς.
1827	
20.1.1827	Τούρκοι, υπό τον Αλμπάνη Μπέη, πολιορκούν στη διάρκεια στις Θείας Λειτουργίας την εκκλησία στις Λαμπινής Ρεθύμνου και σφάζουν όλους στις Χριστιανούς εκτός από τα παιδιά που τα άρπαξαν για να τα πουλήσουν σκλάβους.
24.1.1827	Σώμα από 2.000 Έλληνες ατάκτους και 400 άνδρες του τακτικού στρατού, με επικεφαλής τον Άγγλο φιλέλληνα Θωμά Γκόρντον, μεταφέρεται με πλοία από τη Σαλαμίνα στην Καστέλλα του Πειραιά, την οποία και οχυρώνει.
25.1.1827	Σώμα 500 ανδρών, υπό τον Ιωάννη Νοταρά, επιχειρεί με την υποστήριξη των πυροβόλων των πλοίων, μεταξύ των οποίων και το ατμοκίνητο «Καρτερία», να καταλάβει τη Μονή του Αγίου Σπυρίδωνα στην Καστέλλα του Πειραιά, όπου είχε οχυρωθεί η εκεί τουρκική φρουρά, αλλά αποτυγχάνει.
26.1.1827	Ο Κιουταχής κατορθώνει να ενισχύσει την τουρκική φρουρά του Αγίου Σπυρίδωνα, αφού πρώτα απομακρύνει με κανονιοβολισμούς από την ακτή το «Καρτερία»
27.1.1827	Ελληνικά επαναστατικά τμήματα, υπό στις Διονύσιο Βούρβαχη, Παναγιώτη Νοταρά και Ιωάννη Μαυροβουνιώτη, δέχονται επίθεση 2.000 πεζών και 600 ιππέων, υπό τον Κιουταχή, στο Καματερό Αττικής. Στη μάχη που επακολούθησε έπεσε ηρωικά ο Βούρβαχης μαζί με 300 μαχητές.
30.1.1827	Μετά από πέντε επιθέσεις εναντίον στις Καστέλλας στον Πειραιά, οι τουρκικές δυνάμεις, υπό τον Κιουταχή, εξαναγκάζονται σε υποχώρηση. Δύναμη υπό τον Μακρυγιάννη επιτίθεται κατά των Τούρκων που υποχωρούν, οι οποίοι εγκαταλείπουν περίπου 300 νεκρούς και πολλούς τραυματίες.

5.2.1827	Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης επιτίθεται αιφνιδιαστικά εναντίον των δυνάμεων του Ομέρ Πασά, ο οποίος πολιορκούσε το Δίστομο, και προκαλεί σοβαρές απώλειες στις δυνάμεις του, αναγκάζοντάς τον να συμπτυχθεί εσπευσμένα.
6.2.1827	Ο Ομέρ Πασάς, μετά από σοβαρές απώλειες, αναγκάζεται να λύσει την πολιορκία του Διστόμου. Έτσι, ολόκληρη η Στερεά Ελλάδα περιέρχεται στον έλεγχο των Ελλήνων.
3.3.1827	Ο Γ. Καραϊσκάκης αποκρούει επίθεση 6.000 Τούρκων στο Κερατσίνι. Η μάχη αυτή υπήρξε μια από τις λαμπρότερες νίκες του.
21.3.1827	Διεξάγεται σφοδρή μάχη ιππικού, μεταξύ δυνάμεων του Γεωργίου Καραϊσκάκη και του Κιουταχή στο Δαφνί Αττικής, χωρίς σημαντικά αποτελέσματα για τους αντιπάλους.
13.4.1827	Οι Έλληνες, υπό τον Γ. Καραϊσκάκη, επιτίθενται κατά των Τούρκων της Μονής Αγ. Σπυρίδωνος στον Πειραιά και καταλαμβάνουν 9 εχθρικά οχυρώματα. Ο Καραϊσκάκης μεταφέρει το Αρχηγείο του στον Πειραιά, για να αποκλείσει τον Μεχμέτ Ρεσίτ ή Κιουταχή Πασά.
23.4.1827	Πεθαίνει στο Ν. Φάληρο ο θρυλικός αρχιστράτηγος Γεώργιος Καραϊσκάκης, ύστερα από θανάσιμο τραυματισμό.
5.5.1827	Έληξαν στην Τροιζήνα οι εργασίες της Γ' Εθνικής Συνέλευσης, με την οποία έγινε η εκλογή του Ιωάννη Καποδίστρια ως πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδας και ψηφίστηκε το «Πολιτικό Σύνταγμα της Χώρας».
24.5.1827	Παραδίδεται, με συνθήκη, στον Κιουταχή η Ακρόπολη των Αθηνών, μετά από μακρόχρονη πολιορκία.
5.6.1827	Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης διατάσσει επιστράτευση στις περιοχές Μυστρά, Μεσσηνίας, Αρκαδίας, Λεονταρίου, καθώς και στις επαρχίες Καρύταινας και Φαναρίου, με σκοπό την παρεμπόδιση της επικοινωνίας του Ιμπραήμ μεταξύ Τριπολιτσάς και Μεσσηνιακών Φρουρίων.
24.6.1827	Δύναμη 6.000 Τουρκοαιγυπτίων, υπό τον Ιμπραήμ πασά, επιτίθεται εναντίον της Μονής Μεγάλου Σπηλαίου Καλαβρύτων. Οι υπερασπιστές της Μονής αναγκάζουν τον εχθρό να αποσυρθεί στην Τριπολιτσά.
6.7.1827	Υπογραφή της Συνθήκης του Λονδίνου, με την οποία επιβάλλεται στην Τουρκία η αποδοχή της αυτονομίας της Ελλάδας, η προστασία των Ελλήνων και η διμερής κατάπαυση των εχθροπραξιών. Η μη συμμόρφωση της Τουρκίας έχει, μεταξύ άλλων, ως αποτέλεσμα τη ναυμαχία του Ναβαρίνου.
20.7.1827	Ο ναύαρχος Κόχραν και ο πλοίαρχος Τόμας, κυβερνήτες των ελληνικών πλοίων «Ελλάς» και «Σωτήρας» καταναυμαχούν κοντά στη Γλαρέντζα της Ζακύνθου 4 αιγυπτιακά πλοία. Στη ναυμαχία συλλαμβάνονται 2 αιγυπτιακά πλοία, τα οποία μεταφέρονται στον Πόρο και μετονομάζονται σε «Ύδρα» και «Αθηναΐδα».
17.8.1827	Φτάνει από το Ναύπλιο και εγκαθίσταται στην Αίγινα η Ελληνική Κυβέρνηση, με υπόδειξη των Μαυροκορδάτου και Ζαΐμη, καθώς και των Ναυάρχων Κόδρικτον και Δεριγνύ.
22.9.1827	Μετά από άρνηση των Μανιατών και Μεσσηνίων να υποταχθούν στον Ιμπραήμ, οι Αιγύπτιοι ερημώνουν τη Μεσσηνία και αρχίζουν συστηματική γενοκτονία του πληθυσμού της Πελοποννήσου, και τη μεταφορά εποίκων (φελάχων).
7.10.1827	Ναυμαχία του Ναυαρίνου. Οι Συμμαχικές Δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία), υπό τους Ναυάρχους Κόδρικτον, Δεριγνύ και Χέυδεν, καταναυμαχούν τον

	Τουρκοαιγυπτιακό Στόλο. Η απρόσμενη – μη προσχεδιασμένη αυτή ναυμαχία βοήθησε αποτελεσματικά στην αίσια έκβαση της Επανάστασης.
17.10.1827	Ο Φαβιέρος, επικεφαλής ισχυρής δυνάμεως τακτικών και ατάκτων, καθώς και πολλών Χιωτών, αποβιβάζεται στη Χίο και την απελευθερώνει, αναγκάζοντας τους Τούρκους να κλειστούν στο κάστρο.
28.10.1827	Δύναμη 1.000 Κρητών και 100 ακόμα αγωνιστών από την υπόλοιπη Ελλάδα, αποβιβάζεται στην Γραμβούσα της Κρήτης και αναζωπυρώνει την Επανάσταση στο νησί.
15.12.1827	Το ατμοκίνητο «Καρτερία» με κυβερνήτη τον πλοίαρχο Άστιγξ, αποβιβάζει στη νησίδα Βασιλάδι του Μεσολογγίου Έλληνες μαχητές, οι οποίοι την καταλαμβάνουν εξουδετερώνοντας την τουρκική φρουρά.
1828	
6.1.1828	Μετά από απόφαση στις Εθνικές Συνέλευσης στις Τροιζήνας, φθάνει στο Ναύπλιο, με το αγγλικό πολεμικό πλοίο ΓΟΥΟΡ-ΣΠΑΪΤ, ο Ιωάννης Καποδίστριας, ως πρώτος Κυβερνήτης στις Ελλάδας.
19.1.1928	Πεθαίνει στη Βιέννη, δύο μήνες μετά από την αποφυλάκισή του, ο Γενικός Αρχηγός στις Φιλικής Εταιρείας Αλέξανδρος Υψηλάντης
9.2.1828	Ο Ιμπραήμ Πασάς φθάνει στην Τρίπολη επικεφαλής δυνάμεως 12.000 ανδρών, εκ των οποίων 3.000 ιππείς, και διατάσσει την κατεδάφιση των τειχών και την ολοκληρωτική καταστροφή στις πόλης.
17.2.1828	Ο Μιαούλης (Ανδρέας Βώκος) με το δίκροτο «ΕΛΛΑΣ», την κανονιοφόρο «ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣ» και μια ένοπλη τράτα αποπλέει από τον Πόρο για να καταλάβει ορμητήριο πειρατών στις Βόρειες Σποράδες.
28.2.1828	Τουρκικά πλοίαρρα αποβιβάζουν περίπου 3.000 άνδρες στη Χίο. Μετά από ισχυρή αντεπίθεση των Ελλήνων, οι περισσότεροι από τους Τούρκους πνίγηκαν στη θάλασσα.
14.4.1828	Ο Αυτοκράτορας της Ρωσίας Νικόλαος ο Α΄ κηρύσσει τον πόλεμο εναντίον της Τουρκίας, προκειμένου να εφαρμοσθεί η συνθήκη του Λονδίνου (6 – 7 – 1827), με την οποία επιβαλλόταν στην Τουρκία και την Ελλάδα η κατάπαυση των εχθροπραξιών και αναγνωριζόταν η αυτονομία της τελευταίας.
8.5.1828	Μικρό ελληνικό τμήμα ιππικού και πεζικού προσβάλλει αιφνιδιαστικά τουρκική δύναμη από το Ρέθυμνο που βρισκόταν εκεί, ως ενίσχυση του διοικητή των Χανίων Μουσταφά πασά.
18.5.1828	Ο Διοικητής Χανίων Μουσταφά Πασάς προσβάλλει το Φραγκοκάστελλο Χανίων, το οποίο υπεράσπιζαν οι Ηπειρώτες οπλαρχηγοί Χατζημιχάλης Νταλιάνης και Κυριακούλης Αργυροκαστρίτης. Κατά τη μάχη φονεύθηκαν και οι δύο οπλαρχηγοί.
20.5.1828	Ο φιλέλληνας πλοίαρχος Φραγκίσκος Άμπνεϋ Άστιγξ, ο οποίος συνεισέφερε πολλά για την απελευθέρωση των Ελλήνων, πεθαίνει, συνεπεία τραύματος, στο λοιμοκαθαρήριο της Ζακύνθου.
29.5.1828	Κρήτες επαναστάτες νικούν το Μουσταφά Πασά στο χωριό Ακαστερέ Χανίων.
1.7.1828	Λειτουργεί για πρώτη φορά στο Ναύπλιο η Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων με την επωνυμία «Λόχος Ευελπίδων».
7.7.1828	Υπογράφεται πρωτόκολλο μεταξύ Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας για την αποστολή γαλλικών στρατευμάτων στην Ελλάδα, με σκοπό την εκδίωξη των Αιγυπτίων του Ιμπραήμ.

9.8.1828	Υπογράφεται μεταξύ του Άγγλου Ναυάρχου Κόδριγκτον και του Μωχάμετ Άλη της Αιγύπτου συνθήκη, με την οποία υποχρεώνεται ο Ιμπραήμ να εγκαταλείψει την Πελοπόννησο.
17.8.1828	Ο Κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας ιδρύει το πρώτο τάγμα Πυροβολικού που αποτελείται από Επιτελείο και 6 Πυροβολαρχίες. Διοικητής του ορίζεται ο Συνταγματάρχης Νικόλαος Πιέρρος.
29.8.1828	Γαλλικό εκστρατευτικό σώμα 16.000 ανδρών αποβιβάζεται, με εντολή των Μ. Δυνάμεων, στα παράλια της Μεσσηνίας, για ν' αναγκάσει τον Ιμπραήμ ν' αποχωρήσει από την Πελοπόννησο.
16.9.1828	Τουρκική επίθεση κατά των ανδρών των Ευαγγέλου Μακρυγιάννη και Ιωάννη Φαρμάκη κοντά στο χωριό Μυρμηγκάρι Ναυπάκτου. Η μάχη έληξε με νίκη των Ελλήνων, οι οποίοι έτρεψαν σε άτακτη φυγή τους Τούρκους,
16.9.1828	Τουρκική δύναμη 600 ανδρών από την Άμφισσα επιτίθεται κοντά στο Καστέλλι εναντίον των τμημάτων των Καπετάν Μαστραπού και Εκατοντάρχου, οι οποίοι αφού ενισχύθηκαν με 300 άνδρες του Πανομάρα, συνέτριψαν τους Τούρκους.
21.9.1828	4 ελληνικά πολεμικά πλοία, κατορθώνουν παρά τα σφοδρά πυρά από τις ακτές της Πρέβεζας και του Ακτίου, να εισέλθουν στον Αμβρακικό Κόλπο, να βυθίσουν μια τουρκική κανονιοφόρο και να συλλάβουν 43 μικρά τουρκικά πλοία.
2.10.1828	Το Γαλλικό Εκστρατευτικό Σώμα επιτηρεί την αποχώρηση των τελευταίων τουρκοαιγυπτιακών στρατευμάτων του Ιμπραήμ από την Πελοπόννησο.
22.10.1828	Ελληνικές δυνάμεις υπό τον Μακρυγιάννη (Κραβαρίτη) Ε. Ιωάννου, Φαρμάκη Κορκολιό, τους Καλατζογιανναίους τον Κίτσο Τζαβέλλα και τον Φωτομάρα, χτυπούν Τούρκους της Ναυπακτίας που βρίσκονταν καθ' οδόν προς τη Ναύπακτο και τους προκαλούν πολλές απώλειες.
4.11.1828	Υπογράφεται στο Λονδίνο πρωτόκολλο μεταξύ των 3 Μεγάλων Δυνάμεων με το οποίο αποφασίζεται η αποχώρηση του γαλλικού στρατού από την Πελοπόννησο και τίθενται υπό την προστασία των Δυνάμεων η Πελοπόννησος, τα παρακείμενα νησιά και οι Κυκλάδες.
5.11.1828	Απελευθερώνεται η Λιβαδειά από τις ελληνικές δυνάμεις του Δημητρίου Υψηλάντη, μετά από συνθηκολόγηση.
23.11.1828	3.000 Έλληνες υπό τον Κίτσο Τζαβέλλα νικούν 4.500 περίπου Τούρκους κοντά στο Καρπενήσι.
15.12.1828	Ο Άγγλος Φιλέλληνας Στρατηγός Ριχάρδος Τσωρτς, μετά από σημαντικές επιτυχίες στη Δυτική Στερεά, καταλαμβάνει τη Βόνιτσα με τη σύμπραξη μικρού ελληνικού στολίσκου και κλείνει τους Τούρκους στο φρούριο της πόλης.
1829	
16.1.1829	Ο Ελληνικός Στολίσκος του Αμβρακικού, υπό τον Ανδρέα Τενεκέ, κυριεύει δύο τουρκικές κανονιοφόρους στο λιμάνι της Πρέβεζας και αιχμαλωτίζει 24 Τούρκους μαζί με τον διοικητή τους Χασάν Πασά, που εγκατέλειψαν στο πεδίο μάχης νεκρούς και πολλούς τραυματίες.
29.1.1829	Σώμα 3.500 Τούρκων, υπό τον Μαχμούτ Πασά, επιτίθεται εναντίον της ΣΤ' Χιλιαρχίας, υπό τον Μαυροβουνιώτη, στο Μαρτίνο Λοκρίδας. Τρεις σφοδρές επιθέσεις των Τούρκων αποκρούσθηκαν με επιτυχία.

5.3.1829	Οι Τούρκοι της Βόνιτσας, μετά από πολύμηνο και στενό αποκλεισμό του φρουρίου της πόλης από ελληνικές δυνάμεις υπό τον Άγγλο φιλέλληνα Ριχάρδο Τζωρτζ, παραδίδονται και καταφεύγουν στην Πρέβεζα.
10.3.1829	Υπογράφεται νέο πρωτόκολλο στο Λονδίνο όπου οι «τρεις προστάτιδες Δυνάμεις συμφωνούν στα εξής: Καθορίζεται ως βόρειο σύνορο του ελληνικού κράτους η γραμμή Αμβρακικού – Παγασητικού. Παραχωρούνται στην Ελλάδα η Εύβοια, οι Κυκλάδες και όσα νησιά βρίσκονται κοντά στις ακτές της Πελοποννήσου. Το ελληνικό κράτος αναγνωρίζεται ως αυτόνομο υπό την επικυριαρχία του Σουλτάνου. Καθορίζεται ως ετήσιος φόρος υποτελείας στον Σουλτάνο το ποσόν των 1,5 εκατομμυρίων γροσσιών.
13.3.1829	Ο Οθωμανός Διοικητής του Φρουρίου Αντιρρίου, Αβδή Αγάς ή Άβταγας, παραδίδει το φρούριο στους Κίτσο Τζαβέλα, Χατζηχρήστο και Μιαούλη, οι οποίοι από την προηγουμένη το πολιορκούσαν από την ξηρά και τη θάλασσα, απελευθερώνοντας έτσι τη Ναύπακτο από τον Ιμπραήμ.
18.4.1829	Μετά από στενή πολιορκία από ξηρά και θάλασσα, παραδίδεται από την τουρκική φρουρά στις ελληνικές δυνάμεις η Ναύπακτος και υψώνεται στο φρούριό της, (Ιτς – Καλέ), η ελληνική σημαία.
3.5.1829	Δύναμη 4.000 Ελλήνων υπό τον Αυγουστίνο Καποδίστρια πολιορκούν το Μεσολόγγι και το Αιτωλικό και αναγκάζουν σε παράδοση τους εκεί Τούρκους.
21.5.1829	Ο Δημήτριος Υψηλάντης, επικεφαλής σώματος 3.000 ανδρών, επιτίθεται και απελευθερώνει τη Θήβα.
2.6.1829	Τμήματα, υπό τους Κριεζώτη, Δυοβουνιώτη, Ράγκο και Λάζο επικρατούν 2.500 Τουρκαλβανών, υπό τον Ομέρ πασά της Εύβοιας, στη θέση Ανηφορίτη Θηβών, και τους αναγκάζουν σε άτακτη υποχώρηση.
10.6.1829	Το ιππικό του Οπλαρχηγού Χατζηχρήστου επιτίθεται αιφνιδιαστικά, μπροστά στην είσοδο της Θήβας, εναντίον 300 Τούρκων υπέων. Η μάχη έληξε με ήττα των Τούρκων, οι οποίοι έχασαν 130 άνδρες.
6.7.1829	Ο Βάσος Μαυροβουνιώτης αποκρούει με επιτυχία στον Άγιο Ιωάννη της Χασιάς ενέργεια τουρκικής δύναμης 2.000 ανδρών που προερχόταν από την Αθήνα και επεδίωκε να καταλάβει την οχυρή θέση του. Στη σύγκρουση που έγινε οι Τούρκοι έχασαν πάνω από 250 άνδρες και εγκατέλειψαν στο πεδίο της μάχης πολλούς τραυματίες.
2.9.1829	Υπογράφεται η Συνθήκη της Αδριανουπόλεως μεταξύ Ρωσίας και Τουρκίας, με την οποία υποχρεώνεται η Οθωμανική αυτοκρατορία να δεχθεί την εφαρμογή των πρωτοκόλλων του Ιουλίου 1827 και του Μαρτίου 1829.
12.9.1829	Μάχη και συντριπτική ήττα των Τούρκων στο στενό Πέτρας (μεταξύ Θηβών και Λιβαδειάς). Αυτή ήταν και η τελευταία μάχη κατά την Επανάσταση του 1821.
13.9.1829	Υπογραφή συνθήκης μεταξύ Δ. Υψηλάντη και των Τούρκων, μετά τη μάχη του στενού Πέτρας Βοιωτίας. Με τη συνθήκη ολόκληρη η Στερεά Ελλάδα, εκτός των Αθηνών και της Εύβοιας, καθίσταται ελεύθερη.
1830	
22.1.1830 (π.η.) 3.2.1830 (ν.η.)	Υπογράφεται το Πρωτόκολλο του Λονδίνου από τις Μεγάλες Δυνάμεις, σύμφωνα με το οποίο η Ελλάς στο άρθρο 1, αναγνωρίζεται ανεξάρτητο βασίλειο. Ο θρόνος του νέου βασιλείου ανατίθεται σε κληρονομικό βασιλέα, που δεν θα ανήκει σε καμία δυναστεία των Μεγάλων Δυνάμεων. Τα βόρεια σύνορα του κράτους ορίζονται στη γραμμή Σπερχειού – Αχελώου.

1831**27.9.1831**

Δολοφονείται στο Ναύπλιο ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας Ιωάννης Καποδίστριας. Το γεγονός αυτό υπήρξε τραγικό, συγκλόνισε τον ελληνικό λαό και καθυστέρησε για μεγάλο χρονικό διάστημα την προσπάθεια για την οργάνωση του νεοσυσταθέντος κράτους.

1832**18.8.1832
(π. η.)****30.8.1832
(v. η.)**

Υπογράφεται στο Λονδίνο πρωτόκολλο με το οποίο ρυθμίζονται ευνοϊκότερα για τα ελληνικά συμφέροντα τα βόρεια σύνορα του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους στη γραμμή Αμβρακικού – Παγασητικού και εκλέγεται από τις Δυνάμεις ως Βασιλιάς του νέου Βασιλείου ο πρίγκηπας Όθων της Βαυαρίας, μετά την άρνηση του πρίγκηπα Λεοπόλδου (μετέπειτα βασιλέα του Βελγίου). Ο Λεοπόλδος είχε αρνηθεί τον ελληνικό θρόνο θεωρώντας υποτιμητικό τον περιορισμό των συνόρων του κράτους στη γραμμή Σπερχειού – Αχελώου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΣΥΜΒΟΛΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Αξίζει να τονιστεί ότι εκτός από την Ελλάδα, πολλές χώρες του κόσμου ανταποκρίθηκαν, να συμβάλλουν στον εορτασμό των 200 χρόνων από την Ελληνική επανάσταση. Πολλά γνωστά μέρη του κόσμου φωτίστηκαν στα χρώματα της ελληνικής σημαίας για την 25η Μαρτίου και γιόρτασαν μαζί με τους Έλληνες τα 200 χρόνια της επανάστασης. Ενδεικτικά αναφέρονται:

ΣΥΜΒΟΛΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΕ ΑΘΗΝΑ & ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

ΑΘΗΝΑ⁶

Στο Σύνταγμα, 5.000 λουλούδια και πράσινο σχημάτισαν την ελληνική σημαία

⁶ Συρραφή, ειδήσεων και απλών γεγονότων, ελεύθερα διακινούμενων στο διαδίκτυο για λόγους ενημέρωσης (Υπτιγος ε.α. Χρήστος Χαϊδεμένος, τάξεως ΣΣΕ 1985). ν.2121/1993 (Άρθρο 18-28Γ).

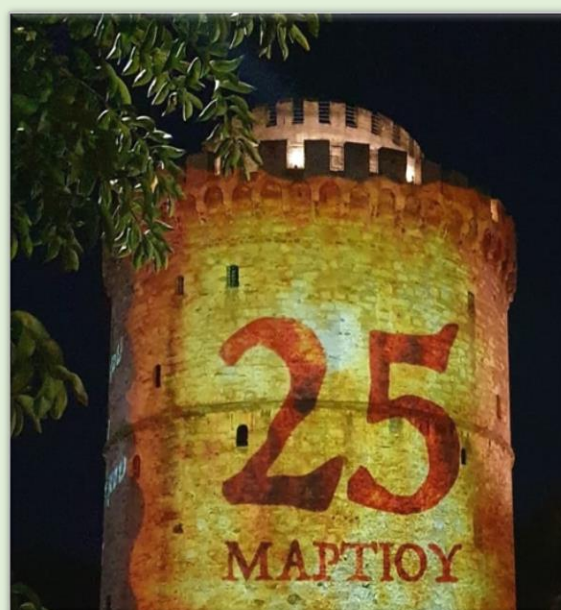
Μία σύνθεση που δημιούργησαν οι γεωπόνοι και οι τεχνικοί του Δήμου Αθηναίων και περιστοιχίζεται από ειδικά φωτιζόμενες εξέδρες με 200 σημαίες, μία για κάθε έτος μετά την επανάσταση.

Στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας φωταγωγήθηκε η πρόσοψη του κτηρίου με μία τεράστια Ελληνική σημαία⁷

⁷ <https://armyvoice.gr>

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ⁸

Φωταγώγηση του Λευκού Πύργου

⁸ Δημόσια ανάρτηση του Δημάρχου Θεσσαλονίκης Κου Κωνσταντίνου Ζέρβα στον επίσημο λογαριασμό του στο FB (<https://www.facebook.com/media/set/?vanity=ZervasMayor&set=a.1875332422627018>)

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΟΛΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΑΝΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ:⁹

Οι παρακάτω φωτογραφίες συλλέχθηκαν από το διαδίκτυο και τις διευθύνσεις που μνημονεύονται και είναι ταξινομημένες κατά πηγή πληροφόρησης. Αποτελούν μέρος των εκδηλώσεων που πραγματοποιήθηκαν. Όπου είναι εφικτό αναφέρεται και η αρχική πηγή.

ΠΗΓΗ: [Greek Ministry of Foreign Affairs | Η Ελλάδα στον Κόσμο - Αρχική σελίδα | Facebook](#)

<https://www.facebook.com/mfa.gr/videos/437415287337979/>

ΠΗΓΗ: <https://www.facebook.com/Greece2021/>

Ο Πύργος στο Ολυμπιακό Πάρκο, Μόναχο, Γερμανία.

Η φωτογραφία αναρτήθηκε στα κοινωνικά δίκτυα από το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στο Μόναχο

⁹ Συρραφή, ειδήσεων και απλών γεγονότων, ελεύθερα διακινούμενων στο διαδίκτυο για λόγους ενημέρωσης (Σχης ε.α. Παναγιώτης Σουλτάνης, τάξεως ΣΣΕ 1985). ν.2121/1993 (Άρθρο 18-28Γ).

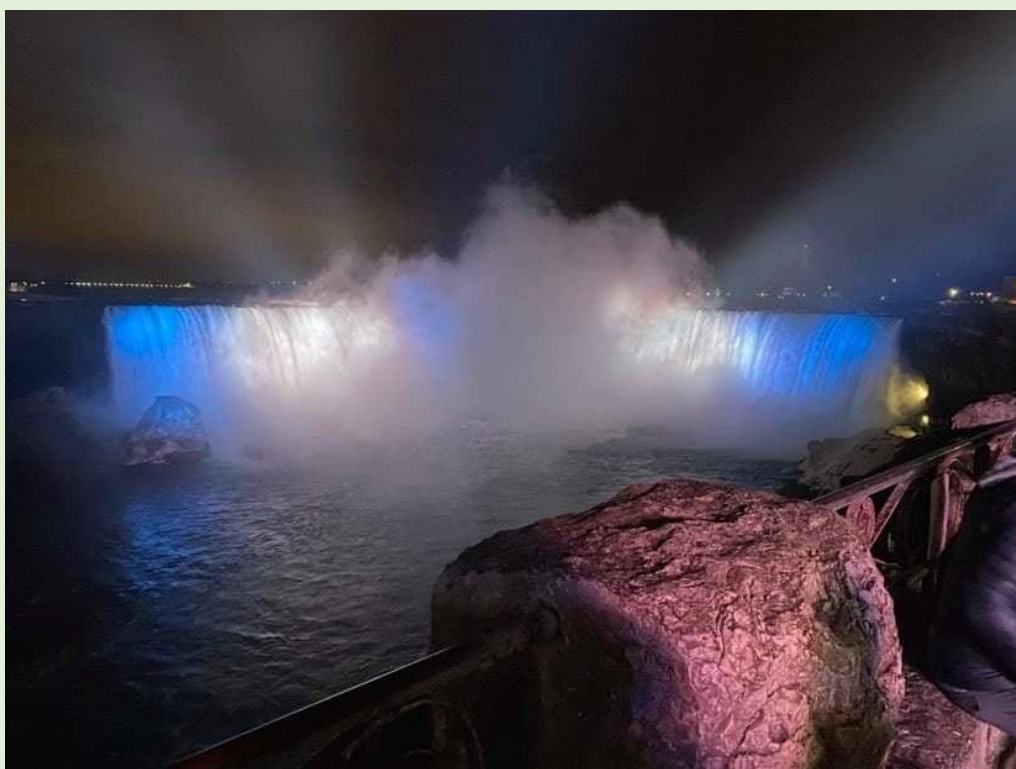

Η γέφυρα Zvergynas στο Βίλνιους της Λιθουανίας
Τη φωτογραφία ανήρτησε στο twitter ο Πρέσβης της Λιθουανίας στην Ελλάδα, Rolandas
Kačinskas <https://twitter.com/RKacinskas>

Όπερα του Σίδνεϋ, Αυστραλία
Η φωτογραφία αναρτήθηκε στο twitter
απο τον Πρέσβη της Αυστραλίας στην Ελλάδα Arthur Spyrou

Καταρράκτες του Νιαγάρα, Καναδάς
Η φωτογραφία αναρτήθηκε στα κοινωνικά δίκτυα
από το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στο Τορόντο

Προπύλαια, Μόναχο, Γερμανία
Η φωτογραφία αναρτήθηκε στα κοινωνικά δίκτυα
από το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στο Μόναχο

Η γέφυρα Matagarup στο Περθ της Αυστραλίας
Η φωτογραφία κοινοποιήθηκε στα κοινωνικά δίκτυα
από τον Δήμαρχο του Περθ, Basil Zempilas.

Πλατεία Ελευθερίας, Λευκωσία, Κύπρος
Φωτογραφία από τον Δήμο Λευκωσίας

Four Points By Sheraton, Κουβέιτ
Η φωτογραφία αναρτήθηκε στα κοινωνικά δίκτυα
από τον Πρέσβη της Ελλάδας στο Κουβέιτ, Κωνσταντίνο Πιπερίγκο

Al Hazm Mall, Ντόχα, Κατάρ

Η φωτογραφία αναρτήθηκε στο twitter από την Πρεσβεία της Ελλάδας στη Ντόχα.

Μουσείο Καλών Τεχνών, Βοστώνη, Η.Π.Α

Η φωτογραφία αναρτήθηκε στο twitter από τον επίσημο λογαριασμό του Μουσείου Καλών Τεχνών της Βοστώνης

Μουσείο Nicolas Ibrahim Sursock, Βηρυτός, Λίβανος
Η φωτογραφία αναρτήθηκε στο twitter από την Πρεσβεία της Ελλάδας στον Λίβανο

Palacio de Santa Cruz, Μαδρίτη, Ισπανία
Η φωτογραφία αναρτήθηκε στα κοινωνικά δίκτυα
από την Πρεσβεία της Ισπανίας στην Ελλάδα

The Government Palace, Ελσίνκι, Φινλανδία
Η φωτογραφία αναρτήθηκε στο twitter
από το Υπουργείο Διεθνών Σχέσεων της Φινλανδίας

Mansion House, Δουβλίνο, Ιρλανδία
Η φωτογραφία αναρτήθηκε στα κοινωνικά δίκτυα
από την Πρεσβεία της Ιρλανδίας στην Αθήνα

Εθνολογικό Μουσείο, Αμβούργο, Γερμανία
Η φωτογραφία αναρτήθηκε στο twitter
από το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στο Αμβουργο

Συμβούλιο της Ευρώπης, Στρασβούργο, Γαλλία
Η φωτογραφία αναρτήθηκε στο twitter από τη μόνιμη αντιπροσωπεία της Ελλάδα
στο Συμβούλιο της Ευρώπης

Κleemann, Κουνσάν, Κίνα
Φωτογραφία από το Αθηναϊκό - Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων

Μέγαρο Πολιτισμού, Σόφια, Βουλγαρία
Η φωτογραφία αναρτήθηκε στο twitter
από την Πρεσβεία της Ελλάδας στη Βουλγαρία

Samuel de Champlain Bridge, Μοντρεάλ, Καναδάς
Η φωτογραφία κοινοποιήθηκε στα κοινωνικά δίκτυα από το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας
στο Μοντρεάλ

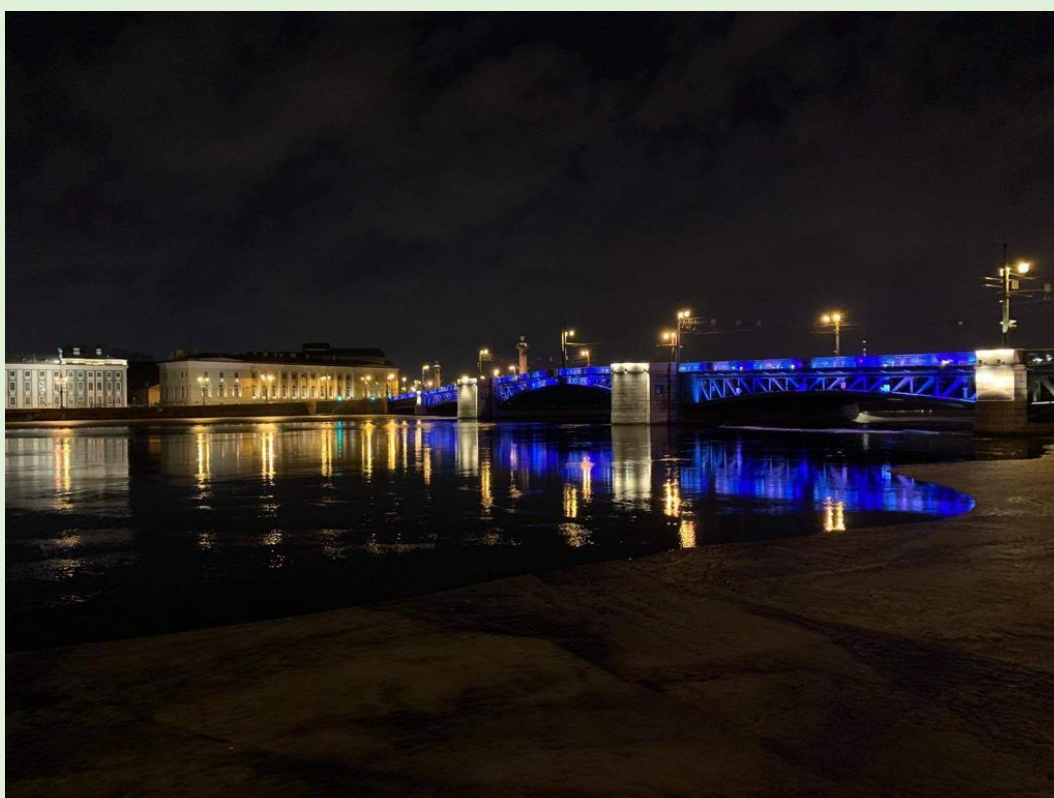

Δημαρχείο, Βρυξέλλες, Βέλγιο
Η φωτογραφία αναρτήθηκε στο twitter από την Πρεσβεία της Ελλάδας στο Βέλγιο

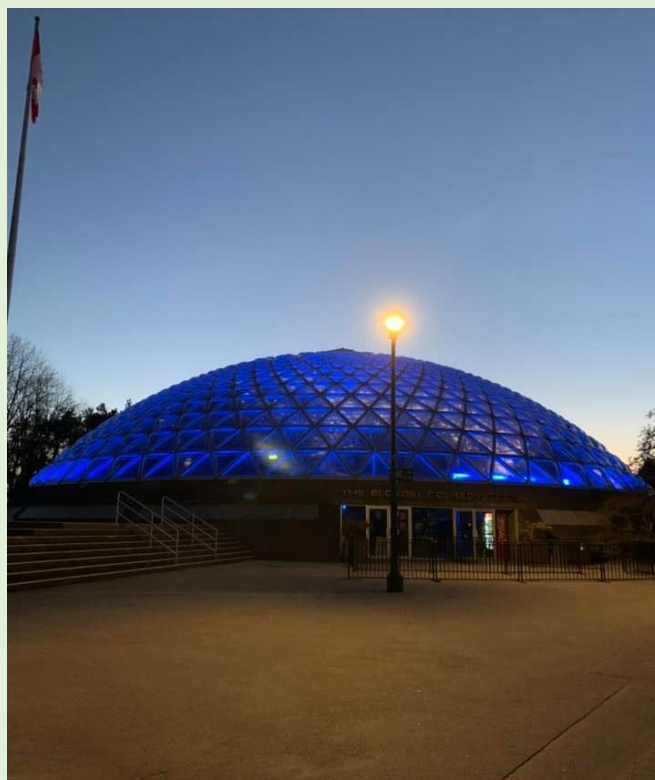

Δημαρχείο, Ρώμη, Ιταλία
Φωτογραφία από το Αθηναϊκό - Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων

ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΑΓΙΑ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ
ΠΗΓΗ: <https://www.facebook.com/greeceinSpb>

Στο πλαίσιο του εορτασμού της εφετινής λαμπρής επετείου των 200 ετών από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης, φωταγωγήθηκαν απόψε στα χρώματα της γαλανόλευκης άλλα δυο σημαντικά αξιοθέατα του Βανκούβερ: το επιβλητικό κτίριο του Δημαρχείου της πόλης και το ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής κεντρικό κτίριο του Βοτανικού Κήπου του Βανκούβερ, στο κέντρο του Πάρκου της Βασίλισσας Ελισάβετ!

ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΛΟΣ ΑΝΤΖΕΛΕΣ
ΠΗΓΗ: <https://www.facebook.com/GreeceinLosAngeles>

Το Δημαρχείο του Λος Άντζελες και το Pacific Park στη Σάντα Μόνικα φωτίστηκαν γαλανόλευκα στο πλαίσιο των εορτασμών για την επέτειο των 200 ετών από την έναρξη του Αγώνα.

Kaarsild ja Vanemuise teater värvuvad Kreeka rahvuspühal sinivalgeks

Tartu linnavalitsuse pressiteade

Foto: Mana Kaasik

25 March / Täna, 25. märtsil värvuvad Tartus sinivalgeks Kaarsild ja Vanemuise teater, et tähistada Kreeka rahvuspüha.

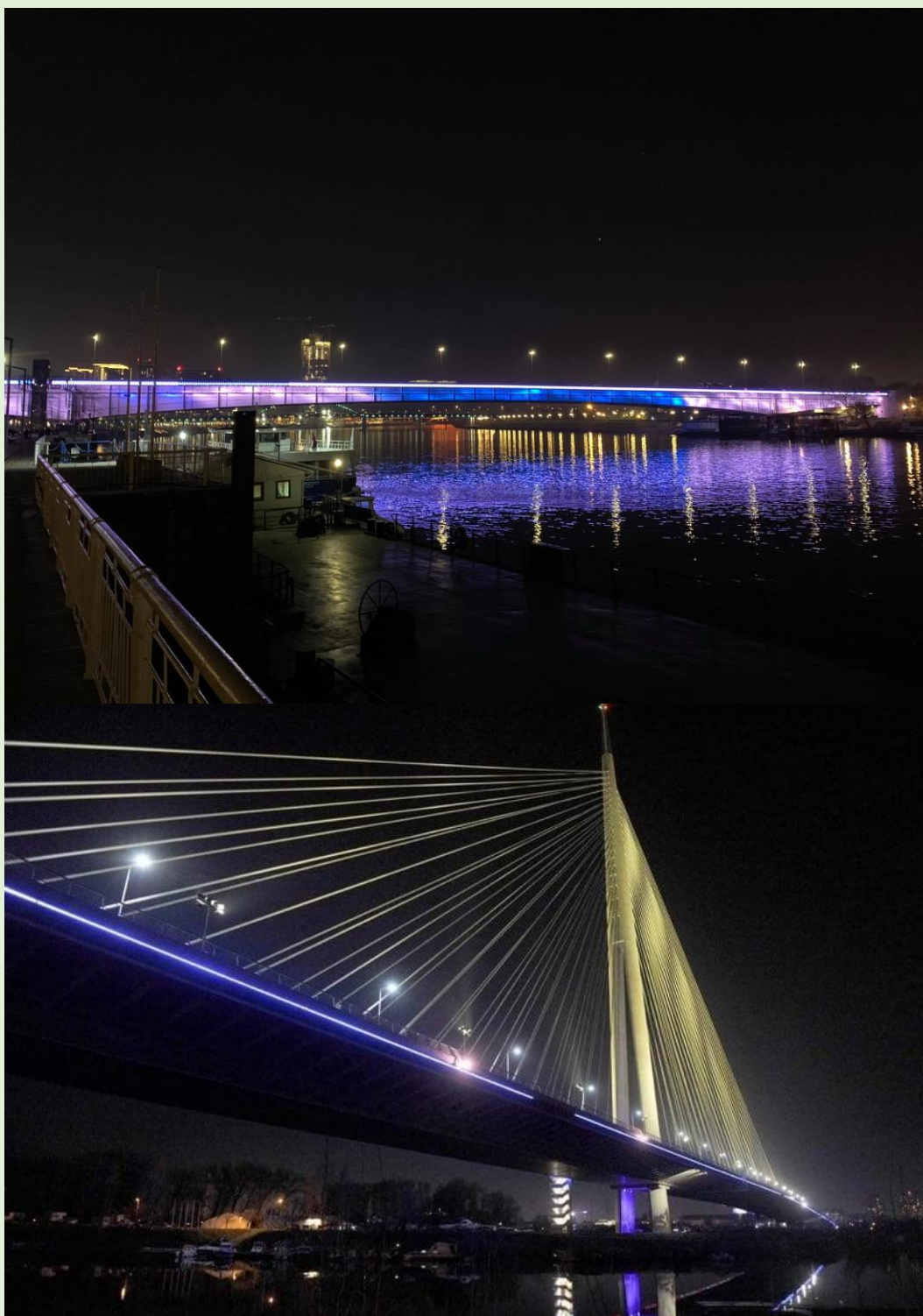
Kreeka tähistab tänavu 200 aasta möödumist revolutsioonist 25. märtsil 1821. Sel puhul muutuvad linnad kogu maailmas Kreeka lipu värvides sinivalgeks.

Tartus kannavad neljapäeva öhtul sinivalget rüüd Kaarsild ja Vanemuise teater.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ (ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ)
ΠΗΓΗ: <https://www.facebook.com/GreeceInSerbia/>

Το Βελιγράδι στα χρώματα της ελληνικής σημαίας
προς τιμήν της Εθνικής Εορτής της 25ης Μαρτίου και της επετείου των 200 ετών
από την Ελληνική Επανάσταση!

Το Μέγαρο της Κυβέρνησης στην πλατεία της Γερουσίας στο Ελσίνκι φωταγωγημένο με τα ελληνικά χρώματα προς τιμή της 200ης επετείου της Επανάστασης του 1821

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΒΟΣΝΙΑΣ – ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗΣ (ΣΑΡΑΓΕΒΟ)
ΠΗΓΗ: <https://www.facebook.com/EmbassyofGreeceinSarajevo/>

VIDEO: https://fb.watch/4v9KU-os_5/

Η Γέφυρα Στάρι Μοστ - η γέφυρα ορόσημο της πόλης Μόσταρ στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO - φωταγωγημένη με τα ελληνικά χρώματα προς τιμή της 200ης επετείου της Επανάστασης του 1821.
Η φωταγώγηση συνοδεύεται από ταυτόχρονη ανάκρουση του Εθνικού μας Ύμνου.

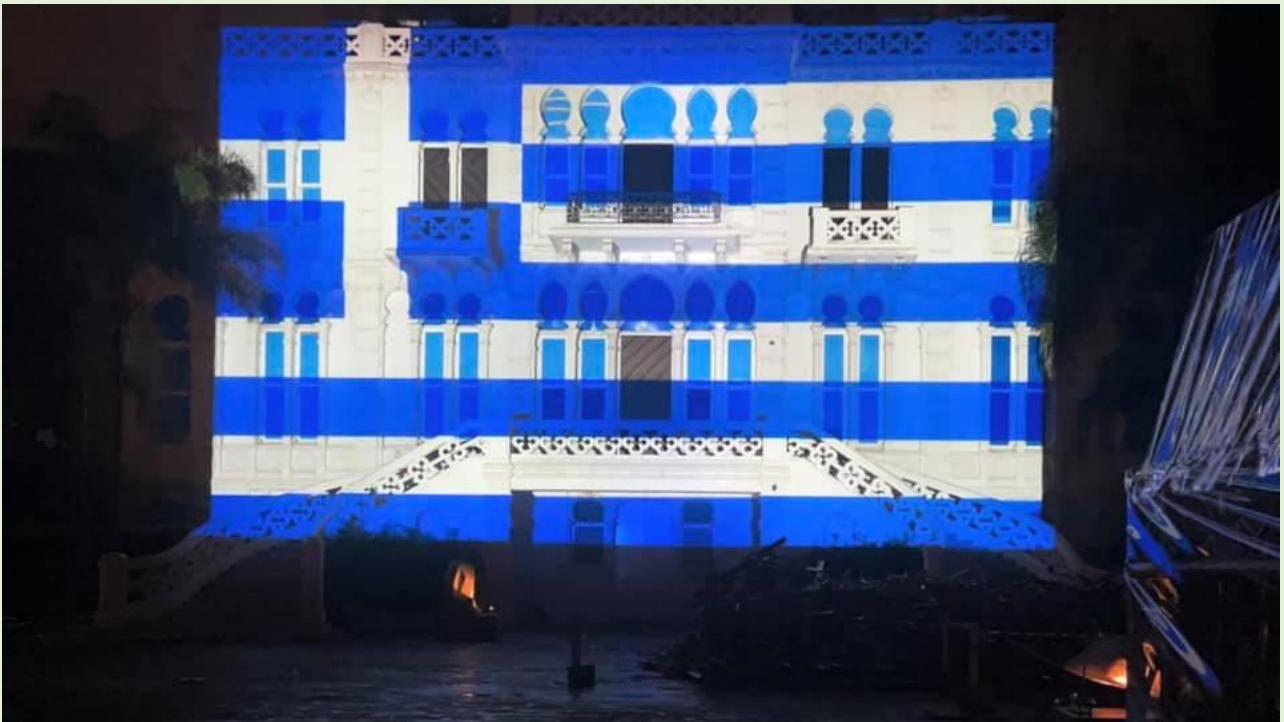
VIDEO: <https://fb.watch/4v9Ghf7acc/>

Φωταγώγηση Ιεράς Μονής Τιμίου Σταυρού Δυτ. Ιεροσολύμων

Με αφορμή την συμπλήρωση των 200 χρόνων από την Εθνική μας Παλιγγενεσία, αναρτούμε σήμερα οπτικογράφιση και φωτογραφικό υλικό από χθεσινή φωταγώγηση Ιεράς Μονής Τιμίου Σταυρού στα Ιεροσόλυμα με τα χρώματα της γαλανόλευκης.

Θερμότερες ευχαριστίες απευθύνονται στην Α.Θ.Μ. τον Πατριάρχη Ιεροσολύμων κκ Θεόφιλο Γ' για την ευλογία του και στον Ηγούμενο της Ιεράς Μονής Αρχιεπίσκοπο Πέλλης Φιλούμενο, για την βοήθεια του.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΛΙΒΑΝΟΥ (ΒΥΡΗΤΟΣ)
ΠΗΓΗ: <https://www.facebook.com/GreeceinLebanon/>

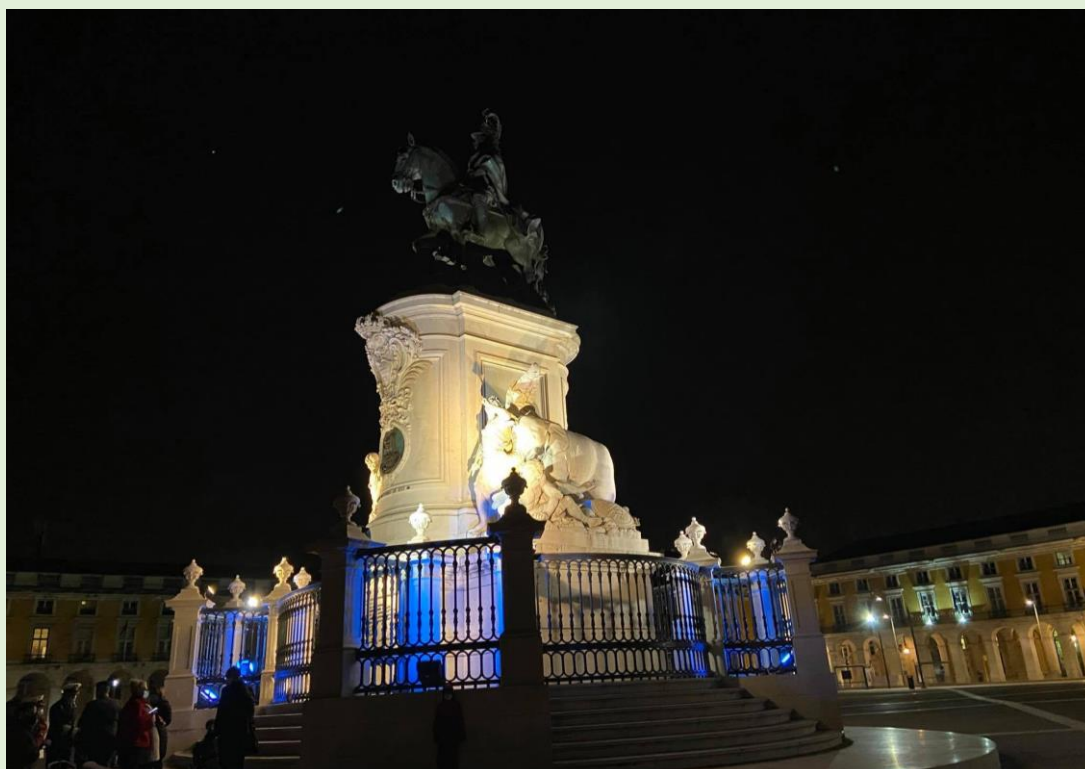

The Sursock Museum

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ (ΛΙΣΑΒΩΝΑ)

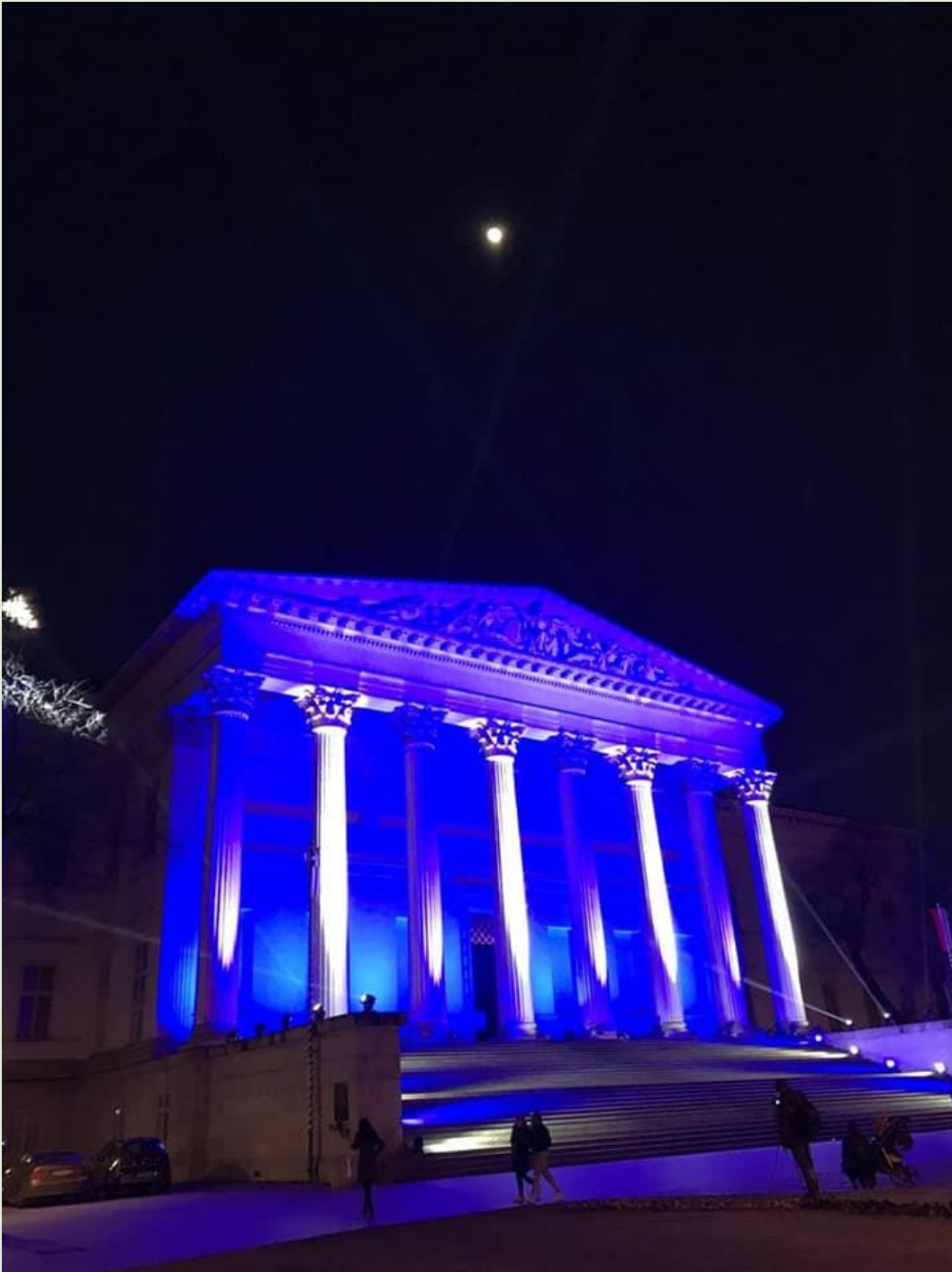
ΠΗΓΗ: <https://www.facebook.com/GRCPressLis/>

Το κεντρικό μνημείο της εμβληματικής Πλατείας Εμπορίου (Praça do Comércio) της Λισσαβώνας φωταγωγημένο με τα ελληνικά εθνικά χρώματα, τιμώντας την 200η επέτειο της Ελληνικής Επανάστασης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ (ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗ)
ΠΗΓΗ: <https://www.facebook.com/GreeceinHungary>

Το Εθνικό Μουσείο Ουγγαρίας στη Βουδαπέστη
φωταγωγήθηκε χθες στα χρώματα της ελληνικής σημαίας
για τους εορτασμούς των 200 ετών από την έναρξη της Επανάστασης του 1821

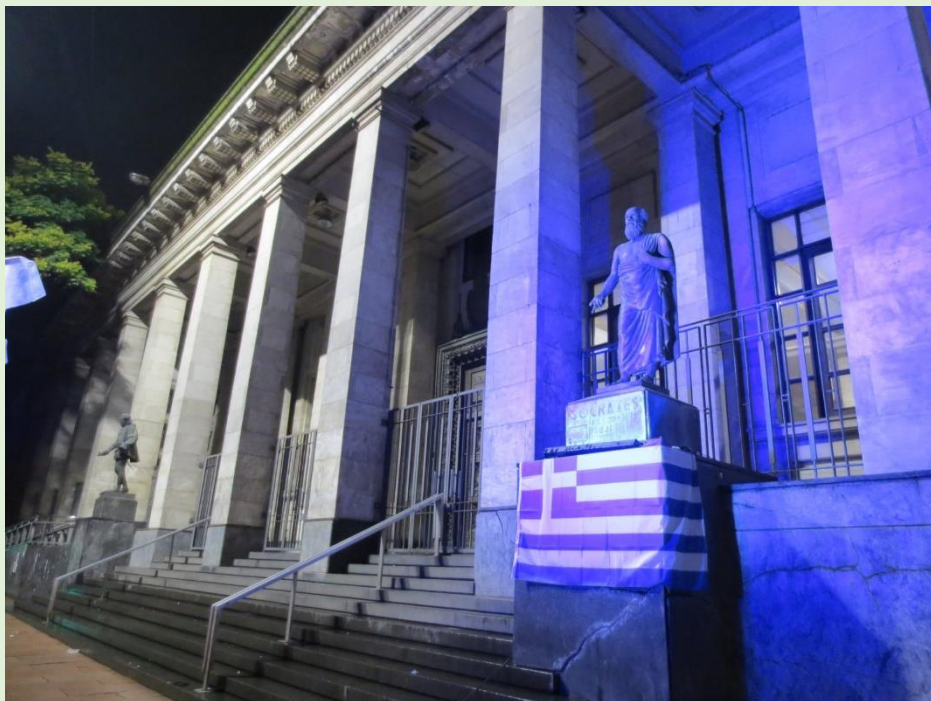
ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΑΜΒΟΥΡΓΟ
ΠΗΓΗ: <https://twitter.com/GreeceinHamburg>

Φωτισμός της πρόσοψης του Μουσείου (MARKK), με τα χρώματα της Ελλάδας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΝΣ (ΜΟΝΤΕΒΙΔΕΟ)

Στο Μοντεβιδέο, η ιστορική Κεντρική Πύλη Παλαιάς Πόλης και η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ουρουγουάης, με το άγαλμα του Σωκράτη, φωτίστηκαν με γαλανόλευκα χρώματα προς τιμή της επετείου των 200 ετών της Επανάστασης του 1821.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΔΑΝΙΑΣ (ΚΟΠΕΝΓΧΑΓΗ)
ΠΗΓΗ: <https://www.facebook.com/GreeceInDenmark/>

Φωταγώγηση με τα χρώματα της ελληνικής σημαίας του εμβληματικού κτιρίου της Συνομοσπονδίας Δανικών Βιομηχανιών στην πλατεία Δημαρχείου στο κέντρο της Κοπεγχάγης, στο πλαίσιο του εορτασμού των 200 χρόνων από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΑΡΓΕΝΤΙΝΗΣ (ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΙΡΕΣ) ΚΑΙ ΒΟΛΙΒΙΑΣ
ΠΗΓΗ: <https://www.facebook.com/greeceinargentina/>

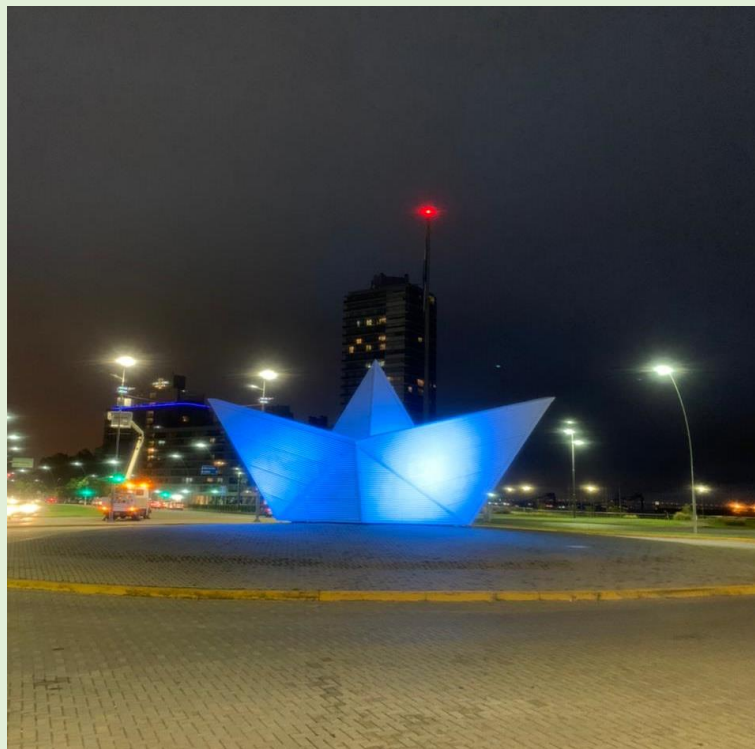

VIDEO: <https://www.youtube.com/watch?v=LkMagq25ZYg>

Εμβληματικά κτίρια και μνημεία του Μπουένος Άιρες και άλλων πόλεων της Αργεντινής, αλλά και της La Paz στη Βολιβία, φωταγωγήθηκαν στα χρώματα της ελληνικής σημαίας, συμμετέχοντας στον εορτασμό της ιστορικής εθνικής επετείου της Ελλάδας.

Τη στολή του εύζωνα φόρεσε το φημισμένο αγαλματάκι των Βρυξελλών, Manneken Pis

Το εμβληματικό Δημαρχείο των Βρυξελλών (Hotel De Ville) στην κεντρική πλατεία Grand Place φωταγωγημένο με τα χρώματα της σημαίας της Ελλάδας για την επέτειο των 200 ετών από την Ελληνική Επανάσταση του 1821

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΚΑΝΑΔΑ (ΤΟΡΟΝΤΟ)

ΠΗΓΗ: <https://www.facebook.com/GreeceinToronto/>

VIDEO: <https://www.facebook.com/GreeceinToronto/videos/287875649572240>
<https://www.facebook.com/794795377230960/videos/444292796836382>
<https://www.facebook.com/794795377230960/videos/1525473487651622>

The Niagara Falls in Ontario, Canada were illuminated in Blue & White, the colors of the Greek Flag, in honor of the 200th Anniversary from the outbreak of the Greek Struggle for Independence, which led to the establishment of modern Greece. Thank you to the Niagara Falls Illumination Board.

On the eve of the Greece's Bicentennial, on March 24th, 2021, the Mayor of the City of Toronto John Tory hosted a ceremony for the illumination of the iconic "Toronto" sign at Nathan Philips Square, in front of the City Hall

Hamilton Ontario Canada

ΠΗΓΗ: https://twitter.com/Thom_astro

Thomas Pesquet ✓ @Thom_astro · Mar 25

...

A picture of the capital and its airport to celebrate #Greece200years 🇬🇷. You can see the Acropolis with its sanctuary of Artemis Brauroni in this picture. #Artemis is the Greek goddess that @NASA named its Moon programme after! Μακάρι μια μέρα να δούμε κι Έλληνες αστροναύτες!

30

295

1K

Thomas Pesquet ✓ @Thom_astro · Mar 25

...

Une photo d'Athènes pour nos amis grecs 🇬🇷 qui célèbrent aujourd'hui leur fête nationale ! La ville encercle l'Acropole. Il abrite le Sanctuaire d'Artémis Brauronia, la déesse grecque associée à la Lune dont la @NASA s'est inspirée pour nommer son programme d'exploration lunaire.

ΠΗΓΗ: <https://twitter.com/aegeanairlines>

Aegean Airlines
@aegeanairlines

Τιμούμε την επέτειο των 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση του 1821, με τον δικό μας συμβολικό τρόπο! Η πτήση μας με αριθμό A31821 πέταξε πάνω από την Πελοπόννησο και σχημάτισε με το ίχνος της τον αριθμό 200 στον ουρανό. Χρόνια πολλά σε όλη την Ελλάδα!

Η AEGEAN τιμά τα 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση
Με τον δικό μας συμβολικό και ιδιαίτερο τρόπο, τιμούμε την επέτειο των 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Η πτήση μας A31821 πέταξε...
youtube.com

11:36 PM · Mar 24, 2021 · Twitter Web App

ΠΗΓΗ: <https://www.fortunegreece.com/article/o-planitis-sta-galanolefka-gia-ta-200-chronia-apo-tin-elliniki-epanastasi-fotografies/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

ΟΙ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ¹⁰

Οι επαναστάτες, στη συντριπτική πλειοψηφία τους, ήταν απλοί άνθρωποι, που μέσα σε μία νύχτα έγιναν ηγέτες της Επανάστασης του '21 και θυσιάσαν τη ζωή τους και τις περιουσίες τους για την ελευθερία της πατρίδας. Κατά ένα τρόπο αδιανόητο, μετά τους αγώνες και την προσφορά τους, αγνοήθηκαν ή δολοφονήθηκαν. Από τα πάμπολους αυτούς ήρωες της επανάστασης θα επιχειρηθεί να καταγράψουμε αλφαβητικά, αρκετούς από αυτούς, με κίνδυνο πάντα να μείνουν έξω σημαντικοί συντελεστές του Αγώνα. Ευελπιστούμε ότι αυτή η καταγραφή, να μεγαλώνει συνεχώς και κάποια στιγμή με τη συνεισφορά όλων μας να γίνει μοναδική και να μην λείπει κανείς.

Αναγνωσταράς (1760-1825)

Φιλικός και αγωνιστής. Αρχηγός κλεφτών στα 1785 στην επαρχία Λεονταρίου καταφεύγει στα Επτάνησα και υπηρετεί με το βαθμό του ταγματάρχη στο γαλλικό στρατό. Μαζί με τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, τον Κολοκοτρώνη και τους Κουμουνδουράκη ΨΑΡΟΥΔΑ ηδες απελευθέρωσαν την 23η Μαρτίου 1821 την Καλαμάτα. Πήρε μέρος στην πολιορκία της Τρίπολης και στη μάχη στο Βαλτέτσι. Στον εμφύλιο πήρε το μέρος των Κουντουριώτηδων. Πέθανε στη Σφακτηρία (16 Απριλίου 1825) στη μάχη εναντίον των Αιγυπτίων.

Αναγνωστόπουλος Παναγιώτης (1790-1854)

Το 1816 μυήθηκε από τον Σκουφά στη Φιλική Εταιρεία και το 1818 συγκαταλέγεται στα σημαντικά στελέχη της. Το 1819 ανέλαβε τη συγκέντρωση χρημάτων για τον αγώνα, στο Ιάσιο και το Βουκουρέστι. Εφοδιασμένος με συστατική επιστολή του Πατριάρχη Γρηγόριου του Ε' προσπάθησε να εξομαλύνει τις προσωπικές αντεγκλήσεις και δυσχέρειες στις Παραδουνάβιες ηγεμονίες. Συνεργάστηκε με τον Δημήτριο Υψηλάντη και μαζί ήρθαν στην Ελλάδα με πλαστά διαβατήρια. Πολέμησε στην Τριπολιτσά, το Ναύπλιο, την Ακροκόρινθο και τη Στερεά σε συνεργασία με τον Υψηλάντη και τον Νικηταρά. Στην Γ' Εθνοσυνέλευση αντιτάχθηκε στο ψήφισμα για αγγλική προστασία. Ανέλαβε διοικητικές θέσεις στην περίοδο του Καποδίστρια και του Όθωνα. Πέθανε το 1854 από τη χολέρα που είχε μεταδοθεί στην Αθήνα από τα αγγλογαλλικά στρατεύματα.

Αναγνωστόπουλος Πάνος (Περίπου το 1790-1842)

Δημογέροντας από τη Νεμνίτσα της Αρκαδίας. Βοήθησε τον επίσκοπο Βρεσθένης Θεοδώρητο στη σύσταση του στρατοπέδου Βερβαίνων. Διακρίθηκε κυρίως στα Δερβενάκια. Αντίπαλος του Κολοκοτρώνη στον Εμφύλιο πόλεμο. Τιμήθηκε από την κυβέρνηση με τον βαθμό του αντιστράτηγου, επειδή πρόδωσε το σχέδιο για την απαγωγή του Κολοκοτρώνη από τις φυλακές της Ύδρας.

Αποστόλης Νικολής (1770-1827)

Ναυμάχος από τα Ψαρά, αγωνίστηκε με τον Λάμπρο Κατσώνη. Μυήθηκε το 1818 στη Φιλική Εταιρεία από τον Χρυσοσπάθη και το 1820 διορίστηκε «έφορός» της στα Ψαρά. Τον Απρίλιο του 1821 είκοσι ψαριανά πλοία ήταν έτοιμα για τον Αγώνα και ο Αποστόλης ως διοικητής αυτής της ναυτικής μοίρας συνέβαλε αποφασιστικά τόσο στον αποκλεισμό των Δαρδανελίων, όσο και στην

¹⁰ <http://users.uoa.gr/~nektar/> (Τελευταία πρόσβαση, 15 Δεκεμβρίου 2021)

παρεμπόδιση του τουρκικού στόλου για αποστολή δυνάμεων στην Πελοπόννησο. Το 1824 μετά την καταστροφή των Ψαρών συνέχισε τον Αγώνα στο Αιγαίο. Βοήθησε, στη διάρκεια του αποκλεισμού, το Μεσολόγγι και διέθεσε όλη του την περιουσία για τον Αγώνα. Υπήρξε από τους πιο ανιδιοτελείς αγωνιστές.

Ανδρούτσος Οδυσσέας (1788-1825)

Η θανάτωση του πατέρα του από τους Τούρκους, για τη δράση του στο πλευρό του Κατσώνη, καθώς και η παραμονή του στην αυλή του Αλή Πασά, επηρέασαν καθοριστικά το χαρακτήρα του, έγινε καχύποπτος, ευερέθιστος, σκληρός, αλλά αποφασιστικός και μεγαλόψυχος. Ανέλαβε το αρματολίκι της Ρούμελης και συνδέθηκε με ονομαστούς κλεφταρματολούς. Μετά τον ηρωικό θάνατο του Διάκου, ανέλαβε να αναχαιτίσει τους Τούρκους στο Χάνι της Γραβιάς ώστε να μη φτάσει τουρκική βοήθεια στην Τριπολιτσά. Γι αυτή τη νίκη του ανακηρύχθηκε αρχιστράτηγος της Ανατολικής Στερεάς. Όμως, έπεσε θύμα των αντιπάλων του που τον κατηγορήσαν ως «ανάξιων της αρχηγίας», τον υποβίβασαν σε χιλιάρχο και τέλος τον καθαίρεσαν. Για δεύτερη φορά κατηγορήθηκε ως ύποπτος συνεννόησης με τους Τούρκους, ενώ κατά τον Σηληιάδη «ηπάτα τους Τούρκους». Παραδόθηκε στον παλιό συνεργάτη και πρωτοπαλικάρό του, Γιάννη Γκούρα, με την πίστη ότι δε θα τιμωρηθεί, φυλακίστηκε στην Ακρόπολη, όπου θανατώθηκε αφού σκηνοθετήθηκε προσπάθεια απόδρασής του.

Βέικος Λάμπρος (1785-1827)

Σουλιώτης αγωνιστής. Μετά την πτώση και τον θάνατο του Αλή Πασά ο Βέικος έλαβε μέρος στον αγώνα των Ρουμελιωτών. Στη διάρκεια του εμφυλίου ο Βέικος και άλλοι Ρουμελιώτες με 3000 άνδρες έφτασαν στη Βοστίτσα (Αίγιο) για να βοηθήσουν την κυβέρνηση Κουντουριώτη. Ενίσχυσε την άμυνα του Μεσολογγίου και αρνήθηκε τις προτάσεις του Κιουταχή να μεσολαβήσει για σύναψη συμφωνίας με τους πολιορκημένους. Μετά την Έξοδο έλαβε μέρος σε όλες γενικώς τις επιχειρήσεις της Αττικής και σκοτώθηκε στη μάχη του Αναλάτου.

Γκούρας Ιωάννης (1791-1826)

Αγωνιστής που διακρίθηκε για τη στρατηγική ικανότητα και την ανδρεία του. Με την έκρηξη της Επανάστασης στρατολόγησε 700 περίπου άνδρες από την περιοχή της Παρνασσίδας και στις 27 Μαρτίου κατέλαβαν τα Σάλωνα (Αμφισσα) μαζί με τον Πανουργιά και Γαλαξιδιώτες οπλαρχηγούς. Στις 8 Μαΐου πολέμησε με τον Οδ. Ανδρούτσο στο Χάνι της Γραβιάς πήρε μέρος το Νοέμβριο του 1821 στις εργασίες της συνέλευσης των Σαλώνων, καρπός της οποίας ήταν η «Νομική Διάταξης

της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδος» Την περίοδο του εμφυλίου πολέμου τάχθηκε με το μέρος του Κωλέττη και του Κουντουριώτη και στράφηκε εναντίον των παλαιών συναγωνιστών του. Με εντολή της κυβέρνησης Κουντουριώτη ως αρχηγός «των στρατοπέδων της Ανατολικής Ελλάδος» συνέλαβε τον Οδυσσέα Ανδρούτσο και πρωτοστάτησε στα γεγονότα που οδήγησαν στην εκτέλεσή του. Υπεύθυνος για την άμυνα ολόκληρης της Αττικής σκοτώθηκε το 1826 κατά την πολιορκία της Ακρόπολης από τον Κιουταχή.

Γοβγίνας ή (Γοβιός) Αγγελής (1780-1822)

Οπλαρχηγός του 1821, φίλος του Οδυσσέα. Ανδρούτσου με τον οποίο συνδέθηκε στενά όταν ήταν στην υπηρεσία του Αλή Πασά. Με την έκρηξη της Επανάστασης ακολούθησε τον Ανδρούτσο και πολέμησε μαζί του στο Χάνι της Γραβιάς (8 Μαΐου 1821). Έδρασε στην Εύβοια ως αρχηγός των

επαναστατικών σωμάτων της περιοχής και αντιμετώπισε στα Βρυσάκια τον Ομέρ Βρυώνη (15 Ιουνίου 1821) αναγκάζοντάς τον να αποσυρθεί. Σκοτώθηκε σε ενέδρα των Τούρκων στις 28 Μαρτίου του 1822 στην ίδια περιοχή με τον αδερφό του Αναγνώστη.

Δεληγιάννης Αναγνώστης (1771-1856)

Πολιτικός της Ελληνικής Επανάστασης από τα Λαγκάδια της Γορτυνίας, πρώτος από τους οκτώ γιους του Ιωάννη Δεληγιάννη, προκρίτου με σημαντική επιρροή σε όλη την Πελοπόννησο. Υπήρξε μέλος της Γερουσίας που προήλθε από την "Πράξη των Καλτετζών" και αντέδρασε, μαζί με τους υπόλοιπους προκρίτους, στο σχέδιο του Δ.Υψηλάντη να θέσει την Επανάσταση υπό ενιαία στρατιωτική και πολιτική ηγεσία, γεγονός που προκάλεσε την αρχή των εμφυλίων συγκρούσεων. Κατά την Α Εθνοσυνέλευση διορίστηκε μέλος του Εκτελεστικού Σώματος και αργότερα ενεπλάκη στις εμφύλιες διαμάχες. Με την επικράτηση της κυβερνητικής παράταξης υπέστη διώξεις και περιορίστηκε με τους αδελφούς του στο Αργος και το Ναύπλιο. Επανήλθε στην πολιτική ζωή μετά το τέλος του εμφυλίου και εκλέχτηκε μέλος της «Διοικητικής Επιτροπής της Ελλάδος» από την Γ Εθνοσυνέλευση. Την περίοδο του Καποδίστρια εντάχθηκε στο αντικαποδιστριακό στρατόπεδο και τελείωσε την πολιτική του ζωή ως μέλος της Γερουσίας που ιδρύθηκε με την ψήφιση του Συντάγματος του 1844.

Δεληγιάννης Κανέλλος (1780-1862)

Αγωνιστής του 1821, φιλικός, πολιτικός και συγγραφέας "Απομνημονευμάτων". Στις 23 Μαρτίου μαζί με τους αδελφούς του και τους Πλαπούταιους κήρυξε την Επανάσταση στη Γορτυνία και πήρε μέρος στις πολιορκίες της Καρύταινας, της Τριπολιτσάς και της Πάτρας. Αποσύρθηκε από την ενεργό πολεμική δράση μετά την ήττα των κυβερνητικών, με τους οποίους συμπαρατάχθηκε και επανήλθε όταν ο Ιμπραήμ απείλησε την Πελοπόννησο. Μετά την απελευθέρωση εντάχθηκε στο «γαλλικό κόμμα» και αναμίχθηκε στην πολιτική ζωή. Εκλέχθηκε πρώτος πρόεδρος της Ελληνικής Βουλής μετά την ψήφιση του Συντάγματος του 1844. Τα "Απομνημονεύματά" του, παρόλο το πάθος και την υπερβολή που τα διακρίνουν, είναι χρήσιμη πηγή για την κατανόηση του εσωτερικού αγώνα της Ελληνικής Επανάστασης.

Διάκος Αθανάσιος (1786-1821)

Αγωνιστής του 1821. Η ηρωική του αντίσταση στην Αλαμάνια και ο μαρτυρικός του θάνατος στη Λαμία έγιναν θρύλος στη συνείδηση του λαού μας. Σε νεαρή ηλικία μόνασε ως δόκιμος και μετά διάκος στη Μονή του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου της Αρτοτίνας. Μερικά χρόνια πριν την Επανάσταση υπηρέτησε στο σώμα των «Τσοχανταρέων» (σωματοφυλάκων) του Αλή Πασά. Μετά το 1820 εκλέχθηκε αρχηγός στο αρματολίκι της Ρούμελης, στη θέση του καταδικωμένου Ανδρούτσου, με τον οποίο είχε στενό σύνδεσμο. Την εποχή αυτή μυείται στη Φιλική Εταιρεία.

Το 1821 ύψωσε τη σημαία της Επανάστασης στη Λιβαδειά (30 Μαρτίου 1 Απριλίου) και εκκένωσε μαζί με τους Δουβουνιώτη και Πανουργιά την Ανατολική Στερεά από τους Τούρκους. Στη γέφυρα της Αλαμάνιας στις 22 Απριλίου 1821 προσπάθησε να ανακόψει την πορεία του Ομέρ Βρυώνη και του Κιοσέ Μεχμέτ προς την Πελοπόννησο. Το βάρος της σύγκρουσης έπεσε στον Αθανάσιο Διάκο που έλεγχε το δρόμο από τη Δαμάστα. Μετά από πολύωρη μάχη, τραυματισμένος στο δεξί χέρι αιχμαλωτίστηκε από τους Τούρκους, μεταφέρθηκε στη Λαμία όπου και θανατώθηκε με ανασκολοπισμό. Η θυσία του ενίσχυσε το φρόνημα των αγωνιζομένων και η δράση του ενέπνευσε πολλούς.

Δυοβουνιώτης Ιωάννης (1757-1831)

Το πραγματικό του όνομα ήταν Ξήκης Ιωάννης και το επώνυμο Δυοβουνιώτης προέρχεται από τον τόπο καταγωγής του. Προεπαναστατικά ήταν αρματολός στη Λοκρίδα και το 1820 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία. Με την έκρηξη της Επανάστασης απελευθέρωσε την Μπουδονίτσα (13 Απριλίου 1821) και συνεργάστηκε με το Διάκο σε κοινές στρατιωτικές επιχειρήσεις. Στο Δυοβουνιώτη οφείλεται το σχέδιο άμυνας στη μάχη των Βασιλικών (26 Αυγούστου 1821) που οδήγησε σε λαμπρή νίκη των Ελλήνων

Ζαΐμης Ανδρέας (1791-1840)

Πρόκριτος Καλαβρύτων, φιλικός, οπλαρχηγός και πολιτικός. Γιος του Ασημάκη Ζαΐμη, ίσως ο σημαντικότερος εκπρόσωπος της επιφανούς οικογένειάς του. Μυήθηκε από τον Ανδρέα Λόντο στη Φιλική Εταιρεία το 1819 και συμμετείχε ενεργά στην προετοιμασία του αγώνα. Μαζί με τον Παλαιών Πατρών Γερμανό ύψωσε τη σημαία της Επανάστασης στην Πάτρα και πήρε μέρος στην πολιορκία του κάστρου της πόλης. Ανέπτυξε πολιτική δράση ως μέλος του «Αχαϊκού Διευθυντηρίου» και συμμετείχε με δικό του στρατιωτικό σώμα στην απόκρουση του Δράμαλη και τη λύση της πρώτης πολιορκίας του Μεσολογγίου (Δεκέμβριος 1822). Την περίοδο του εμφυλίου, παρά τη διαλλακτική του στάση, αναγκάστηκε να αποσυρθεί, προσωρινά, μετά την επικράτηση των κυβερνητικών. Επανέρχεται στο προσκήνιο των στρατιωτικών επιχειρήσεων όταν ο Ιμπραήμ απειλεί την Πελοπόννησο. Υπήρξε μέλος της Α' Εθνοσυνέλευσης, του «Εκτελεστικού Σώματος», αλλά και πρόεδρος της «Διοικητικής Επιτροπής της Ελλάδος». Στα χρόνια του Καποδίστρια συμμετείχε στο «Πανελλήνιο». Περάτωσε την πολιτική του σταδιοδρομία στην περίοδο του Όθωνα ως αντιπρόεδρος του «Συμβουλίου Επικρατείας» και πρόεδρος του Υπουργικού Συμβουλίου.

Κανάρης Κων/νος (1793-1877)

Αγωνιστής, πολιτικός, από τις ηρωικότερες μορφές της Επανάστασης. Η καταγωγή του και ο τόπος γέννησής του δεν είναι απόλυτα εξακριβωμένα από τους ιστορικούς, το βέβαιο είναι ότι η οικογένειά του κατοικούσε στα Ψαρά γύρω στα 1770. Με την κήρυξη της Επανάστασης εγκατέλειψε τα εμπορικά πλοία, εντάχθηκε στο ψαριανό στόλο και ειδικεύτηκε στα πυρπολικά. Τη νύχτα της 6ης προς την 7η Ιουνίου 1822 έκανε το πρώτο του κατόρθωμα πυρπολώντας την τουρκική ναυαρχίδα στη Χίο. Ο Άγγλος ιστορικός της Επανάστασης Τόμας Γκόρντον γράφει ότι η πράξη αυτή ήταν ένα «από τα πιο καταπληκτικά στρατιωτικά κατορθώματα που αναφέρει η ιστορία». Τον Οκτώβριο του 1822, στην Τένεδο αυτή τη φορά, πυρπόλησε ένα τεράστιο τουρκικό δίκροτο προκαλώντας το θαυμασμό όλων. Ακολούθησαν κι άλλες ηρωικές επιχειρήσεις στη Σάμο και τη Μυτιλήνη με αποκορύφωμα τη δράση του Κανάρη κατά του αιγυπτιακού στόλου στο λιμάνι της Αλεξάνδρειας. Μετά την απελευθέρωση ο Καποδίστριας του ανέθεσε την αρχηγία του στολίσκου των πυρπολικών τιμώντας τη δράση και τον ηρωισμό του. Μετά τη δολοφονία του κυβερνήτη ο Κανάρης αποσύρθηκε στη Σύρο και επανήλθε στο δημόσιο βίο την περίοδο του Όθωνα με το βαθμό του ναυάρχου που του απένειμε ο βασιλιάς. Μετά την Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 ανέλαβε δύο φορές το Υπουργείο Ναυτικών και στην Εθνοσυνέλευση που ψήφισε το Σύνταγμα του 1864 υπήρξε ηγέτης των «Ορεινών». Έγινε τρεις φορές πρωθυπουργός σε κρίσιμες για τη χώρα στιγμές και πέθανε ως πρωθυπουργός στις 2 Σεπτεμβρίου του 1877.

Καραϊσκάκης Γεώργιος (1780-1827)

Σπουδαίος στρατιωτικός, ηγέτης της Επανάστασης. Γεννήθηκε στο μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου στο χωριό Μαυρομάτι (κατ' άλλους στο Μουζάκι) Καρδίτσας και ήταν γιος της καλόγριας Ζωής

Ντιμισκή και του αρματολού Δημήτρη Καραϊσκού. Σε ηλικία δεκαπέντε χρονών ακολούθησε τον δρόμο της κλεφτουριάς και αργότερα υπηρέτησε στα στρατιωτικά σώματα του Αλή Πασά, ο οποίος αναγνώρισε τις εξαιρετικές του στρατιωτικές του ικανότητες. Με την έκρηξη της Επανάστασης, τον Ιανουάριο του 1821 πήρε μέρος στη σύσκεψη της Λευκάδας μαζί με άλλους οπλαρχηγούς που ήθελαν να προετοιμάσουν την εξέγερση στη Στερεά Ελλάδα και ύψωσε τη σημαία της Επανάστασης στα χωριά των Τζουμέρκων. Αν και συγκρούστηκε με τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο για την ηγεσία των στρατιωτικών επιχειρήσεων στη Στερεά, συνεργάστηκε μαζί του κατά την πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου, οπότε ο Καραϊσκάκης έστειλε τμήμα του στρατιωτικού του σώματος για να ενισχύσει την άμυνα της πόλης. Στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου κατηγορήθηκε από τον Μαυροκορδάτο για συνεργασία με τους Τούρκους και αποσύρθηκε προσωρινά από την ενεργό δράση. Το Μάιο του 1825 επανήλθε και συνέδραμε τους Μεσολογγίτες κατά τη δεύτερη πολιορκία της πόλης παρενοχλώντας τους Τούρκους στην περιοχή. Το 1826 διορίστηκε αρχιστράτηγος της Στερεάς Ελλάδας και οργάνωσε το «Στρατόπεδο της Ελευσίνας» με στόχο να ανακουφίσει την Αθήνα από την πολιορκία των Τούρκων. Δεύτερος στόχος του Καραϊσκάκη ήταν να αναζωπυρώσει την επανάσταση στη Ρούμελη και στις συγκρούσεις που ακολούθησαν νίκησε πολλές φορές τους Τούρκους στη Δόμβραινα, το Δίστομο και την Αράχωβα. Το 1827 έσπευσε στην Ελευσίνα για να βοηθήσει την πολιορκούμενη Αθήνα. Διαφώνησε όμως με τους Κόχραν και Τσωρτς για την τακτική που θα ακολουθούσαν κατά των Τούρκων. Τραυματίστηκε σε αψιμαχία στο Νέο Φάληρο και πέθανε στις 23 Απριλίου 1827, ανήμερα της γιορτής του.

Καρατάσος Τσάμης (1798-1861)

Αγωνιστής του 1821, γιος του Αναστάσιου Καρατάσου, αρματολού της Μακεδονίας. Την περίοδο της Επανάστασης έδρασε στις Βόρειες Σποράδες και την Εύβοια. Τον Αύγουστο του 1828 αγωνίστηκε για την αποκατάσταση της ελληνικής κυριαρχίας στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα. Φανατικός αντικαποδιστριακός πρωτοστάτησε σε αποτυχημένες εξεγέρσεις κατά του κυβερνήτη και με την εγκαθίδρυση της βασιλείας έγινε υπασπιστής του Οθωνα. Συμμετείχε ενεργά ως «αρχιστράτηγος της Μακεδονίας» στο απελευθερωτικό κίνημα της Χαλκιδικής τον Απρίλιο του 1854.

Κατώνης Λάμπρος (1705-1805)

Έλληνας συνταγματάρχης του ρωσικού αυτοκρατορικού στρατού (ή Ναυτικού), ιππότης του ρωσικού Τάγματος του Αγίου Γεωργίου (4ης τάξεως) και ήρωας του απελευθερωτικού κινήματος του 1787.

Καψάλης Χρήστος (Μεσολόγγι 1751-1826)

Πρόκριτος του Μεσολογγίου που το βράδυ της ηρωικής «Εξόδου» ανατίναξε την πυριτιδαποθήκη στην οποία είχαν καταφύγει άρρωστοι και γυναικόπαιδα. Η θυσία του Μεσολογγίου ευαισθητοποίησε την Ευρώπη και ενίσχυσε το φιλελληνικό ρεύμα.

Κόδρινγκτον σερ Έντουαρντ (1770-1851)

Άγγλος ναύαρχος, αρχηγός του συμμαχικού στόλου που νίκησε τον τουρκοαιγυπτιακό στη Ναυμαχία του Ναβαρίνου (1827). Ο Κόδρινγκτον κατατάχτηκε νεότατος (13 ετών) στο πολεμικό ναυτικό της χώρας του, πήρε μέρος στους Ναπολεόντειους πολέμους και στις επιχειρήσεις κατά των ΗΠΑ (1812-15). Μετά την απόφαση της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας (1827) για άμεση διακοπή των εχθροπραξιών ανάμεσα στην Ελλάδα και την Οθωμανική Αυτοκρατορία, ανέλαβε την

αρχηγία του συμμαχικού στόλου, κατευθύνθηκε προς την Πελοπόννησο και διεξήγαγε σειρά διαπραγματεύσεων με τον Ιμπραήμ πασά, του οποίου οι παρασπονδίες, καθώς και απρόβλεπτα γεγονότα οδήγησαν στη ναυμαχία του Ναβαρίνου (8 Οκτωβρίου 1827). Η καταστροφή του Τουρκοαιγυπτιακού στόλου συνέβαλε στην αίσια έκβαση του αγώνα των Ελλήνων. Ο Κόδρινγκτον κατηγορήθηκε ότι υπερέβη τις διαταγές του αγγλικού ναυαρχείου, κατόρθωσε όμως να δικαιολογήσει την πρωτοβουλία του. Το 1828 έπλευσε στην Αλεξάνδρεια και πέτυχε την υπογραφή συμφωνίας για οριστική αποχώρηση των Αιγυπτίων από τα πελοποννησιακά εδάφη.

Κολοκοτρώνης Θεόδωρος (1770-1843)

Η σημαντικότερη ηγετική φυσιογνωμία της Επανάστασης. Το όνομα του Κολοκοτρώνη συνδέθηκε με τις σημαντικότερες φάσεις του Αγώνα στην Πελοπόννησο. Ο πατέρας του Κωνσταντής Κολοκοτρώνης πήρε μέρος στην ένοπλη εξέγερση του Ελληνισμού, που υποκινήθηκε από την Αικατερίνη Β' της Ρωσίας το 1770, και σκοτώθηκε σε συγκρούσεις μαζί με δύο αδελφούς του. Τα γεγονότα αυτά υπήρξαν καθοριστικά για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Άρχισε τη δράση του το 1805, όταν πήρε μέρος στις ναυτικές επιχειρήσεις του ρωσικού στόλου την περίοδο του ρωσοτουρκικού πολέμου. Αργότερα υπηρέτησε στο ελληνικό στρατιωτικό σώμα που οργάνωσαν οι Άγγλοι και τιμήθηκε με το βαθμό του ταγματάρχη για τη δράση του εναντίον των Γάλλων. Το 1818 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και άρχισε με πάθος να προετοιμάζει τον Αγώνα στην Πελοπόννησο. Με την έναρξη της Επανάστασης αναδείχτηκε η στρατιωτική ιδιοφυΐα του Κολοκοτρώνη. Η παράδοση της Καλαμάτας (23 Μαρτίου 1821), η άλωση της Τριπολιτσάς (23 Σεπτεμβρίου 1821), οι νίκες στο Βαλτέτσι, τα Βέρβена και τα Δολιανά εδραίωσαν το κύρος του ως στρατιωτικού ηγέτη, παράλληλα όμως προκάλεσαν και τις πρώτες αντιδράσεις μερίδας των τοπικών αρχόντων. Η αντίδραση αυτή κορυφώθηκε με την έλευση του Δ. Υψηλάντη που επεδίωξε να οργανώσει πολιτικά την Επανάσταση, και πήρε τη μορφή ανοικτής ρήξης μεταξύ στρατιωτικών και προκρίτων. Ο Κολοκοτρώνης προσπάθησε να συνδιαλλάξει τις αντιμαχόμενες μερίδες και να αποτρέψει την κατάρρευση της νεαρής Επανάστασης. Στις 26 Ιουλίου 1822 η ιστορική νίκη του στα Δερβενάκια οδήγησε στον αποδεκατισμό της στρατιάς του Δράμαλη, διέσωσε τον Αγώνα στην Πελοπόννησο και επικύρωσε, για μια ακόμα φορά, τις εξαιρετικές στρατιωτικές ικανότητες του "Γέρου" του Μοριά. Οι επιτυχίες αυτές δεν απέτρεψαν τη συνεχιζόμενη και κλιμακούμενη αντιπαράθεση μεταξύ στρατιωτικών και κυβερνητικών, της οποίας θύμα υπήρξε και ο Κολοκοτρώνης. Στις ένοπλες συγκρούσεις ο γιος του Πάνος και ο ίδιος συνελήφθησαν και κρατήθηκαν στο Ναύπλιο. Ο Κολοκοτρώνης αμνηστεύθηκε από την κυβέρνηση την περίοδο που ο Ιμπραήμ αποβιβάστηκε στην Πελοπόννησο και μαζί με τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη προσπάθησε να εμποδίσει την ανακατάληψη της Πελοποννήσου από τους Τούρκους και να εμψυχώσει το δοκιμαζόμενο πληθυσμό. Ως το τέλος της Επανάστασης ο Κολοκοτρώνης συνέχισε να διαδραματίζει ενεργό ρόλο στα στρατιωτικά και πολιτικά πράγματα της εποχής. Υποστήριξε θερμά τον Καποδίστρια και δέχτηκε με ενθουσιασμό την εκλογή του Όθωνα. Η διαφωνία του με τα μέτρα και την πολιτική της Αντιβασιλείας κατέληξε στη δίωξη και την πολύκροτη δίκη του με την κατηγορία της εσχάτης προδοσίας. Καταδικάστηκε σε θάνατο μαζί με το Δημ. Πλαπούτα παρά τις διαφωνίες των Τερτσέτη και Πολυζωΐδη. Με την ενηλικίωση του Όθωνα πήρε χάρη, ονομάστηκε στρατηγός και έλαβε το αξίωμα του συμβούλου της Επικρατείας. Στα τελευταία χρόνια της ζωής του ο Κολοκοτρώνης υπαγόρευσε στον Γεώργιο Τερτσέτη τα "Απομνημονεύματά" του που κυκλοφόρησαν το 1851 με τον τίτλο "Διήγησις συμβάντων της ελληνικής φυλής από τα 1770 έως τα 1836". Τα "Απομνημονεύματα" του Κολοκοτρώνη αποτέλεσαν και αποτελούν πολύτιμη πηγή για την Ελληνική Επανάσταση.

Κολοκοτρώνης Κωσταντής (1745-1780)

Ο Κωνσταντής Κολοκοτρώνης ήταν ο πατέρας της ηγετικής φυσιογνωμίας της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, αλλά και μια από τις σπουδαιότερες ιστορικές φυσιογνωμίες των αρματολών στον προεπαναστατικό αγώνα. Γεννημένος πιθανότατα το 1745, απέκτησε με τη σύζυγό του, Ζάμπια ή Ζαμπέτα, το γένος Κωτσάκη από την Αλωνίσταινα, τέσσερις γιους. Πολύ γρήγορα διακρίθηκε στις μάχες εναντίον του κατακτητή και χάρη στις αναμφισβήτητες ηγετικές του ικανότητες αντικατέστησε τον ηλικιωμένο πατέρα του στην αρχηγία των Κολοκοτρωναίων.

Κοραής Αδαμάντιος (1748-1833)

Έλληνας φιλόλογος με βαθιά γνώση του ελληνικού πολιτισμού. Είναι ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους του νεοελληνικού διαφωτισμού και μνημονεύεται, ανάμεσα σε άλλα, ως πρωτοπόρος στην έκδοση έργων αρχαίας ελληνικής γραμματείας, αλλά και για τις γλωσσικές του απόψεις στην υποστήριξη της καθαρεύουσας, σε μια μετριοπαθή όμως μορφή της, με σκοπό την εκκαθάριση των πλείστων ξένων λέξεων που υπήρχαν στη γλώσσα του λαού.

Κόρακας Μιχάλης (1797-1882)

Αγωνιστής του 1821, από τους σπουδαιότερους οπλαρχηγούς των μετέπειτα κρητικών επαναστάσεων. Με την έναρξη του αγώνα στη Μεγαλόνησο (Μάιος 1821) εντάχθηκε στα ένοπλα τμήματα της Μεσσαράς υπό το Μιχάλη Κουρμούλη. Το 1827 αγωνίστηκε εναντίον των δυνάμεων του Κιουταχή στην Αττική. Διορίστηκε υπασπιστής του Δημητρίου Καλλέργη και αργότερα αναδείχτηκε σε έναν από τους σπουδαιότερους ηγέτες της Μεγάλης Κρητικής Επανάστασης.

Κουντουριώτης Γεώργιος (1782-1858)

Ένας από τους σημαντικότερους πολιτικούς άνδρες της Επανάστασης, πήρε μέρος στη Β Εθνική Συνέλευση του Άστρους και το Δεκέμβριο του 1823 διορίστηκε πρόεδρος του Εκτελεστικού Σώματος. Στη θέση αυτή παρέμεινε σε όλη τη διάρκεια του Εμφυλίου πολέμου στον οποίο η ανάμειξή του υπήρξε καθοριστική και η σύγκρουσή του με τον Κολοκοτρώνη επέφερε βαρύτατο πλήγμα στον Αγώνα. Στις αρχές του 1825 ανέλαβε την ευθύνη των επιχειρήσεων εναντίον του Ιμπραήμ, η απειρία του όμως είχε ως συνέπεια διαδοχικές αποτυχίες που οδήγησαν στην παραίτησή του. Ανήκε στην αντικαποδιστριακή παράταξη. Το 1837 διορίστηκε από τον Όθωνα αντιπρόεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας και μετά το 1843 πρόεδρος της Γερουσίας. Το 1848 σχημάτισε κυβέρνηση ανίκανη να αντιμετωπίσει τα εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα και αντικαταστάθηκε από την κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Κανάρη. Ως τον θάνατό του ήταν αφοσιωμένος στον Όθωνα.

Κουντουριώτης Λάζαρος (1769-1852)

Σημαντική πολιτική μορφή του αγώνα του 1821 και ένας από τους κυριότερους οικονομικούς ενισχυτές του ιδιαίτερα κατά την πρώτη περίοδο. Από τον Όθωνα διορίστηκε γερουσιαστής.

Κουρμούλης Δημήτριος (1765-1824)

Αγωνιστής του 1821. Πολέμησε στην εξέγερση της Κρήτης το 1824. Μετά την καταστολή της πέρασε στην Κάσο και μετά την καταστροφή του νησιού διέφυγε στην Πελοπόννησο. Σύντομα πέρασε στην

Αττική και υπό τις διαταγές του Γκούρα αγωνίστηκε εναντίον του Ομέρ Βρυώνη. Αργότερα εντάχθηκε στο σώμα του Δημητρίου Καλλέργη και πήρε μέρος σε πολλές συγκρούσεις. Σκοτώθηκε στη μάχη του Αναλάτου.

Κουρμούλης Μιχάλης (1765-1824)

Οπλαρχηγός του 1821. Στην προεπαναστατική περίοδο ως μουσουλμάνος είχε υπηρετήσει στον τουρκικό στρατό. Διέθετε μεγάλη δύναμη στη Μεσσαρά και ως «κρυπτοχριστιανός» εξυπηρετούσε τα συμφέροντα των ομογενών του. Αμέσως μετά την έκρηξη της Επανάστασης πρωτοστάτησε στον ξεσηκωμό της Κρήτης. Το 1823 τοποθετήθηκε από τον Εμμανουήλ Τομπάζη υπαρχηγός του ελληνικού στρατού και αντιστάθηκε στις επιδρομές του Χουσεΐν Πασά. Μετά την υποταγή της Κρήτης ακολούθησε τον Τομπάζη στην Ύδρα.

Κουτσονίκας Λάμπρος (1799-1879)

Γεννήθηκε το 1799 στο Σούλι και ήταν γιός του Γιάννου και της Ελένης Κουτσονίκα. Συμμετέχει στην Απελευθέρωση του Αγρινίου, στην Μάχη του Αγίου Βλασίου και στην Απελευθέρωση της Άρτας, στις μάχες του Πέτα και της Σπλάντζας, στην υπεράσπιση του Μεσολογγίου κατά την πρώτη πολιορκία του. Παίρνει μέρος στην εκδίωξη των Τούρκων προς τον Αχελώο, στη Μάχη του Κεφαλοβρύσου και στις Μάχες της Αράχωβας και του Διστόμου. Μετά τη συνθήκη του Λονδίνου τοποθετείται ως φρούραρχος Μεσολογγίου και γεννιέται η κόρη του Μαρία. Με τον ερχομό του Όθωνα τοποθετείται στη Βασιλική Φάλαγγα και κατόπιν στα Ανάκτορα. Μετατίθεται στην Κύμη, όπου πεθαίνει ο γιος του Δημήτριος και μετέπειτα τοποθετείται ως νομοεπιθεωρητής στη Βοιωτία. Συμμετείχε στο απελευθερωτικό κίνημα της Ηπείρου του 1854 και το 1863 εκδίδεται η «Γενική Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως» από τις εκδόσεις Δ. Καρακατζάνη και παρασημοφορείται μαζί με τον Γενναίο Κολοκοτρώνη και το Νικολάο Μάντζαρο με τον Ταξιάρχη του Τάγματος του Σωτήρος. Συμμετέχει στην επιτροπή του Μετοχικού Ταμείου Στρατού και αποστρατεύεται.

Κόχραν Τόμας (1775-1860)

Άγγλος ναύαρχος. Το 1793 κατατάχτηκε στο βρετανικό ναυτικό, αναδείχτηκε κυβερνήτης καταδρομικών πλοίων και έδρασε με επιτυχία στους Ναπολεόντειους Πολέμους. Το 1806 εκλέχτηκε αντιπρόσωπος στη Βουλή των Κοινοτήτων, αλλά λόγω της ανάμειξής του σε χρηματιστηριακή απάτη διαγράφηκε από το ναυτικό και έχασε τη βουλευτική του ιδιότητα. Το 1818 ανέλαβε τη διοργάνωση και την αρχηγία του χιλιανού ναυτικού. Το 1820 πέρασε στην υπηρεσία του Περού και το 1823 τέθηκε επικεφαλής του στόλου στη Βραζιλία. Η συμβολή του στους απελευθερωτικούς αγώνες των χωρών αυτών εδραίωσε τη φήμη του ως ικανού ναυάρχου. Το 1825 υπέγραψε συμφωνητικό με την ελληνική επιτροπή που τότε διαπραγματευόταν στο Λονδίνο τη σύναψη δανείου για να αναλάβει την αρχηγία του ελληνικού στόλου. Το 1827 με κυβερνητική απόφαση ορίστηκε «πρώτος στόλαρχος πασών των ελληνικών ναυτικών δυνάμεων» στη θέση του ναυάρχου Ανδρέα Μιαούλη. Ωστόσο, ο Κόχραν στάθηκε ανίκανος να εκτιμήσει τη σοβαρότητα της ελληνικής κατάστασης. Οδήγησε στην καταστροφή τις ελληνικές δυνάμεις στον Ανάλατο, στην παράδοση των πολιορκημένων στην Ακρόπολη και στην καταστολή της Επανάστασης στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα. Το ίδιο αποτυχημένες ήταν και οι ναυτικές του επιχειρήσεις.

Κρεββατάς Παναγιώτης (1785-1822)

Πρόκριτος του Μυστρά, φιλικός και αγωνιστής του 1821, με σημαντική συμμετοχή στα στρατιωτικά και πολιτικά γεγονότα κατά τα δύο πρώτα χρόνια του Αγώνα. Μυήθηκε το 1819 στη Φιλική Εταιρεία, πήρε ενεργό μέρος στο ξεσηκωμό της Πελοποννήσου, συμμετείχε στη Συνέλευση των Καλτετζών και ήταν μέλος της Πελοποννησιακής Γερουσίας. Μετά την εισβολή του Δράμαλη στην Κορινθία τάχτηκε στο πλευρό του Κολοκοτρώνη.

Κριεζής Αντώνιος (1796-1865)

Αγωνιστής του 1821 και πρωθυπουργός της Ελλάδας (1849-54). Τον Ιούλιο του 1821 πήρε μέρος στις ναυτικές επιχειρήσεις στη Σάμο και στη ναυμαχία των Σπετσών. Το 1825 ακολούθησε τον Κανάρη στο λιμάνι της Αλεξάνδρειας στην απόπειρα πυρπόλησης του αιγυπτιακού στόλου και βοήθησε στον Αγώνα της Κρήτης. Το 1826 ο Καποδίστριας του ανέθεσε την αρχηγία της ναυτικής μοίρας και το 1829 συνετέλεσε στην παράδοση των Τούρκων της Βόνιτσας. Το 1836 έγινε υπουργός των Ναυτικών, θέση στην οποία παρέμεινε ως το 1843. Το 1849 διαδέχτηκε τον Κανάρη στην πρωθυπουργία.

Κριεζώτης Νικόλαος (1785-1853)

Οπλαρχηγός του 1821. Πήρε το βάπτισμα του πυρός στα Βρυσάκια, όπου διακρίθηκε για τον ηρωισμό του και λίγο αργότερα ως οπλαρχηγός ανέλαβε, μετά από απαίτηση των κατοίκων της Καρυστίας, την εκκαθάριση της περιοχής από τους Τούρκους. Συνεργάστηκε με το Βάσο Μαυροβουνιώτη και μαζί με τον Μανιάτη Ηλία Μαυρομιχάλη έδωσε ηρωική μάχη στα Στύρα. Αναγνωρισμένος ως αρχηγός από τους αγωνιστές της Εύβοιας πήρε, μετά τη νίκη του στο Κουντουρλομετόχι της Χαλκίδας, και επίσημα τον τίτλο του αρχηγού της Καρυστίας. Κατά τον εμφύλιο ο Κριεζώτης τάχθηκε με το μέρος των κυβερνητικών και πήρε μέρος στις επιχειρήσεις εναντίον των αντιπάλων του. Το 1825 πολέμησε στις σημαντικότερες μάχες της Ανατολικής Στερεάς υπό την ηγεσία του Καραϊσκάκη. Στα τέλη του 1825 μαζί με άλλους οπλαρχηγούς οργάνωσαν εκστρατεία στο Λίβανο για να βοηθήσουν τον Εμίρη Μπεσίρ. Μετά το θάνατο του Γκούρα, ύστερα από πρόταση του Καραϊσκάκη, ο Κριεζώτης ανέλαβε μαζί με 300 άνδρες να εισχωρήσει στην Ακρόπολη χωρίς να γίνει αντιληπτός. Ο Κριεζώτης πήρε μέρος στις διαμάχες που ξέσπασαν μετά τη δολοφονία του Κυβερνήτη και ακολούθησε τον Ιωάννη Κωλέττη και τους Ρουμελιώτες οπλαρχηγούς. Πήρε ενεργό μέρος στην Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου του 1843. Το 1844 εκλέχτηκε βουλευτής και συνέχισε την αντιδυναστική πολιτική του.

Κριτοβουλίδης Καλλίνικος (1792-1868)

Φιλικός και αγωνιστής στην Κρήτη κατά την Επανάσταση του 1821, λόγιος και απομνημονευματογράφος. Το 1819 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία. Πήρε ενεργό μέρος στην εξέγερση της Μεγαλονήσου και ασχολήθηκε κυρίως με διοικητικά θέματα. Μετά την καταστολή της Επανάστασης κατέφυγε στην Πελοπόννησο. Συμμετείχε στην επιχείρηση της Γραμβούσας και μετά την επιτυχή έκβασή της τοποθετήθηκε από την ελληνική κυβέρνηση μέλος της τριμελούς διοικητικής Επιτροπής Κρήτης. Μετά το 1830 εγκαταστάθηκε οριστικά στο ελεύθερο ελληνικό κράτος και ανέλαβε υπηρεσία σε διάφορες θέσεις. Έγραψε και δημοσίευσε "Απομνημονεύματα του περι της αυτονομίας της Ελλάδος πολέμου των Κρητών".

Κωλέττης Ιωάννης (1773-1847)

Πολιτικός αρχηγός του «γαλλικού» κόμματος. Πρωτοστάτησε στους πολιτικούς αγώνες ιδιαίτερα κατά την Επανάσταση και κατά την Οθωνική περίοδο διετέλεσε πρωθυπουργός (1844-47). Σπούδασε ιατρική στην Πίζα και προσλήφθηκε ως γιατρός από το γιο του Αλή Πασά Μουχτάρ. Μυήθηκε το 1819 στην Φιλική Εταιρεία. Οργάνωσε το 1821 επανάσταση στο Συρράκο και μετά την αποτυχία της κατέφυγε στην Πελοπόννησο. Ήταν από τις ισχυρότερες προσωπικότητες της εποχής του και επηρέασε τις πολιτικές εξελίξεις της επαναστατικής και Οθωνικής περιόδου. Συνέβαλε στη συγκρότηση του ελληνικού κράτους προσπαθώντας να υιοθετήσει ένα σύστημα διακυβέρνησης δυτικού τύπου ταλαντευόμενος όμως συνεχώς από τη μια μεριά ανάμεσα στη γαλλική επίδραση και τους θεσμούς δυτικής προέλευσης και από την άλλη στο ντόπιο στρατιωτικό στοιχείο και τις παραδοσιακές δομές. Θεωρείται ο πατέρας της «Μεγάλης Ιδέας».

Λασσάνης Γεώργιος (1793-1870)

Λόγιος, φιλικός, ιερολοχίτης, αγωνιστής του 1821, από τα εξέχοντα στελέχη της Φιλικής Εταιρείας και τους πιστότερους συνεργάτες του Αλέξανδρου Υψηλάντη. Σπούδασε στη Λειψία, ταξίδεψε στη Βουδαπέστη, στη Μολδαβία και στη Μόσχα όπου μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και κατέληξε στην Οδησό το 1818, όπου ανέπτυξε πολύπλευρη πνευματική και πατριωτική δραστηριότητα. Το 1820 συνεργάστηκε στενά με τον Υψηλάντη, έγινε σύμβουλος και γραμματέας του. Ακολούθησε τον Υψηλάντη όταν πέρασε τον Προύθο και μετά την επίσημη κήρυξη της Επανάστασης (24 Φεβρ. 1821) ονομάστηκε χιλίαρχος του ελληνικού στρατεύματος. Πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Ιερού Λόχου. Μετά τη μάχη του Δραγατσανίου ο Λασσάνης κατέφυγε με τους αδελφούς Υψηλάντη στην Αυστρία όπου φυλακίστηκε. Στάθηκε στο πλευρό του Υψηλάντη ως την τελευταία στιγμή του. Ήρθε στην Ελλάδα το 1828. Πολέμησε στο Σεβενίκο, στο Μαρτίνο, στη Θήβα και στην Πέτρα Βοιωτίας. Υπηρέτησε ως γενικός επιθεωρητής του στρατού της Ανατολ. Ελλάδας, διορίστηκε πρώτος νομάρχης Αττικοβοιωτίας, διετέλεσε γραμματέας οικονομικών (1836-37). Πήρε το βαθμό του συνταγματάρχη και το 1868 ονομάστηκε υποστράτηγος. Έγραψε δύο θεατρικά έργα, ένα δράμα με τίτλο "ο αρνησίθρησκος του Μοριά" και ποιήματα πατριωτικού περιεχομένου. Ιδιαίτερη σημασία έχουν τα πολιτικά κείμενα και τα ιστορικά δοκίμιά του.

Λάτρης Ικέσιος (1799-1881)

Αγωνιστής του 1821, δημοσιογράφος και λόγιος. Εγκατέλειψε τις σπουδές του στη Μασσαλία και ήρθε στην Ελλάδα για να πάρει μέρος στον Αγώνα. Υπηρέτησε ως γραμματέας του ναυάρχου Ανδρέα Μιαούλη, συνόδευσε τον Τομπάζη στην Κρήτη και τον Φαβιέρο στη Χίο. Επί Καποδίστρια ορίστηκε κυβερνητικός επίτροπος στο επιτελείο του Γάλλου στρατηγού Μαιζόν, αργότερα διοικητής Σίφνου, Μήλου, Θήρας και διευθυντής της νομαρχίας Λακωνίας.

Λαχανάς Κωνσταντίνος (1789-1842)

Φιλικός και αγωνιστής του 1821, πρωτοστάτης στην εξέγερση της Σάμου. Από νέος ασχολήθηκε με τη ναυτιλία. Σε κάποιο ταξίδι του στη Μασσαλία κατατάχτηκε στο γαλλικό στρατό, πήρε μέρος στην εκστρατεία του Ναπολέοντα στην Αίγυπτο και διακρίθηκε στη ναυμαχία του Αμπουκίρ (1798). Όταν επέστρεψε στη γενέτειρά του συγκρούστηκε με το αριστοκρατικό κόμμα των προκρίτων.

Λογοθέτης Λυκούργος (1772-1850)

Πολιτικός και στρατιωτικός ηγέτης της Σάμου κατά την Επανάσταση, από τις σημαντικότερες μορφές του Αγώνα. Το πραγματικό του όνομα ήταν Γεώργιος Παπλωματάς. Υπηρέτησε στην αυλή του ηγεμόνα της Βλαχίας Αλέξανδρου Σούτσου και πήρε το αξίωμα του «λογοθέτη». Μυήθηκε το 1820 στη Φιλική Εταιρεία και πήρε το ψευδώνυμο Λογοθέτης. Αναγνωρίστηκε ως αρχηγός του απελευθερωτικού αγώνα της Σάμου και οδήγησε την Επανάσταση του νησιού σε επιτυχία. Δεν είχε όμως την ίδια τύχη το εγχείρημά του στη Χίο στις 10 Μαρτίου 1822. Κλήθηκε στην Πελοπόννησο για να απολογηθεί και κρατήθηκε δέσμιος ως το Δεκέμβριο. Ο Καποδίστριας αναγνώρισε το Λογοθέτη αρχηγό της Σάμου και τον διόρισε μέλος του «Πανελληνίου». Όταν η Σάμος το 1832 έμεινε έξω από τα σύνορα της Ελλάδας έφυγε από το νησί και εγκαταστάθηκε στην Αθήνα

Λόντος Ανδρέας (1786-1846)

Πρόκριτος, φιλικός και πολιτικός. Το 1818 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία. Πολέμησε στην Απολλορκία του Μεσολογίου. Αναμίχθηκε ενεργώς στα πολιτικά πράγματα σε όλη τη διάρκεια του Αγώνα. Πρωτοστάτησε στην προετοιμασία του κινήματος της 3ης Σεπτεμβρίου και μετά την επιτυχία του ανέλαβε το Υπουργείο Στρατιωτικών στην κυβέρνηση του Ανδρέα Μεταξά.

Λουριώτης Ανδρέας (1789-1854)

Πολιτικός, στενός φίλος και συνεργάτης του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου, κυρίως στη διαπραγμάτευση των δύο εξωτερικών δανείων του 1824 και του 1825.

Μαυρογένους Μαντώ (1796-1840)

Καταγόταν από οικογένεια που είχε αναλάβει υψηλά αξιώματα στη Βλαχία και στη συνέχεια απέκτησε μεγάλη περιουσία στη Βιέννη και την Τεργέστη. Η Επανάσταση την βρήκε στην Τήνο απ' όπου πήγε στη Μύκονο και τέθηκε επικεφαλής των επαναστατημένων συμπατριωτών της. Ξένοι ιστορικοί και περιηγητές εξαίρουν τη συμμετοχή της στα πεδία των μαχών, κάτι που δεν προκύπτει από ελληνικές πηγές. Με επιστολές της προς τους γυναικείους κυρίως φιλελληνικούς κύκλους της Ευρώπης συνέβαλε στην τόνωση του φιλελληνικού ρεύματος. Εργάστηκε ιδιαίτερα για την ηθική ενίσχυση των αγωνιστών και διέθεσε ολόκληρη την οικογενειακή της περιουσία για τις ανάγκες του Αγώνα. Κατέληξε έτσι να ζητάει από την Εθνοσυνέλευση του 1827 κατοικία στο Ναύπλιο που της την παραχώρησε ο Ι. Καποδίστριας ως αναγνώριση της προσφοράς της. Πέθανε ξεχασμένη και πάμφτωχη στην Πάρο το 1840 έχοντας υποβάλει λίγο πιο πριν επιστολή στον Όθωνα με την οποία ζητούσε οικονομική ενίσχυση για το σύνολο της προφοράς της στον Αγώνα.

Μακρυγιάννης Ιωάννης (1797-1880)

Αγωνιστής του 1821, στρατιωτικός και δραστήριο πολιτικό πρόσωπο μετά από τη δημιουργία του ελεύθερου ελληνικού κράτους, αυτοδίδακτος συγγραφέας Απομνημονευμάτων. Το πραγματικό του όνομα ήταν Ιωάννης Τριανταφυλλοδημήτρης. Το 1820 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και από τότε αφοσιώθηκε στον Αγώνα. Πήρε μέρος σε πολλές μάχες. Κατά τους εμφύλιους τάχθηκε στο πλευρό των κυβερνητικών και μετά εισέβαλε στην Πελοπόννησο και έμεινε εκεί για να οργανώσει την άμυνα εναντίον του Ιμπραήμ. Υπερασπίστηκε ηρωικά την Ακρόπολη, όπου τραυματίστηκε τρεις φορές. Η επαναστατική του δράση κλείνει με τη συμμετοχή του στις επιχειρήσεις του Πειραιά το 1827. Με τον ερχομό του Καποδίστρια διορίστηκε «Γενικός αρχηγός Σπάρτης». Δυσανασχετώντας για την απραξία της θέσης άρχισε να γράφει τα «Απομνημονεύματα» (1829). Χαιρέτησε με θερμά

λόγια την άφιξη του Όθωνα, γρήγορα όμως απογοητεύτηκε και στράφηκε στην καλλιέργεια της γης. Ως δημοτικός σύμβουλος έπεισε το δημοτικό συμβούλιο της Αθήνας το 1837 να υποβάλει στον Όθωνα αναφορά για την παραχώρηση Συντάγματος. Η πράξη του αυτή οδήγησε στην παύση του, διάλυση του δημοτικού συμβουλίου και στον κατ' οίκον περιορισμό του ίδιου. Απ' το παλάτι θεωρήθηκε ως ο κύριος οργανωτής της συνωμοτικής κίνησης που οδήγησε στην Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843. Το Μάρτιο του 1853 δικάστηκε από στρατοδικείο για έσχατη προδοσία και καταδικάστηκε σε θάνατο. Αποφυλακίστηκε αργότερα με τη μεσολάβηση του Δημητρίου Καλλέργη. Μετά την έξωση του Όθωνα του ξαναδόθηκε ο τίτλος του αντιστρατήγου (1864).

Μαμούρης Γιάννης (1797-1867)

Αγωνιστής του 1821 και στρατιωτικό στέλεχος της καποδιστριακής και οθωνικής περιόδου. Πήρε μέρος σε πολλές μάχες του Αγώνα. Διακρίθηκε στην πολιορκία της Ακρόπολης από τον Κιουταχή.

Μαυροκορδάτος Αλέξανδρος (1791-1865)

Από τις σημαντικότερες πολιτικές προσωπικότητες της Επανάστασης. Γιός του λόγιου αξιωματούχου στις παραδουνάβιες Ηγεμονίες Νικολάου Μαυροκορδάτου απέκτησε επιμελημένη μόρφωση κατάλληλη για να αναλάβει δημόσια αξιώματα. Έφτασε στο Μεσολόγγι τον Ιούλιο του 1821 συνοδευόμενος από ομογενείς και φιλέλληνες με στόχο την επέκταση της Επανάστασης, την οργάνωση και πολιτική ενοποίηση των εξεγερμένων τόπων και τη συγκέντρωση της πολιτικής εξουσίας στο πλαίσιο μιας «Εθνικής Διοίκησης». Συνέβαλε στη συγκρότηση τοπικού πολιτεύματος στη Δυτική Ελλάδα και στη σύγκληση της Α Εθνοσυνέλευσης. Αναδείχθηκε πρόεδρος της και πρόεδρος της επιτροπής που συνέταξε το προσωρινό πολίτευμα της Ελλάδας. Οι πολιτικές αρχές που υπαγορεύονται σ' αυτό φανερώνουν τους σαφείς ιδεολογικούς και πολιτικούς του προσανατολισμούς που είναι διαποτισμένοι από τις αρχές του φιλελευθερισμού. Δραστηριοποιήθηκε και στρατιωτικά, όπου βαρύνετε μεν με την καταστροφή στο Πέτα (4 Ιουλ. 1822), αλλά είναι κι αυτός που πρωτοστάτησε στην οργάνωση της άμυνας του Μεσολογγίου που αποδείχθηκε σωτήρια κατά την πρώτη πολιορκία της πόλης. Υιοθέτησε μια σταθερά αγγλόφιλη πολιτική, γιατί πίστευε, ότι η Αγγλία και λόγω των συμφερόντων της στην Ανατολή ήταν η μόνη δύναμη, που μπορούσε να αντιταχθεί στα επεκτατικά σχέδια της Ρωσίας και επειδή θεωρούσε ότι αντιπροσώπευε πρότυπο πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης. Με την ιδιότητά του ως αρχηγού του «αγγλικού κόμματος» ζήτησε με επιστολή του από τον Τζωρτζ Κάνινγκ να αντισταθεί στο ρωσικό σχέδιο για τη δημιουργία τριών ηγεμονιών στην επαναστατημένη Ελλάδα με το επιχείρημα ότι είναι προς το συμφέρον της Αγγλίας και της Ευρώπης η ίδρυση ανεξάρτητου ελληνικού κράτους. Οι απόψεις και οι ενέργειές του αυτές δημιούργησαν αρκετές ζυμώσεις που κατέληξαν στη συνθήκη του Λονδίνου (6 Ιουλίου 1827). Η πολιτική του δράση συνεχίστηκε και μετά την άφιξη του Καποδίστρια όταν ανέλαβε και υπουργικά καθήκοντα. Αποσύρθηκε όμως το 1830 και αναδείχθηκε ηγέτης της αντιπολίτευσης. Σε όλη σχεδόν τη διάρκεια της απολυταρχικής περιόδου της βασιλείας του Όθωνα παρέμεινε εκτός Ελλάδας ως πρεσβευτής. Υποχρεώθηκε, ωστόσο, ο Όθων να τον χρησιμοποιήσει ως πρωθυπουργό το 1841, 1844 και 1854, αλλά κάθε φορά τον υπονόμει προκαλώντας άμεσα ή έμμεσα την παραίτησή του. Ο ίδιος έμεινε νομιμόφρων προς τον βασιλιά και μόνο αργότερα μεταστράφηκε και είχε ανάμειξη στις διεργασίες που οδήγησαν στην έξωσή του το 1862. Στο τέλος της σταδιοδρομίας του εκλέχτηκε πληρεξούσιος Ευρυτανίας στην Εθνοσυνέλευση του 1862 και πρόεδρος της επιτροπής σύνταξης του Συντάγματος. Τυφλός και κατάκοιτος δεν πήρε ενεργό μέρος στις εργασίες της, διατήρησε όμως το ενδιαφέρον του για τα κοινά και τη σπάνια πνευματική του διαύγεια ως το θάνατό του.

Μαυρομιχάλης Πετρόμπεης (1773-1848)

Υπήρξε ηγετική μορφή της Πελοποννήσου, πρωταγωνιστής πολιτικών και στρατιωτικών γεγονότων. Το 1815 ανέλαβε το αξίωμα του μπέη της Μάνης. Διακρίθηκε στις επιχειρήσεις κατά του Δράμαλη, στην άμυνα του Μεσολογγίου και στην απόκρουση του Ιμπραήμ. Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου προσπάθησε να δημιουργήσει κλίμα συνδιαλλαγής μεταξύ των εμπολέμων. Κατέλαβε υψηλά αξιώματα (πρόεδρος Β' Εθνοσυνέλευσης, πρόεδρος Βουλευτικού και Εκτελεστικού και γερουσιαστής μετά την Επανάσταση της 3^{ης} Σεπτεμβρίου). Φυλακίστηκε με την κατηγορία της εσχάτης προδοσίας, μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια και αποφυλακίστηκε το 1832.

Μαυροβουνιώτης, Βάσος (1795-1847)

Μαυροβούνιος οπλαρχηγός του 1821 και στρατιωτικός της οθωνικής περιόδου. Καθιερώθηκε ως στρατιωτικό στέλεχος στην περιοχή της Εύβοιας, όπου πήρε μέρος σε διάφορες μάχες (Στύρα, Βρυσάκια, Πολιτικά, Βάθεια), ανέλαβε τη φύλαξη της Ύδρας και το 1825 συμμετείχε στον αγώνα κατά του Ιμπραήμ. Στις εμφύλιες συγκρούσεις συντάχθηκε με την πλευρά του Κουντουριώτη και πολιτικά ήταν ενταγμένος στο γαλλικό κόμμα.

Μαυρομιχάλης Κυριακούλης (1765-1822)

Αδελφός του Πετρόμπεη υπήρξε από τις ηρωικότερες μορφές της οικογένειας. Σκοτώθηκε σε σφοδρή μάχη με 3.000 Τούρκους στην προσπάθειά του να ενισχύσει τους πολιορκημένους στην Κιάφα Σουλιώτες. Στο πεδίο της μάχης, στα Στύρα της Εύβοιας, άφησε την τελευταία του πνοή και ο Ηλίας (Μάνη, 1795 - Στύρα, 1822), γιος του Πετρόμπεη, προικισμένος με στρατηγικά προσόντα και απaráμιλλη γενναιότητα. Ανέλαβε την αρχηγία της εκστρατείας για την απελευθέρωση της Εύβοιας.

Μελετόπουλος, Δημήτριος (1796-1858)

Πρόκριτος της Βοστίτσας (Αιγίου) και αγωνιστής. Ήταν από τους λίγους Πελοποννήσιους προκρίτους που δέχθηκαν τις απόψεις τον Παπαφλέσσα για γρήγορη έναρξη του Αγώνα. Ως υπαρχηγός του Ανδρέα Λόντου κινήθηκε ιδιαίτερα στην Αχαΐα, και συμμετείχε στην πολιορκία της Πάτρας και στην καταδίωξη του Δράμαλη στην Ακράτα. Μετά την εισβολή του Ιμπραήμ τάχθηκε στο πλευρό του Κολοκοτρώνη και αγωνίστηκε κατά των αιγυπτιακών στρατευμάτων. Διετέλεσε δήμαρχος Αιγίου, νομάρχης Αττικής και υπουργός εσωτερικών. Μέγιστος, Χατζηγιάννης (Σπέτσες, 1754-1844) Πρόκριτος των Σπετσών, γνωστός για την προσφορά του στο ναυτικό αγώνα της Επανάστασης. Πρωτοστάτησε στην εξέγερση των Σπετσών, εργάστηκε για τη διάδοση του επαναστατικού μηνύματος στα άλλα νησιά και διέθεσε τα καράβια του στην υπηρεσία των αγωνιζομένων. Κράτησε με επιτυχία την άμυνα των Σπετσών κατά τη διάρκεια της ναυμαχίας μεταξύ του ελληνικού στόλου υπό τον Μιαούλη και της τουρκικής αρμάδας (8 Σεπτ. 1822).

Μήλιος, Ζάχος (1805-1860)

Στρατιωτικός της επαναστατικής και της οθωνικής περιόδου. Το 1824 συνόδευσε τον αδελφό του Σπυρομήλιο στην εκστρατεία του Μαυροκορδάτου εναντίον του Ομέρ Βρυώνη στη Δυτική Ελλάδα. Συμμετείχε σε μάχες κατά του Κιουταχή, πολέμησε στο Μεσολόγγι και έλαβε μέρος στην Έξοδο. Πολιτικά στοιχίστηκε αρχικά με την παράταξη του Μαυροκορδάτου και μετά με το ρωσικό κόμμα.

Μητροπέτροβας - Μήτρος Πέτροβας (1745-1838)

Ανέπτυξε πολεμική δραστηριότητα κατά τη διάρκεια των Ορλωφικών και εργάστηκε για την προετοιμασία της Επανάστασης στη Μεσσηνία. Κατά τη διάρκεια του Αγώνα τάχθηκε στο πλευρό του Κολοκοτρώνη και πήρε μέρος στη μάχη στο Βαλτέτσι και στην άλωση της Τριπολιτσάς. Φανατικός πολέμιος της Αντιβασιλείας πρωτοστάτησε στην ανταρσία των Μανιατών μετά την καταδίκη του Κολοκοτρώνη και στην εξέγερση της Μεσσηνίας για την οποία καταδικάστηκε σε θάνατο, αλλά δεν εκτελέστηκε λόγω της προχωρημένης ηλικίας του.

Μίχος Αρτέμιος (1803-1873)

Αγωνιστής και απομνημονευματογράφος. Κατέβηκε το 1822 στη νότια Ελλάδα και πολέμησε στο Μοριά και τη Ρούμελη. Ήταν στο Μεσολόγγι κατά τη διάρκεια της δεύτερης πολιορκίας και μετά την Έξοδο ακολούθησε τον Καραϊσκάκη και πήρε μέρος σε επιχειρήσεις στην Αττική και στην Ανατολική Στερεά υπό τον Δ. Υψηλάντη. Στο ανεξάρτητο κράτος υπηρέτησε στον τακτικό στρατό και ήταν από τους πρωταγωνιστές της αντικαθεστωτικής εξέγερσης τον Ναυπλίου του 1862. Έγραψε απομνημονεύματα που αναφέρονται στην πολιορκία και την Έξοδο του Μεσολογγίου, αλλά και σε άλλα συμβάντα ως το τέλος του Αγώνα.

Μεταξάς Ανδρέας (1790-1860)

Πολιτικός και αγωνιστής την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης και της βασιλείας του Όθωνα. Συμμετείχε ενεργά και αποφασιστικά σε πολεμικές επιχειρήσεις την άνοιξη του 1821 όταν και τραυματίστηκε. Μετά την άλωση της Τριπολιτσάς άρχισε την πολιτική του σταδιοδρομία. Εστάλη στο συνέδριο της Βερόνας για να αναπτύξει τα ελληνικά δίκαια, επέστρεψε όμως άπρακτος αφού δεν του δόθηκε άδεια αποβίβασης. Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου τάχθηκε με το μέρος του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και αργότερα πρωτοστάτησε στην εκλογή του Καποδίστρια ως κυβερνήτη. Η Αντιβασιλεία του ανέθεσε υψηλά αξιώματα (νομάρχης Λακωνίας, πρεσβευτής στη Μαδρίτη), τον συνέλαβε όμως και για αντικυβερνητική δράση. Αποτέλεσε μαζί με τον Κωνσταντίνο Ζωγράφο τον πολιτικό πυρήνα της Επανάστασης της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 και με πρόταση του Μακρυγιάννη ορίστηκε πρωθυπουργός στην κυβέρνηση που διεξήγαγε εκλογές για Εθνοσυνέλευση. Το 1850 διορίστηκε πρεσβευτής στην Κωνσταντινούπολη απ' όπου αναχώρησε το 1854 μετά την έναρξη του Κριμαϊκού πολέμου. Ο Όθων το 1859 ελπίζοντας να εκτονώσει την σε βάρος του κατάσταση κάλεσε τον Μεταξά να σχηματίσει κυβέρνηση, ο οποίος όμως αντιμετωπίζοντας ανυπέρβλητες δυσχέρειες εγκατέλειψε την προσπάθειά του.

Μιαούλης Ανδρέας (1796-1835)

Ναύαρχος της Ελληνικής Επανάστασης, γιος του Δημητρίου Βώκου, γνωστός όμως με το παρωνύμιο Μιαούλης. Ασχολήθηκε με τη ναυτιλία από τα εφηβικά του χρόνια και έδρασε σε ναυτιλιακές επιχειρήσεις που του προσπόρισαν σημαντικά κέρδη με τα οποία απέκτησε πλοία μεγάλης χωρητικότητας. Αναγνωρίστηκε ναύαρχος των Υδραίων από τα τέλη του 1821. Το πρώτο του ανδραγάθημα πραγματοποιήθηκε στη ναυμαχία της Πάτρας στις 20/2/1822 και στη συνέχεια διακρίθηκε στη Χίο, στο Ναύπλιο, στα Ψαρά και στη ναυμαχία του Γέροντα (1824), τη μεγαλύτερη ναυτική σύγκρουση κατά τη διάρκεια της Επανάστασης. Προσπάθησε να αποτρέψει την απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο (1825) και να ενισχύσει το Μεσολόγγι κατά τη Β' πολιορκία του. Ο Καποδίστριας, που τον εκτιμούσε ιδιαίτερα, του ανέθεσε την αρχηγία του στόλου του Αιγαίου, αλλά στη συνέχεια υπήρξε από τους πρωτεργάτες της αντικαποδιστριακής κίνησης και έφτασε στο σημείο να διατάξει την πυρπόληση των ελληνικών πλοίων στο λιμάνι του Πόρου, ενέργεια που τον

στιγμάτισε. Ορίστηκε μέλος της επιτροπής που μετέβη στο Μόναχο για να προσφέρει την αφοσίωση του έθνους στον Όθωνα, από τον οποίο διορίστηκε αρχηγός του Ναυτικού Διευθυντηρίου και γενικός επιθεωρητής του στόλου. Πέθανε στην Αθήνα και τάφηκε στον Πειραιά στην Ακτή που ονομάστηκε έκτοτε Ακτή Μιαούλη.

Μοσχούλας Αλέξιος

Ο Αλέξιος Μοσχούλας ήταν Φιλικός και αγωνιστής του αγώνα του 1821. Η καταγωγή του ήταν από την Αγουλινίτσα. Χρημάτισε στρατιωτικός και πολιτικός. Η οικογένειά του αυτή των Μοσχουλέων θυσίασε πολλά για τον αγώνα. Μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία στις 6 Αυγούστου 1818. Στις 24 Απριλίου 1821, έλαβε μέρος στη μάχη της Αγουλινίτσας, με 60 παλικάρια από τον Πύργο, όπου τον βοήθησε και ο αδελφός του Σπύρος Μοσχούλας. Έλαβε μέρος ως πληρεξούσιος στην Β' Εθνοσυνέλευση Άστρους το 1823.

Μπάουρον, Τζώρτζ Γκόρντον Νόελ – Λόρδος Βύρων (1788-1824)

Άγγλος λυρικός ποιητής και φιλέλληνας. Αποδέχτηκε την πρόταση του Φιλελληνικού Κομιτάτου του Λονδίνου να γίνει εκπρόσωπός του στην Ελλάδα, φόρτωσε το μπρίκι «Ηρακλής» με όπλα, τρόφιμα και φαρμακευτικό υλικό και έφτασε στο Αργοστόλι τον Αύγουστο του 1823. Παρέμεινε για πέντε μήνες στο χωριό Μεταξάτα και τον Ιανουάριο του 1824 πήγε στο Μεσολόγγι. Εκεί έγινε δεκτός με ενθουσιασμό απ' όλους τους Έλληνες και η παρουσία του τροφοδότησε ευεργετικά το φιλελληνικό κίνημα. Επιχείρησε να οχυρώσει το Μεσολόγγι και να δημιουργήσει πυρήνα πυροβολικού. Συγκρότησε σώμα Σουλιωτών με το οποίο σχεδίαζε την κατάληψη της Ναυπάκτου, η απειθαρχία όμως που εκδηλώθηκε οδήγησε στη ματαίωση της επιχείρησης. Διορίστηκε συνταγματάρχης πυροβολικού, του απονεμήθηκε η ιδιότητα του Έλληνα πολίτη, οι Μεσολογγίτες τον ανακήρυξαν πολίτη και ευεργέτη της πόλης τους και το Φιλελληνικό Κομιτάτο τον εξέλεξε μέλος της επιτροπής για τη διαχείριση του πρώτου δανείου. Τα ποικίλα καθημερινά προβλήματα του προξενούσαν απογοήτευση που σε συνδυασμό με το άσχημο κλίμα επιδείνωσαν την ήδη κλονισμένη υγεία του. Στα μέσα Φεβρουαρίου 1824 αρρώστησε από ελονοσία και πέθανε στις 19 Απριλίου.

Μπενιζέλος Προκόπης (1782-1850)

Δημογέροντας της Αθήνας. Εργάστηκε για την προετοιμασία του Αγώνα, πιάστηκε όμηρος, κλείστηκε στις φυλακές της Ακρόπολης όπου υποβλήθηκε σε φρικτά βασανιστήρια. Δραπέτευσε στην Υδρα και αργότερα συμμετέσχε στην εκστρατεία του Καραϊσκάκη στην Αττική. Έζησε τα τελευταία χρόνια της ζωής του κατάκοιτος εξαιτίας των βασανιστηρίων.

Μπενιζέλος Ρούφος (1795-1868)

Αγωνιστής του 1821 και πολιτικός. Χρημάτισε τρεις φορές Πρωθυπουργός της Ελλάδας: 29 Απρ 1863 – 19 Ιουν 1863, 21 Ιουν 1863 – 18 Οκτ 1863 και 28 Νοε 1865 – 9 Ιουν 1866. Συγκαταλέγεται στους πρωτεργάτες της Επανάστασης στην Πάτρα και ήταν μέλος του Επαναστατικού και Αχαϊκού Διευθυντηρίου. Εργάστηκε για την οργάνωση της πολιορκίας του κάστρου της πόλης. Το 1828 διορίστηκε Διοικητής Σύρου και Επίτροπος Ηλείας. Χρημάτισε υπουργός Εσωτερικών και δήμαρχος της Πάτρας. Το 1832 μέλος της Γερουσίας και το 1835 σύμβουλος Επικρατείας. Με την έξωση του Όθωνα ανέλαβε μαζί με τον Δημήτριο Βούλγαρη και τον Κωνσταντίνο Κανάρη την προσωρινή διακυβέρνηση της χώρας.

Μπότασης (Οικογένεια)

Επώνυμο ιστορικής σπετσιώτικης οικογένειας ηπειρώτικης καταγωγής. Ήταν εγκατεστημένοι από τα μέσα του 17ου αιώνα στο Κρανίδι και μετά το 1736 εγκαταστάθηκαν στις Σπέτσες. Ο Νικόλαος Μπότασης (Κρανίδι, 1730 - Σπέτσες, 1812) είναι ο γενάρχης. Ασχολήθηκε με το εμπόριο και τη ναυτιλία, απέκτησε μεγάλη περιουσία και πήρε μέρος στα Ορλωφικά (1770). Στο ναυτικό αγώνα για την Ανεξαρτησία διακρίθηκαν οι Γκίκας Μπότασης (Σπέτσες, 1766 - Ναύπλιο, 1833), Παναγιώτης Μπότασης (Σπέτσες, 1784 Ναύπλιο, 1824), Νικόλαος Μπότασης (Σπέτσες, 1792 Αθήνα, 1842) και Θεοδόσιος Μπότασης (Σπέτσες, 1794 - 1836). Προοδευτικοί και φιλελεύθεροι διακρίθηκαν για την αγωνιστικότητα και τη γενναιοδωρία τους στην οικονομική ενίσχυση του Αγώνα και ειδικότερα στην αύξηση της ναυτικής δύναμης του νησιού τους.

Μπότσαρης Μάρκος (1790-1823)

Ο Μάρκος Μπότσαρης υπήρξε ηγετική μορφή της Επανάστασης. Στα τέλη του 1820 διαπραγματεύτηκε με τον Αλή Πασά την απελευθέρωση του Σουλίου, ορίστηκε αρχιστράτηγος και έδωσε λαμπρά δείγματα οργανωτικών και στρατηγικών ικανοτήτων. Στις 3 Ιουλίου 1821 αντιμετώπισε νικηφόρα στο Κομπότι της Αρτας ισχυρή τουρκική δύναμη, αγωνίστηκε στη μάχη του Πέτα, που κατέληξε σε καταστροφή, και βρέθηκε μεταξύ των υπερασπιστών του Μεσολογγίου στην πρώτη του πολιορκία (Οκτ. Δεκ. 1822) όπου παρασύροντας τους Τούρκους σε πλαστές συνομιλίες έδωσε χρόνο στους πολιορκημένους να ενισχύσουν τις οχυρώσεις. Τον Ιούλιο του 1822 ξεκίνησε να αντιμετωπίσει τους Τουρκαλβανούς στο Καρπενήσι και σχεδίασε νυχτερινή αιφνιδιαστική επίθεση, οι Τούρκοι αντέδρασαν αποφασιστικά και ο Μπότσαρης ήταν από τους πρώτους νεκρούς. Κηδεύτηκε στο Μεσολόγγι και ο θάνατός του συγκλόνισε το μαχόμενο Ελληνισμό και την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη.

Μπουμπουλίνα, Λασκαρίνα (1776-1825)

Ηρωίδα της Ελληνικής Επανάστασης, από τις λίγες γυναίκες που διαδραμάτισαν πρωταγωνιστικό ρόλο στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας. Το 1788 παντρεύτηκε τον Δημ. Γιάννουζα και το 1801 τον Δ. Μπούμπουλη, πλούσιο Σπετσιώτη πλοιοκτήτη. Μετά το θάνατό του, το 1811, αύξησε την περιουσία του και ναυπήγησε το πλοίο «Αγαμέμνων» με δεκαοκτώ πυροβόλα. Αυτό, άλλα τρία μικρότερα και πολλά χρήματα, τα διέθεσε για τον Ελληνικό Αγώνα. Συμμετείχε ενεργά σε πολλές επιχειρήσεις, όπως στην πολιορκία του Ναυπλίου, και μπήκε από τους πρώτους στην Τριπολιτσά. Κατά τον εμφύλιο πόλεμο συντάχθηκε με τους στρατιωτικούς και τον Κολοκοτρώνη. Στο πατρικό της σπίτι στις Σπέτσες σκοτώθηκε κατά τη διάρκεια (ενδο)οικογενειακής διαμάχης. Το όνομά της ξεπέρασε από τον πρώτο χρόνο του Αγώνα τα σύνορα του ελληνικού χώρου και ενέπνευσε πολλούς καλλιτέχνες.

Μπούσγος Βασίλης (1796-1860)

Υπηρέτησε προεπαναστατικά στην αυλή του Αλή πασά και το 1821 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία. Κατά την έκρηξη της Επανάστασης βρέθηκε στο Γαλαξίδι, ξεσήκωσε τους κατοίκους της Αράχοβας, πήρε μέρος στη μάχη για την κατάληψη της Λιβαδειάς και στη μάχη της Αλαμάνας με τον Αθανάσιο Διάκο. Συνέχισε την πολεμική του δραστηριότητα σε διάφορες περιοχές της Στερεάς Ελλάδας στο πλευρό του Ανδρούτσου, του Γκούρα και του Καραϊσκάκη και κατέλαβε στρατιωτικά αξιώματα στο ανεξάρτητο ελληνικό κράτος.

Νέγρης, Θεόδωρος (1790-1824)

Πολιτικός, από τις πιο ικανές, αλλά και αμφιλεγόμενες προσωπικότητες του Αγώνα. Το 1818 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και ανέπτυξε επωφελή δραστηριότητα. Οι ενέργειές του όμως για ν' ανακαλύψει την Ανώτατη Αρχή έθεσαν σε κίνδυνο τους Φιλικούς οι οποίοι σχεδίασαν και την εκτέλεσή του. Αποβιβάστηκε τον Απρίλιο του 1821 στην Τήνο και δήλωσε την πρόθεσή του να παραμείνει στην επαναστατημένη Ελλάδα. Ο Δημήτριος Υψηλάντης εκτιμώντας τις πρώτες θετικές του ενέργειες ως φιλικού τον δέχτηκε, χωρίς όμως να του προσφέρει κάποιο αξίωμα. Στην Καλαμάτα, όπου τον απομόνωσε, προσπάθησε να προσεταιριστεί τους στρατιωτικούς και να υπονομεύσει κάθε προσπάθεια οργάνωσης τακτικού στρατού. Με τη μεσολάβηση του Μαυροκορδάτου επιτεύχθηκε η συγκατάθεση του Δ. Υψηλάντη για συμμετοχή του Νέγρη στη διοίκηση της Ρούμελης και του ανατέθηκε η οργάνωση της Ανατολικής Ελλάδας. Συγκάλεσε συνέλευση στα Σάλωνα όπου ψηφίστηκε στις 19 Νοεμβρίου 1821 η «Νομική Διάταξις της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδος». Στο κείμενο αυτό, όπου εξέφρασε τις πολιτικές του πεποιθήσεις, διακρίνονται ορισμένες αρχές, ατελείς βέβαια, πολιτικής αυτοδιάθεσης και ατομικών ελευθεριών. Ο ίδιος εκλέχθηκε πρόεδρος του Αρείου Πάγου, της ανώτατης νομοθετικής, διοικητικής και δικαστικής αρχής. Πήρε μέρος στην Α' Εθνοσυνέλευση. Μετά την Β' Εθνοσυνέλευση αποσχίστηκε από το κόμμα του Μαυροκορδάτου και προσχώρησε στην πλευρά του Κολοκοτρώνη και του Ανδρούτσου διακηρύσσοντας δημοκρατικές απόψεις. Όταν ο Κολοκοτρώνης δέχτηκε την αντιπροεδρία του Εκτελεστικού, ο Νέγρης παραμερίστηκε, προσκολλήθηκε στον Ανδρούτσο και με την ελπίδα ότι θα κατάφερνε να υπερφαλαγγίσει τον Μαυροκορδάτο συγκάλεσε συνέλευση των αρχηγών της Στερεάς στα Σάλωνα όπου κλήθηκε και ο Μπάϋρον. Η συνέλευση αυτή ξεκίνησε τις εργασίες της τον Απρίλιο του 1824, αλλά ο θάνατος του ποιητή ματαίωσε τα σχέδια των πρωτεργατών της και ο Νέγρης απογοητευμένος επέστρεψε στο Ναύπλιο όπου και πέθανε από τύφο απομονωμένος και πάμφτωχος.

Νεόφυτος ο Καρύστου (1790-1851)

Κληρικός, φιλικός και αγωνιστής του 1821. Ανέπτυξε έντονη δραστηριότητα και συνέβαλε σημαντικά στην εξάπλωση της Επανάστασης στη νότια Εύβοια. Η ήττα στα Στύρα, ο θάνατος του Μαυρομιχάλη, η αποτυχημένη πολιορκία της Καρύστου περιόρισαν τις ελπίδες του για απελευθέρωση της νότιας Εύβοιας, αλλά δεν έπαυσε σε όλη τη διάρκεια του Αγώνα να φροντίζει για την αναζωπύρωση της Επανάστασης συγκεντρώνοντας πολεμοφόδια, χρήματα και πολεμιστές.

Νεόφυτος ο Ταλαντίου (Νικόλαος Μεταξάς) (1762-1861)

Κληρικός, αγωνιστής του 1821 και πρώτος Μητροπολίτης Αθηνών. Πήρε αξιόλογη μόρφωση, το 1792 χειροτονήθηκε διάκονος στη Μονή Πεντέλης όπου χρημάτισε και δάσκαλος. Το 1803 χειροτονήθηκε επίσκοπος Ταλαντίου και άρχισε πλούσια και αξιόλογη εκκλησιαστική και εθνική δράση. Κατά τη διάρκεια της Επανάστασης διαδραμάτισε ενεργό ρόλο πρωτοστατώντας στον απελευθερωτικό αγώνα της επαρχίας Αταλάντης και συνδράμοντας τον Αθανάσιο Διάκο στην Αλαμάνα. Συμμετείχε στην Α' Εθνοσυνέλευση, καθώς και στις υπόλοιπες και ήταν παρών σε όλες τις προσπάθειες της διοίκησης για τη ρύθμιση των εκκλησιαστικών πραγμάτων. Το 1833 ονομάστηκε επίσκοπος Αθηνών και το 1850 μετά την έκδοση του «Συνοδικού Τόμου» από το Οικουμενικό Πατριαρχείο διορίστηκε πρώτος και μόνιμος πρόεδρος της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος και ονομάστηκε μητροπολίτης Αθηνών αξίωμα που κατείχε ως το θάνατο του.

Νικηταράς (Νικήτας Σταματελόπουλος) (1787-1849)

Από τους σημαντικότερους οπλαρχηγούς του 1821, ανιψιός και στενός συνεργάτης του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Το 1805 μετά το θάνατο του αρματολού πατέρα του, ακολούθησε τον Κολοκοτρώνη στα Επτάνησα. Το 1818 μύηθηκε στη Φιλική Εταιρεία και το Φεβρουάριο του 1821 βρισκόταν στην Καλαμάτα, έτοιμος για την κήρυξη της Επανάστασης. Μετά την απελευθέρωση της Καλαμάτας ο Νικηταράς με τον Παπαφλέσσα και τον Κολοκοτρώνη βάδισαν προς την Αρκαδία με σκοπό την άλωση της Τριπολιτσάς. Λίγες μέρες μετά τη μάχη στο Βαλτέτσι απέκρουσε στα Δολιανά την επίθεση 6000 Τούρκων που άφησαν στο πεδίο της μάχης 300 νεκρούς και το σύνολο των πυροβόλων τους. Τότε ονομάστηκε «Τουρκοφάγος». Το καλοκαίρι του 1822 μαζί με άλλους οπλαρχηγούς συνέτριψε το Δράμαλη. Η δράση του συνεχίστηκε στην Αττική και την Πελοπόννησο. Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου τάχθηκε με το μέρος του Κολοκοτρώνη. Μετά την άφιξη του Καποδίστρια υπήρξε από τους στενούς συνεργάτες του. Αν και ανήκε στη ρωσόφιλη παράταξη δεν έλαβε ενεργό μέρος στις πολιτικές διαμάχες, ήταν όμως σαφής η αντίθεσή του προς τους Βαυαρούς. Το 1839 συνελήφθη ως μέλος της «Φιλορθόδοξης Εταιρείας» που στρεφόταν εναντίον του Όθωνα, δικάστηκε, αθώωθηκε, ο βασιλιάς όμως διέταξε τον περιορισμό του στην Αίγινα. Μετά την Επανάσταση του 1843 ονομάστηκε υποστράτηγος και το 1847 γερουσιαστής. Πέθανε στον Πειραιά τυφλός και πάμφτωχος.

Νοταρά (Οικογένεια)

Μεγάλη ιστορική πελοποννησιακή οικογένεια με δράση κυρίως στην Κορινθία. Απέκτησαν στα χρόνια της Τουρκοκρατίας μεγάλη οικονομική και διοικητική δύναμη. Ισόβιοι δημογέροντες στην επαρχία τους, καθοριστικοί παράγοντες της οικονομικής και κοινωνικής ζωής του τόπου συμμετείχαν ενεργά στις εθνικοπολιτικές επιδιώξεις των συμπατριωτών τους. Η οικογένεια εξέθρεψε στους κόλπους της αγίους της Ορθοδοξίας (Αγ. Γεράσιμος, Αγ. Μακάριος), λόγιους, κληρικούς και ιεράρχες, αγωνιστές, φιλικούς, πολιτικούς και στρατιωτικούς που έδρασαν στην ελληνική εξέγερση του 1770 (Ορλωφικά), στην προεπαναστατική περίοδο, στον Αγώνα και στα πρώτα χρόνια του ελληνικού βασιλείου.

Ο Πανούτσος Νοταράς (Τρίκαλα Κορινθίας, 1752-1849), ήταν από τα περισσότερο αναπτυγμένα πνευματικά και οικονομικά μέλη της οικογένειας. Πρωταγωνιστής στα Ορλωφικά, μύηθηκε στη Φιλική Εταιρεία το 1818. Είχε επιφυλάξεις για την έναρξη του ένοπλου αγώνα το 1821 που τις απέβαλε όταν είδε τη ραγδαία εξάπλωσή του. Προσχώρησε στις επαναστατικές διαδικασίες με την άφιξη του Δ. Υψηλάντη και η παρουσία του επηρέασε θετικά και άλλους Πελοποννήσιους κοτζαμπάσηδες. Εκλέχθηκε πληρεξούσιος της Α Εθνοσυνέλευσης και μέλος της Επιτροπής σύνταξης του πρώτου Συντάγματος. Υπήρξε έντιμος και αφιλοκερδής σε όλα τα αξιώματα στα οποία υπηρέτησε. Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου ήταν διαλλακτικός και μετριοπαθής και περιορίστηκε σε νουθεσίες και προτροπές προς τους αντιπάλους προσπαθώντας να τους συνδιαλλάξει. Παρουσιάστηκε για τελευταία φορά στο πολιτικό προσκήνιο μετά την Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου και εκλέχθηκε πρόεδρος της πρώτης Βουλής του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους.

Ο Παναγιώτης Νοταράς (Τρίκαλα Κορινθίας, 1803 Αθήνα, 1879), πήρε μέρος στην πολιορκία και την άλωση του Ακροκορίνθου, πολέμησε εναντίον του Δράμαλη και στη μάχη της Άμπλιανης οπότε του δόθηκε και ο βαθμός του αντιστράτηγου.

Ο Ιωάννης (Γιαννάκης) Νοταράς (Τρίκαλα Κορινθίας, 1805 Ανάλατος Αττικής, 1827), γνωστός και ως «αρχοντόπουλο» διακρινόταν για τα πνευματικά του προσόντα, την ομορφιά και

τη γενναιότητά του. Συμμετείχε στην πολιορκία του Ακροκορίνθου και στην αναχαίτιση της στρατιάς του Δράμαλη. Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου γνώρισε διώξεις από το Γκούρα και φυλακίστηκε στην Ύδρα. Πολέμησε εναντίον του Ιμπραήμ, στην Καστέλλα υπό το Γκόρντον και σκοτώθηκε στην καταστρεπτική μάχη του Αναλάτου στις 24 Απριλίου 1827.

Νικόδημος, Κωνσταντίνος (1795-1879)

Πυρπολητής και απομνημονευματογράφος του ναυτικού Αγώνα του 1821. Πήρε μέρος στις ναυτικές επιχειρήσεις από τους πρώτους μήνες της Επανάστασης και σε όλη τη διάρκειά της διαδραμάτισε, ως κυβερνήτης πυρπολικού, πρωταγωνιστικό ρόλο σε επικίνδυνες αποστολές (ναυμαχία στο Τρίκκερι, εκστρατεία για την ανάκτηση των Ψαρών, ενίσχυση πολιορκημένων στο Μεσολόγγι). Μετά την απελευθέρωση υπήρξε βασικό στέλεχος του Ναυτικού και κατέβαλε ιδιαίτερες προσπάθειες για την αναδιοργάνωσή του. Το 1826 δημοσίευσε το «Υπόμνημα περί της Νήσου Ψαρών» που είναι πολύτιμο για τα έγγραφα που περιέχει και γιατί αποτελεί προσωπική μαρτυρία ενός πυρπολητή.

Ξάνθος, Εμμανουήλ (1772-1851)

Ένας από τους τρεις ιδρυτές της Φιλικής Εταιρείας. Σπούδασε στην Πατριάδα Σχολή και σταδιοδρόμησε ως εμπορικός υπάλληλος. Το 1813 στην Οδησό συνδέθηκε φιλικά με τον Νικόλαο Σκουφά και τον Αθανάσιο Τσακάλωφ. Οι τρεις τους στις 14 Σεπτεμβρίου 1814 συνέστησαν τη Φιλική Εταιρεία. Το Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου εγκαταστάθηκε στην Κων/πολη όπου ως το 1818 εργάστηκε δραστήρια για την προσέλευση μελών. Με συστατικές επιστολές από τον Άνθιμο Γαζή κατευθύνθηκε στην Πετρούπολη, όπου τον Ιανουάριο του 1820 συνάντησε τον Ι. Καποδίστρια, τον ενημέρωσε για την Εταιρεία και του πρόσφερε την αρχηγία της. Μετά την άρνηση του Καποδίστρια στράφηκε προς τον Αλέξανδρο Υψηλάντη, ο οποίος και ανέλαβε την ηγεσία της. Ο Ξάνθος συνέχισε να εργάζεται στη Ρωσία και τη Μολδοβλαχία για το συντονισμό της επαναστατικής προετοιμασίας και για τη συγκέντρωση χρημάτων και εφοδίων. Με ειδικούς απεσταλμένους ενημέρωσε τους φιλικούς της Ελλάδας για την έναρξη του Αγώνα και μετά την αποτυχία της Επανάστασης στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες κατέβηκε στην Πελοπόννησο. Το 1826 ανέλαβε να φυγαδεύσει από τις φυλακές της Αυστρίας τον Αλ. Υψηλάντη μετά από πρόταση του αδελφού του Δημητρίου, αλλά ο ίδιος αρνήθηκε να τον ακολουθήσει. Εγκαταστάθηκε στο Βουκουρέστι και ζούσε αθόρυβα και τόσο φτωχικά ώστε το 1832 η σύζυγος του με αναφορά της στη Δ' Εθνοσυνέλευση ζητούσε «το έλεος του έθνους». Ο Ιωάννης Φιλήμων στο έργο του «Δοκίμιον Ιστορικών περί της Φιλικής Εταιρείας» το 1834, υπό την επίδραση του Αναγνωστόπουλου, τον κατηγορήσε για κακή διαχείριση των χρημάτων της Εταιρείας. Ο Ξάνθος συνέταξε απολογητική απάντηση το 1837 και ο Φιλήμων σε άρθρο του στην εφημερίδα «Αιών» το 1839 αποκατέστησε την αλήθεια. Το 1838 ο Όθων του απένειμε το Χρυσό Σταυρό του Σωτήρος. Φεύγοντας από τη Βουλή όπου είχε παρακολουθήσει μια συνεδρίαση έπεσε από σκάλα και τραυματίστηκε θανάσιμα. Κηδεύτηκε στις 30 Νοεμβρίου 1851 με τιμές στρατηγού. Τα «Απομνημονεύματα περί της Φιλικής Εταιρείας» που έγραψε, παρά τη συντομία τους, αποτελούν σημαντική πηγή για την ιστορία της αφού είναι το μοναδικό κείμενο που προέρχεται τη γραφίδα ιδρυτικού της μέλους.

Ολύμπιος, Γεωργάκης (1772-1821)

Φιλικός και αγωνιστής, από τους πιο άξιους συνεργάτες του Αλέξανδρου Υψηλάντη κατά τον Αγώνα στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες. Εντάχθηκε στο αρματολίκι του Ολύμπου, όπου διακρίθηκε ως καπετάνιος και εξαιτίας των τουρκικών πιέσεων αναγκάστηκε να εκπατριστεί και να πάει αρχικά στη Σερβία και στη συνέχεια στη Βλαχία. Διακρίθηκε στο Ρωσοτουρκικό πόλεμο (1806-12), του

απονεμήθηκε ο βαθμός του συνταγματάρχη και ο τσάρος Αλέξανδρος τον συμπεριέλαβε στη στρατιωτική του ακολουθία στο συνέδριο της Βιέννης όπου γνωρίστηκε με τον Αλέξανδρο Υψηλάντη. Μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία το 1817 και συμπεριελήφθη στους «Δώδεκα Αποστόλους» της. Ανέλαβε και πέτυχε να μυήσει τον εξόριστο αρχηγό των Σέρβων επαναστατών Καραγεώργη και το Βλάχο εθνικιστή Βλαντιμνρέσκου. Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης τον έθεσε επικεφαλής της έναρξης του Αγώνα στο Βουκουρέστι. Διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο στην οργάνωση και στη διεξαγωγή των επιχειρήσεων. Όταν ο Βλαντιμνρέσκου διαχώρισε τη θέση του, προσπάθησε να τον πείσει να συνεχίσει τον κοινό αγώνα. Η άρνησή του όμως να συμμορφωθεί οδήγησε στη σύλληψη, την καταδίκη και την εκτέλεσή του. Μετά τη διαφυγή του Αλέξ. Υψηλάντη στην Αυστρία εξακολούθησε τις επιθέσεις εναντίον των Τούρκων και κατέφυγε με τον Ιωάννη Φαρμάκη στη μονή του Σέκου. Σε μια φάση της μάχης απομονωμένος με λίγους συντρόφους του πυροβόλησε ένα βαρέλι με πυρίτιδα και ανατινάχτηκε μαζί με τους διώκτες του.

Οικονόμου, Αντώνης (1785-1821)

Φιλικός και πρωτεργάτης της επαναστατικής εξέγερσης στην Ύδρα. Όταν μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία στην Κων/πολη, εγκατέλειψε τα εμπορικά του σχέδια και γύρισε στην Ύδρα, όπου περίμενε την έναρξη του Αγώνα. Τη νύχτα της 27ης Μαρτίου 1821 κήρυξε, παρά την επιφυλακτικότητα των προκρίτων, την Επανάσταση στην Ύδρα μέσα σε ακράτητο ενθουσιασμό του λαού και στη συνέχεια ανέλαβε την πολιτική και στρατιωτική διοίκηση του νησιού. Η αριστοκρατική ηγεσία φαινόταν να έχει καταργηθεί και να έχει αντικατασταθεί από ένα λαϊκό πολίτευμα, ψυχή και νους του οποίου ήταν ο Οικονόμου. Η πρώτη ναυτική εκστρατεία του ενωμένου στόλου των νησιών για την απελευθέρωση της Χίου δεν καρποφόρησε (Απρίλιος 1821) και ο ίδιος θεωρήθηκε υπεύθυνος για την αποτυχία. Η προσπάθειά του να επιβάλει τους διεθνείς κανόνες δικαίου για ίση διανομή της λείας από τη σύλληψη εχθρικών πλοίων προκάλεσε αντιδράσεις, πολλά πληρώματα τον εγκατέλειψαν και τρεις πλοίαρχοι όρμησαν να τον φονεύσουν. Οι αντίπαλοι του τον συνέλαβαν και τον μετέφεραν στο Κρανίδι. Στις 16 Δεκεμβρίου 1821 δολοφονήθηκε από στρατιωτική δύναμη που είχε σταλεί για να τον συλλάβει. Παρόλο που η εξουσία του διήρκεσε ενάμισι, περίπου, μήνα, η προσφορά του στην Επανάσταση υπήρξε σημαντική, καθώς «με την τόλμη του ανυψώθηκε υπεράνω της παντοδύναμης αριστοκρατίας και οδήγησε το λαό στον αγώνα της ελευθερίας και της δόξας», όπως αναφέρει ο Σπ. Τρικούπης.

Οικονόμος ο εξ Οικονόμων, Κωνσταντίνος (1780-1857)

Κληρικός, θεολόγος, φιλόλογος και δάσκαλος του Γένους. Φοίτησε στη σχολή των Αμπελακίων, χειροτονήθηκε ιερέας και αποδείχθηκε ιεροκήρυκας με σπάνιες ρητορικές ικανότητες. Το 1806 θεωρήθηκε ύποπτος για συμμετοχή στην ανταρσία του παπά- Ευθύμιου Βλαχάβα και το 1809 προσλήφθηκε από τον Κωνσταντίνο Κούμα στο Φιλολογικό Γυμνάσιο Σμύρνης στο οποίο το 1814 ανέλαβε καθήκοντα σχολάρχη. Επηρεασμένος από τις ιδέες του Κοραή και ακολουθώντας τις επιλογές του Κούμα ευθυγραμμίστηκε απόλυτα με το κίνημα του Διαφωτισμού. Μετά το κλείσιμο του Γυμνασίου, εξαιτίας της συστηματικής επίθεσης της συντηρητικής παράταξης, μετακλήθηκε στην Κωνσταντινούπολη, όπου το 1819 διορίστηκε από τον Γρηγόριο τον Ε' ιεροκήρυκας και άρχισε να συμβιβάζεται με τους αντιπάλους του Διαφωτισμού. Όταν ξέσπασε η Επανάσταση και άρχισαν οι διώξεις του ελληνικού πληθυσμού στην Κωνσταντινούπολη, κατέφυγε στην Οδησό και αργότερα εγκαταστάθηκε στην Πετρούπολη όπου υπηρέτησε την εθνική υπόθεση προσπαθώντας να πετύχει την παρέμβαση του τσάρου για τα θύματα των διωγμών. Εγκατέλειψε την Ρωσία το 1832 και εγκαταστάθηκε στην Αθήνα το 1837. Από τα πρώτα χρόνια του Αγώνα είχε υποστηρίξει πως το κίνημα για την εθνική ανεξαρτησία έπρεπε να κόψει κάθε σχέση με τις ριζοσπαστικές ιδέες του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης που το καθιστούσαν ύποπτο στους χριστιανούς

μονάρχες. Στο ανεξάρτητο κράτος έγινε από τους μαχητικότερους σημαιοφόρους του συντηρητισμού υπερασπιζόμενος την αμετακίνητη προσήλωση στους κανόνες της Ορθοδοξίας. Και στο γλωσσικό ζήτημα, ενώ παλιότερα ήταν οπαδός της κοραϊκής «μέσης οδού», εμφανίστηκε αργότερα οπαδός του αρχαϊσμού και αντιτάχθηκε κατηγορηματικά στην πρόταση του Νεόφυτου Βάμβα να μεταφραστεί η Αγία Γραφή στην ομιλούμενη γλώσσα.

Παλαιών Πατρών Γερμανός (1771-1826)

Ιεράρχης, φιλικός και εξέχουσα φυσιογνωμία του Αγώνα με δράση κοινωνική και πνευματική. Φοίτησε αρχικά στην περίφημη Σχολή της γενέτειράς του Δημητσάνας και μετά στο Αργος και τη Σχολή της Σμύρνης. Στη μυστική συνέλευση της Βοστίτσας (26 έως 30 Ιανουαρίου) τάχθηκε υπέρ της αναβολής του Αγώνα και ήρθε σε σύγκρουση με τον Παπαφλέσσα του οποίου το πάθος και τον επαναστατικό ενθουσιασμό θεωρούσε επικίνδυνα. Στις 23 Μαρτίου στην πλατεία του Αγίου Γεωργίου της Πάτρας ευλόγησε τη σημαία και τα όπλα των αγωνιστών και είχε ρόλο διαπραγματευτικό μεταξύ Τούρκων και Ελλήνων κατά την παράδοση της Τριπολιτσάς. Με εντολή της Α Εθνοσυνέλευσης ανέλαβε, χωρίς επιτυχία, διπλωματική αποστολή στην Ιταλία για να εξασφαλίσει την οικονομική βοήθεια του Πάπα προς το αγωνιζόμενο έθνος. Την περίοδο των εμφυλίων συγκρούσεων προσπάθησε να συνδιαλλάξει τους αντιπάλους και είχε ενεργή συμμετοχή στις εργασίες της Γ Εθνοσυνέλευσης (1826) ως «πρόεδρος της επιτροπής της Συνελεύσεως». Η δράση του διακόπηκε από το θάνατό του, στις 30 Μαΐου 1826, μετά από ολιγοήμερη ασθένεια. Τα Απομνημονεύματά του θεωρούνται μια από τις καλύτερες ιστορικές πηγές για την Ελληνική Επανάσταση.

Παλαμήδης Ρήγας (1794-1872)

Πολιτικός της Ελληνικής Επανάστασης και των πρώτων δεκαετιών του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Ο πατέρας του είχε χρηματίσει δραγουμάνος του Τούρκου διοικητή της Τρίπολης, αλλά αποκεφαλίστηκε από τους Τούρκους, λόγω της συμμετοχής του σε ομάδα με αντιτουρκικά φρονήματα. Η οικογένειά του εγκαταστάθηκε αργότερα στην Κων/πολη, όπου και ο ίδιος μορφώθηκε. Επιστρέφοντας στην Αρκαδία, πήρε μέρος σε πολλές επαναστατικές επιχειρήσεις. Ο Ρήγας Παλαμήδης εκλέχτηκε πληρεξούσιος στις Εθνοσυνελεύσεις της Επιδαύρου, Ερμιόνης, Τροιζήνας και Άργους. Υπηρέτησε ως γερουσιαστής, νομάρχης, σύμβουλος Επικρατείας, υπουργός, πρόεδρος της Βουλής κ.λπ. Πήρε μέρος στο κίνημα της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 και έγινε μέλος της επιτροπής που συνέταξε το Σύνταγμα. Επιχειρώντας να συγγράψει την ιστορία της Επανάστασης του 1821, συγκέντρωσε πολύτιμο υλικό για γεγονότα και πρόσωπα που έζησε ο ίδιος. Το υλικό αυτό υπάρχει και φυλάσσεται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους.

Πανουργιάς Ιωάννης (1801-1863)

Γιος του οπλαρχηγού Πανουργιά Πανουργιά. Πήρε μέρος στη μάχη των Βασιλικών, της Αράχοβας μαζί με τα παλικάρια του Γ. Καραϊσκάκη και σε πολλές άλλες, δίπλα στο Γ. Δυοβουνιώτη, το Δ. Υψηλάντη κ.α. Ιδιαίτερη γενναιότητα έδειξε στην τελευταία μάχη του Αγώνα στην Πέτρα της Βοιωτίας (1829). Ο Ι. Πανουργιάς είχε και πολιτική δράση. Πληρεξούσιος της 'Αμφισσας στην Εθνοσυνέλευση του 1843 και ως το θάνατό του βουλευτής Παρνασσίδας. Το 1854 ως στρατιωτικός ηγέτης σώματος εθελοντών με το βαθμό του υποστρατήγου, τάχθηκε με το μέρος των υπόδουλων της Θεσσαλίας και πολέμησε αποτελεσματικά στην περιοχή του Αλμυρού. Ήταν ευρύτατα γνωστός με το προσωνύμιο Νάκος.

Πανουργιάς Πανουργιάς (1759-1834)

Καταγόταν από σημαντική οικογένεια κλεφταρματολών. Στα δεκαέξι του χρόνια έγινε κλέφτης και αργότερα αρματολός. Μυήθηκε νωρίς στη Φιλική Εταιρεία και έδρασε κάτω από τις εντολές της μαζί με τον Οδ. Ανδρούτσο, τον Αθ. Διάκο, το Γ. Δυοβουνιώτη κ.ά. Πολέμησε στην Άμφισσα, στη Γραβιά, στα Βασιλικά. Στην περίοδο των εμφυλίων, ο Π. Πανουργιάς τάχθηκε με το μέρος των στρατιωτικών, γιατί πίστευε ότι αυτοί ήσαν ικανοί να κρατούν τα ηνία, όσο διαρκούσε ο Αγώνας. Ο Π. Πανουργιάς ήταν γενναίος, ακούραστος και αγνός πατριώτης. Έπαιξε ρόλο συμφιλιωτικό σε περιπτώσεις έξαρσης των παθών. Μετά το τέλος της Επανάστασης, ο Πανουργιάς αποσύρθηκε στην Άμφισσα, όπου και πέθανε.

Παπαδιαμαντόπουλος Ιωάννης (1766-1826)

Ο Ι. Παπαδιαμαντόπουλος πήγε στην Πάτρα, όπου πολύ γρήγορα έγινε μεγαλέμπορος, πλοιοκτήτης και τραπεζίτης. Μυήθηκε νωρίς στη Φιλική Εταιρεία και ενίσχυσε τον Αγώνα με τεράστια χρηματικά ποσά. Πήρε μέρος στη σύσκεψη της Βοστίτσας και πρωτοστάτησε στην κήρυξη της Επανάστασης. Εκλέχτηκε πληρεξούσιος στις Εθνοσυνελεύσεις Επιδαύρου και Άστρους (1821 και 1823). Ορίστηκε πρόεδρος επιτροπής για τη διεύθυνση των πολεμικών επιχειρήσεων στη Δ. Στερεά. Εγκαταστάθηκε στο Μεσολόγγι, διέθεσε μεγάλα ποσά για τον ανεφοδιασμό και βοήθησε άγρυπνα στη διοργάνωση της άμυνας. Σκοτώθηκε στην Έξοδο, πολεμώντας ηρωικά. Εγγονός του ήταν ο ποιητής Ι. Παπαδιαμαντόπουλος (Ζαν Μορεάς) που εγκαταστάθηκε και διέπρεψε στη Γαλλία.

Παπανικολής Δημήτριος (1790-1855)

Θαρραλέος μπουρλοτιέρης, με πολλά ναυτικά ανδραγαθήματα σε όλη τη διάρκεια του απελευθερωτικού Αγώνα. Στις 27 Μαΐου 1821, στην Ερεσό της Μυτιλήνης, ανατίναξε τουρκικό δίκροτο που κατευθυνόταν στην Πελοπόννησο. Ο Δ. Παπανικολής πήρε μέρος σε πολλές ναυμαχίες, όπως εκείνη του Γέροντα τον Αύγουστο του 1824. Επίσης έδρασε στα παράλια της Μ. Ασίας και της Αττικής. Μετά την απελευθέρωση εκλέχτηκε πληρεξούσιος των Ψαριανών στην Εθνοσυνέλευση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843. Επίσης διορίστηκε πρόεδρος του Ναυτοδικείου το 1846, θέση που διατήρησε ως το θάνατό του. Το 1927 το ελληνικό κράτος προμηθεύτηκε από τη Γαλλία υποβρύχιο που ονομάστηκε «Παπανικολής».

Παπάς Εμμανουήλ (1772-1821)

Πρωτεργάτης στην εξέγερση της Χαλκιδικής με εντολές της Φιλικής Εταιρείας, της οποίας ήταν επίλεκτο μέλος. Οι Τούρκοι κινητοποίησαν ισχυρές δυνάμεις από την Πόλη και τη Θεσ/νίκη, με αποτέλεσμα να πνίξουν στο αίμα την εξέγερση σε όλα τα επαναστατημένα μέρη της Χαλκιδικής. Παράλληλα, του δήμευσαν την περιουσία στις Σέρρες, του έκαψαν το σπίτι και συνέλαβαν πολλούς συγγενείς του. Μετά την αποτυχία, μπαίνει σε πλοίο με μερικούς πιστούς συντρόφους του και κατευθύνεται στην Ύδρα για να συνεχίσει από εκεί την επιθετική του δράση εναντίον των Τούρκων. Πέθανε από συγκοπή, λίγο πριν φθάσει στον προορισμό του και ενταφιάστηκε εκεί.

Παπαφλέσσας Γρηγόριος (1786-1825)

Το πραγματικό του όνομα, Γρηγόριος Δικαίος. Έγινε μοναχός σε διάφορα μοναστήρια του Μοριά και αφού ήρθε σε σύγκρουση με τους Τούρκους, πέρασε στη Ζάκυνθο κι από εκεί στην

Κωνσταντινούπολη. Έγινε αρχιμανδρίτης, μνήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και έφθασε ως τις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες εκτελώντας εντολές της. Το 1820 έφθασε στην Πελοπόννησο ως πρόδρομος του Δ. Υψηλάντη για την προετοιμασία της Επανάστασης. Συγκάλεσε σε σύσκεψη προκρίτους και οπλαρχηγούς στη Βοστίτσα (2629 Ιαν. 1821). Έφυγε για τη Μάνη όπου συνεργάστηκε με τους οπλαρχηγούς Θ. Κολοκοτρώνη, Νικηταρά, Περραιβό, Αναγνωσταρά κ.ά. Ξεσήκωνε τα πλήθη, τα ενθουσίαζε και τους άναβε τη φλόγα της εξέγερσης. Με την εισβολή του Ιμπραήμ, έστησε ενέδρα στο Μανιάκι με 1.500 παλικάρια. Οι υπέρτεροι εχθροί νίκησαν και ο Παπαφλέσσας έπεσε μαχόμενος ηρωικά.

Περραιβός Χριστόφορος (1774-1863)

Νεαρός έφτασε στο Βουκουρέστι για ευρύτερες σπουδές. Εκεί, συνδέθηκε με το Ρήγα Βελεστινλή, συνεργάστηκε και ταξίδεψε μαζί του στην Τεργέστη. Συνελήφθη από την αυστριακή αστυνομία μαζί με το Ρήγα και τους άλλους συντρόφους, αλλά προφασιζόμενος τον ανίδεο, φυγαδεύτηκε στην Κέρκυρα με τη βοήθεια του γάλλου προξένου. Πέρασε στην Πάργα, συνδέθηκε με τους Σουλιώτες και τους βοήθησε ηθικά και υλικά στους αγώνες τους εναντίον του Αλή Πασά. Υστερα από πολλές περιπλανήσεις, το 1817 βρέθηκε στη Μόσχα όπου μνήθηκε στη Φιλική Εταιρεία. Εργάστηκε πρόθυμα για τους σκοπούς της σε διάφορα μέρη και έφτασε στη Μάνη όπου συνεργάστηκε με τους Μαυρομιχαλαίους για την προετοιμασία της Επανάστασης. Πήρε μέρος σε πολλές μάχες. Εκλέχτηκε πληρεξούσιος στη Γ' Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου και στη Δ' του Άργους. Μετά την απελευθέρωση έγραψε «Απομνημονεύματα», «Σύντομον βιογραφίαν του αοιδίμου Ρήγα Φεραίου του Θετταλού» και άλλα κείμενα σχετικά με τη διαφωτιστική, πολεμική και πολιτική του δράση

Πετιμεζαίοι ή Πετμεζαίοι, Οικογένεια

Μέλη της ομώνυμης ιστορικής οικογένειας που καταγόταν από την Ήπειρο, αλλά κατέφυγε στην Αχαΐα λόγω των τουρκικών διώξεων. Οι σπουδαιότεροι: Αθανάσιος, Αναγνώστης, Βασίλειος, Θρασύβουλος, Κωνσταντίνος, Νικόλαος. Αυτοί και αρκετοί άλλοι πρόσφεραν μεγάλες υπηρεσίες στην πατρίδα πριν, κατά και μετά την Επανάσταση του 1821.

Ο Αναγνώστης (1765-1822), φιλικός και αγωνιστής του 1821. Πολέμησε με το Θ. Κολοκοτρώνη και άλλους οπλαρχηγούς. Σκοτώθηκε σε τουρκική ενέδρα μαζί με το δεκαεφτάχρονο γιο του.

Ο Βασίλειος (1785-1872), φιλικός και αγωνιστής, στρατιωτικός και πολιτικός. Πληρεξούσιος στις Εθνοσυνελεύσεις, στρατηγός, βουλευτής, γεροϋσιαστής, διετέλεσε ακόμη επίτιμος υπασπιστής του Γεωργίου Α'.

Ο Κωνσταντίνος (1764-1825), κλεφταρματολός, φιλικός, αγωνιστής του 1821. Φιλικός, με πλούσια δράση, εκλέχθηκε πληρεξούσιος στις Εθνοσυνελεύσεις Επιδαύρου και Αστρους. Στους εμφύλιους πολέμους συντάχθηκε με τους στρατιωτικούς, προκαλώντας την οργή των πολιτικών.

Ο Νικόλαος (1790-1865), φιλικός, αγωνιστής του 21, στρατιωτικός, πολιτικός. Συνδέθηκε με το Θ. Κολοκοτρώνη και συμπολέμησε με τον Οδ. Ανδρούτσο. Εκλέχθηκε πληρεξούσιος στην Εθνοσυνέλευση του 1844 και επανειλημμένα βουλευτής.

Πετρουλάκης Δημήτριος (1800-1870)

Καταγόταν από ισχυρή μανιάτικη οικογένεια. Πήρε μέρος στην Επανάσταση του 1821. Πολέμησε σκληρά εναντίον του Ιμπραήμ, στις κρίσιμες ώρες του Αγώνα. Μετά την απελευθέρωση υποστήριξε τον Ι. Καποδίστρια και αργότερα τον Όθωνα, ως αξιωματικός της Βασιλικής Φάλαγγας. Αποφασιστική υπήρξε η συμμετοχή του στην Επανάσταση της Θεσσαλίας του 1854, καθώς και στην Κρητική εξέγερση του 1866-69. Το 1850 εκλέχθηκε βουλευτής Μάνης.

Πλαπούτας (ή Κολιόπουλος) Δημήτριος (1786-1864)

Φιλικός και οπλαρχηγός του 1821, στενός συνεργάτης του Θ. Κολοκοτρώνη. Με τους διωγμούς των Τούρκων, πήγε στη Ζάκυνθο και κατατάχθηκε στον αγγλικό στρατό ως εκατόνταρχος. Επιστρέφοντας στο Μοριά, έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στον ξεσηκωμό της Γορτυνίας. Μετά την απελευθέρωση υποστήριξε τον Ι. Καποδίστρια και πήρε το βαθμό του συνταγματάρχη. Εκλέχτηκε πληρεξούσιος Γορτυνίας στην Δ' Εθνοσυνέλευση του Άργους (1824). Το 1832 ταξίδεψε στο Μόναχο μαζί με τον Κ. Μπότσαρη και Α. Μιαούλη για να υποβάλουν χαιρετισμό στον πρίγκιπα Όθωνα, μέλλοντα βασιλιά της Ελλάδας. Το έτος 1833 τον κατηγόρησαν, μαζί με το Θ. Κολοκοτρώνη ως ύποπτο συνωμοσίας εναντίον της αντιβασιλείας, πριν από την ενηλικίωση του Όθωνα. Οι δύο αγωνιστές κλείστηκαν στις φυλακές του Ναυπλίου, δικάστηκαν και καταδικάστηκαν σε θάνατο, με την κατηγορία της εσχάτης προδοσίας. Με την ενηλικίωση του βασιλιά, τους δόθηκε χάρη και αποφυλακίστηκαν. Έγινε γερουσιαστής και αποσύρθηκε στη γενέτειρά του με το βαθμό του αντιστράτηγου. Πέθανε ειρηνικά στον οικογενειακό πύργο, που σώζεται ακόμη και αποτελεί αξιοθέατο σημείο για τους επισκέπτες.

Πολυζώιδης Αναστάσιος (1802-1873)

Η εύπορη οικογένειά του φρόντισε για την άρτια μόρφωσή του στην Ελλάδα και στην Αυστρία. Σπούδασε ιατρική και θεωρητικές επιστήμες. Σχετίστηκε με εξέχουσες προσωπικότητες του Διαφωτισμού, που του θέρμαναν τον πόθο για ελευθερία, αφύπνιση, ανθρωπισμό και δημοκρατία. Παρά την επιθυμία του, δεν πρόλαβε να συναντηθεί με τον Αλ. Υψηλάντη και να καταταγεί στον Ιερό Λόχο, διότι η καταστροφή είχε ήδη συντελεστεί. Μαζί με Γερμανούς φιλέλληνες έφθασε στην Ακαρνανία κι από εκεί στο μαχόμενο Μεσολόγγι. Χρημάτισε γραμματέας του Μαυροκορδάτου, επεξεργάστηκε το κείμενο του «Προσωρινού Πολιτεύματος», και συνέταξε τη διακήρυξη της Α' Εθνοσυνέλευσης. Μετά την απελευθέρωση, η Αντιβασιλεία τον διόρισε πρόεδρο του Πρωτοδικείου Ναυπλίου. Στη δίκη του Κολοκοτρώνη, μαζί με το δικαστή Γεώργιο Τερτσέτη, αρνήθηκε να ψηφίσει τη θανατική καταδίκη των Θ. Κολοκοτρώνη και Πλαπούτα. Απολύθηκε, φυλακίστηκε, δικάστηκε για απείθεια, αλλά τελικά αθώωθηκε. Με την ενηλικίωση του Όθωνα, έγινε αρεοπαγίτης και αντιπρόεδρος του Αρείου Πάγου. Ως υπουργός Εσωτερικών θέσπισε το νομοθέτημα για την ελευθεροτυπία.

Πραΐδης Γεώργιος (1791-1873)

Μορφώθηκε στη γενέτειρά του και στην Κων/πολη και σπούδασε νομικά στη Γερμανία και Γαλλία. Στη Βλαχία, όπου έζησε πριν την Επανάσταση, μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία. Μαζί με άλλους Έλληνες σπουδαστές, έφθασε στο Μεσολόγγι το Μάρτιο του 1821. Έγινε γραμματέας του Αλ. Μαυροκορδάτου και τον αντικαθιστούσε σε σημαντικές συσκέψεις, όταν εκείνος απουσίαζε. Βοήθησε πολύ στην άμυνα του Μεσολογγίου, κατά το διάστημα της πρώτης πολιορκίας του. Ο Γ. Πραΐδης μετά την απελευθέρωση, έγινε στενός συνεργάτης του Ι. Καποδίστρια. Με τις νομικές γνώσεις, την ευθύτητα, την ειλικρίνεια και τη φιλοπατρία του πρόσφερε πολύτιμες υπηρεσίες στην

κυβέρνηση και το έθνος. Από το 1830 όμως, έγινε οξύτατος επικριτής της καποδιστριακής πολιτικής. Η αντιβασιλεία τον διόρισε υπουργό Δικαιοσύνης. Μεταπήδησε στο δικαστικό κλάδο και μετά την Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843, εργάστηκε για την οργάνωση του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Ρούφος Κανακάρης Αθανάσιος (1760-1823)

Πρόκριτος της Πάτρας. Φιλικός με πολιτική δράση. Χρημάτισε επανειλημμένα Βεκίλης (αντιπρόσωπος) του Μοριά στην Υψηλή Πύλη. Το 1821 στην Πόλη μνημόνευσε στη Φιλική Εταιρεία και με την έκρηξη της Επανάστασης έσπευσε στην Πάτρα. Μέλος της Πελοποννησιακής Γερουσίας, μέλος της επιτροπής σύνταξης του «Προσωρινού Πολιτεύματος της Επιδαύρου», μέλος του Εκτελεστικού Σώματος και αντιπρόεδρος. Επέδειξε μετριοπάθεια σε δύσκολες στιγμές του Αγώνα για τον οποίο διέθεσε και ολόκληρη την περιουσία του.

Ραμπώ (Raybaud) Φρανσουά Μαξίμ (1795-1894)

Γάλλος στρατιωτικός και φιλέλληνας, που πήρε μέρος στο αγώνα του 1821. Τον Ιούλιο του 1821 αναχώρησε από τη Μασσαλία μαζί με τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο κι άλλους Ευρωπαίους εθελοντές για το Μεσολόγγι. Στην Ελλάδα ονομάστηκε υπασπιστής του Μαυροκορδάτου και υπηρέτησε στο γενικό επιτελείο του τακτικού στρατού. Παρευρέθηκε στο στρατόπεδο του Δημήτρη Υψηλάντη στην Τριπολιτσά στην τελευταία φάση της πολιορκίας. Συμμετείχε στην εκστρατεία του Μαυροκορδάτου στην Ήπειρο και μετά την μάχη του Πέτα επέστρεψε στη Γαλλία. Επανήλθε στην Ελλάδα το 1825 συνοδεύοντας εθελοντές και πολεμοφόδια, ξανά το 1826 και το 1828 με σκοπό να εγκαταστήσει τυπογραφείο και να εκδώσει εφημερίδα. Το τυπογραφείο του, σε συνεννόηση με τον Καποδίστρια το εγκατέστησε στην Πάτρα όπου εξέδιδε τη γαλλόφωνη εφημερίδα « Ταχυδρόμος της Ανατολής».

Ράγκος Γιαννάκης (1790-1870)

Αγωνιστής του 1821 από τους κυριότερους οπλαρχηγούς της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας. Από το 1821 ως το 1825 πρωταγωνίστησε σε σειρά μαχών στην Αιτωλοακαρνανία και την Ήπειρο. Σημαντική ήταν η παρουσία του στην περιοχή Μακρυνόρους και στην Άρτα, καθώς και στην Πελοπόννησο εναντίον του Ιμπραήμ. Ο Ράγκος ενεργούσε με γνώμονα τα προσωπικά του τοπικά συμφέροντα και άλλαζε με μεγάλη ευκολία και διορατικότητα τους πολιτικούς του προστάτες. Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια ο Ράγκος αποτραβήχτηκε στο Αιτωλικό και κατά την οθωνική περίοδο πήρε μέρος στα αντιοθωνικά κινήματα της Στερεάς και στα λυτρωτικά κινήματα.

Ρήγας Φεραίος ή Ρήγας Βελεστινλής (1757-1798)

Ο Ρήγας Βελεστινλής ή Ρήγας Φεραίος θεωρείται εθνομάρτυρας και πρόδρομος της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Ο ίδιος υπέγραφε ως «Ρήγας Βελεστινλής» ή «Ρήγας ο Θεσσαλός» και ουδέποτε «Φεραίος», κάτι που ίσως να είναι δημιούργημα μεταγενέστερων λογίων. Γεννήθηκε στο Βελεστίνο, τις αρχαίες Φερές, το 1757, από εύπορη οικογένεια. Από τη νεανική του ζωή τα μόνα γνωστά είναι ότι ο πατέρας του ονομαζόταν Γεώργιος Κυριαζής (ο παππούς του Κωνσταντίνος Κυριαζής ή Κυρατζής από το Περιβόλι Γρεβενών εγκαταστάθηκε στο Βελεστίνο που είχε μεταβληθεί σε Περιβολιώτικη παροικία, στις αρχές του 18ου αιώνα), ενώ η μητέρα του ονομαζόταν Μαρία και φέρεται πως είχε μία αδελφή, την Ασήμω. Ο Φραγκίσκος Πουκεβίλ αναφέρει πως είχε και ένα αδελφό, τον Κωστή, ο οποίος μάλιστα συμμετείχε στην επανάσταση του 1821. Ο νεαρός Ρήγας εγκατέλειψε το Βελεστίνο πολύ νωρίς, αφού πρώτα πήρε τη βασική του μόρφωση. Το 1785 πήγε

στην Κωνσταντινούπολη, όπου συνέχισε τις σπουδές του κι εντάχθηκε στο περιβάλλον των Φαναριωτών, ενώ το 1788 εγκαταστάθηκε στη Βλαχία ως διοικητικός υπάλληλος. Στα χρόνια που ακολούθησαν διακρίθηκε ως λόγιος και συγγραφέας. Το 1790 και το 1796 ταξίδεψε στη Βιέννη για να τυπώσει τα βιβλία του, μεταξύ αυτών το «Σχολείο των ντελικάτων εραστών», το «Φυσικής Απάνθισμα», ο «Ηθικός Τρίποδας» και ο «Ανάχαρσις». Ως κορυφαίο έργο του, πάντως, θεωρείται η «Νέα Πολιτική Διοίκησης των κατοίκων της Ρούμελης, της Μικράς Ασίας, των Μεσογείων Νήσων και της Βλαχομπογδανίας» το οποίο περιείχε «τον Θούριο», γνωστό επαναστατικό άσμα, «μία επαναστατική προκήρυξη», «τη διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου σύμφωνα με τα πρότυπα των Γάλλων Διαφωτιστών» και «το Σύνταγμα του Ρήγα». Το πολιτικό όραμα του Ρήγα συνίστατο στη δημιουργία μιας πολυεθνικής βαλκανικής επικράτειας που θα ήταν απαλλαγμένη από τις αγκυλώσεις της οθωμανικής πολιτικής και στην οποία οι Έλληνες θα είχαν κυρίαρχη θέση. Για την πραγματοποίηση αυτού του στόχου προσπάθησε να εξεγείρει όλους τους υπόδουλους στους Οθωμανούς λαούς της Βαλκανικής εναντίον του κοινού τυράννου. Επεδίωξε, μάλιστα, να συναντήσει τον Μεγάλο Ναπολέοντα για να ζητήσει τη βοήθειά του. Συνελήφθη, όμως, στις 8 Δεκεμβρίου του 1797 από τους Αυστριακούς στην Τεργέστη και παραδόθηκε στους Τούρκους, οι οποίοι τον σκότωσαν δια στραγγαλισμού στις 12 Ιουνίου του 1798 στο Βελιγράδι.

Σανταρόζα (SANTAROSA) Ανιμπάλε (1783-1825)

Ιταλός επαναστάτης και λόγιος από τους πρωτεργάτες του απελευθερωτικού κινήματος του Πεδεμοντίου (1821) και από τους σημαντικότερους φιλέλληνες. Μετά την αποτυχία της εξέγερσης του Πεδεμοντίου, ο Σανταρόζα κατέφυγε στο Παρίσι και μετά στο Λονδίνο. Ο φιλελληνισμός του τον οδήγησε στην απόφαση να έρθει στην Ελλάδα και το Δεκέμβριο του 1824 έφθασε στο Ναύπλιο. Η ελληνική διοίκηση δείχνει επιφυλακτική απέναντί του, μη θέλοντας να παρουσιάζει στην Ευρώπη του Μέττερνιχ τον Ελληνικό Αγώνα συνδεδεμένο με τα επαναστατικά κινήματα της Ιταλίας. Το 1825 ακολούθησε τους Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο και Γεώργιο Κουντουριώτη στη Μεσσηνία. Αμέσως μετά κλήθηκε για ενίσχυση στη Σφακτηρία όπου σε επίθεση των Αιγυπτιακών δυνάμεων βρήκε το θάνατο (29 Απριλίου 1825).

Σαχίνης Γεώργιος (1789-1864)

Αγωνιστής, από τους ικανότερους πλοiάρχους του ελληνικού ναυτικού κατά την Επανάσταση του 1821. Είχε εκπαιδευτεί στην Κέρκυρα και από νεαρή ηλικία είχε επιδοθεί στο ναυτικό επάγγελμα. Με την έκρηξη του Αγώνα εντάχθηκε στη ναυτική υδραϊκή δύναμη υπό τον Ανδρέα Μιαούλη. Πήρε μέρος σε πολλές ναυτικές επιχειρήσεις και χρησιμοποιήθηκε επίσης εξαιτίας της γλωσσομάθειάς του πολλές φορές από την Ελληνική Κυβέρνηση στις διαπραγματεύσεις με τον εχθρικό στόλο ή το στόλο των ξένων δυνάμεων . Αξιωμαθόνευτη υπήρξε η δράση του στον Ιόνιο και Ιταλικό κόλπο. Το 1823 έγινε διοικητής Σύρου και Μυκόνου και το 1836 ορίστηκε αρχηγός της ναυτικής μοίρας του Αιγαίου. Διετέλεσε υπασπιστής του βασιλιά Όθωνα και διευθυντής του Ναυτικού Διευθυντηρίου Πόρου.

Σαχτούρης Γεώργιος (1783-1841)

Εξέχουσα μορφή του Ναυτικού Αγώνα του 1821. Αντιναύαρχος του υδραϊκού στόλου, από τους τολμηρότερους αγωνιστές στις θαλάσσιες επιχειρήσεις. Πήρε μέρος στην επιχείρηση για την απελευθέρωση της Χίου και το 1824 μετά την καταστροφή των Ψαρών στην επιχείρηση ανακατάληψης του νησιού. Αποφασιστική υπήρξε η συμβολή του στις ναυμαχίες της Μυκάλης, του Γέροντα και του Καφηρέα. Συμμετείχε (1826) στον ανεφοδιασμό των πολιορκημένων στο Μεσολόγγι και στην επιχείρηση της Αλεξάνδρειας (1827) για την πυρπόληση του Αιγυπτιακού

στόλου. Ο Καποδίστριας τού ανέθεσε την αρχηγία της μοίρας των ακτών της Μεσσηνίας και τον αποκλεισμό της θαλάσσιας περιοχής από τον Αμβρακικό ως την Κρήτη. Στην οθωνική περίοδο ήταν διοικητής του πολεμικού ναυστάθμου του Πόρου.

Σέκερης Παναγιώτης (1783-1854)

Εμπορος, ηγετικό στέλεχος της Φιλικής Εταιρείας. Το 1818 εντάχθηκε στη Φιλική Εταιρεία και με τον ενθουσιασμό του βοήθησε να γίνει γνωστή στους κύκλους των μεγαλεμπόρων της Πόλης, οι οποίοι και την στήριξαν οικονομικά και διευκόλυναν την επέκτασή της. Μετά τον θάνατο του Σκουφά, όταν αποκαλύφθηκαν όλα τα σχετικά με την «Ανωτάτη Αρχή», ορκίστηκε ότι θα προσφέρει για τους σκοπούς της Εταιρείας την περιουσία και τη ζωή του. Με τις δωρεές του συνέβαλε στην εξόρμηση στη Μακεδονία, Ήπειρο, Πελοπόννησο και στα νησιά για την προώθηση της επαναστατικής ιδέας. Με την έκρηξη της Επανάστασης διέφυγε στην Οδησό, οικονομικά εξαντλημένος, όμως συνέχισε να προσφέρει τις υπηρεσίες του στο αγωνιζόμενο έθνος. Το 1830 ήρθε στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στο Ναύπλιο, όπου πέθανε πάμφτωχος.

Σκουζές Παναγής (1777-1847)

Ασχολήθηκε με το ναυτικό επάγγελμα και απέκτησε μεγάλη περιουσία, μέρος της οποίας διέθεσε για αγορές ακινήτων στην Αττική. Το 1820 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και με την έκρηξη του αγώνα εφοδίαζε τους Αθηναίους με όπλα. Το 1822 εκλέχτηκε Δημογέροντας και πρόσφερε μεγάλες υπηρεσίες κατά την πολιορκία της Αθήνας από τον Κιουταχή και σε όλες τις μάχες για την υπεράσπισή της. Το 1834 ίδρυσε το « Γραφείο Π. Σκουζέ » ένα από τα πρώτα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας. Στα Απομνημονεύματά του δίνει το χρονικό της σκλαβωμένης Αθήνας από το 1772 έως το 1796.

Σπυρομήλιος Σπύρος (1800-1880)

Στρατιωτικός, αγωνιστής του 1821 με σημαντική συμμετοχή στη Β' πολιορκία του Μεσολογγίου. Πολιτικός την εποχή του Όθωνα και απομνημονευματογράφος. Σπούδασε τη στρατιωτική τέχνη στη Νεάπολη της Ιταλίας. Έλαβε μέρος στις στρατιωτικές επιχειρήσεις στο Ναύπλιο και την Ανατολική Στερεά Ελλάδα. Έγινε αρχηγός της προσωπικής φρουράς του Δ. Υψηλάντη. Ως Καποδιστριακός γνώρισε διώξεις από την Αντιβασιλεία του Όθωνα. Στο διάστημα 1840-44 ήταν διοικητής της Σχολής Ευελπίδων και συμμετείχε ενεργά στα γεγονότα της 3ης Σεπτεμβρίου 1843. Για την ανάμειξή του στα απελευθερωτικά κινήματα του 1854 διώχτηκε από το «Υπουργείο Κατοχής » του Μαυροκορδάτου. Ως το 1876 ανέλαβε ξανά τέσσερες φορές του Υπουργείο Στρατιωτικών, ονομάστηκε σύμβουλος Επικρατείας (1868-72) και πρόεδρος της Βουλής (1872). Στα Απομνημονεύματά του κατέγραψε τα ιστορικά γεγονότα της β' πολιορκίας του Μεσολογγίου.

Στορνάρης (ή Στουρνάρης) Νικόλαος (1775-1826)

Αρματολός και οπλαρχηγός του 1821, ανήκε σε μια από τις πιο ισχυρές αρματολικές οικογένειες της Δυτικής Στερεάς. Τον Ιούλιο του 1821 επικεφαλής άλλων οπλαρχηγών και κατοίκων της επαρχίας Ασπροποτάμου κήρυξε την Επανάσταση στην Πόρτα, στην Πρέβεντα, στην Καλαμπάκα κ.α. και σύντομα απέκτησε τον έλεγχο της περιοχής. Όταν ηττήθηκε στην Πόρτα και πολλοί από τους άνδρες του τον εγκατέλειψαν, αναγκάστηκε να συμβιβαστεί με τον εχθρό για να προφυλάξει τα χωριά από πιθανές καταστροφές. Το 1823 πήγε στο Μεσολόγγι. Πήρε μέρος στη Συνέλευση των οπλαρχηγών της Δυτικής Στερεάς και εκλέχτηκε μέλος του πολεμικού συμβουλίου. Με την προέλαση του Κιουταχή προς το Μεσολόγγι ανέλαβε την αρχηγία των ενόπλων δυνάμεων της

πόλης. Παρέμεινε στο Μεσολόγγι όλο το διάστημα της Β πολιορκίας ως επικεφαλής σώματος της Φρουράς και σκοτώθηκε κατά την Έξοδο.

Στράτος Γιαννάκης (1793-1848)

Οπλαρχηγός του 1821 και στρατιωτικός της οθωνικής περιόδου. Πήρε μέρος σε πολλές μάχες εναντίον των Τούρκων στη Δυτική Στερεά Ελλάδα και Ήπειρο. Το 1826 τοποθετήθηκε Φρούραρχος στο Ιτς Καλέ Ναυπλίου και το 1828 ως διοικητής της Γ Χιλιαρχίας πολέμησε για την ανακατάληψη της Στερεάς. Πήρε μέρος στις επιχειρήσεις του Αυγουστίνου Καποδίστρια στο Αντίρριο και του Δημ. Υψηλάντη στη Θήβα.

Στράτος Σωτήριος (1790-1865)

Οπλαρχηγός της Ελληνικής Επανάστασης και στρατιωτικός της οθωνικής περιόδου. Πολέμησε στη Δυτική Στερεά Ελλάδα. Στα χρόνια του Όθωνα εντάχτηκε στην Βασιλική Φάλαγγα. Μετά την Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 πολιτεύθηκε στο Βάλτο και εκλέχτηκε πληρεξούσιος στην Α Εθνοσυνέλευση. Το 1854 πήρε μέρος στα λυτρωτικά κινήματα των υπόδουλων της Θεσσαλίας και της Ηπείρου.

Σισίνης Γεώργιος (1769-1831)

Προεστός της Γαστούνης και φιλικός από τους πρωτεργάτες της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 στην Πελοπόννησο. Συνέβαλε σημαντικά στην πολιορκία της Πάτρας από τους Έλληνες και σε όλη τη διάρκεια της Επανάστασης παρέμεινε ο πολιτικός και στρατιωτικός ηγέτης της επαρχίας του. Χρημάτισε πληρεξούσιος στις Εθνοσυνελεύσεις και εκλέχτηκε Πρόεδρος της Γ Εθνικής Συνέλευσης (1827) και της Δ' Εθνοσυνέλευσης του Άργους. Διορίστηκε γερουσιαστής από τον Ιωάννη Καποδίστρια (1829) και σύντομα ανέλαβε την προεδρία της Γερουσίας. Μεγάλη συμμετοχή στην Επανάσταση είχαν οι δύο γιοι του Χρύσανθος και Μιχαήλ.

Τζαβέλας Κίτσος (1800-1855)

Ηγετική μορφή της Ελληνικής Επανάστασης. Πρωθυπουργός της Ελλάδας (1847-1848). Το 1822 πολέμησε στην 1η πολιορκία του Μεσολογγίου και σε άλλες μάχες, στο πλευρό του Μάρκου Μπότσαρη και στη συνέχεια του Καραϊσκάκη. Διακρίθηκε σε μάχες εναντίον του Ιμπραήμ (1825) και τον Αύγουστο του 1825 μπήκε στο πολιορκούμενο Μεσολόγγι. Μετά την πτώση του Μεσολογγίου εγκαταστάθηκε στο Ναύπλιο. Πολέμησε στην Αττική και μετά την άφιξη του Καποδίστρια πήρε μέρος στην εκκαθάριση της Ρούμελης από τους Τούρκους. Το 1828, ύστερα από πολλές συγκρούσεις με τους Τούρκους, κατόρθωσε να απελευθερώσει μεγάλο τμήμα της κεντρικής Στερεάς Ελλάδας. Το 1829 έλαβε μέρος στην εκστρατεία για την κατάληψη του Αντίρριου, της Ναυπάκτου και του Μεσολογγίου. Διετέλεσε υπουργός Στρατιωτικών το 1844 και το 1849. Μετά το θάνατο του Ιωάννη Κωλέττη ανέλαβε Πρωθυπουργός (1847-1848). Ονομάστηκε γερουσιαστής και έλαβε μέρος στην εξέγερση των αλύτρωτων περιοχών το 1854.

Τομπάζης Εμμανουήλ (1784-1831)

Πρόκριτος της Ύδρας, ναυμάχος της Ελληνικής Επανάστασης και αρμοστής της Κρήτης (1823 24). Από μικρός ασχολήθηκε με το ναυτικό επάγγελμα. Αντιτάχτηκε στην αρχή στον ξεσηκωμό της Ύδρας, αλλά στη συνέχεια πήρε ενεργό μέρος στις επιχειρήσεις. Σημαντικότερη ήταν η συμμετοχή του στη ναυμαχία της Πάτρας. Ως πληρεξούσιος των Υδραίων συμμετείχε στις Εθνοσυνελεύσεις

Επιδαύρου (1822) και Άστρους (1823). Το 1823 διορίστηκε αρμοστής της Κρήτης μετά από πρόταση των Κρητικών. Η παρουσία του αναζωογόνησε την Κρητική Επανάσταση και εξομάλυνε τις αντιθέσεις των Σφακιανών με τους άλλους Κρητικούς οπλαρχηγούς. Όμως δε μπόρεσε να γεφυρώσει τις εσωτερικές αντιθέσεις, ενώ η αποβίβαση μεγάλων Τουρκοαιγυπτιακών δυνάμεων καθιστούσε προβληματική την εξέλιξη της Κρητικής Επανάστασης, αφού δε μπορούσε να εξασφαλίσει την πειθαρχία των οπλαρχηγών. Το 1824 επέστρεψε στην Ελλάδα. Πήρε μέρος στην επιχείρηση των Ψαρών και στη Ναυμαχία του Γέροντα (1824).

Τομπάζης Ιάκωβος (Γιακουμάκης) (1722-1829)

Φιλικός, ναύαρχος της ναυτικής μοίρας της Ύδρας. Από την εφηβική του ηλικία ασχολήθηκε με τη ναυτιλία και γρήγορα έγινε πλοιοκτήτης. Μυήθηκε το 1818 στη Φιλική Εταιρεία και ανέπτυξε μεγάλη δραστηριότητα για την προετοιμασία της Επανάστασης. Με την έναρξη της Επανάστασης δραστηριοποιήθηκε και διέθεσε τα πλοία του στον Αγώνα. Έλαβε μέρος στη ναυτική εκστρατεία στη Χίο και στο βορειοανατολικό Αιγαίο. Επειδή η αντιμετώπιση των ισχυρών τουρκικών πλοίων παρουσίαζε δυσχέρειες αποφασίστηκε η χρήση πυρπολικών. Λέγεται μάλιστα ότι είναι ο πρώτος που πρότεινε τη χρήση των πυρπολικών. Διεύθυνε την επιχείρηση πυρπόλησης τουρκικού δίκροτου στη Ερεσό από τον Παπανικολή. Ανέπτυξε δράση στη θαλάσσια περιοχή της Σάμου, καθώς και στις νότιες και δυτικές πελοποννησιακές ακτές. Για την Επανάσταση εκτός από τα πλοία του διέθεσε και όλη τη χρηματική περιουσία του.

Τσακάλωφ Αθανάσιος (1788-1851)

Ένας από τους τρεις ιδρυτές της Φιλικής Εταιρείας. Γιος του Νικηφόρου Τεκελή. Αναγκάστηκε να καταφύγει στη Ρωσία πριν τελειώσει τις σπουδές του κι από εκεί στο Παρίσι αφού προηγουμένως άλλαξε το επώνυμό του σε Τσακάλωφ. Το 1813 επέστρεψε στην Ρωσία και συναντήθηκε στην Οδησό με τον Νικόλαο Σκουφά και τον Εμμανουήλ Ξάνθο. Λίγο αργότερα 1814 ίδρυσαν τη Φιλική Εταιρεία. Όταν το 1821 ανέλαβε την ηγεσία ο Αλέξανδρος Υψηλάντης, ο Τσακάλωφ έσπευσε στη Μολδοβλαχία, από την Πίζα όπου βρισκόταν, για να συμμετάσχει στον αγώνα και συνόδευσε το Δ. Υψηλάντη στην Ελλάδα ως υπασπιστής του. Ο Τσακάλωφ με σημαντική συμβολή στην προετοιμασία του Αγώνα, δεν αναμίχθηκε στο πολιτικά πράγματα και δεν ανέλαβε διοικητικές ή άλλες θέσεις. Μόνο μετά την άφιξη του Καποδίστρια τον βρίσκουμε υπάλληλο του Γενικού Φροντιστηρίου και πληρεξούσιο της Ηπείρου στη Δ' Εθνοσυνέλευση του Άργους (1829). Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια εγκαταστάθηκε στη Μόσχα, όπου και πέθανε το 1851 χωρίς καμιά ανάμιξη στα κοινά.

Τσαμαδός Αναστάσιος (1774-1825)

Ναυμάχος της Ελληνικής Επανάστασης. Από μικρός ασχολήθηκε με το ναυτικό επάγγελμα και με την κήρυξη της Επανάστασης μετέτρεψε το πλοίο του σε πολεμικό. Το 1821 με την Υδραϊκή ναυτική μοίρα έλαβε μέρος στις επιχειρήσεις του Αιγαίου και στον Παγασητικό. Αλλά και στα επόμενα χρόνια συμμετείχε σε όλες σχεδόν τις ναυτικές εκστρατείες στο Αιγαίο, τα Πελοποννησιακά παράλια και τον Κορινθιακό. Το 1825 κατέπλευσε στο Νεόκαστρο με τρόφιμα και πολεμικό υλικό και κατόρθωσε να εφοδιάσει το φρούριο που πολιορκούσε ο Ιμπραήμ. Ο Τσαμαδός σκοτώθηκε στη Σφακτηρία κατά την επίθεση των δυνάμεων του Ιμπραήμ.

Τσόκρης Δημήτριος (1796-1875)

Οπλαρχηγός της Επανάστασης του 1821. Έμπορος στην Κωνσταντινούπολη, ήρθε αμέσως στην Ελλάδα με την έκρηξη της Επανάστασης και τάχθηκε υπό τις διαταγές του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Πήρε μέρος στην πολιορκία του Ναυπλίου και σε μάχες εναντίον του Δράμαλη. Αξιομνημόνευτη ενέργειά του ήταν η πυρπόληση του Αργολικού κάμπου και η καταστροφή των αποθηκευμένων σιτηρών της Αργολίδας. Στο διάστημα 1825-26 αγωνίστηκε εναντίον του Ιμπραήμ στα περισσότερα Πελοποννησιακά μέτωπα. Υπέρμαχος της πολιτικής Καποδίστρια, μετά το θάνατο του Κυβερνήτη εκτέλεσε χρέη Προέδρου του έκτακτου στρατοδικείου και καταδίκασε σε θάνατο το Γεώργιο Μαυρομιχάλη. Από την Αντιβασιλεία διώχθηκε και φυλακίστηκε, ενώ αποκαταστάθηκε το 1847. Αντιοθωνιστής, αναμίχθηκε στη Ναυπλιακή επανάσταση του 1862 και εξορίστηκε. Ύστερα από την έξωση του Όθωνα επέστρεψε στην Ελλάδα και το 1864 έγινε υπασπιστής του Γεωργίου Α.

Τσώρτς (Church) Σερ Ρίτσαρντ (1784-1873)

Βρετανός στρατηγός, αρχιστράτηγος των Ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων ξηράς (1827). Έλαβε μέρος στους Ναπολεόντειους πολέμους. Το 1809 συμμετείχε στην κατάληψη των νησιών Ζακύνθου, Κεφαλονιάς, Ιθάκης και Κυθήρων που βρίσκονταν υπό Γαλλική κυριαρχία. Ίδρυσε στη Ζάκυνθο σύνταγμα ελαφρού πεζικού και ως επικεφαλής του αγωνίστηκε το 1810 στη Λευκάδα όπου και τραυματίστηκε σοβαρά. Πρωτοστάτησε στην καταστολή των απελευθερωτικών κινημάτων στη νότια Ιταλία και Σικελία. Το 1827 έφθασε στην Ερμιονίδα και ο ερχομός του χαιρετίστηκε μεν από τους Έλληνες, όμως οι προσδοκίες τους διαψεύστηκαν. Χωρίς ιδιαίτερες στρατηγικές ικανότητες, η συμπόρευσή του με τον Κόχραν για κατά μέτωπο επίθεση εναντίον του Κιουταχή, παρά την αντίθεση του Καραϊσκάκη, οδήγησαν στην πανωλεθρία των Ελλήνων στον Ανάτο, στην παράδοση της Ακρόπολης και στην καταστολή της Επανάστασης στην Στερεά Ελλάδα. Μετά τη ναυμαχία του Ναβαρίνου εξεστράτευσε στη Δυτική Στερεά Ελλάδα και κατόρθωσε να συγκροτήσει στρατόπεδο στο Δραγαμέστο. Ο διορισμός του Αυγουστίνου Καποδίστρια ως πληρεξουσίου τοποτηρητή του αδελφού του στη Δυτική Στερεά Ελλάδα προκάλεσε τη δυσαρέσκειά του και παραιτήθηκε. Παρέμεινε όμως στην Ελλάδα, εγκαταστάθηκε στην Αθήνα όπου και πέθανε.

Υψηλάντης Αλέξανδρος (1792-1828)

Στρατιωτικός και επαναστάτης, ηγέτης της Φιλικής Εταιρείας στην τελευταία φάση της και αρχηγός της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Πρωτότοκος γιος του Κωνσταντίνου Υψηλάντη, ανατράφηκε σε περιβάλλον που διαπνεόταν από έντονο πατριωτισμό και έλαβε εκλεκτή μόρφωση. Στην Πετρούπολη όπου ακολούθησε τον πατέρα του φοίτησε στη Σχολή Σώματος Βασιλικών Ακολούθων και στη συνέχεια υπηρέτησε στα σώματα της αυτοκρατορικής φρουράς με διακρίσεις στα πεδία των μαχών.

Τον Μάρτιο του 1820 στην Πετρούπολη ο Εμμανουήλ Ξάνθος του πρόσφερε την αρχηγία της Φιλικής Εταιρείας την οποία αποδέχθηκε αφού πρώτα συμβουλευτήκε τον Ιωάννη Καποδίστρια και αφού έγιναν δεκτοί από τον Ξάνθο οι όροι που έθεσε. Με αρχηγό τον Υψηλάντη έγινε δυνατό να υπερνικηθούν οι αμφιβολίες και η κρίση εμπιστοσύνης για την άγνωστη «Αρχή» και να αναπτρωθεί το ηθικό και ο ενθουσιασμός των στελεχών. Με την ενθάρρυνση του Καποδίστρια πείσθηκε ότι έπρεπε να επιστευθεί η προπαρασκευή της Επανάστασης και τον Ιούνιο του 1820 εγκαταστάθηκε στη Οδησό. Ενέκρινε το «Σχέδιο Γενικό» της Επανάστασης που είχαν συντάξει οι Παπαφλέσσας και Λεβέντης και το οποίο προέβλεπε εξέγερση Σέρβων και Μαυροβουνίων, επανάσταση της Μολδοβλαχίας και εμπρησμό του τουρκικού στόλου στο ναύσταθμο της

Κωνσταντινούπολης. Στην Ελλάδα η Επανάσταση θα άρχιζε από την Πελοπόννησο αφού θα έφτανε εκεί ο Υψηλάντης. Τελικά για διαφόρους λόγους αποφασίστηκε η έναρξη της Επανάστασης στη Μολδοβλαχία. Με την κυκλοφορία της προκήρυξης του «Μάχου υπέρ πίστεως και Πατρίδος» ο Υψηλάντης κήρυξε στο Ιάσιο στις 24 Φεβρουαρίου 1821 την Ελληνική Επανάσταση. Με επιστολή του στον αυτοκράτορα Αλέξανδρο υπέβαλε την παραίτησή του από το ρωσικό στρατό και αναγγέλλοντας την Ελληνική Επανάσταση ζήτησε την αρωγή του. Αμέσως μετά επιδόθηκε στη δημιουργία στρατού και συγκρότησε τον Ιερό Λόχο.

Υψηλάντης Δημήτριος (1793-1832)

Αδελφός του Αλέξανδρου Υψηλάντη και ηγετική μορφή της Επανάστασης του 1821. Σπούδασε στην Κωνσταντινούπολη, στις παραδουνάβιες Ηγεμονίες και στο Παρίσι. Το 1818 μύηθηκε στη Φιλική Εταιρεία. Τον Ιούνιο του 1821 έφθασε στην Ελλάδα (Υδρα) για να αναλάβει την ηγεσία του Αγώνα ως πληρεξούσιος του αδελφού του. Από την Ύδρα άρχισε την οργανωτική του προσπάθεια και συνέταξε την πρώτη του Διακήρυξη που την απηύθυνε στους «Ομογενείς Φιλελευθέρους Έλληνες». Από την Ύδρα πέρασε στο Άστρος όπου στη συνάντησή με ανώτερους κληρικούς και μέλη τη Πελοποννησιακής Γερουσίας δημιουργήθηκαν και τα πρώτα νέφη στις σχέσεις Υψηλάντη προκρίτων εξ αιτίας της οικειότητάς του με τον Παπαφλέσσα, τον Κολοκοτρώνη και τον Αναγνωσταρά. Μετά την άρνηση των προκρίτων να δεχθούν τις προτάσεις του εγκαταστάθηκε στα Τρίκορφα απ' όπου διηύθυνε την πολιορκία της Τριπολιτσάς. Στα Τρίκορφα οργάνωσε πολιτικό επιτελείο με το Νεόφυτο Βόμβα και άλλους φιλικούς, ενώ συνεχιζόταν η κρίση στα πολιτικά πράγματα. Στις 20 Δεκεμβρίου 1821 άρχισε τις εργασίες της η Α Εθνική Συνέλευση και στις 15 Ιανουαρίου 1822 ο Δημήτριος Υψηλάντης εκλέχθηκε πρόεδρος του Βουλευτικού. Τον Ιανουάριο 1822 ο Δημήτριος Υψηλάντης σπεύδει στο Άργος για την ενίσχυση του φρουρίου από τις επιθέσεις του Δράμαλη και για την ενέργεια του αυτή επικρίθηκε από τους αντιπάλους του. Στη Β' Εθνική Συνέλευση (Άστρος 1823) παρέμεινε ασυμβίβαστος στις προσπάθειες των προκρίτων να μονοπωλήσουν την εξουσία και με το κύρος του προσπάθησε κατά τον εμφύλιο να κατευνάσει τους αντιμαχόμενους. Διακρίθηκε ως στρατιωτικός κατά την επίθεση του Ιμπραήμ εναντίον των Μύλων του Άργους (1825). Κορυφαία στιγμή του Υψηλάντη θεωρείται η στάση του μετά την απόφαση της τρίτης Εθνικής Συνέλευσης να ζητήσει τη μεσίτευση της Αγγλίας για την κατάπαυση των εχθροπραξιών. Στην επιστολή διαμαρτυρίας του, η Εθνική Συνέλευση αντέδρασε με τον αποκλεισμό του «από κάθε πολιτικό και στρατιωτικό υπόργημα» για να αποκατασταθεί αργότερα με την επανάληψη των εργασιών της στην Τροιζήνα (1827). Κατά την ανασύνταξη των ενόπλων δυνάμεων από τον Ιωάννη Καποδίστρια του ανατέθηκε η αρχηγία του στρατού της Ανατολικής Ελλάδας. Τον Οκτώβριο του 1828 πραγματοποίησε νικηφόρες επιχειρήσεις εναντίον των Τούρκων στη Βοιωτία και το Σεπτέμβριο στην Πέτρα Βοιωτίας διηύθυνε την τελευταία μάχη του Αγώνα, που έληξε με θριαμβευτική νίκη των Ελλήνων. Πέθανε 5 Αυγούστου 1832 στο Ναύπλιο.

Φαβιέρος Κάρολος Βαρόνος (1783-1855)

Γάλλος στρατιωτικός και φιλέλληνας που πρόσφερε τις υπηρεσίες του κατά την Ελληνική Επανάσταση. Η Ελληνική Επανάσταση πρόσφερε στον Φαβιέρο την ευκαιρία να υπηρετήσει τις δημοκρατικές αρχές του. Περιόδευσε στην Ευρώπη για στρατολόγηση φιλελλήνων και στα μέσα του 1825 δέχθηκε πρόσκληση της ελληνικής κυβέρνησης για την οργάνωση τακτικού στρατού στο Ναύπλιο. Η εκστρατεία στην Εύβοια για να εξασφαλίσει την τροφοδοσία των ανδρών του απέτυχε. Συνεργάστηκε με τον Καραϊσκάκη εναντίον των Τούρκων στην Αττική, όμως η έλλειψη συνεννόησης οδήγησε σε ήττα στο Χαϊδάρι. Πέτυχε τον ανεφοδιασμό των πολιορκημένων στην Ακρόπολη και έμεινε εγκλωβισμένος ως την παράδοσή της. Για την προσφορά του κατά την Γ Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας πολιτογραφήθηκε Έλληνας. Ο Φαβιέρος ήταν άνθρωπος της δράσης

και χαρακτηριζόταν από αισθήματα αφοσίωσης, διαύγεια πνεύματος, γενναιοφροσύνη, ελευθερία και τόλμη στην έκφραση των απόψεών του. Διακρίθηκε επίσης για την εντιμότητα και αφλοκέρδειά του.

Φωτήλας Ασημάκης (1761-1835)

Πρόκριτος των Καλαβρύτων, φιλικός και από τους εξέχοντες Πελοποννήσιους αρχηγούς της Ελληνικής Επανάστασης. Το 1819 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία. Υποστηρικτής της άμεσης κήρυξης του Αγώνα επισήμανε στις συσκέψεις των αρχιερέων και προκρίτων τους κινδύνους από την οποιαδήποτε αναβολή. Πήρε μέρος στην πρώτη σοβαρή πολεμική επιχείρηση του Αγώνα στα Καλάβρυτα τα οποία ύστερα από πενήνήμερη πολιορκία παραδόθηκαν. Ο Ασημάκης Φωτήλας πήρε ενεργό μέρος και στα πολιτικά πράγματα της Ελλάδας. Πληρεξούσιος στην Α Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου διετέλεσε αντιπρόεδρος της Πελοποννησιακής Γερουσίας και μέλος του Εκτελεστικού Σώματος. Στην περίοδο της εμφύλιας διαμάχης επέδειξε μετριοπάθεια, αρνούμενος να συμπράξει στη δίωξη αντικυβερνητικών και προτιμώντας να παραιτηθεί. Το 1825 έπαψε να μετέχει στα πολιτικά πράγματα, συνέχισε όμως να ενισχύει ηθικά και υλικά τον Αγώνα και να εκλέγεται πληρεξούσιος στις Εθνοσυνελεύσεις.

Χατζηπέτρου (ή Χατζηπέτρος)

Φιλικός, οπλαρχηγός της Ελληνικής Επανάστασης και στρατιωτικός της Οθωνικής περιόδου. Στη Βιέννη ασχολήθηκε με το εμπόριο και το 1819 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία. Το 1821 πρωτοστάτησε στην εξέγερση στην Καλαμπάκα και στον Ασπροπόταμο. Έδρασε στη Θεσσαλία και τη Στερεά και το 1825 πρόσφερε τις υπηρεσίες του στο Μεσολόγγι ως την ηρωική έξοδο. Στη συνέχεια πολέμησε στην κεντρική Στερεά Ελλάδα και την Αττική. Το 1854 κατά την εξέγερση των αλυτρώτων τέθηκε επικεφαλής των επαναστατών της Θεσσαλίας. Μετά την έξωση του Όθωνα πρωταγωνίστησε σε συνωμοτική κίνηση που απέβλεπε στην εκλογή του Λουδοβίκου ως βασιλιά της Ελλάδας. Αποκαλύφθηκε και φυλακίστηκε. Αργότερα έγινε υπασπιστής του Γεωργίου του Α΄.

Χέιστινγκς Φρανκ (HASTINGS FRANK) (1794-1828)

Βρετανός αξιωματικός του ναυτικού από τους πιο ένθερμους φιλέλληνες, με πλούσια δράση στα τελευταία χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης. Το 1822 ήρθε στην Ελλάδα και αμέσως προσπάθησε να πείσει τους Έλληνες να βελτιώσουν τη μαχητική ικανότητα του στόλου. Αγwonίστηκε στην Πελοπόννησο και την Κρήτη. Το 1824 επέστρεψε στην Αγγλία, όπου επιμελήθηκε την κατασκευή ατμοκίνητου πολεμικού που είχε παραγγείλει η Ελλάδα. Ως κυβερνήτης του πλοίου, για το οποίο ο ίδιος χορήγησε σημαντικό ποσό, κατέπλευσε το Σεπτέμβριο του 1826 στο Ναύπλιο. Στη συνέχεια έδρασε στο Φάληρο και τον Πειραιά καθώς και στον Παγασητικό, στο Τρίκκερι, στην Αλεξάνδρεια, στο Μεσολόγγι και στον Κορινθιακό. Επιτυχής η είσοδος του στον Κορινθιακό και η νίκη του στο κόλπο της Ιτέας. Πέθανε στη Ζάκυνθο και τάφηκε στον Πόρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

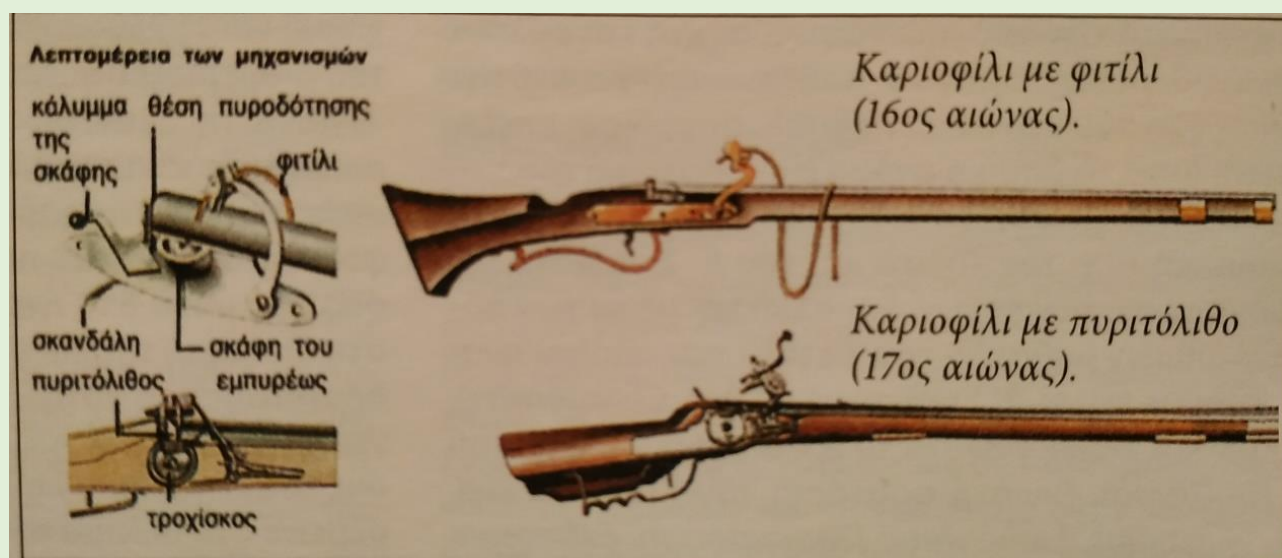
ΤΑ ΟΠΛΑ ΤΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ¹¹

Ο ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΤΟΥ 1821

¹¹ <https://geetha.mil.gr/opla-kai-exartisi-toy-21/> (Τελευταία πρόσβαση, 15 Δεκεμβρίου 2021)

ΤΟ ΚΑΡΙΟΦΙΛΙ

Το θρυλικό και ηρωικό καριοφίλι ήταν το πιο διαδεδομένο όπλο των αγωνιστών του 1821. Στην πραγματικότητα πρόκειται για το ευρωπαϊκό «αρκεβούζιο» (αγγλ. arquebus) (γαλλ. arquebuse).

Πρόκειται για ένα εξαιρετικά μακρύκαννο εμπροσθογεμές τυφέκιο με λεία κάννη, ο αρχικός σχεδιασμός του οποίου έλκεται από τον 16ο αιώνα και το οποίο εξελίχθηκε ως τα τέλη του 18ου αιώνα. Αρχικά η πυροδότηση γινόταν με φυτίλι, αλλά με την πάροδο του χρόνου αυτό αντικαταστάθηκε από σύστημα πυροδότησης με πυριτόλιθο (τσακμακόπετρα). Έως το 1820 περίπου, η εκपुरσοκρότησή τους επιτυγχανόταν με τη χρήση του μηχανισμού αυτού, που ήταν μία ισπανική επινόηση. Οι Έλληνες αποκαλούσαν τον πυριτόλιθο «ντουφεκόπετρα» ή «ατσαλόπετρα». Ο πυριτόλιθος προκαλούσε σπινθήρα κατά την κρούση της σφύρας (κόκκορα ή λύκου) στον άκμονα (κάλυμμα σκάφης) του όπλου, ο οποίος άναβε την πυρίτιδα.

Κατά τη δεκαετία του 1820 τα τυφέκια εφοδιάσθηκαν με μηχανισμό πυροδότησης με καψύλλιο. Το καψύλλιο της εποχής αποτελείτο από εκρηκτικό (ή πυροκροτικό) υδράργυρο ο οποίος εμπεριεχόταν σε θήκη από φύλλο χαλκού και τοποθετείτο στον άκμονα του όπλου, σε υποδοχή από ατσάλι. Η σημαντική αυτή καινοτομία επέφερε σημαντικές αλλαγές στη φιλοσοφία πυροδότησης του όπλου, καθώς καταργήθηκε η σκάφη πυρίτιδας και η σπή της κάννης.

Το καψύλλιο ήταν πιο αξιόπιστη λύση από τον πυριτόλιθο για την πυροδότηση του τυφεκίου. Παράλληλα, μια άλλη μεγάλη καινοτομία υπήρξε η αντικατάσταση της χρήσης χύμα πυρίτιδας (μπαρούτης ή μπαρουτιού) με τη χρήση προετοιμασμένων χάρτινων φυσιγγίων πυρίτιδας (φουσέκια ή καρτούσια) και πολύ σύντομα με χάρτινα φυσιγγια ενσωματωμένης βολίδας

(μπαρουτόβολα). Με τον τρόπο αυτό, αν και το καριοφίλι παρέμενε εμπροσθογεμές, η διαδικασία της γέμισης και πυροδότησης συντομεύθηκε σημαντικά.

Το βεληνεκές («τίρο») του καριοφυλιού επηρεαζόταν πολύ από τις καιρικές συνθήκες (π.χ. υγρασία), οι οποίες επηρέαζαν σημαντικά την αποτελεσματικότητα της πυρίτιδας. Το παλιό καριοφύλι με την τσακμακόπετρα είχε βεληνεκές περίπου 150 μέτρων, αλλά στην πραγματικότητα ήταν αποτελεσματικό σε απόσταση 40-50 μέτρων. Στη βελτιωμένη του έκδοση με τον πυροδοτικό μηχανισμό καψυλλίου, είχε βεληνεκές γύρω στα 400 μέτρα, αλλά ήταν αποτελεσματικό μεταξύ 100 και 150 μέτρων. Το βεληνεκές του εξαρτάτο και από διάφορους άλλους παράγοντες, με κυριότερο το μήκος της κάννης του. Η μακριά κάννη προσέδιδε στο πυροβόλο μεγαλύτερη ευθυβολία και στο βλήμα («βόλι») μεγαλύτερη επιτάχυνση και κρουστική ισχύ.

Για την προέλευση της ονομασίας «καριοφίλι» υπάρχουν αρκετές εκδοχές. Ο Βαλαωρίτης δίνει την ποιητική εξήγηση «Ωνομάσθησαν ούτω, διότι έφερον κεχαραγμένον εν κυκλοειδή ζώνη το ομώνυμον εύοσμον φυτόν όπερ καλούμεν καρυοφίλλι». Ο Λεβίδης το μεταθέτει από τη λέξη φυλλοκάρδι. Ο Κωνσταντίνος Σάθας όμως, του οποίου η άποψη φαίνεται να είναι και η επικρατέστερη, υποστήριξε ότι πήρε το όνομά του από τη φίρμα «Carlo e Figli» (Κάρλο & Υιοί) που κατασκεύαζε τέτοια όπλα στη Βενετία. Πολλά από τα τυφέκια που χρησιμοποιήθηκαν στη Χερσόνησο του Αίμου κατά τον 18ο αιώνα, κατασκευάσθηκαν από αυτήν τη βιοτεχνία. Ανεξάρτητα από την προέλευσή τους, όλα τελικά τα τυφέκια αυτού του τύπου έμειναν γνωστά με την παραδοσιακή αυτή «Καριοφίλι».

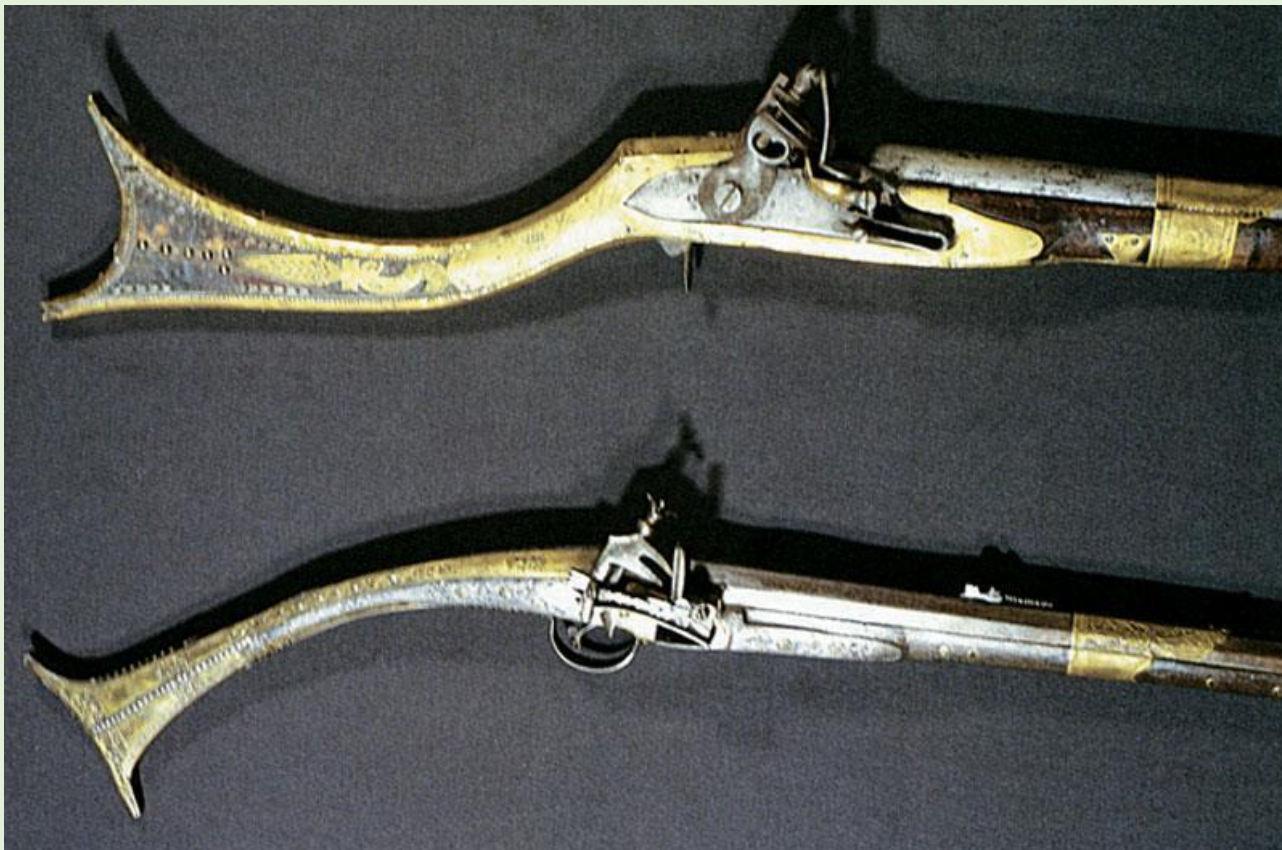
Το καριοφίλι βρισκόταν στα χέρια των Ελλήνων κλεφτών και αρματολών πολύ πριν την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης. Ήταν ένα βαρύ και δύσχρηστο όπλο. Ο μηχανισμός πυροδότησης με πυριτόλιθο αντιμετώπιζε πολλές φορές προβλήματα από τις καιρικές συνθήκες. Η μακριά του κάννη εξασφάλιζε μεγάλη ακρίβεια βολής, αλλά για να επιτευχθεί αυτό, το όπλο έπρεπε να στηρίζεται. Παρά το γεγονός ότι ήταν χαρακτηριστικά κατώτερο από τα σύγχρονα όπλα της εποχής και σχετικά απαρχαιωμένο, ήταν το αγαπημένο όπλο των αγωνιστών του 1821 και χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον κατά τη διάρκεια της Επανάστασης.

Τα παλαιότερα καριοφίλια τοποθετούνται χρονικά γύρω στο 1750 και οι πυροδοτικοί τους μηχανισμοί προέρχονταν σχεδόν αποκλειστικά από την Ιταλία. Τα όπλα που σώζονται από εκείνη την εποχή, παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία σε σχήματα κάννης και κοντακίου αλλά και σε στολισμό. Τα περισσότερα φέρουν εξαιρετη διακόσμηση, συνήθως με σκαλισμένα φύλλα ασημιού

(επάργυρα), και για τον λόγο αυτό ήταν ακριβά και αποτελούσαν έναν μικρό θησαυρό για τον κάτοχό τους ή για εκείνον που τα κέρδιζε ως λάφυρο. Τα τυφέκια κρέμονταν από τον ώμο τού πολεμιστή κατά την πορεία ή την ανάπαυση, με τον αορτήρα, έναν δερμάτινο ιμάντα.

Τα καριοφίλια πολλών στρατιωτικών αρχηγών ήταν χρυσοποίκιλτα και ασημοποίκιλτα. Από την ασημένια διακόσμησή τους πήραν και τον χαρακτηρισμό «ασημοκαπλατισμένα».

Αν και γενικά όλα τα τυφέκια της εποχής είχαν τη γενική ονομασία «καριοφίλι», οι ιδιοκτήτες τους τα ξεχώριζαν σε είδη ανάλογα με το λαμνί (κάννη), τις φωτιές, το μήκος του και τα «παφίλια» που το κρατούσαν δεμένο στο κοντάκι (πέντε ως οκτώ παφίλια).

Μερικά από τα είδη καριοφιλίων ήταν: Φιλύντρα, Λαζαρίνα, Μιλιώνι, Νταλιάνι, Τρικιώνι, Αρμούτι, Γκιζαήρ, Σισανές, Ντάντσικα, Σαρμάς, Σαρμά-Σισανές, Χαρέ Σαρμά, Παπά Καριοφίλι, Ψαλιδιάς, Σαντέ, Μαντζάρι κ.ά. Σώζεται και το δημοτικό τραγούδι:

«Νταλιάνι μου στον πόλεμο κι' Αρμούτι στο σημάδι, και καριοφίλι στη φωνή σαν άξιο παλληκάρι»
Το καριοφίλι ήταν από τα αγαπημένα όπλα των αγωνιστών που τα βάφτιζαν και με ξεχωριστό όνομα. Ο Αθανάσιος Διάκος το έλεγε «παπαδιά», ο Καραϊσκάκης «Βασιλική», ο Δημ. Μακρής «Λιάρο» κ.λπ.

Ο ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΣ ΣΙΣΑΝΕΣ

Ο οθωμανικός σισανές ήταν ένα εμπροσθογεμές τυφέκιο του 18ου και 19ου αιώνα με μακριά ή βραχεία ραβδωτή κάννη. Η λέξη «σισανές» αποτελεί παράφραση της περσικής λέξης «σεσχανέ» που σημαίνει «εξάγωνο». Ο όρος αυτός προήλθε από το αρχικό σχήμα της διατομής της κάννης του τυφεκίου που αρχικά ήταν εξάγωνη. Εξάγωνη διατομή είχαν συνήθως και τα περισσότερα κοντάκια των τυφεκίων αυτού του τύπου. Κατά την πορεία του χρόνου, η διατομή της κάννης εξελίχθηκε σε κυκλική (κυλινδρικό σχήμα κάννης) αλλά παρέμεινε η παραδοσιακή ονομασία του.

Η πυροδότηση του τυφεκίου γινόταν με πυριτόλιθο (τσακμακόπετρα), κάτι που αποτελούσε κοινό χαρακτηριστικό των περισσότερων τυφεκίων του 18ου κυρίως αιώνα.

Οι μάχες κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης είχαν ως αποτέλεσμα τη λαφυραγωγία τέτοιων όπλων από τον εχθρό, που είχε ως αποτέλεσμα με την πάροδο του χρόνου ο σισανές να χρησιμοποιηθεί ευρύτατα από τους Έλληνες αγωνιστές του 1821. Παρά το γεγονός ότι ήταν ένα διαδεδομένο όπλο, το καριοφίλι έμεινε περισσότερο γνωστό στην ιστορία ως το κατ' εξοχήν τυφέκιο του Αγώνα.

ΤΟ ΤΡΟΜΠΟΝΙ

Οι στεριανοί αγωνιστές του 1821 χρησιμοποιούσαν οπλισμό ανατολικής κυρίως προελεύσεως (οθωμανικό, αραβικό, περσικό). Αντίθετα, οι ναυτικοί της Επανάστασης είχαν στην κατοχή τους και χρησιμοποίησαν κατά κόρον οπλισμό ευρωπαϊκής προελεύσεως από την Ιταλία, τη Γαλλία και την Ισπανία.

Το τρομπόνι ήταν ένα κατ' εξοχήν ναυτικό όπλο. Ήταν ένα σχετικά κοντόκανο τυφέκιο με φαρδιά κάννη μεγάλου διαμετρήματος και με μηχανισμό πυροδότησης από πυριτόλιθο. Η διαφορά του με τα χερσαία τυφέκια ήταν ότι ο σκοπός του δεν ήταν μια ακριβής βολή, αλλά μάλλον να επιτρέπει γρήγορες βολές χωρίς ακριβή σκόπευση σε κοντινές αποστάσεις. Για το λόγο αυτό σχεδιάστηκε να βάλει πολλά σφαιρίδια μολύβδου (σκάγια ή βόλια) με μία βολή. Η κάννη του κατέληγε πιο ανοικτή στο στόμιό της και με τον τρόπο αυτό επιτυγχανόταν μεγάλο εύρος διασκορπισμού των σφαιριδίων σε μικρή απόσταση.

Κατά τα άλλα, είχε επάνω του όλα τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά των όπλων της εποχής, όπως τα σκαλίσματα και τον περίτεχνο διάκοσμο, τις παραλλαγές στο σχήμα και το μήκος της κάννης καθώς και στο σχήμα του κοντακίου.

Η ΠΙΣΤΟΛΑ

Οι πιστόλες ήταν βραχύκανα, λειόκανα όπλα με μηχανισμό πυρόλιθου και ανάλογα με την προέλευσή τους, διακρίνονται σε ευρωπαϊκές, ανατολίτικες ή αρβανίτικες.

Εφέροντο στη ζώνη, «σελάχι», του πολεμιστή σε διαμορφωμένες θήκες. Υπήρχε μεγάλη ποικιλία στο σχεδιασμό της λαβής και στο στολισμό. Η χρήση τους προοριζόταν για τη στιγμή που αντίπαλος πλησίαζε αρκετά ώστε να μην απαιτείται ιδιαίτερη σκόπευση για την επιτυχή βολή εναντίον του.

Ο μηχανισμός πυροδότησης ήταν ίδιος ή παρόμοιος με εκείνων των τυφεκίων.

Η ΠΑΛΑ Η ΣΠΑΘΑ

Οι πάλες ή σπάθες, δεν ήταν τίποτα άλλο από τις οθωμανικές σπάθες kilidj τις οποίες κρεμούσαν οι αγωνιστές στην αριστερή πλευρά τους και αποτελούσαν το βασικό επιθετικό όπλο τους. Οι

πάλες είναι μια παραλλαγή του περσικού και κεντρο-ασιατικού shamshir με την μοναδική διαφορά τους να βρίσκεται στο φάρδος της λεπίδας και στην κατασκευή της θήκης.

Αρχικά οι πάλες είχαν μια καμπυλωτή φαρδιά και μακριά λεπίδα η οποία λεπταίνει στο κέντρο της (όπου βρίσκεται και η καμπύλη της) και ξανά φαρδαίνει στο άκρο της. Η καμπύλη που κάνει είναι ιδιαίτερα έξυπνη καθώς κατανέμει σωστά το βάρος του όπλου, κάνοντας το ιδιαίτερα εύχρηστο παρά το μεγάλο του μήκος. Το υλικό κατασκευής της λάμας είναι είτε ατσάλι (για μεγαλύτερη αντοχή) είτε η «δαμασκηνή ατσάλινη πλέξη», ενώ συχνά σε αυτή συναντιούνται χρυσές επιγραφές. Στην λαβή της βρίσκεται ο χαρακτηριστικός προφυλακτήρας σε σχήμα σταυρού ο οποίος δένει την λεπίδα με την λαβή. Η λαβή είναι σε σχήμα Γ δημιουργώντας μια «μπάλα» στο τελείωμα. Οι λαβές συνήθως ήταν κατασκευασμένες από κόκαλο ή ξύλο και σπανιότερα μέταλλο.

Η θήκη της πάλας κατασκευαζόταν από ξύλο το οποίο απέξω ντυνόταν με μεταλλικά μέρη και δέρμα. Τα μεταλλικά μέρη μπορούσαν να είναι από μπρούτζο ή από ασήμι. Συνηθισμένος συνδυασμός για την εποχή ήταν το ντύσιμο της θήκης με μέταλλο στο επάνω μέρος, στην μέση με δέρμα και στο τελείωμα πάλι με μέταλλο. Το μέταλλο της θήκης ήταν συχνά στολισμένο με σκαλίσματα ή με σαββάτι. Τέλος, η δεύτερη διαφορά της πάλας συναντιόταν στον τρόπο που δένονταν καθώς έφερε δυο κρίκους ανάρτησης, οι οποίοι βρίσκονταν ο κάθε ένας σε διαφορετική πλευρά (ένας δεξιά, ένας αριστερά) σε αντίθεση με το shamshir που τους είχε στην ίδια πλευρά.

ΤΟ ΣΑΜΣΙΡ (SHAMSHIR)

Πρόκειται για μία σπάθη περσικής προέλευσης, πολύ διαδεδομένη στον οθωμανικό κόσμο το οποίο αποτελεί τον πλησιέστερο τύπο ξίφους με την οθωμανική σπάθη ή πάλα.

Αρχικά, τα περσικά ξίφη ήταν ίσια και αμφίστομα (δίκοπα). Η καμπύλη λεπίδα που υιοθετήθηκε με την πάροδο του χρόνου, προήλθε από την Κεντρική Ασία.

Υπάρχει σημαντική διαφωνία μεταξύ των ιστορικών ως προς το πότε αυτές οι καμπύλες λεπίδες εισήχθησαν για πρώτη φορά από την Κεντρική Ασία στο Ιράν και σε ποια ακριβώς περίοδο υιοθετήθηκε η κατασκευή των περσικών σπαθιών με αυτήν την τεχνοτροπία, ώστε να προκύψει το περίφημο shamshir.

Οι καμπύλες λεπίδες άρχισαν να εμφανίζονται στην Περσία τον 9ο αιώνα, όταν αυτά τα όπλα χρησιμοποιήθηκαν από στρατιώτες στην περιοχή Khurasan της Κεντρικής Ασίας, αλλά δεν υιοθετήθηκαν ευρέως. Το σπαθί που τώρα ονομάζεται «shamshir» αναπτύχθηκε στο Ιράν

πιθανότατα τον 12ο αιώνα, κατόπιν των επιρροών που δέχθηκε η περιοχή από το σελτζουκικό χανάτο και την εισβολή των Μογγόλων του 13ου αιώνα. Τελικά πήρε μια μορφή διαφορετική από τους παλαιότερους τύπους σπαθιών μέχρι τον 16ο αιώνα.

Το Shamshir είχε «συγγενείς» στην Τουρκία (το kilidj), την αυτοκρατορία των Μουγκάλ (το ταλβάρ) και τον γειτονικό αραβικό κόσμο (το saif). Με την πάροδο των χρόνων, οι λεπίδες παρήγοντο στην Ινδία ή την Οθωμανική αυτοκρατορία και χρησιμοποιούνταν στο Ιράν για την κατασκευή σπαθιών, ή και αντιστρόφως, οδηγώντας με τον τρόπο αυτό σε ξίφη «μεικτής» προέλευσης.

Το shamshir είναι ένα καμπυλωτό σπαθί φτιαγμένο για χρήση με το ένα χέρι με λεπτή λεπίδα που σχεδόν δεν έχει διαφορά στο πλάτος της μέχρι την άκρη του. Αντί να φέρεται σε όρθια θέση, φοριέται οριζόντια, με τη λαβή και το άκρο προς τα πάνω. Χρησιμοποιήθηκε κυρίως για την αντιμετώπιση αντιπάλων χωρίς θωράκιση είτε πεζούς είτε έφιππους ενώ το άκρο μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για χτυπήματα. Η λαβή του σχηματίζει έναν σταυρόσχημο προφυλακτήρα χεριού και καταλήγει σε καμπυλωτή άκρη με σφαιροειδές σχήμα. Η λεπίδα καλύπτεται από πλάκες οστών, ελεφαντόδοντου, ξύλου ή άλλου υλικού που στερεώνεται με καρφιά ή πριτσίνια για να σχηματίσει τη λαβή. Πολλές από τις παλαιότερες περσικές λεπίδες είναι κατασκευασμένες από υψηλής ποιότητας χωνευτό χάλυβα wootz, και φημίζονται για την εξαιρετική επεξεργασία τους.

Αν και η προέλευση του ονόματος έχει συσχετιστεί με την πόλη του Shamshir (που σημαίνει «καμπύλη σαν το νύχι του λιονταριού» στα Περσικά) η λέξη έχει χρησιμοποιηθεί από την αρχαιότητα ακόμα στην περσική γλώσσα για να δηλώσει το «σπαθί». Τέλος, είναι αξιοσημείωτο ότι η αρχαία ελληνική λέξη «σαμψήρα» είχε την έννοια του ξένου «βαρβαρικού» σπαθιού.

Ένα μοναδικό δείγμα αποτελεί το shamshir (η σπάθα) του Νικήτα (Νικηταρά) Σταματελόπουλου, η λεπίδα του οποίου είναι πριονωτή και στις δύο κόψεις της.

ΤΟ ΚΙΝΤΖΑΛ (KINDJAL)

Καυκάσιου τύπου μαχαίρι, κυρίως από την Γεωργία, με χαρακτηριστική φαρδιά λάμα η οποία ήταν αιχμηρή και από τις δυο πλευρές. Το μαχαίρι αυτό όπως και τα προηγούμενα φοριόταν στο σελάχι.

Η λαβή των kindjal ήταν κατασκευασμένη από κόκαλο η ξύλο και είχε σχήμα «I» δημιουργώντας ένα ημικύκλιο στο πίσω μέρος. Τέλος η θήκη του είχε ξύλο ως βασικό δομικό υλικό και απέξω ήταν ντυμένη με μέταλλο και δέρμα. Στα περισσότερα συναντάται ασημί με σαββάτι.

Υπάρχουν βέβαια και αυτά με τους πολύτιμους λίθους και χρυσά ένθετα στην λάμα που ήταν στην κατοχή των ευπορότερων.

ΤΟ ΓΙΑΤΑΓΑΝΙ

Οθωμανικού τύπου μεγάλο μαχαίρι το οποίο τοποθετείτο από τους αγωνιστές στο σελάχι (φαρδιά δερμάτινη ζώνη) που δενόταν στην μέση, και περιείχε θήκες, στις οποίες τοποθετούνταν όπλα και άλλα χρήσιμα αντικείμενα). Το γιαταγάνι ήταν το «αγαπητό όπλον των γενναίων δια την εκ του συστάδην μάχην» όπλο που χρησιμοποιείτο κυρίως για γιουρούσια, καθώς και γρήγορες επιθέσεις λόγω του μικρού βάρους του και του μαζεμένου μεγέθους του σε σχέση με τις πάλες.

Γενικά το γιαταγάνι ήταν πολύ διαδεδομένο, και υπήρχε σχεδόν σε όλους τους αγωνιστές σε σχέση με τις πάλες και άλλα αγχέμαχα που δεν τα κατείχαν όλοι.

Το σχήμα του γιαταγανιού είναι σχεδόν επίπεδο, ενώ σε ορισμένα υπάρχει μια μικρή κλίση στο κέντρο της λάμας. Οι λάμες τους συχνά έφεραν χρυσές ένθετες επιγραφές, συνήθως ψαλμούς από το κοράνι καθώς και στοιχεία του κατασκευαστή και του ιδιοκτήτη του όπλου. Τα λίγα ελληνικά γιαταγάνια με χρυσές επιγραφές συνήθως έφεραν την αρχή του 34ου ψαλμού του Δαβίδ «Κύριε δίκασον τους αδικούντας με, και πολέμησον τους πολεμούντας με».

Χαρακτηριστικό των περισσότερων γιαταγανιών είναι η λαβή που συνηθέστερα αποτελείται από δυο «αυτιά». Η λαβή των γιαταγανιών είναι αυτή που τα χωρίζει σε διάφορες κατηγορίες.

Υπάρχουν τα κοκκάλινα, τα μεταλλικά, τα συρματερά και τα «Τ». Τα κοκκάλινα όπως το αποκαλύπτει και το όνομα τους έχουν λαβή από κόκκαλο ζώου, είτε λευκό (συνήθως από καμήλα) είτε μαύρο. Τα μεταλλικά είναι κυρίως από ασήμι αλλά υπάρχουν και μπρούτζινα καθώς και χρυσά, τα σχήματα στην λαβή τους διαφέρουν καθώς συναντιούνται διάφορα είδη λαβής (μερικά και χωρίς «αυτιά»). Τα συρματερά αποτελούνται από μεταλλικές λαβές οι οποίες μιμούνται το σχήμα του κοκκάλου και εξωτερικά καλύπτονται από μια τεχνοτροπία κατασκευής σχεδίων από λεπτό σύρμα (κυρίως βαλκανικής προέλευσης). Τέλος τα «Τ» είναι γιαταγάνια που έχουν μεταλλική λαβή αλλά το σχήμα της διαφέρει πολύ από τα υπόλοιπα δημιουργώντας ένα σχήμα «Τ». Οι θήκες από τα γιαταγάνια αποτελούνται από ξύλο το οποίο είναι ντυμένο με μέταλλο (μπρούτζο, χρυσό, ασήμι), δέρμα και βελούδο. Τα τρία αυτά υλικά μπλέκονται συχνά και συνυπάρχουν, δημιουργώντας διάφορους συνδυασμούς. Στα πιο «πλούσια» υπάρχουν ασήμι με σαββάτι, σκαλιστό ασήμι, σκαλιστά επίχρυσα τμήματα συνδυασμένα με δέρμα κ.α.

ΤΟ ΧΑΤΖΑΡΙ

Το χατζάρι ήταν ένα αραβικής προέλευσης μαχαίρι (στα αραβικά λέγεται jambiya) που τοποθετείτο και αυτό στο σελάχι. Το μαχαίρι αυτό συναντάται μέχρι και σήμερα σε πολλά αραβικά κράτη ως αξεσουάρ της ενδυμασίας.

Την εποχή του 1821, λόγω των πολλών Αράβων και Αιγυπτίων που πολέμησαν ως μισθοφόροι των Οθωμανών, υπήρχαν πλήθος τέτοιων μαχαιριών στον ελληνικό εξοπλισμό προερχόμενα από λαφυραγώγηση. Το μαχαίρι αυτό είναι ιδιαίτερα κυρτό δημιουργώντας ένα σχήμα «j». Τα υλικά κατασκευής του διαφέρουν από απλό ξύλο και κόκαλο μέχρι πολύτιμους λίθους, ασήμι και χρυσό.

Ο ΠΕΛΕΚΥΣ

Αρκετοί αγωνιστές χρησιμοποιούσαν πελέκειες ως επιθετικό όπλο. Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης χαρακτηριστικά είχε ένα ζευγάρι ασημένιους πελέκειες. Οι αγωνιστές του 1821 τους κρεμούσαν στο πλάι τους και τους χρησιμοποιούσαν επιτιθέμενοι με μεγάλη δύναμη προκαλώντας σοβαρά τραύματα και ακρωτηριασμούς στους αντιπάλους. Τα τσεκούρια αυτά ήταν αρκετά λεπτοκαμωμένα με μακριά λαβή, ενώ στην κεφαλή έφεραν σκαλίσματα και ένθετες οθωμανικές επιγραφές.

Ο ΚΕΦΑΛΟΘΡΑΥΣΤΗΣ

Μεταλλικό οθωμανικό αγχέμαχο όπλο που χρησιμοποιείτο στην εκ του σύνεγγυς μάχη. Όπως φανερώνει το όνομά του, το όπλο αυτό με το ιδιαίτερο σχήμα του επέφερε συντριπτικά πλήγματα στον αντίπαλο, ιδίως στο ακάλυπτο κεφάλι.

Κεφαλοθραύστες χρησιμοποιούσαν πολλοί οπλαρχηγοί και αγωνιστές κατά την Επανάσταση του 1821 κυρίως ως επιθετικό όπλο. Ξακουστός παραμένει ο ασημένιος κεφαλοθραύστης του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη (εικόνα). Σχηματικά αποτελείται από ένα μεταλλικό σωλήνα που στο επάνω μέρος διέθεταν ένα στρογγυλό τμήμα από πολλά μεταλλικά μέρη.

Η ΠΑΛΑΣΚΑ

Οι παλάσκες είναι μεταλλικές κυρίως θήκες, μέσα στις οποίες οι πολεμιστές τοποθετούσαν αρχικά την χύμα πυρίτιδα και τα βόλια τους, και αργότερα τα προετοιμασμένα φυσιγγιά τους, τις λεγόμενες «χαρτούτσες» ή «φουσέκια».

Οι παλάσκες έχουν κατά εποχές διαφορετικό σχήμα, μέγεθος και υλικό κατασκευής. Οι παλάσκες, για παράδειγμα, του πρώτου ελληνικού στρατιωτικού σώματος είναι δερμάτινες, ενώ την περίοδο της Τουρκοκρατίας συναντούμε ακόμη και υφασμάτινες χρυσοκεντημένες, όπως είναι αυτές του Θεόδωρου

Κολοκοτρώνη. Πολύ συνηθισμένες όμως ήταν οι μεταλλικές παλάσκες.

Αποτέλεσαν ένα απαραίτητο εξάρτημα των κλεφταρματολών και στη συνέχεια των αγωνιστών της ελευθερίας, επάνω στο οποίο είναι δυνατόν να συναντήσει κανείς εντυπωσιακά δείγματα της τέχνης της αργυροχρυσοχοΐας της εποχής. Στην επιφάνεια των πιο ακριβών από αυτές, χαρασσόταν με απaráμιλλη τέχνη περίτεχνοι διάκοσμοι, ζωηρές παραστάσεις από την καθημερινή ζωή, τη θρησκεία, τη μυθολογία, τους θρύλους καθώς και ιστορικές παραστάσεις.

ΤΟ ΧΑΡΜΠΙ

Το χαρμπί δεν ήταν τίποτα άλλο παρά ο οβελός που χρησιμοποιούσαν την εποχή εκείνη οι χειριστές των εμποροσθογεμών όπλων (τυφεκίων και πιστολιών) για τη διαδικασία γέμισης και προετοιμασίας του όπλου για βολή.

Το χαρμπί είχε πολλές χρήσεις. Εντός της θήκης του χρησίμευε για τη γέμιση των όπλων. Βγάζοντάς το από τη θήκη του, αποκαλυπτόταν ένα πολύ αιχμηρό στέλεχος που μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να καταφέρει θανατηφόρα πλήγματα στον αντίπαλο σε μάχη σώμα με σώμα. Ήταν κοφτερό και μυτερό και στρογγυλεμένο απ' όλες τις πλευρές. Υπήρχαν και παραλλαγές με διχαλωτή άκρη που

χρησίμευε ακόμα και ως πιρούνι. Με τη διχάλα αυτή έπιαναν ακόμα και το κάρβουνο απ' το τσιμπούκι τους.

ΤΟ ΜΕΔΟΥΛΑΡΙ

Το μεδουλάρι ήταν μια μικρή μεταλλική θήκη στην οποία φυλασσόταν το «μεδούλι» δηλαδή το λίπος που χρησιμοποιούσαν οι αγωνιστές της εποχής για τη λίπανση και συντήρηση των όπλων τους.

Παρουσίαζε μεγάλη ποικιλία σχημάτων και διακόσμου.

Κρεμόταν από μια λεπτή αλυσίδα στη μέση του αγωνιστή, στερεωμένο στο σελάχι ή το ζωνάρι, συνήθως στην αριστερή πλευρά.

ΤΟ ΣΕΛΑΧΙ

Το σελάχι ή σιλαχλίκι ή σιλέφι (προέρχεται από την τουρκική λέξη σιλάχ). Ήταν ανδρική ζώνη φτιαγμένη από τσαρουχάδες, αποτελείτο είτε από δέρμα, είτε από χοντρό χαρτόνι ντυμένο με πανί, είτε από χοντρό βελούδο και το χρησιμοποιούσαν ως οπλοθήκη για χατζάρες ή γιαταγάνια.

Συνήθως είχε χαραγμένα πάνω του σχέδια διαφόρων ειδών. Φοριόταν μαζί με τις ενδυμασίες στη μέση πάνω από την φουστανέλα και το συγκρατούσε μια πλατιά δερμάτινη ζώνη η οποία δενόταν πίσω στη μέση.

Η χρήση του σελαχιού ήταν εκτεταμένη κυρίως στον χώρο της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδας. Κατά τα πρώτα χρόνια μετά τη δημιουργία του ελληνικού κράτους, το σελάχι συμπεριλήφθηκε και στην αστική ενδυμασία της εποχής ενώ χρησιμοποιήθηκε και για τη φύλαξη εντός αυτού χρημάτων, σουγιάδων, καπνοσακούλας και διαφόρων άλλων μικροαντικειμένων. Σήμερα, εντοπίζεται ως εξάρτημα σε διάφορες παραδοσιακές ενδυμασίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

ΤΑ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ^{12, 13, 14} (Τα έργα που είδαν οι επίσημοι προσκεκλημένοι την 24 Μαρτίου 2021)

Τα εμβληματικά έργα τέχνης που κοσμούν την έκθεση της Εθνικής Πινακοθήκης αφιερωμένη στα 200 χρόνια από την επανάσταση του 1821, είναι:

Η ΕΛΛΑΣ ΕΥΓΝΩΜΟΝΟΥΣΑ

(Βρυζάκης Θεόδωρος, 1858, Λάδι σε μουσαμά, 215 χ 157 εκ)

Η Ελλάς ευγνωμονούσα (1858) αλληγορία στην οποία η ελευθερωμένη πλέον Ελλάδα, λυσίκομη, δαφνοστεφής, με μακρύ λευκό αρχαιοπρεπές ένδυμα, ανυπόδητη, συνάγει υπό τη σκέπη της ανεξαιρέτως τα φυσικά και πνευματικά τέκνα της που προετοίμασαν και υπηρέτησαν την Επανάσταση – από τον Κοραή, τον Ρήγα, τον Μιχαήλ Βόδα Σούτζο και τους Υψηλάντηδες έως την Μπουμπουλίνα, τον Μιαούλη, τον Παπαφλέσσα, τον Καραϊσκάκη, τον Κολοκοτρώνη, τον Μαυροκορδάτο, τον Καποδίστρια και τον Λόρδο Βυγον.

Γαλήνια και σοβαρή, η Ελλάδα κλίνει την κεφαλή, τανύζει τα χέρια και τους αποτίει την οφειλόμενη ευγνώμονα τιμή. Είναι αληθινό μνημείο εθνικής ομόνοιας.

Συμπυκνώνει, ασφαλώς, την έννοια της Παλιγγενεσίας, μία έννοια καθοριστική, με την

πατρίδα να παριστάνεται ως την αρχαία Ελλάδα που αναγεννάται ως νέα χάρη στην Επανάσταση του 1821 που τη λύτρωσε από τα μακραίωνα δεσμά.

¹² <https://www.nationalgallery.gr/el/> (Τελευταία πρόσβαση, 15 Δεκεμβρίου 2021)

¹³ <https://www.voria.gr> (Τελευταία πρόσβαση, 15 Δεκεμβρίου 2021)

¹⁴ <https://www.skai.gr> (Τελευταία πρόσβαση, 15 Δεκεμβρίου 2021)

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

(Eugène Delacroix, 1856, Ελαιογραφία, 65,7 x 81,6 εκ)

Το συγκεκριμένο έργο είναι υστερότερο των πραγματικών επεισοδίων κατά περίπου τρεις δεκαετίες.

Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΑ ΣΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

(Βρυζάκης Θεόδωρος, 1861, Λάδι σε μουσαμά, 213 χ 155 εκ)

Η Υποδοχή του Λόρδου Βύρωνα στο Μεσολόγγι (1861) απεικονίζει την άφιξη του Άγγλου ρομαντικού ποιητή στη μετέπειτα ιερή πόλη τον Ιανουάριο του 1824. Η σκηνή αποτυπώνει τη δημοφιλία του φιλέλληνα ευγενούς, ο οποίος φθάνει ευτυχής στον τόπο όπου έμελλε να χάσει τη ζωή του τρεις μήνες αργότερα, και την πάνδημη υποδοχή που είχε οργανώσει για εκείνον ο παριστάμενος Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος· όπως έγραφε ο Τύπος στο Μεσολόγγι: «όλαι αι τάξεις των εγκατοίκων τον υπεδέχθησαν με προπομπήν μεγίστην, εις επίδειξιν της οφειλόμενης ευγνωμοσύνης προς άνδρα συντελεστικώτατον εις του Ελληνικού έθνους την αναγέννησιν».

Εμφαντικό στοιχείο των προσδοκιών και των συμπαραδηλώσεων είναι το ότι ο ιερωμένος, δίπλα στον δεσπότη που ευλογεί, παριστάνεται να κρατά φορητό εικόνισμα της Ανάστασης του Ιησού, ενώ και ο ίδιος ο Βυγον κάνει μία «μεσσιανική» εμφάνιση εν μέσω του πλήθους που τον επευφημεί.

Η ΞΕΘΑΛΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

(Βρυζάκης Θεόδωρος, 1853, Λάδι σε μουσαμά, 169 χ 127 εκ)

Ο Θεόδωρος Βρυζάκης, ο καλλιτέχνης που ζωγράφησε αυτό το έργο, υπήρξε ορφανό του πολέμου της Ανεξαρτησίας (τον πατέρα του τον είχαν κρεμάσει οι Τούρκοι). Σπούδασε στο Μόναχο και έγινε ο κυριότερος ζωγράφος ιστορικών σκηνών.

Ο σημαντικός αυτός πίνακας απομνημονεύει ένα από τα πιο τραγικά και τα πιο ξακουστά επεισόδια του Αγώνα, την ηρωική έξοδο των κατοίκων της πόλης του Μεσολογγίου τη νύχτα της 10ης Απριλίου 1826.

Η σύνθεση αναπτύσσεται κατακόρυφα, χωρίς βάθος, και χωρίζεται σε δύο επίπεδα: στην ουράνια και την επίγεια ζώνη.

Στο ουράνιο τμήμα, στον άξονα, δηλαδή στο κέντρο της σύνθεσης, βλέπουμε ένθρονο τον Παντοκράτορα, μέσα σε μια χρυσή νεφέλη, να ευλογεί τους αγωνιστές, ενώ άγγελοι με κλάδους βαΐων και στέφανα δάφνης ετοιμάζονται να στέψουν τους ήρωες.

Οι Έλληνες πίστευαν ότι στον δίκαιο αγώνα τους είχαν την ευλογία του Χριστού.

Στο επίγειο τμήμα της σύνθεσης, πάνω σε μια ξύλινη γέφυρα, οι αγωνιστές ορμούν έξω από την

πύλη του τείχους, κραδαινόντας τα σπαθιά τους. Ένας από αυτούς υψώνει με το αριστερό του χέρι την ελληνική σημαία με το σταυρό στο κοντάρι. Μερικοί έχουν κιόλας πληγωθεί. Ακολουθούν τα γυναικόπαιδα. Μητέρες με παιδιά έχουν πέσει κάτω από τη γέφυρα, στο χαντάκι. Κάποιοι είναι ήδη νεκροί, άλλοι χαροπαλεύουν. Οι Τούρκοι πάνοπλοι περιμένουν τους ηρωικούς αγωνιστές. Μερικοί ανεβαίνουν στα τείχη, σκαρφαλώνοντας πάνω σε μια σκάλα. Επικρατούν ταραχή, ένταση και μεγάλη δραματικότητα.

Είναι σαν να ακούμε την κλαγγή των όπλων και τις κραυγές των πληγωμένων.

ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

(Βρυζάκης Θεόδωρος, 1855, Λάδι σε μουσαμά, 145 χ 178 εκ)

Μία σκηνή που χρονικά έπεται της πτώσης του Μεσολογγίου αποδίδεται σε έναν ακόμη επιβλητικό πίνακα του Βρυζάκη, ο οποίος παριστάνει Το στρατόπεδο του Καραϊσκάκη (1855) στο Φάληρο πριν από τη μάχη στον Ανάλατο (1827), όταν οι Έλληνες ετοιμάζονταν τον Απρίλιο του 1827 να καταλάβουν την πολιορκημένη από τους Τούρκους Ακρόπολη. Έλληνες πολεμιστές και φιλέλληνες αξιωματικοί διατάσσονται σε αυτή την πολυπρόσωπη σκηνή, που παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον από πλευράς σύνθεσης, ποικιλίας και επεξεργασίας.

Στο ύψωμα δεξιά, όπου κυματίζει η λευκή σημαία με τον γαλάζιο σταυρό, σε ευθεία παράταξη, παράλληλα προς τον θεατή, απεικονίζονται περί τους δεκαπέντε άνδρες. Επικεφαλής, ο Καραϊσκάκης, ο οποίος δείχνει προς την Ακρόπολη, καθώς στόχος της επιχείρησης είναι η λύση της τουρκικής πολιορκίας στο μεγαλύτερο μέτωπο της Επανάστασης μετά από την άλωση του Μεσολογγίου. Παραπλεύρως, στέκονται ο Ιωάννης Μακρυγιάννης, ο Σκωτσέζος συνταγματάρχης Thomas Gordon, ο Άγγλος ναύαρχος Frank Abney Hastings, ο Βαυαρός Karl Wilhelm von Heideck, αξιωματικός του πυροβολικού και ερασιτέχνης ζωγράφος, ο οποίος θα γινόταν μέλος της επιτροπής αντιβασιλείας, και άλλοι ακόμη Βαυαροί στρατιωτικοί και Έλληνες αγωνιστές. Στην κάτω αριστερή γωνία, στο πρώτο πλάνο, απεικονίζεται με στρατιωτική στολή ο Βαυαρός υπαξιωματικός Karl Krazeisen.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

(ΑΡΙΣΤΕΡΑ: ΚΑΡΛ ΚΡΑΤΣΑΙΖΕΝ, 1828, Λιθογραφία σε χαρτί, 29 χ 23 εκ)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΟΥ ΔΑΜΑΛΑ

(ΔΕΞΙΑ: ΚΑΡΛ ΚΡΑΤΣΑΙΖΕΝ, 1827, Μολύβι σε χαρτί, 16 χ 12 εκ)

Στον Βαυαρό ανθυπολοχαγό Καρλ Κρατσάιζεν (Karl Krazeisen, 1794-1878), που έφτασε στην Ελλάδα το φθινόπωρο του 1826, οφείλουμε τις προσωπογραφίες των αγωνιστών, όσων ήταν ακόμη ζωντανοί, αποτυπωμένες σε μια σειρά από ευαίσθητα σχέδια γεμάτα φιλαλήθεια, τα οποία στη συνέχεια λιθογραφήθηκαν στο Μόναχο για να γίνουν ευρύτερα γνωστά (1828-1831).

Οι ήρωες του '21, όπως τους διαιώνισε ο Κρατσάιζεν, έμελλε να γίνουν η κύρια εικονογραφική πηγή της ελληνικής ιστορικής ζωγραφικής, μολονότι δεν ήταν τα μόνα σχέδια που διέσωζαν τις μορφές των πρωταγωνιστών του Αγώνα.

Τα πολύτιμα αυτά τεκμήρια φυλάσσονται ευλαβικά στην Εθνική Πινακοθήκη.

Η ΠΥΡΠΟΛΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΝΑΡΗ

(Ιβάν Αϊβαζόφσκυ, 1881, Λάδι σε μουσαμά, 162 χ 223 εκ)

Στον επιφανή Ρωσοαρμένιο ζωγράφο Ιβάν Αϊβαζόφσκυ (Ivan Aivasowsky, 1817-1900) οφείλουμε τη ρομαντική επική σύνθεση, που αναφέρεται σε ένα από τα πιο διάσημα κατορθώματα του ναυτικού αγώνα των Ελλήνων: την Πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας από τον Κανάρη (1881) τη νύχτα της 6/7 Ιουνίου του 1822 στο λιμάνι της Χίου, ένα γεγονός τόσο απερινόητο που κατέπληξε την οικουμένη και ανέδειξε τον Ψαριανό ήρωα σε λατρευτικό είδωλο του φιλελληνισμού.

Ο Aivasowski επισκέφτηκε την Ελλάδα τρεις φορές· κατά το τρίτο ταξίδι του το 1881, μετέβη στη Χίο και, την ίδια χρονιά, ζωγράφισε την εντυπωσιακή Πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας από τον Κανάρη. Ένα αριστούργημα στο είδος του: η τουρκική ναυαρχίδα φλέγεται στο βάθος μέσα σε ένα κίτρινο νέφος, που σκορπίζει χρυσές ανταύγειες στα συμπληρωματικά ιώδη της θάλασσας και του ουρανού. Την ίδια ώρα, η βάρκα του πυρπολητή απομακρύνεται προς τη δεξιά πλευρά του πίνακα και, καθώς τέμνεται από το πλαίσιο, δημιουργεί την εντύπωση στον θεατή ότι συμμετέχει στα δρώμενα.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

(Νικόλαος Γύζης (1896-1898), Λάδι σε μουσαμά, 133 χ 188 εκ)

Η συγκλονιστική ζωγραφική παράσταση Μετά την καταστροφή των Ψαρών που ζωγραφίζει ο Γύζης στο Μόναχο, μετά από το τρίτο και τελευταίο ταξίδι του στην Ελλάδα το 1895. Πρόκειται για ένα έργο εμπνευσμένο από τα τραγικά γεγονότα του 1824, τον αφανισμό δηλαδή του ηρωικού νησιού των Ψαρών από τους Τούρκους, δύο χρόνια μετά από τις σφαγές της Χίου. Μέσα στην αντάρα της νύχτας, στη φουρτουνιασμένη θάλασσα του Αιγαίου, στοιβαγμένοι σε μια βάρκα στην οποία κυματίζει η σημαία, οι εκτοπισμένοι Ψαριανοί, με τα πατρογονικά κειμήλια στα χέρια, παλεύουν με όλες τους τις δυνάμεις να διασωθούν και να επιβιώσουν. Οι συνθήκες είναι αντίξοες, τα χτυπήματα της ιστορίας και της μοίρας δεν παύουν.

Στο βάθος του ορίζοντα, όμως, ο ουρανός ανοίγει και η ελπίδα χαράζει. Εξαιρετικά ζωγραφικό και εκφραστικό, το έργο ξεπερνά το επίπεδο της απλής περιγραφής, συλλαμβάνει όλη τη δυναμικότητα και την αποφασιστικότητα των Ψαριανών και ανάγεται σε σύμβολο αγωνιστικότητας, εκείνης της διαρκούς και ακατάπαυστης αγωνιστικότητας που απαιτεί η υπεράσπιση των αξιών και των υψηλών ιδανικών, με ύψιστο την πατρίδα. Συγχρόνως αναδεικνύει την υπερπροσπάθεια κάθε ξεριζωμένου ανθρώπου να αντιπαλέψει και να κρατηθεί στη ζωή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ

ΠΙΝΑΚΕΣ ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΝΤΕΛΑΚΡΟΥΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821¹⁵

Η ΣΦΑΓΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

(Ευγένιος Ντελακρουά, 1824, Λάδι σε μουσαμά, 419 χ 354 εκ)

Σκηνή από τη «Σφαγή της Χίου», 1824, Λούβρο. Ο Ευγένιος Ντελακρουά τον ζωγράφησε σε οχτώ μήνες και αγοράστηκε από την γαλλική κυβέρνηση για 6.000 νομίσματα.

¹⁵ www.mixanitouxronou.gr/i-pinakes-tou-ntelakroua (Τελευταία πρόσβαση, 15 Δεκεμβρίου 2021)

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΓΚΙΑΟΥΡΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΑΣΑΝ

(Ευγένιος Ντελακρουά, 1826, Ελαιογραφία σα καμβά, 58 × 71 εκ)

Το ποίημα «Ο Γκιαούρης», που έγραψε το 1813 ο Λόρδος Μπάιρον, ενέπνευσε τον Ντελακρουά να ζωγραφίσει τη «Μάχη του Γκιαούρη και του Χασάν». Απεικόνιζε τη σκηνή εκδίκησης του Γκιαούρη για τον θάνατο της αγαπημένης του από τον Τούρκο Χασάν και συμβόλιζε την μάχη των δύο κόσμων, την ένταση του αγώνα και τη σφοδρότητα με την οποία πολεμούσαν Έλληνες και Τούρκοι.

Ο ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ ΑΙΦΝΙΔΙΑΖΕΙ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΤΟΥΣ
(Ευγένιος Ντελακρουά, προσχέδιο του 1860, Ελαιογραφία σα καμβά)

Το 1823 ο Μάρκος Μπότσαρης με 350 Σουλιώτες επιτέθηκε εναντίον 4.000 Τουρκαλβανών του Μουσταή Πασά, που είχαν στρατοπεδεύσει στο Κεφαλόβρυσσο του Καρπενησίου. Οι Έλληνες κατάφεραν να αιφνιδιάσουν τους Τούρκους. Όμως, όταν ο Μπότσαρης κατευθύνθηκε στη σκηνή του Μουσταή Πασά, τον πυροβόλησαν και πέθανε μερικές ώρες αργότερα. Η ιστορία του Μπότσαρη εμπνέει τον Ντελακρουά να ζωγραφίσει δύο φορές τον πίνακα «Ο Μπότσαρης αιφνιδιάζει το στρατόπεδο των Τούρκων».

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

(Ευγένιος Ντελακρουά, 1826, Ελαιογραφία σα καμβά)

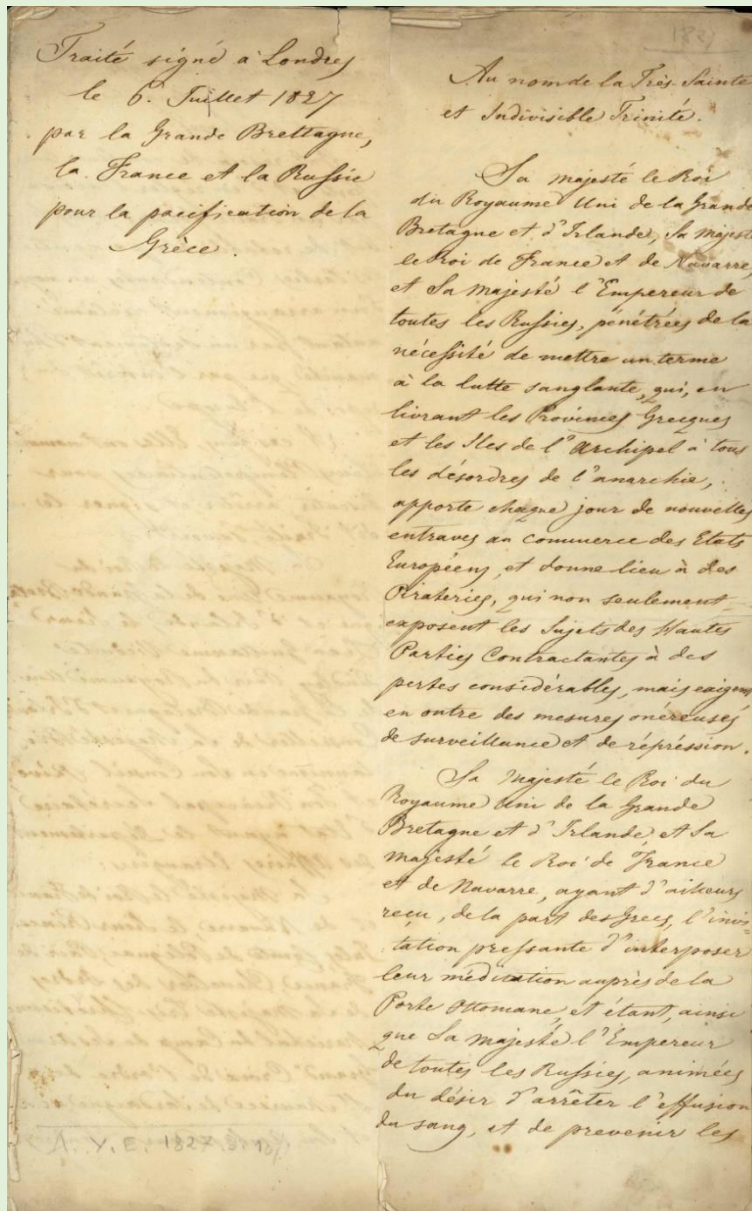
Η ηρωική έξοδος των Μεσολογγιτών το 1826 και ο θάνατος του αγαπημένου του Λόρδου Μπάιρον στο Μεσολόγγι συγκλονίζουν τον Ντελακρουά. Ζωγραφίζει έναν ακόμη εντυπωσιακό πίνακα, με τίτλο «Η Ελλάδα ξεψυχώντας στα ερείπια του Μεσολογγίου Μουσείο Καλών Τεχνών του Μπορντώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Χ

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ¹⁶

Συνθήκη του Λονδίνου, 6 Ιουλίου 1827

Αντίγραφο της Συνθήκης του Λονδίνου μεταξύ των τριών Μεγάλων Δυνάμεων (Ηνωμένου Βασιλείου, Γαλλίας, Ρωσίας), η οποία προέβλεπε αυτονομία της Ελλάδας με καταβολή φόρου στον Σουλτάνο. Τα εδαφικά όρια του νέου κράτους δεν προσδιορίζονταν, αλλά αφέθηκαν να λυθούν στο πλαίσιο επί μέρους διαπραγματεύσεων μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Με μυστικό πρωτόκολλο δινόταν διορία ενός μηνός στην Υψηλή Πύλη να αποδεχτεί τους όρους της Συνθήκης, μετά την πάροδο της οποίας οι πολεμικοί στόλοι των Μεγάλων Δυνάμεων θα είχαν το δικαίωμα να επιβάλουν την εφαρμογή της.

¹⁶ <https://200years.mfa.gr> (Τελευταία πρόσβαση, 15 Δεκεμβρίου 2021)

Πρωτόκολλο του Λονδίνου, 10/22 Μαρτίου 1829, 6/18 Μαΐου 1829

Ο Βρετανός Αντιπρεσβευτής στην ελληνική Κυβέρνηση Edward Dawkins αποστέλλει στον Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια αντίγραφο του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου της 22ας Μαρτίου 1829 και επεξηγεί τους βασικούς όρους και στόχους του όσον αφορά το ζήτημα της Ελλάδας: Η Ελλάδα θα τελούσε υπό την επικυριαρχία της Υψηλής Πύλης προς την οποία θα κατέβαλλε ετήσιο φόρο 1.500.000 γρόσια. Τα σύνορα ορίζονταν στη γραμμή Αμβρακικού – Παγασητικού κόλπου, και προβλεπόταν η ύπαρξη χριστιανού κληρονομικού ηγεμόνα της Ελλάδας.

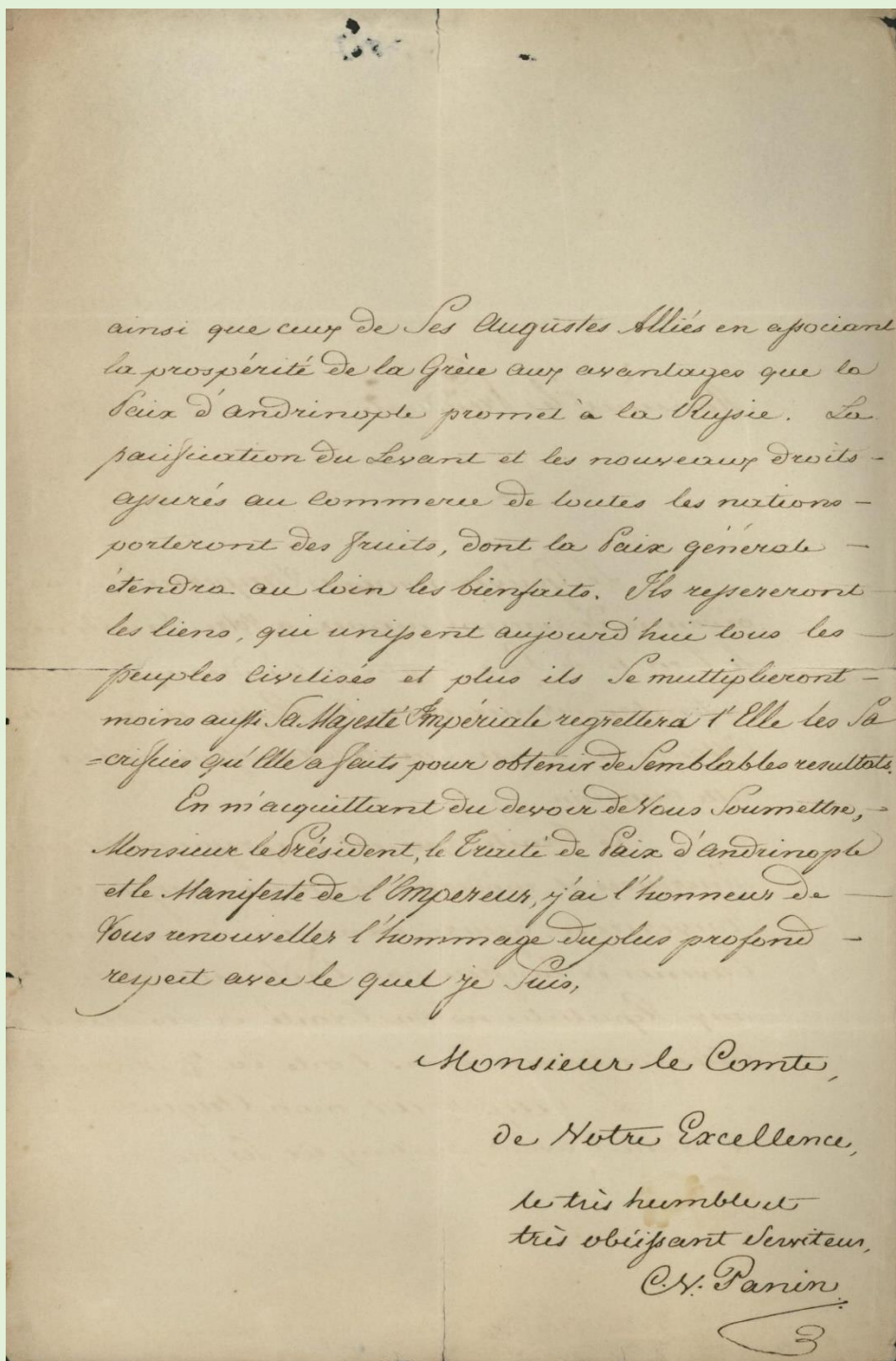
Le Souffigné, Résident de la
Majesté Britannique près le Gouverne-
ment Provisoire de la Grèce, a reçu
l'ordre de sa Cour de communiquer
à Son Excellence Monsieur le Comte
Capodistrias, Résident de ce Gouverne-
ment, copie d'un Protocole signé le
22 Mars par Messieurs les Pléni-
poutiaires des Puissances Alliées sig-
nataires du Traité du 6 Juillet
1827.

Les Ambassadeurs de sa
Majesté
à Son Excellence
Monsieur le Président
du Gouvernement Provisoire
de la Grèce.
Aca. Aca. Aca.

Συνθήκη της Αδριανούπολης, 2/14 Σεπτεμβρίου 1829, 29 Οκτωβρίου 1829

Ο Αντιπρεσβευτής της Ρωσίας στην ελληνική Κυβέρνηση Κόμης V.N. Panin διαβιβάζει στον Κυβερνήτη της Ελλάδας Ιωάννη Καποδίστρια τη Συνθήκη της Αδριανούπολης, που υπεγράφη στις 14 Σεπτεμβρίου μεταξύ της Ρωσίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, και μεταφέρει την ικανοποίηση του Τσάρου για την υπογραφή της. Με το άρθρο 10 της Συνθήκης αυτής η Οθωμανική Αυτοκρατορία αποδέχτηκε τόσο τη Συνθήκη του Λονδίνου του 1827 αλλά και το Πρωτόκολλο της 10/22 Μαρτίου 1829, δηλαδή και τον καθορισμό της συνοριακής γραμμής Αμβρακικού – Παγασητικού μεταξύ των δύο κρατών.

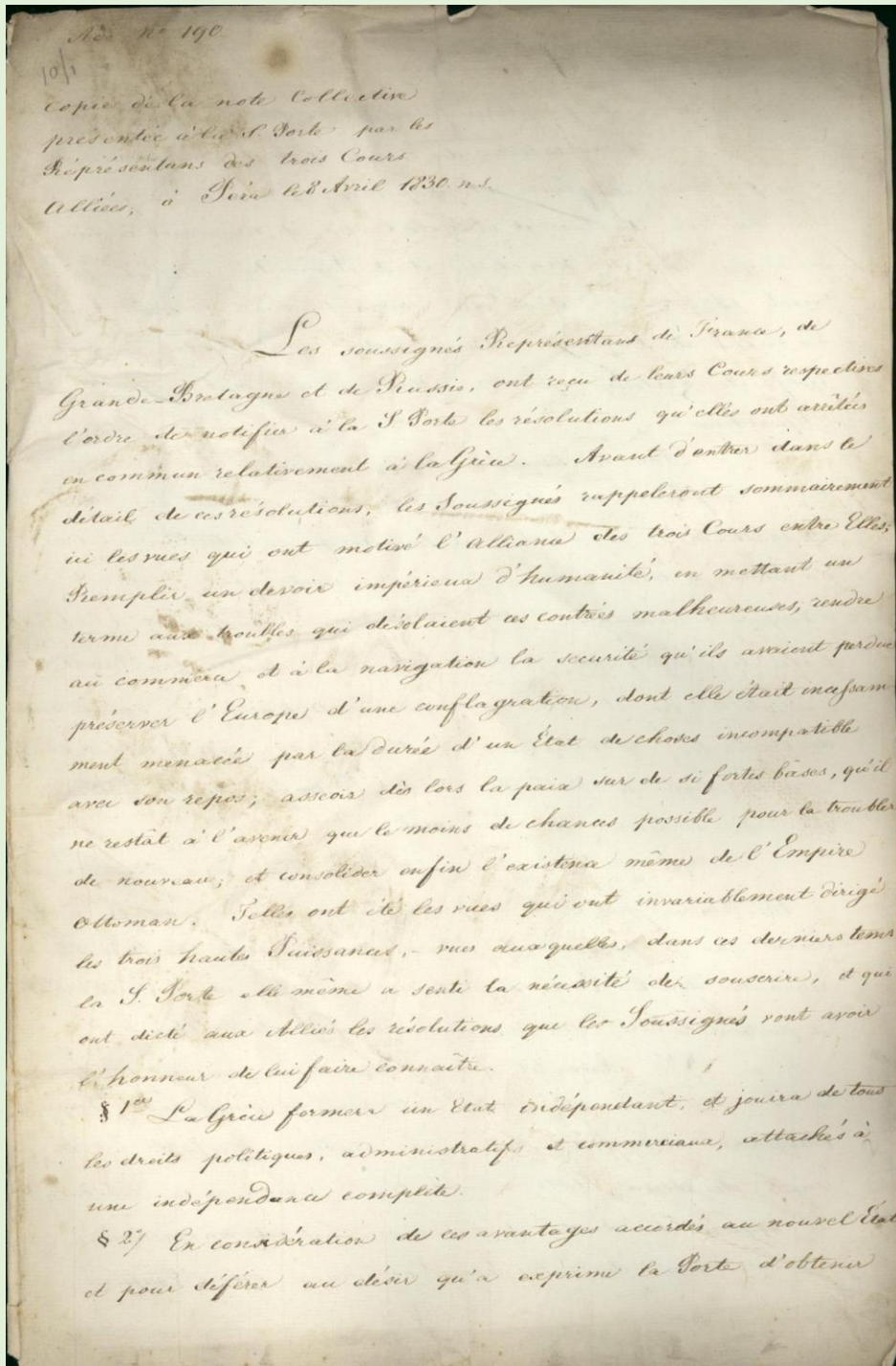

ainsi que ceux de Ses Augustes Alliés en associant
la prospérité de la Grèce aux avantages que la
Scie d'Andrinople promet à la Russie. La
paixification du Levant et les nouveaux droits -
apportés au Commerce de toutes les Nations -
porteront des fruits, dont la Paix générale -
étendra au loin les bienfaits. Ils resserreront
les liens, qui unissent aujourd'hui tous les
peuples civilisés et plus ils se multiplieront -
moins aussi Sa Majesté Impériale regrettera l' Elle les sa-
crifices qu' Elle a faits pour obtenir de semblables résultats.
En m'acquittant du devoir de vous soumettre,
Monsieur le Président, le Texte de Paix d'Andrinople
et le Manifeste de l'Empereur, j'ai l'honneur de
vous renouveler l'hommage du plus profond
respect avec le quel je suis,

Monsieur le Comte,
de Votre Excellence,
le très humble et
très obéissant serviteur,
Ch. Panin.

Πρωτόκολλο του Λονδίνου, 22 Ιανουαρίου / 3 Φεβρουαρίου 1830

Αντίγραφο του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου, του βασικού Πρωτοκόλλου της Ανεξαρτησίας, όπως επιδόθηκε στην Υψηλή Πύλη από τους Πρεσβευτές των Μεγάλων Δυνάμεων στις 8 Απριλίου 1830. Πρόκειται για την πρώτη επίσημη διεθνή πράξη με την οποία αναγνωρίστηκε η Ελλάδα ως πλήρως ανεξάρτητο κράτος. Τα εδάφη του κράτους μειώθηκαν σε σχέση με το Πρωτόκολλο του 1829 και ορίζονταν από τους ποταμούς Αχελώο στα δυτικά και Σπερχειό στα ανατολικά, ενώ περιλαμβάνονταν οι Σποράδες και η Εύβοια. Σε άλλο Πρωτόκολλο της ίδιας ημέρας, προβλεπόταν ως Ηγεμόνας της Ελλάδας ο Πρίγκιπας Λεοπόλδος του Saxe-Coburg.

Συνθήκη (Διακανονισμός) της Κωνσταντινούπολης, 9/21 Ιουλίου 1832

19/31 Ιουλίου 1832. Οι Αντιπρεσβευτές των Μεγάλων Δυνάμεων ενημερώνουν τον Υπουργό Εξωτερικών της ελληνικής Κυβέρνησης Σπυρίδωνα Τρικούπη ότι υπεγράφη η Συνθήκη της Κωνσταντινούπολης μεταξύ των τριών Δυνάμεων και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας για τον τελικό διακανονισμό των ζητημάτων ανάμεσα στην τελευταία και την Ελλάδα και του αποστέλλουν «εμπιστευτικώς» αντίγραφο των άρθρων που σχετίζονται με τη χάραξη των συνόρων μεταξύ των δύο κρατών. Μετάφραση της επιστολής και στα ελληνικά. Με τη Συνθήκη ως βόρειο σύνορο της Ελλάδας ορίστηκε η γραμμή Άρτα-Βόλος, ενώ η απόφαση για την κυριότητα της περιοχής της Λαμίας, για την οποία δεν επετεύχθη συμφωνία, παραπέμφθηκε σε νέες διαπραγματεύσεις. Αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων αυτών ήταν το Πρωτόκολλο του Λονδίνου της 18/30 Αυγούστου 1832, με το οποίο η περιοχή αποδόθηκε στην Ελλάδα.

4/1
Constantinople le 31 Juillet 1832.
Confidentielle.

Monsieur,

La négociation confiée à M. M. les Plénipotentiaires des Puissances Alliées à Constantinople, pour la délimitation de l'Etat Grec, vient d'être amenée heureusement à son terme.

Vous aurons l'honneur d'en communiquer le résultat à ce Gouvernement aussitôt qu'il aura reçu l'assentiment formel de nos Rois.

Vous sommes autorisés en attendant à vous donner confidentiellement connaissance des articles 1 et 3. de l'instrument signé à Constantinople, qui concernent spécialement les limites convenues pour la Grèce, et la manière dont on devra procéder.

Monsieur Giroscopi, Secrétaire des Affaires Étrangères et de la Marine Marchande.

à leur démarcation.

Vous observerez, Monsieur, qu'un Officier Grec, ainsi qu'un Officier Ottoman, aura la faculté d'assister aux travaux de M. M. les Commissaires démarcateurs des Puissances Alliées et qu'il est à désirer que le choix de ces Officiers soit arrêté dans le plus bref délai.

Aggriez, Monsieur, l'assurance de notre considération très distinguée.

M. A. Deming
M. A. Deming